

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека

*Ви можете замовити наш журнал
на компакт-дисках.
Розмістимо вашу рекламу
на сторінках нашого журналу.*

*Вы можете заказать
наш журнал на компакт-дисках.
Разместим вашу рекламу
на страницах нашего журнала.*

*You can subscribe
our journal on CD.
We are ready to place you
advertisement in our journal.*

*Vous pouvez commander
notre revue de CD.
Nous placerons votre reclame
dans notre revue.*

РЖ «АПК України», 2015, № 4

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека**

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Реферативний журнал

AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Journal of abstracts

4
2015

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

4(66)'2015

Видається
щоквартально
з 1999 р.

Агропромисловий комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Я.М. ГАДЗАЛО

Заступник головного редактора

В.А. ВЕРГУНОВ

Відповідальний секретар

О.В. КАПРАЛЮК

Члени редакційної колегії

В.В. АДАМЧУК

С.А. БАЛЮК

А.В. БАЛЯН

М.І. БАЩЕНКО

С.А. ВОЛОДІН

І.В. ГРИНИК

В.М. ЖУК

О.М. ЖУКОРСЬКИЙ

А.С. ЗАРИШНЯК

І.І. ІБАТУЛЛІН

Ш.І. ІБАТУЛЛІН

О.О. ІВАЩЕНКО

Г.М. КАЛЕТНИК

Ю.О. ЛУПЕНКО

М.С. МАНДИГРА

Д.О. МЕЛЬНИЧУК

М.Д. МЕЛЬНИЧУК

В.Ф. ПЕТРИЧЕНКО

С.М. РИЖУК

М.В. РОЇК

О.І. ФУРДИЧКО

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief

Ya. HADZALO

Deputy editor-in-chief

V. VERGUNOV

Responsible secretary

O. KAPRALYUK

Editorial board members

V. ADAMCHUK

S. BAILYUK

A. BAILYAN

M. BASHCHENKO

S. VOLODIN

I. GRYNKYK

V. ZHUK

O. ZHUKORSKIY

A. ZARYSHNYAK

I. IBATULLIN

Sh. IBATULLIN

O. IVASHCHENKO

G. KALETNIK

Yu. LUPENKO

M. MANDYGRA

D. MELNYCHUK

M. MELNYCHUK

V. PETRYCHENKO

S. RYZHUK

M. ROYIK

O. FURDYCHKO

Київ
2015

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК
УКРАЇНИ

Національна
наукова
сільсько-
господарська
бібліотека

Агропромисловий Заснований у 1999 р. комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

4(66)'2015

Засновники —
Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН,
тел. (044) 258-42-81

Інститут водних проблем
і меліорації НААН
тел. (044) 257-40-30

Наукові референти:

БОРОДАЙ І.С.
ІВАНЧЕНКО Л.А.
ГІЛЯЗЕТДІНОВ Р.Н.
ДАВИДЕНКО М.М.
КАРГІНА О.В.
ЛЮТИК Т.В.
НИНЬКО П.І.
РОМАНЧУК Л.О.
РУЧКО Т.В.
ТОВМАЧЕНКО В.М.

Редактор

РОМАНЧУК В.П.

Відповідальні за випуск:

НИНЬКО П.І.
РОМАЩЕНКО М.І.

Коректор

ЗАХАРЧЕНКО Л.П.

Комп'ютерний набір

САМОЙЛОВА Л.Г.

Комп'ютерна верстка

ШАЙНІКОВ О.С.

Свідоцтво про державну
реєстрацію КВ 3796
від 29.04.1999 р.

Підписано до друку 27.12.2015 р.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 12,09.
Обл.-вид. арк. 18,57.

Друк ФОП Корзун Д.Ю.
вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21027,
тел. (0432) 69-67-69, 60-30-00.

© ННСГБ НААН, 2015
© Державне видавництво
"Аграрна наука" НААН,
оригінал-макет, 2015

ЗМІСТ

Передмова	3
Історія аграрної науки	5
Економіка сільського господарства.	7
Організація та управління сільськогосподарським виробництвом	
Сільськогосподарські машини, знаряддя та інструменти	11
Ґрунтознавство	15
Агротехніка	18
Сільськогосподарська меліорація	22
Добрива	24
Охорона природи. Сталий розвиток.	28
Сільськогосподарська екологія	
Хвороби рослин. Шкідники рослин. Захист рослин	31
Біотехнологія	34
Рослинництво	36
Загальні питання	36
Хлібні злаки. Зернові культури	38
Кормові культури	40
Технічні культури	43
Садівництво. Плодівництво	47
Овочівництво. Городництво	50
Декоративні культури.	54
Квітництво	
Тваринництво	55
Загальні питання	55
Конярство	55
ВРХ. Скотарство	57
Вівчарство. Козівництво	60
Свинарство	62
Птахівництво	65
Домашні кролі. Хутрові звірі	68
Бджільництво. Шовківництво	69
Рибне господарство.	72
Аквакультура	
Ветеринарія	74
Харчова і переробна промисловість.	78
Продукти тваринництва	
Лісове господарство	82
Авторський покажчик	86
Алфавітно-предметний покажчик	89
Покажчик використаних періодичних і продовжуваних видань	97
Список скорочень і аббревіатур	99
Біобібліографічні, бібліографічні та історико-бібліографічні серії ННСГБ НААН (1998–2015)	100

CONTENTS

Foreword	3
History of Agrarian Science	5
Economy of Agriculture.	7
Organization and Administration of Agricultural Production	
Farm Implements, Machinery and Equipment	11
Soil Science	15
Cultivation Technique	18
Agricultural Irrigation	22
Fertilizers	24
Protection of Environment. Sustainable Development. Agroecology	28
Plant Diseases. Plant Pests. Plant Protection	31
Biotechnology	34
Plant Cultivation	36
General Issues	36
Food Grains. Cereals	38
Forage Plants	40
Industrial Crops	43
Horticulture. Fruit-Growing	47
Vegeculture	50
Decorative Cultures. Flower Growing	54
Animal Breeding	55
General Issues	55
Horse-breeding	55
General Livestock. Cattle	57
Sheep-breeding	60
Pig-breeding	62
Poultry-keeping	65
Rabbit-breeding. Fur-farming	68
Bee-keeping. Sericulture	69
Fish-breeding. Aquaculture	72
Veterinary Medicine	74
Food and Processing Industry. Produce of Animal Breeding	78
Forestry	82
Author Index	86
Subject Index	89
Used Periodical and Serials Publications Index	97
Abbreviation List	99
Biobibliographic and Historic Bibliographic Series by NSAL of NAAS (1998–2015)	100

ПЕРЕДМОВА

За творчим задумом редколегії реферативний журнал (РЖ) покликаний інформувати вчених та фахівців галузі про основні вітчизняні досягнення аграрної науки і виробництва з метою своєчасного, найповнішого застосування цих досягнень на практиці, слугувати засобом здійснення оперативного пошуку інформації, міждержавного обміну інформативними масивами.

Видання є орієнтиром для спеціалістів та працівників науково-технічної інформації.

РЖ функціонує у таких напрямках:

- оперативне ознайомлення широкого загалу науковців і практиків з новими публікаціями у сфері науки і техніки;
- цільовий пошук необхідної інформації з усіх галузей АПК;
- сприяння інтеграції наук;
- міжгалузевий та міждержавний обмін інформацією;
- інформування про найновішу аграрну продукцію, методи і технології.

Підготовка видання РЖ “Агропромисловий комплекс України” передбачає тематичне структурування, планування номерів, підбір першоджерел, їхнє попереднє опрацювання, бібліографічний опис, підготовку тексту рефератів на основі вивчення та узагальнення положень діючих стандартів і рекомендацій провідних фахівців із цих питань.

РЖ складається з рефератів монографій, найґрунтовніших статей наукових журналів, збірників, матеріалів конференцій.

До складу редколегії РЖ входять відомі вчені в галузі АПК, що дає змогу оцінювати рівень реферованих публікацій.

Враховуючи створення РЖ в умовах динаміки попиту на продукцію інтелектуальної праці, а також матеріального виробництва галузей АПК, випуск часопису може бути з різною кількістю рефератів, рекламою, поліграфічним оформленням.

Отже, реферативний журнал ННСГБ НААН — єдине інформаційне видання, що відображає динамічний розвиток агропромислового комплексу України.

Для формування журналу аналізу і синтезу підлягає широкий тематичний спектр публікацій, зокрема: економіка, с.-г. машини і знаряддя, землеробство, рослинництво, тваринництво, агроекологія тощо.

Періодичність видання — 4 випуски на рік. Читач має можливість замовляти РЖ у друкованій формі, електронною поштою, а також бібліографічні описи без рефератів, повний випуск або його частину.

Сподіваємось, що матеріали РЖ зацікавлять науковців, фахівців АПК, працівників сільськогосподарських бібліотек, спеціалістів сфери науково-технічної інформації, журнал стане постійним супутником на довгі роки.

Редколегія з вдячністю розгляне Ваші зауваження, побажання і пропозиції щодо змісту та оформлення журналу, виконає замовлення на публікацію рекламної інформації науково-технічного спрямування.

За довідками, з пропозиціями та рекламними матеріалами
просимо звертатися за адресами:

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА
БІБЛІОТЕКА НААН**
вул. Героїв оборони, 10,
м. Київ, 03127, Україна,
тел. (044) 258-42-81

**ІНСТИТУТ
ВОДНИХ ПРОБЛЕМ
І МЕЛІОРАЦІЇ НААН**
вул. Васильківська, 37,
м. Київ, 03022, Україна,
тел. (044) 257-40-30

FOREWORD

The creative idea of this Abstract Journal Agroindustrial Complex of Ukraine (AJ AIC) is to inform scientists and specialists about main native country achievements in agroindustrial complex development in order to implement it into practice of full value in time, to be the source of fulfillment of operative search of information, interstate exchange of information massive.

The Journal is reference for specialists and employees of scientific and technical information branch.

AJ functions in several trends, including:

- operative acknowledgement of wide circle of scholars and experts with new publications in sphere of science and technique;
- special search of necessary information from all branches of agriculture;
- promotion in integration of sciences;
- interbranch and interstate exchange of information;
- informing about the most innovative products, methods and technologies.

While preparing of AJ the following methodical principles are foreseen: theme structuring, planning of issues, selection of sources, their previous processing, design of bibliographic list, preparing texts of abstracts, based on learning and generalization of principles of acting standards and recommendations of prominent specialists in these questions.

It is worth to emphasize that AJ of such a structure and specialization (according to trends of diversified system) is published for the first time. It is also created for the first time by co-workers of National Scientific Agricultural Library of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine.

Editorial board and editorial council consist of prominent scholars of agricultural branch, which allows evaluating the level of abstract publishing.

Taking into consideration creation of AJ under circumstances of dynamic demand on production of intellectual labor and material security of AIC as well, it is allowed to publish Journal with different quantity of abstracts, advertisement, polygraph design.

The selection of literature for reweaving is stipulating by research and practice actual importance, original elaboration of the problem.

Periodically of the edition — 4 issue per year. We hope this information will be of great interest for scholars, professors and other specialists of agroindustrial complex and of course, for agricultural libraries' and science-technical information organizations' staff as well.

Our AJ will take orders for publication of advertisements of scientific and technical orientation.

The AJ Editorial Board will appreciate your remarks, wishes and proposals concerning the journal's contents and design.

For reference, proposals and advertising materials,
please apply to the following addresses:

03127 MSP, Kyiv,
10 Geroyiv oborony Str.,
**NATIONAL SCIENTIFIC
AGRICULTURAL LIBRARY OF NAAS**
Tel. (044) 258-42-81

03022 MSP, Kyiv,
37 Vasylykivs'ka Str.,
**INSTITUTE OF HYDRAULIC PROBLEMS
AND LAND RECLAMATION OF NAAS**
Tel. (044) 257-40-30

63 (091) ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

Науковий референт — доктор іст. наук БОРОДАЙ І.С.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ВЕРГУНОВ В.А.

УДК 591.1:619:001(091)

2015.4.1. СТАНОВЛЕННЯ ФІЗІОЛОГІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ / Бородай І.С. // Гілея. Науковий вісник: зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, ВГО Українська Академія Наук. — К., 2015. — Вип. 99(№8). — С. 62–65.

Історія фізіології с.-г. тварин, тваринництво, годівля, травлення, ветеринарна медицина.

Обґрунтовано, що на сучасному етапі збільшення виробництва продукції тваринництва та зростання її якості залежать не лише від стабільної кормової бази, активізації селекційно-племінної роботи, а й від врахування фізіологічних закономірностей розвитку с.-г. тварин. Теоретичну і методологічну основу фізіології с.-г. тварин становлять розробки зарубіжних і вітчизняних учених з загальної фізіології. Доведено, що фізіологія с.-г. тварин виділилася як самостійна наука в другій половині XIX ст. На українських землях вперше отримала розвиток на базі Харківського ветеринарного інституту, Ново-Олександрійського ін-ту сільського господарства і лісівництва, Університету Святого Володимира, Київського політехнічного ін-ту. Перші дослідження з фізіології с.-г. тварин проведено професорами: В.Я. Данилевським (Харків. вет. ін-т, 1879–1903), М.В. Рязанцевим (Харків. вет. ін-т, 1893–1905), В.Ю. Чаговцем (Ун-т Св. Володимира, 1913), І.В. Бельговським (Ун-т Св. Володимира, 1907, 1913). Найбільш вагомий здобуток І.В. Бельговського вбачається у вивченні травної діяльності підшлункової залози та сичужного травлення у жуйних. Перші дослідження з фізіології травлення с.-г. тварин із застосуванням методів і методик І.П. Павлова здійснив М.В. Рязанцев та сформулював гіпотезу щодо ефектів їжі, її динамічної дії. Професор Київського політехнічного ін-ту М.П. Чирвинський вперше розробив наукові основи годівлі, що ґрунтуються на фізіолого-біохімічних закономірностях травлення. Стверджується, що перший в країні курс “Фізіологічні основи годівлі с.-г. тварин” започаткував професор В.П. Устьянцев у 1906 р. у Ново-Олександрійському інституті сільського господарства і лісівництва.

УДК 619:001:061.62(091/092)(477)

2015.4.2. І.М. ГЛАДЕНКО — ВЧЕНИЙ ТА ОРГАНІЗАТОР ВЕТЕРИНАРНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ (ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ) / Стегній Б.Т., Куцан О.Т. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 100. — С. 8–11. Шифр 06 546126.

Гладенко І.М. — учений ветеринарної науки, історія ветеринарної науки, ветеринарна токсикологія, пестициди, тваринництво.

Висвітлено основні етапи наукової, організаційної та громадської діяльності відомого українського дослідника, доктора ветеринарних наук, професора І.М. Гладенка, який розробив основи діагностики, лікування та профілактики токсикозів, теоретичні і практичні аспекти спеціальності ветеринарна токсикологія. Запропонований ученим метод дустотерапії знайшов широке впровадження серед заходів боротьби з коростю великої рогатої худоби, овець та інших видів с.-г. тварин. Вперше у ветеринарній практиці зробив спробу боротьби з гнусом у відкритій природі на основі запилення біотопів. Розробив методику ідентифікації інсектициду в органах, тканинах і молоці тварин з використанням чутливих комах і методу колориметричного аналізу. Дослідження І.М. Гладенка мали принципове значення для подальшого вивчення пестицидів, оскільки визначали основні методичні підходи щодо оцінки нових препаратів. Учений встановив токсичні властивості, максимально допустимі концентрації та надав рекомендації щодо виявлення та використання 20 отрутохімікатів. Ввів умови і вимоги, які регламентували

використання нових пестицидів у масштабах країни, що істотно вплинуло на реалізацію екологічної політики та охорону навколишнього середовища від шкідливих забруднень. Під керівництвом І.М. Гладенка розроблено і впроваджено в лабораторну практику більше 40 методик індикації отруйних речовин, антибіотиків, сульфаніламідів, нітрофуранів у різних об'єктах тваринного походження.

УДК 63:001.89(091)(477)“19”

2015.4.3. ОРГАНІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ В УСРР В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ КІНЦЯ 20-х — ПОЧАТКУ 30-х рр. XX ст. / Щербетюк Н.Б.; НААН, ННСГБ; наук. ред. В.А. Вергунов. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2015. — 80 с. Шифр 546221.

Історія с.-г. дослідної справи, С.-г. науковий комітет України, Науково-консультаційна рада НКЗС УСРР.

Розглянуто суспільно-політичні та соціально-економічні чинники організації наукового забезпечення сільського господарства в кінці 20-х — на початку 30-х рр. XX ст. в УСРР. Процес одержавлення науки відбувався в умовах командно-адміністративної системи, на основі примусових і репресивних заходів. Відбувався пошук раціональної форми взаємодії управлінських, науково-дослідних і господарських інституцій для вирішення першочергових проблем індустріалізації та механізації сільського господарства, його усунювання, с.-г. районування, зростання продуктивності рослинництва і тваринництва. Галузеве дослідництво сформувалося на основі крайового принципу, який передбачав наукове забезпечення с.-г. виробництва відповідно до районів, що об'єднувалися у зони (краї) залежно від характеру природно-географічних та економічних умов. У кожному краї науково-дослідна програма здійснювалася крайовою науково-дослідною організацією, до складу якої входили: крайова с.-г. дослідна станція, районні с.-г. дослідні станції та станції спеціалізовані. Результати діяльності С.-г. наукового комітету України, Науково-консультаційної ради НКЗС УСРР стали підґрунтям для інституціоналізації с.-г. дослідної справи та академічної форми організації галузевого дослідництва. Відповідно до актуальних комплексних проблем сільського господарства створювалися комісії при Науково-консультаційній раді НКЗС УСРР. Стверджується, що процес інституціоналізації с.-г. дослідної справи активізували відомі особистості: О.Н. Соколовський, С.П. Кульжинський, О.А. Яната, Г.Г. Махов, В.В. Вінер, А.М. Сліпанський та ін.

УДК 63:001:631.117.4(091)(477.53)

2015.4.4. ВІД ПОГАРСЬКОГО НАВЧАЛЬНО-ЗРАЗКОВОГО ГОСПОДАРСТВА ДО ГАДЯЦЬКОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ, АБО ІСТОРІЯ ПОДАРУНКУ КУПЦЯ В.В. БОЙКА ПОЛТАВСЬКІЙ ГРОМАДІ (ДО 150-РІЧЧЯ ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА 95-РІЧЧЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ) / Вергунов В.А.; ННСГБ НААН. — Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2015. — 112 с. — (Іст.-бібліогр. сер. “Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії”; кн. 85). — Бібліогр.: 233 назви. Шифр 546183.

Історія с.-г. дослідної справи, Полтавське товариство сільського господарства, Полтавська державна аграрна академія.

Висвітлено детальну історію становлення та діяльності ПТСГ, його роль у запровадженні розгалуженої освітньої підготовки фахівців для потреб сільського господарства і наукового забезпечення агропромислового виробництва даного регіону та країни. Розглянуто проект створення навчально-зразкового господарства у маєтку купця В.В. Бойка в с. Погарщина Погарської волості Гадяцького повіту Полтавської

губернії в 1891–1909 рр., а також Гадяцького дослідного поля. На основі аналізу документів і літературних джерел доведено, що у зв'язку з підтримкою уряду, створення у Полтаві вищого навчального закладу аграрного профілю, було передбачено переведення виробничої бази с.-г. відділення Київського політехнічного інституту ім. Олександра II до с. Погарщина. ПТСГ планувало використовувати Погарське навчально-дослідне господарство як окрему дослідну інституцію з вивчення напрацювань Полтавського дослідного поля. Як джерела дослідження використано офіційні друковані видання ПТСГ: 1) “Журнали ПТСГ”; 2) щотижневик “Хуторянин”; 3) “Короткі звіти про діяльність ПТСГ” та ін.

УДК 630*26(091)(477)

2015.4.5. ДОСВІД ПОЛЕЗАХИСНОГО ЛІСОРОЗВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ / Лазуренко В.М., Чепурда Г.М. // Гілея. Науковий вісник: зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, ВГО Українська Академія Наук. — К., 2015. — Вип. 100 (№ 9). — С. 88–90. — Бібліогр.: 5 назв.

Історія полезахисного лісорозведення, ерозія ґрунту, урожайність с.-г. культур, агротехніка.

Узагальнено досвід полезахисного лісорозведення на українських землях до початку Другої світової війни для захисту землі від ерозії та одержання високих і стабільних урожаїв с.-г. культур. Розглянуто внесок фундаторів захисного лісорозведення В.Я. Ломиковського, В.П. Скаржинського, Корніса, які розробили технологію створення лісів і вирощування нового садивного матеріалу у несприятливих умовах степової зони України. Стверджується, що їх дослідження стали основою для становлення агролісомеліоративної науки. Важливим фактором її розвитку були роботи Докучаєвської експедиції — своєрідного першого методичного і організаційного центру наукових лісомеліоративних досліджень як в Україні, так і в Росії. Експедиція виробила новий науковий метод обґрунтування господарських заходів боротьби з посухою. Завдяки інтенсивній і продуктивній діяльності галузевих наукових установ було остаточно доведено вагоме значення степового лісорозведення для боротьби з посухою і отримання високих і стійких урожаїв, розроблено нові структури та типи полезахисних насаджень, правила їх розподілення та агротехнічні прийоми створення.

УДК 631.115.13(06)(091)(477.25)

2015.4.6. КИЇВСЬКЕ ТОВАРИСТВО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (1876–1919): зб. документів і матеріалів / НААН, ННСГБ; уклад.: Вергунов В.А., Щербетюк Н.Б.; наук. ред. В.А. Вергунов. — Вінниця, 2015. — 644 с. Шифр 545834.

Київське товариство сільського господарства та с.-г. промисловості, архівні документи і матеріали (КТСГСГП).

Представлено архівні документи і матеріали (150 справ) з історії становлення та діяльності Київського товариства сільського господарства та с.-г. промисловості (КТСГСГП), що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у спеціальному фонді 731, а також передруки з друкованого органу КТСГСГП “Земледелие”. Це здебільшого протоколи засідань Ради та Загальних зборів КТСГСГП, положення, листування, які висвітлюють його організаційну структуру, основні аспекти діяльності, роль у становленні с.-г. дослідної справи в Україні. Заслуга КТСГСГП у спробі об'єднання діяльності усіх с.-г. товариств Південно-Західного краю, розробленні єдиної програми піднесення сільського господарства. Його зусиллями у 1890, 1892, 1895, 1897 рр. було проведено обласні з'їзди сільських господарів, а також організовано с.-г. виставку в 1897 р. в Києві. Одним з перших у південно-західному регіоні КТСГСГП організувало проведення с.-г. курсів, активно займалося видавничою та виставковою діяльністю. Ним розроблено програму заходів з поліпшення тваринництва, де основну увагу було зосереджено на організації контрольних союзів, веденні племінних книг, влаштуванні курсів для контроль-асистентів, заснуванні шкіл скотарів, оцінці племінного матеріалу, експорті та імпорту племінної худоби і продукції тваринництва.

УДК 631.117.4(091/092)(477.53)

2015.4.7. ІСТОРІЯ ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В БІОГРАФІЯХ ВИЗНАЧНИХ

ЧЛЕНІВ / наук. ред. В.А. Вергунов. — Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2014. — 176 с. Шифр 546195.

Історія с.-г. дослідної справи, агротехніка, агрономія, товарництва с.-г. (Полтава), меліорація, сівозміни, кормовиробництво.

Представлено історичний нарис діяльності Полтавського товариства сільського господарства (ПТСГ) в 1865–1918 рр., а також його правонаступника — Полтавського наукового с.-г. товариства за 1920–1929 рр. Охарактеризовано організаційну структуру ПТСГ (відділи та регіональні представництва) на різних етапах його функціонування, наведено схему динаміки збільшення кількості його членів. Найбільший здобуток ПТСГ вбачається у заснуванні мережі спеціалізованих галузевих освітніх закладів з підготовки фахівців для потреб сільського господарства даного регіону, проведенні проблемних з'їздів та ін. Показано, що цілеспрямованість стратегії діяльності та успішна репрезентативна діяльність дали змогу ПТСГ стати на початку ХХ ст. прибутковим (у фінансовому значенні) творчим об'єднанням практиків, науковців та освітан. Наведено біографічні нариси про 44 визначних науковців — членів ПТСГ: К.А. Вернера, С.Ю. Вітте, Ф.І. Гейдука, В.В. Докучаєва, В.М. Дьякова, А.Є. Зайкевича, О.О. Ізмаїльського, І.І. Мечникова, І.О. Стебута, О.Ф. Фортунатова та ін. Становлять інтерес наведені додатки — списки дійсних та почесних членів, а також пожиттєвих членів ПТСГ за 1865–1913 рр.

УДК 631.527'53:001(092)

2015.4.8. НАУКОВИЙ ДОРОБОК ПРОФЕСОРА Д.Ф. ЛИХВАРЯ З СЕЛЕКЦІЇ ТА НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН / Давиденко М.М., Щеголь Г.С. // Історія науки і техніки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Держ. екон.-технол. ун-т транспорту, Центр досліджень з історії науки і техніки ім. О.П. Бородіна. — К., 2015. — Вип. 6. — С. 162–171. — Бібліогр.: 17 назв.

Лихвар Д.Ф. — учений у галузі селекції рослин, історія селекції та насінництва, сортовипробування, сумісні посіви, кормовиробництво, кукурудза, жито.

Наведено характеристику основних етапів життєвого і творчого шляху відомого селекціонера у галузі рослинництва Д.Ф. Лихваря. Узагальнено перші селекційні дослідження, проведені вченим при Всесоюзному НДІ конопель. Зокрема, Д.Ф. Лихвар установив можливість створення форм південних конопель, вивів сорт ЮС-58, який за врожайністю перевищував місцеві середньоросійські сорти. При НДІ землеробства і тваринництва західних районів УРСР вивчав питання селекції кукурудзи, започаткував новий напрям її селекції на ремонтантність. Ремонтантні самозапильовані лінії і гібриди кукурудзи мають поліпшену якість зерна та силосної маси, високий економічний ефект вирощування. Д.Ф. Лихвар вивчав питання сумісних посівів з метою забезпечення збалансованості поживних речовин у кормах за вмістом білка. Створив у співавторстві нові сорти: проса — “Рубін 2”, сої — “Київська 48” та “Зарниця”, озимого жита — “Поліське тетра”, озимої пшениці — “Поліська 70”, гречки — “Київська”. Запропонував методику виведення, сортовипробування, сортозаміни і сортооновлення тетраплоїдних сортів озимого жита.

УДК 634.84:001.89(092)(477)

2015.4.9. ЗАСНОВНИК ВИНОРОБНОЇ СТАНЦІЇ / Шерер В.О. // Виноград. Вино. — 2015. — № 3/4. — С. 6–12.

Таїров В.В. — учений у галузі виноградарства і виноробства, виноградарство, виноробство, фальсифікація харчових продуктів, філоксера, розсадництво.

Відтворено життєвий і творчий шлях відомого вченого, доктора с.-г. наук В.Є. Таїрова (1859–1938), який брав активну участь у розробленні питань виноградарства і виноробства, ввів культуральний метод боротьби з філоксерою, створив вітчизняне виноградне розсадництво. Учений розробив ефективні заходи боротьби з фальсифікацією вин і харчових продуктів, заснував Вищі курси виноградарів. З 1892 р. видавав журнал “Вісник виноробства”, захищаючи інтереси вітчизняних виноградарів і виноробів, поширював спеціальні знання. У 1901 р. опублікував фундаментальну книгу “Матеріали з питання щодо фальсифікації харчових продуктів з додатком законопроекту”. Видав “Бібліографічний покажчик книг, брошур і журнальних статей з виноградарства і виноробства, надрукованих з 1755 по 1890 рік включно” (1891). Вперше в

історії Російської імперії за приватної ініціативи і суспільних сил був детально розроблений важливий законопроект. Наукова спадщина вченого становить близько 500 статей і доповідей. Найбільш вагомий його здобуток вбачається в заснуванні в 1914 р. науково-дослідної виноробної станції. З 1901 р. — член, а з 1903 р. — довічно віце-президент Міжнародної організації виноградарів і виноробів.

УДК 635.21:001.89(091)(477)

2015.4.10. 125 РОКІВ ДОСЛІДЖЕНЬ З КАРТОПЛЯРСТВА В УКРАЇНІ / Теслюк П.С., Верменко Ю.Я., Купріянов В.П., Андрушко О.М. — Луцьк: АРТстудія, 2015. — 152 с. — Бібліогр.: 30 назв. Шифр 546217.

Історія селекції, картоплярство, сорт, Інститут картоплярства НААН, Поліська дослідна станція ім. О.М. Засухіна.

Узагальнено результати досліджень з картоплярства, що проводилися галузевими науково-дослідними установа-

ми та вищими навчальними закладами, а також відомими вченими в різних природно-кліматичних зонах України. Відзначено особливу роль Інституту картоплярства НААН у створенні конкурентоспроможних сортів картоплі, придатних для переробки на продукти харчування і спеціалізованого вирощування в сировинних зонах картоплепереробних підприємств. Ученими інституту визначено оптимальні строки сортозаміни та сортооновлення реєстрованих сортів для різних регіонів України. Розроблено та рекомендовано до застосування скорочені схеми відтворення еліти картоплі з використанням вихідного насінного матеріалу, отриманого біотехнологічним способом. Запроваджено технологію вирощування оздоровленої картоплі на основі використання міні-бульб. Видання містить додатки — перелік сортів картоплі Інституту картоплярства НААН, а також Поліської дослідної станції імені О.М. Засухіна Інституту кормів НААН, занесених до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні.

338.43 ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА 631.1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Науковий референт — кандидат екон. наук ЛЮТИК Т.В.

Науковий консультант — академік НААН ШПИЧАК О.М.

УДК 005:339.172:631.57(081)

2015.4.11. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІРЖОВОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА / Сидоренко О.В. — К., 2015. — 352 с. — Бібліогр.: 81 назв. Шифр 545778.

Біржовий ринок с.-г. продукції, державне регулювання біржової торгівлі, ризик-менеджмент у біржовій торгівлі.

Розкрито теоретико-методологічні засади системи управління біржовим ринком сільськогосподарської продукції (БРСГП): у контексті наукових теорій, теорію розвитку як основу даної парадигми, методологію дослідження та формування стратегії її розвитку. Системно проаналізовано сучасний стан й особливості розвитку БРСГП у світі та визначено чинники його розвитку в Україні, здійснено когнітивно-сценарне його моделювання. Розкрито принципи саморегулювання в системі управління розвитком біржових ринків у вітчизняній та міжнародній практиці. Розкрито сутність ризик-менеджменту у біржовій торгівлі, біржового ціноутворення як механізму диверсифікації ризиків с.-г. товаровиробників та клірингу як ключового інституту в біржовій системі управління ризиками. З'ясовано, що стан БРСГП: 1) як складова загальної макросистеми, відображає рівень розвитку економіки; 2) завдяки своїм функціональним можливостям мобілізувати та прозоро розподіляти фінансово-інвестиційні та товарні ресурси є важелем забезпечення якісно нового рівня економіки, її ефективності та ліквідності.

УДК 330.3

2015.4.12. ІНДИКАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ / Котикова О.І. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2, т. 1, ч. 1: Екон. науки. — С. 25–34. — Бібліогр.: 4 назви.

Індикація, економічний стан с.-г. землекористування, індикаційна модель стійкого розвитку.

Акцентовано увагу на тому, що відповідно з принципами Ріо-де-Жанейрської конференції необхідно розробити науково обґрунтовану систему стійкого розвитку для землекористування. Розроблено авторську методику, на основі якої проведено дослідження індикації економічного стану с.-г. землекористування в Україні за період 1985–2003 рр. Уста-

новлено, що с.-г. користування в Україні відповідає вимогам стійкого розвитку. Запропоновано систему показників для здійснення оцінки стійкого розвитку с.-г. землекористування на мезорівні, які розділено за типами (стану, динаміки, рівноваги та результату) та блоками (соціальний, екологічний, економічний, еколого-економічний, соціально-економічний та еколого-соціально-економічний).

УДК 330.3:061.5:711.3

2015.4.13. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ / Малік М.Й., Забуранна Л.В. // Економіка АПК. — 2015. — № 8. — С. 5–14. — Бібліогр.: 22 назви.

Території сільські, розвиток підприємництва, зайнятість сільського населення, сільський туризм.

Викладено головні напрями створення інституціонально-економічних умов, сприятливих для розвитку підприємництва аграрного сектору економіки, які включають заходи: дерегуляцію підприємницької діяльності в галузі; підтримку ринкової активності с.-г. підприємств; розвиток конкурентної політики. Установлено, що для розвитку підприємництва на селі існують всі передумови: наявність достатньої чисельності трудових ресурсів, зростання безробіття в державному секторі економіки, незаповненість ринкових ніш з надання послуг населенню, необхідність розробки та впровадження інновацій у с.-г. виробництво. Розкрито, що узагальнюючою сумою показників кластер суб'єктів підприємництва зі змішаною структурою доходів, для яких туристична діяльність стала важливим джерелом доходів, є економічно ефективнішим, порівняно з іншими доходами, і підтверджує гіпотезу про економічну обґрунтованість диверсифікації діяльності в сільській економіці за інноваційними напрямами, особливо у складних для ведення сільського господарства умовах. Національним науковим центром "Інститут аграрної економіки" розроблено програму розвитку підприємництва на селі, що включає визначення цілей, напрямів і заходів економічної політики щодо активізації економічної активності с.-г. підприємств.

УДК 330.3:303.4:338.432

2015.4.14. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: моно-

графія / Попрозман Н.В. — К., 2015. — 300 с. — Бібліогр.: 259 назв. Шифр 545432.

Стратегія економічного розвитку, агропромислове виробництво, природні ресурси, навколишнє середовище.

Висвітлено суть і методологічні засади формування стратегії економічного розвитку агропромислового виробництва із застосуванням системного підходу. Розглянуто концептуальні моделі стратегії розвитку АПК та розкрито соціально-економічні аспекти агропромислового виробництва на засадах сталого виробництва в сучасних умовах. Акцентовано увагу на завданні досягнення найвищого економічного ефекту діяльності АПК, зважаючи на умови внутрішнього і зовнішнього середовища, із застосуванням прикладних економіко-математичних моделей, використання яких уможливить формування якісно нового, гармонійного, самодостатнього агропромислового виробництва. Таким чином, науково обґрунтована стратегія розвитку агропромислового комплексу є основою його зростання і розвитку, стабільного економічного добробуту кожного члена суспільства, збереження, відновлення й раціонального використання природних ресурсів навколишнього середовища та підвищення фінансово-економічних і еколого-соціальних показників національної економіки в цілому.

УДК 332.3

2015.4.15. ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ: монографія // Гарнага О.М. — Рівне, 2014. — 212 с. — Бібліогр.: 111 назв. Шифр 545940.

Стале землекористування, екологічна політика, стандартизація, нормування, охорона земель.

Досліджено теоретичні, методичні й організаційні основи землекористування. Розкрито питання організації управління землекористуванням, зокрема, проведення зонування земель на засадах сталого розвитку, світовий досвід застосування землевпорядних механізмів, планування на засадах сталого розвитку в Україні та європейських державах. Наведено еколого-економічні засади управління в цій сфері: еколого-економічні принципи формування сталого розвитку, оцінку земельних ресурсів за придатністю до використання, основи еколого-економічної класифікації придатності земель, екологічні обмеження, напрями вдосконалення екологічної політики. Актуалізовано необхідність дослідження проблем управління землекористуванням, що є нагальною проблемою сьогодення, оскільки її вирішення дає змогу забезпечити баланс між доступністю та попитом на земельні ресурси, якістю та економічною ефективністю.

УДК 332.33:332.5(043.5)

2015.4.16. ФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЛЕВОЛОДІНЬ І ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ: монографія / Ульяновченко О.В., Матвеев П.М. — Х., 2015. — 350 с. — Бібліогр.: 281 назв. Шифр 545455.

Землеволодіння, землекористування, еколого-економічні фактори.

Досліджено теоретичні аспекти трансформаційних процесів у формуванні системи землеволодіння і землекористування ринкового типу, механізми забезпечення раціонального відтворення та використання земельних ресурсів, значення нормативно-правової бази у регулюванні земельних відносин. Проаналізовано тенденції розвитку системи с.-г. землеволодіння і землекористування, оцінено вплив ґрунтово-кліматичних та організаційно-економічних факторів на раціональну систему с.-г. землеволодіння і землекористування, досліджено альтернативні підходи до забезпечення еколого-економічного розвитку цієї системи у досліджуваному регіоні. Запропоновано методичний підхід до розробки стратегії ефективного та раціонального формування землеволодіння і землекористування на базі комплексного поєднання оптимізаційних моделей на мікро- та мезорівнях функціонування с.-г. підприємств, механізмів орендоутворення та врахування еколого-економічних умов розвитку земельних відносин, також запропоновано механізм визначення орендної плати й концептуальний підхід щодо акумуляції інвестиційних ресурсів завдяки організації земельно-грошового фонду, розробки проектних рішень на базі узгодження економічних і екологічних чинників землеволодіння і землекористування.

УДК 334.012.82:631

2015.4.17. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВаних ОБ'ЄДНАНЬ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ / Майданевич Ю.П. — К., 2014. — 324 с. — Бібліогр.: 227 назв. Шифр 545808.

Інтегровані об'єднання, переробні підприємства, учасники інтеграційних структур, модель системи управлінських зв'язків.

Висвітлено теоретичні засади стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери: понятійно-термінологічний апарат, генезис підходів до дослідження процесів виникнення і становлення, порівняльний аналіз організаційних структур. Визначено методологічні засади управління цими об'єднаннями засобами комплексного оцінювання стану аграрної сфери України, розкриття суті методів дослідження організаційних структур управління ними, методів і механізмів внесення змін та основних показників їх діяльності. Розроблено концепцію побудови організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери, що базується на інструментарії мережевого планування й аутсорингу. Аргументовано модель системи управлінських зв'язків при формуванні потоків менеджерської інформації в інтегрованому об'єднанні переробних і аграрних підприємств, як таку, що ґрунтується на формальних і неформальних зв'язках між структурними елементами організації. Обґрунтовано доцільність реалізації механізму управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери в умовах трансформаційної економіки.

УДК 335:657

2015.4.18. ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВА ПРОБЛЕМАТИКА ВІДТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія // Бруханський Р.Ф., Железняк Н.В., Хомин І.П.; за наук. ред. Р.Ф. Бруханського. — К., 2014. — 452 с. — Бібліогр.: 194 назви. Шифр 545354.

Фінансово-облікова проблематика, відтворення потенціалу, фінансові ресурси, облікове забезпечення.

Розкрито сутність фінансово-облікової проблематики відтворення потенціалу с.-г. підприємств. Відмічено, що формування фінансових ресурсів с.-г. підприємств підпорядковане особливостям відтворення в галузі, що зумовлює необхідність якомога повнішого відрахування їх при організації цього процесу. Важливим резервом формування власних фінансових ресурсів простого і розширеного відтворення може стати прискорення кругообігу оборотних засобів, який в с.-г. підприємствах, на відміну від інших галузей сільського господарства, найбільш тривалий. Одним із резервів формування фінансових ресурсів відтворення є скорочення періоду інкасації дебіторської заборгованості, який на практиці в с.-г. підприємствах часто надто великий. Розглянуто питання оптимізації та забезпечення збалансованості фінансових ресурсів відтворення потенціалу с.-г. підприємств. Проаналізовано структуру й динаміку та функціонування власного капіталу с.-г. підприємств у процесі його відтворення. Показано реформування системи облікового забезпечення відтворення потенціалу с.-г. підприємств у контексті методології, модель і джерела обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту в аграрному секторі економіки.

УДК 336.77:332.2

2015.4.19. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПЛАТФОРМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК "АГРОТЕХНОПОЛІС" / Володін С.А. // Економіка АПК. — 2015. — № 8. — С. 60–64. — Бібліогр.: 16 назв.

Інноваційний розвиток АПК, науковий парк, технологічна платформа "Агротехнополіс", інноваційна інфраструктура АПК.

Акцентовано увагу на тому, що в державах Європейського Союзу стимулювання і підтримка технологічного та інноваційного розвитку здійснюється за допомогою технологічних платформ. Технологічну платформу трактовано як незалежне від інших партнерство, спрямоване на розвиток науково-дослідних і експериментально-виробничих сегмен-

тів наукоємної сфери економіки, активізацію зусиль щодо створення перспективних комерційних технологій, нових продуктів (послуг), залучення додаткових ресурсів для проведення та розробок на основі участі усіх заінтересованих сторін (бізнесу, науки, влади, суспільства). Представлено розробку Інституту інноваційного провайдингу — обґрунтування створення технологічної платформи “Агротехнополіс” як формату державної інноваційної політики з підтримки діяльності учасників наукоємної аграрної сфери усіх форм власності. Визначено, що Науковий парк сприяє консолідації зусиль, ресурсів учасників наукоємного аграрного ринку, підвищення потужності їхньої виробничої бази та конкурентоспроможності продукції через кластерний механізм проектної інтеграції, який забезпечує мобілізацію потенціалу наукових установ, виробничих і комерційних структур на реалізацію інноваційно-інвестиційних бізнес-проектів.

УДК 338.24:005.336.3:378

2015.4.20. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КАДРОВОГО ТА ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ: монографія / Родіонов О.В. — Херсон, 2014. — 544 с. — Бібліогр.: 372 назви. Шифр 545906.

Кадровий потенціал, освітній потенціал, агропродовольча сфера, система стратегічного управління.

Актуалізовано дослідження процесів розвитку кадрового та освітнього потенціалу агропродовольчої сфери регіонів країни. Це зумовлено: наявністю низки об'єктивно існуючих протиріч між кількісним зростанням системи аграрної вищої освіти та стагнацією в економічному розвитку агропродовольчої сфери; зростанням кількості кадрів вищої кваліфікації з агропродовольчої спеціалізацією та зниженням темпів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки регіонів; зростанням конкуренції на світовому ринку послуг аграрної освіти та пасивністю управлінських структур в процесі впровадження міжнародних стандартів якості; зростанням кількості осіб, які втратили роботу та виїхали на заробітки за кордон і зростанням кількості осіб з вищою аграрною освітою в регіонах країни. Обґрунтовано напрями вирішення науково-прикладної проблеми управління розвитком кадрового та освітнього потенціалу агропродовольчої сфери, направлені на активізацію темпів економічного зростання та інноваційного розвитку агропродовольчої сфери країни, підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг вітчизняних аграрних ВНЗ на світовому ринку, забезпечення професійної реалізації громадян та індивідуального економічного добробуту.

УДК 338.43.01+352(477)

2015.4.21. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ: аналіт. доп. / Собкевич О.О., Русан В.М., Юрченко А.Д., Ковальова О.В., Жураковська Л.А. — К., 2014. — 62 с. Шифр 545666.

Інституційне забезпечення, аграрний сектор економіки, дрібнотоварне виробництво, дорадництво с.-г., регулювання аграрного ринку.

Визначено пріоритети розвитку та способи розбудови державної аграрної політики з метою підвищення ефективності використання потенціалу сільського господарства. Акцентовано увагу, що інституційне забезпечення передусім передбачає формування ефективних механізмів взаємодії держави і бізнесу, розвитку системи с.-г. дорадництва і дрібнотоварного с.-г. виробництва. Встановлено, що для України постало завдання вироблення механізмів державної аграрної політики щодо підвищення ефективності використання наявного потенціалу аграрного сектору економіки. Особливу увагу слід концентрувати на створенні передумов його інституційного забезпечення, яке передбачає формування механізмів взаємодії держави та бізнесу, розвитку системи с.-г. дорадництва у вигляді інформаційної та консультаційної допомоги с.-г. підприємствам і сільському населенню, розвиток дрібнотоварного виробництва для забезпечення інтеграції особистих господарств населення в ринкові механізми функціонування аграрного сектору, підвищення ефективності функціонування саморегулюючих організацій в агропродовольчій сфері.

УДК 338.434:330.137.7

2015.4.22. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ / Лупенко Ю.О., Фещенко В.В. // Облік і фінанси. — 2015. — № 1. — С. 81–87. — Бібліогр.: 10 назв.

Венчурне фінансування, аграрний бізнес, краудфандинг, венчурний капітал.

Досліджено особливості та передумови венчурного інвестування бізнесу, можливості сучасних інструментів і технологій ризикового фінансування підприємств та обґрунтовано рекомендації щодо їх ефективного використання в аграрному секторі національної економіки. Розкрито процедури взаємодії венчурного капіталу та бізнесу. Здійснено порівняльний аналіз сучасних інструментів ризикового фінансування, зокрема, венчурних інвестиційних фондів, бізнес-ангелів інвестиційних проектів та краудфандингу. Оцінено доцільність використання тих чи інших венчурних технологій фінансування залежно від конкретних потреб та певних етапів розвитку бізнесу. Розкрито відмінності колективного та індивідуального венчурного інвестування та причин, що стримують використання ризикового капіталу для фінансового забезпечення діяльності с.-г. підприємств. Запропоновано заходи щодо поширення венчурного інвестування в аграрній сфері, зокрема, сформульовано рекомендації щодо удосконалення законодавчої бази функціонування венчурного капіталу та податкового стимулювання венчурних інвесторів.

УДК 338.439.5:631.147:339.1

2015.4.23. РИНОК ОРГАНІЧНОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ: монографія / Завадська Ю.С. — Житомир, 2015. — 212 с. — Бібліогр.: 181 назва. Шифр 545734.

Органічна агропродовольча продукція, кон'юнктура ринку агропродовольчої продукції, органічне агропродовольство в умовах євроінтеграційних пріоритетів розвитку.

Ідентифіковано суть і принципи органічного виробничого методу та запропоновано авторське трактування поняття “органічне агропродовольство” як процесу виробництва продукції рослинництва і тваринництва з оздоровчими властивостями та застосуванням щодо неї комплексу агротехнічних, переробних, логістичних і маркетингових заходів, регламентованих міжнародними та вітчизняними стандартами, спрямованих на досягнення екологічного, соціального й економічного аспектів. Зазначено, що подальше становлення вітчизняного ринку органічної агропродовольчої продукції повинно відбуватися відповідно до стратегії розвитку та в межах реалістичного сценарію, якому притаманні поступове нарощування попиту та пропозиції, обсягу ринку, пожвавлення зовнішньоторговельних відносин. Запропоновано авторський підхід до розмежування стадій життєвого циклу галузі органічного агропродовольства України, на основі чого зроблено підбір інструментів стимулювання розвитку досліджуваного ринку з урахуванням інтересів усіх його суб'єктів. Визначено напрями реалізації державної політики в секторі органічного агропродовольства: правовий, фінансовий, комунікативний. З метою оптимізування розвитку досліджуваного ринку встановлено стимульоване геопросторове розміщення точок збуту органічної агропродовольчої продукції.

УДК 339.13:63

2015.4.24. ПОТОЧНА КОН'ЮНКТУРА І ПРОГНОЗ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА В УКРАЇНІ НА 2014/15 МАРКЕТИНГОВИЙ РІК / Шпичак О.М., Боднар О.В., Гаваза Є.В., Гащенко М.К., Діденко Н.І., Камінська А.І., Копитень Н.Г., Куць Т.В., Кучеренко Т.М., Пархоменко Л.М., Пашко С.О., Сало І.А., Цап В.Д. — К., 2015. — Вип. 21. — 230 с. Шифр 545708.

Кон'юнктура ринку, продукція с.-г., продовольство України, маркетинговий рік, ринок світовий.

Проаналізовано кон'юнктуру десяти основних видів вітчизняних і світових ринків с.-г. продукції: зерно, ріпак, цукор, овочі та баштанні культури, картопля, плоди і ягоди, корми, молоко, м'ясо великої рогатої худоби, яйця птиці. Відображено тенденції цінової ситуації на даних ринках. Представлено оперативні ринкові прогнози-огляди основних видів с.-г. про-

дукції, що ґрунтуються на достовірності даних, обґрунтованості аналітичних висновків і прогнозів, об'єктивності оцінки кон'юнктури ринків.

УДК 349.42:346.54

2015.4.25. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРОІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ / Чеканська Л.А. // Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського. — 2015. — Вип. 3, ч. 2. — С. 9–15. — Бібліогр.: 25 назв.

Агропромисловий комплекс України, інвестиційна діяльність в АПК, правове забезпечення інвестиційних надходжень.

Актуалізовано проблему підвищення ефективності інвестиційного процесу на даному етапі розвитку економіки сільського господарства України. Визначено недоліки правової бази в інвестиційній діяльності та взаємозв'язок між змінами в законодавчій базі та обсягами надходжень іноземних інвестицій. В аспекті інтеграції до Європейського Союзу проаналізовано основні законодавчі акти, які визначають інтеграційні процеси, та визначено напрями подальшого розвитку національного господарства в контексті європейського вибору України. Встановлено, що в Україні невпорядковано законодавство, зокрема, щодо надання преференцій бізнесу. Потребують удосконалення нормативно-правові умови регулювання інвестиційних потоків, забезпечення балансу взаємовідносин держави та приватного інвестора в системі державно-приватного партнерства, підвищення привабливості України для вкладень національного й іноземного капіталу. Без формування базових умов реалізації інвестиційного процесу пряме фінансування інвестиційних проектів, видача державних гарантій, пільгових кредитів тощо будуть неефективними.

УДК 368.5(477)

2015.4.26. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА: монографія / Алескерова Ю.В. — К., 2015. — 366 с. — Бібліогр.: 487 назв. Шифр 545726.

Страховання с.-г., ринок страховий, інфраструктура с.-г. страхування.

Констатовано, що запити та виклики сьогодення вимагають формування якісно нових вимірів і підходів щодо здійснення пошуку різноманітних варіантів перебудови та окреслення горизонтів подальшого розвитку аграрного страхування з метою підвищення конкурентоспроможності с.-г. товаровиробників. Досліджено вітчизняний та міжнародний досвід с.-г. страхування, сучасний стан і тенденції його змін, тарифну політику й управління ризиками. Визначено напрями розвитку вітчизняного с.-г. страхування на основі удосконалення державної підтримки та врахування міжнародного досвіду. Встановлено, що необхідні підходи до побудови системи підтримки с.-г. страхування за участю держави та комерційних структур, які можуть бути реалізовані через формування Стратегії розвитку с.-г. страхування з державною підтримкою на середню та довготривалу перспективу. Тому саме цей напрям дослідження потребує подальшого розвитку.

УДК 631.15:332.3

2015.4.27. ЕКОНОМІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ: [колектив. моногр.] / Харк. нац. аграр. ун-т; за ред. Ульянченка О.В. — Х., 2015. — 320 с. — Бібліогр.: 283 назви. Шифр 545733.

Земельні відносини, земельні ресурси, землекористування, екологобезпечне використання земель.

Висвітлено сутність, теоретико-методологічні, організаційно-економічні та соціальні засади розвитку земельних відносин в Україні. Проаналізовано сучасний стан землекористування, визначено чинники ефективного використання земельних ресурсів, стратегічні пріоритети та інструментарій екологічно безпечного використання земель. З'ясовано, що гострота ситуації у сфері земельних відносин пов'язана з недостатньою кількістю наукових розробок, методичних і методологічних положень, необхідністю розробки науково обґрунтованого підходу до раціонального землекористування на основі його екологізації, охорони земель і захисту ґрунтів від деградації, збереження та відтворення їхньої родючості. Встановлено, що без концепції розвитку земельного законодавства ускладняється законотворча діяльність у цій галузі. Це призводить до дублювання або неузгодження законопроектів, що впливає на якість нормативно-правових актів у галузі використання земель сфери земельного використання.

УДК 631:338.43

2015.4.28. ВИТРАТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ (МОНІТОРИНГ) / Шпичак О.М., Воскобойник Ю.П., Боднар О.В., Пархоменко Л.М., Селерович Н.В., Копитець Н.Г., Гащенко М.К., Кучеренко Т.М., Діденко Н.І., Пашко С.О., Камінська А.І., Гаваза Є.В., Шостак Г.Ю., Куць Т.В., Цап В.Д. — К., 2014. — Вип. 8. — 450 с. — Бібліогр.: 57 назв. Шифр 545674.

Підприємства с.-г., ефективність виробництва с.-г. підприємств, нормативна собівартість с.-г. продукції, еквівалентна ціна с.-г. продукції.

Актуалізовано необхідність визначення напрямів формування інформаційного поля і оцінювання методичних підходів до аналізу складових процесу господарської діяльності, зокрема, в розрізі окремих видів с.-г. продукції. Здійснено моніторинг цін на використані с.-г. підприємствами ресурси та розрахунок нормативної собівартості й еквівалентної ціни продукції сільського господарства. Проаналізовано ефективність виробництва продукції рослинництва, тваринництва та рибицтва в розрізі регіонів України. Розкрито залежність рівнів прибутковості та рентабельності виробництва с.-г. продукції від зміни цін на ресурси, які споживаються у процесі її виробництва.

УДК 658:330.3:631.15

2015.4.29. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: монографія / Мазур Г.Ф. — К., 2014. — 396 с. — Бібліогр.: 197 назв. Шифр 545420.

Структурні зміни, економічні трансформації, економіко-фінансові стимули, стимулювання галузі.

Висвітлено результати дослідження організації і механізмів стимулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні в умовах структурних змін та економічних трансформацій. Виявлено особливості формування економіко-фінансових стимулів та їх вплив на ефекти господарського процесу в аграрній галузі у контексті оцінок наявності постійних змін політики регулювання, а також державної підтримки. Обґрунтовано концептуальні положення розбудови засад стимулювання галузі в умовах системної її перебудови на всіх рівнях функціонування задля адаптації до ринку. Тривалий період здійснення господарської реформи і становлення підприємницьких форм в аграрному комплексі є одним із вагомих стимулів його розвитку. Галузі наділено відповідним природно-ресурсним потенціалом, сформована специфічна система управління підприємницькою діяльністю, яка консолідує засоби й інструменти стимулювання, серед яких важливу роль відіграє кооперація. Показано, що система благ в агропромисловому комплексі України характеризується низкою невідповідності. Їх потрібно вирішувати в аспекті фінансового, податкового, бюджетного й регулятивно-ринкового забезпечення.

631.3 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ, ЗНАРЯДДЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Науковий референт — доктор техн. наук ГІЛЯЗЕТДІНОВ Р.Н.

Науковий консультант — академік НААН ЛІННИК М.К.

УДК 631.3.004.53:621.43–6

2015.4.30. НАУКОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДНОВЛЮЮЧИХ АНТИФРИКЦІЙНИХ ПРОТИЗНОСНИХ ДОБАВОК ДО ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ / Фастовець П.М. // *Механізація та електрифікація сільського господарства*: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1 (100). — С. 205–216. — Бібліогр.: 20 назв.

Дизелі, параметри технічного стану, ресурс, відновлювальні антифрикційні протизносні добавки, процес відновлення, моделювання.

Наведено результати процесу експлуатаційного відновлення параметрів технічного стану дизелів із застосуванням відновлювальних антифрикційних протизносних добавок (ВАФП) до паливно-мастильних матеріалів та означено характерні параметри цього процесу. Відмічено, що величина відновлення від застосування ВАФП змінюється у широких межах залежно від марки ВАФП, типу дизеля та ступеня зносу механізмів і умов застосування ВАФП. Зростання потужності може становити від 0,6% до 6%, а зростання тиску оливи на номінальних обертах — від 25 до 50%. Дещо менші межі зростання тиску стискання у циліндрах та на пусковій частоті — від 4 до 8%. Наведено блок-схему експлуатаційного відновлення дизельного двигуна із застосуванням ВАФП у системі його технічного обслуговування і ремонту. Особливість полягає у тому, що заміну олиї у картері дизеля виконують не під час його технічного обслуговування, а після діагностування і 1-го етапу обслуговування дизеля ВАФП, а також регулюють зазори у приводі клапанів під час ТО-1, а не під час ТО-2. Визначено, що процес експлуатаційного відновлення параметрів технічного стану дизеля можна описати за допомогою 22 характерних параметрів.

УДК 631.3:621.825

2015.4.31. ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ЗАПОБІЖНИХ МУФТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН ДВОСТОРОННЬОЇ ДІЇ / Гевко Б.М., Босюк П.В. // *Механізація та електрифікація сільського господарства*: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1(100). — С. 217–223. — Бібліогр.: 20 назв.

Гальмівні елементи, запобіжна муфта двосторонньої дії, обґрунтування параметрів, робочий хід контактної ланки.

Наведено результати теоретичних досліджень з обґрунтування основних конструктивно-силових параметрів пари контакту розробленої конструкції запобіжної муфти двосторонньої дії привода с.-г. машин з гальмовими елементами. Запропонована обгінна муфта передає крутний момент за рахунок самозаклинювання гальмівних елементів під час їх контакту із внутрішньою поверхнею зовнішньої обойми пристрою. Умова самозаклинювання забезпечується комплексною дією сил тертя в точках контактних ланок внаслідок їх повернення на своїх осях. Встановлено, що співвідношення між величиною робочого ходу та кутом повернення контактної ланки має чітко виражену лінійну залежність у діапазоні кроку кута повернення 5°. Встановлено, що за межами 18–20° спостерігається різке зростання числового значення величини робочого ходу, що на практиці може свідчити про виникнення в даному діапазоні кутів умов самозаклинювання. Проте для підтвердження даного припущення необхідна серія експериментальних досліджень.

УДК 631.3:631.171

2015.4.32. ОБґРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПЛЕКСІВ МАШИН ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ / Кудриницький Р.Б., Грицишин М.І. //

Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1(100). — С. 250–258. — Бібліогр.: 22 назви.

Технічні засоби, планування механізованих робіт, методичні особливості, експлуатаційні витрати, критерії оптимізації.

Розглянуто питання підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва за рахунок використання технічних засобів, що відповідають агровигодам, обсягам механізованих робіт та умовам функціонування, на основі запропонованих математичних моделей і критеріїв вибору техніко-експлуатаційних параметрів технічних засобів під задані обсяги та технології виробництва продукції рослинництва. Підкреслено, що високий рівень технологій виробництва с.-г. продукції, технічна досконалість і висока вартість техніки потребують високого рівня управління використанням технічної бази, пошуку шляхів зменшення частки матеріальних та енергетичних витрат у собівартості с.-г. продукції. Встановлено, що за рівня цін, які склалися на ринку с.-г. техніки в Україні, прямі експлуатаційні витрати на вирощування с.-г. продукції з використанням вітчизняної техніки на 37,7% менші, ніж при використанні зарубіжного комплексу машин, а потреби в технічних засобах і механізаторах на 34,4% більше. За інтенсивною технологією — з використанням машинно-тракторних агрегатів (МТА) вітчизняного виробництва прямі експлуатаційні витрати в структурі сукупних витрат становлять лише 31%, при застосуванні МТА закордонного виробництва — 43%. Зроблено висновок, що використання технологічних комплексів машин на базі вітчизняної техніки забезпечує зменшення прямих експлуатаційних витрат і потребу в інвестиціях для їх комплектування.

УДК 631.312.69

2015.4.33. НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПОСЛЕУБОРОЧНОЙ ОБРАБОТКИ АГРОФОНОВ ВЫСОКОСТЕБЕЛЬНЫХ КУЛЬТУР / Лепешкин Н., Козлов Н. // *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України*: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19(33). — С. 87–91. — Бібліогр.: 8 назв.

Комбінований чизель, глибоке розпушення, переуцільнення ґрунтів, ресурсоощадні технології, мінімальний обробіток ґрунту, інфільтраційні властивості.

Розглянуто питання застосування нових робочих органів для післязбирального подрібнення залишків високостеблових культур. Розроблено ножиноподібний каток, який встановлено на багатофункціональний ґрунтообробний агрегат АПМ-6А, розроблений РУП "НПЦ Білорусії з механізації сільськогосподарства" для мінімальних ґрунтово-волого-ресурсоощадних технологій обробітку ґрунту. За результатами проведених випробувань агрегату АПМ-6А з ножовими котками за обробки поля після забирання кукурудзи на силос встановлено, що агрегат при робочій швидкості 10,6 км/год забезпечує обробіток ґрунту на глибину 10,2 см, при цьому ступінь подрібнення залишків становив 30,7%. Повнота закладення залишків становить 77,1%. Підтверджено, що випробуваний агрегат за функціональними і експлуатаційно-технологічними показниками відповідає агротехнічним вимогам щодо процесу подрібнення рослинних залишків.

УДК 631.312:621

2015.4.34. СМУГОВИЙ ОБОРОБІТОК ҐРУНТУ: ВІТЧИЗНЯНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ НА СТАРТІ / Шустік Л., Мринін С., Мриніна Л. // *Техніко-технологічні аспекти розвитку*

та випробування нової техніки і технологій для сільсько-го господарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19 (33). — С. 152–157. — Бібліогр.: 2 назви.

Strip-till, смуговий обробіток ґрунту, технологія, ґрунто-обробний посівний комплекс, кукурудза, соя.

Наведено результати досліджень смугового обробітку ґрунту для вирощування зернових та зернобобових культур з застосуванням машин та агрегатів вітчизняних підприємств-виробників. Визначено основні переваги використання Strip-till технології: економія ресурсів при частковому обробітку ґрунту; скорочення витрат паливно-мастильних матеріалів; кількості енергозасобів та обслуговуючого персоналу; скорочення засобів захисту рослин; раціональне використання мінеральних добрив; позитивний вплив післяжнивних залишків у міжряддях на агрофізичні властивості ґрунту; створення більш комфортних умов для розвитку рослин та покращання екологічного стану довкілля. За результатами досліджень розроблено вихідні вимоги до рознесеного обробітку ґрунту (восени) і сівби (весною) кукурудзи та сої. Вітчизняні підприємства-виробники СТ ВФ "Агрореммаш", ТОВ "Краснянське" СП "Агромаш", ПАТ "Червона зірка" та ТОВ "Українське КБ трансмісії і шасі" пропонують виробникам с.-г. продукції окремі машини та на їх основі комплекси машин для системи смугового обробітку ґрунту.

УДК 631.312–112.6.001.66

2015.4.35. ОБҐРУНТУВАННЯ КОНСТРУКЦІЇ МАШИНИ ДЛЯ СМУГОВОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Сербій Є., Іваненко І., Шустік Л., Сотенко В., Карпенко А. // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19 (33). — С. 165–174. — Бібліогр.: 8 назв.

Комбінований агрегат, смуговий обробіток ґрунту, вихідні вимоги до агрегату, кукурудза, соя, короткоротаційна сівозмінна, волога, щільність.

Наведено аналіз існуючих агрегатів для смугового обробітку ґрунту, їх конструкційні особливості, межі застосування та запропоновано нову конструкцію універсального агрегату для смугового обробітку ґрунту зі змінною шириною смуги для 3-пільної сівозміни: кукурудза — кукурудза — соя. Доцільність застосування смугового обробітку ґрунту полягає в наступному: мінімальний обробіток ґрунту; обробіток лише тієї смужки, де буде здійснюватися сівба; створення пухкого насінневого ложа та умов його швидкого прогрівання навесні; одночасне внесення сухих або рідких мінеральних добрив; підвищення вмісту вологи в ґрунті за рахунок обмеження її випаровування. Розроблено вихідні вимоги та агрегат для смугового обробітку ґрунту, який забезпечує роздільне по чергове нарізання одинарних і двоєних смуг з міжряддям 70 см та 45 см та одночасним внесенням добрив.

УДК 631.313–112.6

2015.4.36. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСКОВИХ БОРІН ТА АГРЕГАТІВ У ГОСПОДАРСТВАХ РІЗНОГО ТИПУ / Думич В., Батюк Ю., Падюка Т. / Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19(33). — С. 175–182. — Бібліогр.: 6 назв.

Дискові борони, якість технологічного процесу, показники експлуатаційно-технологічні та економічні, продуктивність, ефективність.

Розглянуто питання ефективності застосування технічних засобів, які мають різну продуктивність, ширину захвату, вартість тощо. Технічні засоби, які є ефективними для господарств одного типу, не завжди можуть бути ефективними для аграрних підприємств інших типів — розмірів та площі ділянок. Відмічено, що на ринку с.-г. техніки представлені дискові борони та агрегати як закордонних, так і вітчизняних виробників, які виготовлені у навісних, напівнавісних та причіпних варіантах з шириною захвату 1,3–10 м. До основних переваг конструкції дискових борін відносяться простота, надійність та якісне виконання технологічного процесу. Характерною їх особливістю є можливість агрегування як окремих знарядь, так і в поєднанні з іншими, які можуть

приєднуватись до них послідовно і виконувати додаткові технологічні операції для поліпшення обробітку ґрунту. Детально розглянуто конструкційні особливості борін, набір та кріплення дисків, форми сферичних дисків, кількість рядів, умови транспортування, тощо. Для забезпечення постійної оптимальної глибини роботи та запобігання поломкам при зіткненні з перешкодами, дискові машини з індивідуальним кріпленням дисків до рами комплектуються різними типами запобіжних механізмів. За результатами досліджень дискових борін різної продуктивності встановлено, що сумарні витрати палива на лущенні стерні складаються з витрат палива на основну роботу, виконання поворотів і переїздів з місця стоянки на поле. Питомі витрати палива енергозасобів під час лущення стерні залежать від довжини гонів. Із збільшенням довжини гону від 100 м до 600 м питомі витрати палива зменшуються на 30%. Машино-тракторні агрегати під час лущення стерні на різних довжинах гонів витрачають паливе у кількості 4,2–9,6 кг/га. Зроблено висновок, що економічна ефективність застосування широкозахватних дискових агрегатів виробництва провідних машинобудівних фірм досягається на площах садіння картоплі понад 200 га та за умови їх використання протягом двох змін.

УДК 631.316.001.66

2015.4.37. ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУКЦІЇ ТА ПОРІВНЯЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КУЛЬТИВАТОРІВ СУЦІЛЬНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА / Демидов С., Стародубцева М., Ревтьо О. // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19(33). — С. 183–193. — Бібліогр.: 4 назви.

Обробіток ґрунту, культиватор суцільного обробітку, конструкція, робочий орган, випробування, якість обробітку.

Відомо, що від якості обробітку ґрунту значною мірою залежить майбутній врожай, тому наукові установи, машинобудівні підприємства постійно працюють над створенням нових та удосконаленням діючих ґрунтообробних машин. Серед машин для обробітку ґрунту особливе місце займають культиватори для суцільного обробітку, які створюють його дрібно грудковий склад для забезпечення водно-повітряного, теплового і поживного режимів, знищення бур'янів, загортання добрив та рослинних залишків. Розглянуто особливості конструкції та технічний рівень культиваторів суцільного обробітку ґрунту вітчизняних виробників: ПАТ "Червона зірка", ТОВ "Велес Агро Лтд", ТОВ "Агрореммаш-Дніпр", ТОВ "Апостолівагромаш", ТОВ "ОЗСМ Агортех" та інших. Усі культиватори суцільного обробітку ґрунту призначені для передпосівного обробітку та обробітку парів з одночасним боронуванням. Наведено технічні параметри та результати випробувань 5 культиваторів різних виробників. З аналізу конструкції, технічних параметрів та результатів випробувань зроблено висновки, що всі культиватори за технічними даними відповідають агротехнічним вимогам. Конструкції культиваторів КСО-8 (виробник ТОВ "Арлан"), КП-9 (виробник ТОВ "ОЗСМ Агортех") та Поляріс-8,5 (виробник ПАТ "Червона зірка") мають низку позитивних конструкційних рішень, які підвищують їх технічний рівень, що підтверджено показниками якості виконання технологічного процесу.

УДК 631.316.004.67

2015.4.38. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПАРАМЕТРІВ ВІБРАЦІЙНОЇ ОБРОБКИ З ЯКІСТЮ ЗМІЦНЕННЯ РІЗУЧОГО ЕЛЕМЕНТА КУЛЬТИВАТОРНИХ ЛАП / Пасюта А.Г., Біловод О.І., Келемеш А.О., Дудніков А.А. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 156: Механізація с.-г. виробництва. — С. 440–445. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 545409.

Вібраційна обробка, культиваторні лапи, машини ґрунто-обробні, зносостійкість.

Розглянуто питання впливу режимних параметрів вібраційного зміцнення матеріалу ріжучих елементів стріпчатих культиваторних лап. Спосіб обробки суттєво впливає на фізико-механічні властивості матеріалу деталей ґрунтообробних машин. За результатами проведеного регресійного аналізу отримано системи рівнянь взаємозв'язку основних параметрів вібраційного зміцнення: амплітуди та частоти обробного

інструменту, а також час зміцнення. Знайдено математичні моделі зміни зношування носка та ширини крила на кінці леза культиваторних лап наступних варіантів: нових зі сталі 65Г; відновлених приварюванням кутових пластин зі сталі 45 з наплавленням сормайт та вібраційним деформуванням. Найбільшою зносостійкістю (30 мг) володіють зразки, відновлені приварюванням кутових пластин зі сталі 45, наплавленням сормайт та вібраційним зміцненням, а найменшою (65 мг) — відновлені відтягуванням. Ваговий знос лап, відновлених за запропонованою технологією, у 1,93 раза менший порівняно з новими зі сталі 65Г.

УДК 631.316.4.004.67

2015.4.39. МОДИФІКУВАННЯ НАНОСТРУКТУРИ СТВОРЕНОГО ПОВЕРХНЕВОГО ШАРУ КУЛЬТИВАТОРНИХ ЛАП ДЛЯ ЕКСПЛУАТАЦІЇ В ҐРУНТАХ РІЗНИХ ТИПІВ / Василенко М.О., Буслаєв Д.О., Калінін О.Є. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1(100). — С. 195–204. — Бібліогр.: 30 назв.

Ґрунти різних типів, електроконтактне оброблення, зміцнення, культиваторні лапи, лінійне зношення, модифікація наноструктури, поверхневий шар.

Розглянуто питання модифікування поверхневих шарів з використанням нанотехнологій при зміцненні та відновленні культиваторних лап. Запропоновано робити зміцнення відповідно до епюри розподілу тиску створення більш зносостійкого шару перемінної товщини за шириною робочої сторони леза для його рівномірного зношування. Встановлено раціональні режими оброблення робочих органів: сила струму — 430–480 А; напруга на дузі — 45–48 В; температура охолоджуючої рідини — 20–60°C. При цьому отримано зносостійкий шар шириною 25–30 мм і товщиною загостреної кромки після обробки близько 1 мм. За результатами лабораторно-польових випробувань встановлено, що залежності величин лінійного зносу лез від наробітку культиваторних лап характеризується степеневу функцією. Найкращі показники отримано для матеріалу сормайт, нанесеного електродом Т-590. Ресурс лап культиваторів, зміцнених за розробленою технологією в 2,1–2,3 раза вищий порівняно з ресурсом вітчизняних лап серійного виробництва.

УДК 631.331.022

2015.4.40. ДОСЛІДЖЕННЯ ПНЕВМАТИЧНОЇ ВИСІВНОЇ СИСТЕМИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ДОЗУВАННЯ ПОСІВНОГО МАТЕРІАЛУ / Салапура Ю.Л., Чеботарьов В.П., Зубенко Д.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1 (100). — С. 77–85. — Бібліогр.: 15 назв.

Пневматична система, розподільник, нерівномірність розподілу, турбулізуюча вставка, зернова сівалка, якість сіви.

Наведено результати теоретичних та експериментальних досліджень щодо порівняльної оцінки якісних показників висівних систем зернової сівалки С-9 та її аналога СПШ-9. Відзначено, що до посівних машин ставляться високі вимоги щодо забезпечення рівномірності розподілу насіння на ділянці поля, без чого неможливо реалізувати генетичну продуктивність сучасних сортів с.-г. культур. Встановлено, що за нерівномірності розподілу насіння між сошниками більш ніж на 10%, врожайність знижується на 1–2 ц/га. Значення даного показника для сівалки СПШ-9 з серійним розподільником насіння значно вища, ніж для сівалки С-9 з експериментальним розподільником. Так значення нерівномірності розподілу насіннєвого матеріалу сівалкою С-9 з експериментальним розподільником знаходиться у діапазоні 3,8–6,0%, сівалки з серійним розподільником — 9,6–15,5%. Таким чином, застосування сівалки С-9 з експериментальним розподільником насіннєвого матеріалу порівняно з сівалкою СПШ-9 з серійним розподільником забезпечує зниження прямих експлуатаційних витрат на 20,2%, капітальних вкладень на 21,8% і приведених витрат на 20,9%.

УДК 631.331.024.2/3

2015.4.41. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОЛИВАННЯ ЗУБЧАТОГО СОШНИКА СЕЛЕКЦІЙНОЇ СІВАЛКИ / Адамчук В.В., Булгаков В.М., Головач І.В., Горобей В.П. // Механізація та

електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1(100). — С. 10–20. — Бібліогр.: 20 назв.

Технологія селекції, сівалка, комбінований сошник зубчастий диск, пружинна сила, реакція ґрунту, диференціальні рівняння, коливання (сінусоїдальний закон, амплітуда, частота).

Розглянуто питання щодо розширення технологічних можливостей селекційно-насіннєвої сівалки СНС-16А при зменшенні енергетичних витрат за рахунок використання вібраційного ефекту взаємодії робочого органу з ґрунтом шляхом визначення раціональних конструктивних параметрів і режимів роботи її сошникових вузлів. Сутність вдосконалення націпної сівалки СНС-16А полягає в тому, що замість дводискових анкерних чи кулеподібних сошників, якими традиційно комплектується базова сівалка, необхідно встановити універсальні сошникові вузли. Розроблено макетний зразок сошникового вузла з розрізаним зубчастим диском, що має спеціальні V — подібні вирізи, розташовані по периферії з рівними інтервалами. Розроблено математичну модель процесу взаємодії з ґрунтом комбінованого сошникового вузла та проведено розрахунки амплітуди віброколивань для оцінки стану системи і її оптимізації, а у подальшому — енергетичних характеристик універсальної сівалки. Отримано резонансні величини амплітуди, коли частота збурень сошникового вузла співпадає з власною частотою сівалки при швидкостях агрегату 0,5–1,0 м/с. При подальшому збільшенні швидкості посівного агрегату від 1,2 м/с до 4,0 м/с спостерігаються стабільні показники його амплітуди. Зроблено висновок, що отримана математична модель дасть можливість оцінити стан системи і оптимізувати енергетичні характеристики універсальної сівалки.

УДК 631.335:633.5/9

2015.4.42. ОБҐРУНТУВАННЯ КОНСТРУКЦІЇ МАШИНИ ДЛЯ САДІННЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР / Іваненко І., Сербій С., Сотенко В., Карпенко А. // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19 (33). — С. 299–305. — Бібліогр.: 6 назв.

Біоенергетичні культури, верба міскантус, універсальна машина для садіння, конструкція, технологія садіння, ризомі, живці.

Наведено результати розробки універсальної машини для садіння біоенергетичних культур верби та міскантуса. Підкреслено актуальність даної розробки для енергетичної та національної безпеки країни. Проаналізовано технології садіння біоенергетичних культур у Європейських країнах. Враховуючи відсутність на ринку вітчизняних машин для садіння живців або ризомів енергетичних культур, в УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого розроблено універсальну садильну машину, яка рекомендована для використання у вітчизняних спеціалізованих господарствах з вирощування енергетичних культур. Порівняно з аналогами, ця машина забезпечує кращі умови роботи оператора — за допомогою звукового сигналізатора здійснюється контроль за процесом садіння. Конструкція машини передбачає можливість зміни робочих органів і відстані між рядами садивного матеріалу. Якщо встановити садильний апарат для ризомів, замінити сошники та додати загортач — за її допомогою можна садити міскантус. Продуктивність машини — до 0,5 га/год. Рекомендовано до масового виробництва для створення вітчизняних плантацій енергетичних культур.

УДК 631.352

2015.4.43. АНАЛІЗ РІЗАЛЬНИХ АПАРАТІВ ДЛЯ БЕЗПІДПІРНОГО СКОШУВАННЯ РОСЛИН / Линник М.К., Говоров О.Ф. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2015. — Вип. 1 (100). — С. 51–60. — Бібліогр.: 18 назв.

Безпідпірне скошування, вертикальна і горизонтальна осі обертання, однарусний апарат, дворусний апарат, дисковий апарат, ніж, шарнірне закріплення.

Наведено результати аналізу вітчизняних і зарубіжних конструкцій ризальних апаратів для безпідпирного скошування рослин і подрібнення післяжнивних залишків, та екс-

периментальних і польових випробувань різальних апаратів і їх використання в умовах господарств. Доведено, що для безпідпирного скошування рослин на сіно оптимальним є дисковий різальний апарат з вертикальною віссю обертання і шарнірним закріпленням ножів; для заготівлі зелених кормів оптимальним є різальний апарат з горизонтальною віссю обертання і шарнірним закріпленням ножів, а для скошування і подрібнення решток грубостеблових культур оптимальним є двоярусний різальний апарат з вертикальною віссю обертання. Виявлено та розглянуто 5 типів різальних апаратів: пасово-сегментний, ланцюгово-сегментний, тросово-сегментний, стрічковий, ротаційний, розкрито їх конструктивні особливості та принципи роботи. Дослідженнями встановлено, що критична швидкість для скошування трав становить 456 м/с, кукурудзи — 20 м/с, а найбільшу критичну швидкість, близьку до 80 м/с, мають сухі стебла метлюга і мишію. Приділено значну увагу розробці двоярусних різальних апаратів. Зроблено висновки, що для безпідпирного скошування рослин пасово-сегментними, ланцюгово-сегментними, тросово-сегментними, стрічковими і ротаційними робочими органами, з точки зору надійності для широкого впровадження у с.-г. виробництво, придатні лише ротаційні різальні апарати. Поширюється застосування нових машин з ротаційними різальними апаратами — подрібнювачі післяжнивних решток з вертикальними осями обертання робочих органів та одноярусним і двоярусним розміщенням ножів, а також з горизонтальними осями обертання робочих органів.

УДК 631.352.001.66

2015.4.44. АНАЛІЗ КОНСТРУКЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК БАРАБАННИХ ПОДРІБНЮВАЧІВ-РОЗПОДІЛЮВАЧІВ РОСЛИН І ПОЖИВНИХ ЗАЛИШКІВ / Лінник М., Говоров О. / Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільськогосподарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19(33). — С. 65–72. — Бібліогр.: 15 назв.

Збагачення ґрунту, подрібнювач-розподільювач, конструкційні особливості, рама, кожух, різальний апарат, ніж, тримач, вал, редуктор, частота обертання, стебло, післяжнивні залишки, ударне навантаження.

Збагачення ґрунтів органікою шляхом раціонального використання поживних залишків, у т.ч. і соломи, є актуальним для аграріїв України. В статті наведено історичну динаміку розвитку створення машин для подрібнення та розподілювання рослин і післяжнивних залишків. Перші польові подрібнювачі-розподільювачі стебел рослин було створено в ФРН після Другої світової війни і використовувались для подрібнення рослин-сидератів. Поступово розширювались межі застосування подрібнювачів-розподільювачів, їх почали використовувати для подрібнення і розподілення стебел кукурудзи, поживних залишків, у т.ч. й соломи, збільшилась різноманітність їх конструкцій. Переважно більшість таких машин має ширину захвату від 0,95 до 9,14 м і агрегатується з тракторами. Щодо самохідних подрібнювачів-розподільювачів, то вони виготовляються з середньою шириною захвату 8 м і потужністю двигуна 450 к.с. та розраховані на великий господарства. Відмічено, що барабанні подрібнювачі-розподільювачі забезпечують подрібнення рослин висотою понад 2 м, а з дисковими робочими органами — висотою до 1 м. Проведено аналіз конструктивних особливостей подрібнювачів-розподільювачів на прикладі косарки-подрібнювача-навантажувача КІР-1,5, до яких відносяться: розташування ножів на робочому валу на одній лінії або по гвинтовій, що знижує ударне навантаження; конструкції кожухів, від яких залежить якіс подрібнювання рослин або решток; діаметр різальних барабанів, вимірний по різальних крайках ножа у робочому положенні, який становить 264–703 мм; частота обертів барабанів — 1747–2200 хв⁻¹ і інші. Зроблено висновок, що барабанні подрібнювачі-розподільювачі забезпечують подрібнення і рівномірне розподілення по поверхні ґрунту усіх видів рослин і поживних залишків, що дає можливість вибрати оптимальну машину для кожного господарства залежно від обсягу робіт.

УДК 631.354.2.001.66

2015.4.45. ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНОГО КОМ-

БАЙНА ФІРМИ “SAMPO ROSENLEV” — SR-3085 “SUPERIOR” / Кравчук В., Занько М. // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільськогосподарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19 (33). — С. 73–86. — Бібліогр.: 7 назв.

Зернозбиральний комбайн, комбайни малого класу, технічна характеристика, молотарка, пропускна здатність, продуктивність, якість роботи.

Наведено результати визначення функціональних можливостей комбайна фірми SR-3085 “Superior” в умовах українського зерновиробництва. Відзначено, що на ринок України постачається близько 300 моделей зернозбиральних комбайнів різних фірм та типів (барабанні, роторні, комбіновані), які характеризуються різною пропускною заданістю та мають відповідну продуктивність. Серед них особливе місце займають малі комбайни. Наведено характеристики комбайнів малого класу як вітчизняних підприємств-виробників, так і фірм-постачальників. Підкреслено, що найбільш невідомим на українському ринку є комбайн фінської фірми “Sampo Rosenlev”, тому детально розглянуто та проведено оцінювання функціональних можливостей комбайна SR-3085 “Superior”. Проаналізовано конструкційно-технологічну схему комбайна та проведено експлуатаційно-технологічне оцінювання його роботи на збиранні озимої пшениці та сої. Зроблено висновок, що комбайн SR-3085 “Superior” забезпечує технологічно надійну та продуктивну роботу з намоленою зерном до 11–15 т/год основного часу на невеликих полях з урожайністю 35–40 ц/га, тобто з пропускною здатністю на рівні 7–8 кг/с.

УДК 631.354.2.02

2015.4.46. АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ СТЕБЛОПІДІЙМАЧІВ НА ЗБИРАННІ ПОЛЕГЛИХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР / Войтюк Д., Смолінський С. / Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільськогосподарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19(33). — С. 57–64. — Бібліогр.: 12 назв.

Продовольча безпека, збирання зернових культур, полеглі стебла, жнивварка зернозбирального комбайна, втрати зерна, стебlopідіймачі, налаштування жнивварки, аналіз різних типів стебlopідіймачів.

Відзначено, що втрати врожаю зерна, які стаються у процесі збирання полеглої стеблостою зернових культур, досягають 25%. Тому вирішення цієї проблеми може суттєво вплинути на продовольчу безпеку країни. В статті розглянуто питання можливості застосування різних типів стебlopідіймачів на збиранні полеглих зернових культур з урахуванням умов роботи. Для забезпечення якісного збирання необхідною технологічно налаштувати жнивварку та встановити перед різальним апаратом стебlopідіймачі. Стебlopідіймачі виробляють різні фірми-виробники, які відрізняються виконанням, призначені для конкретних умов застосування й не завжди забезпечують якісне піднімання полеглих стебел. Дослідники констатують, що на якість роботи жнивварки більший вплив має мікрорельєф, ніж швидкість руху машини. Тому є потреба у пошуку подальшого вдосконалення стебlopідіймачів. Проаналізовано різні серії стебlopідіймачів таких відомих фірм-виробників, як: Schumacher (Німеччина), Flexxifinger та McKay Empire (Канада). Так німецька компанія Schumacher виробляє декілька серій стебlopідіймачів: для нормальних умов збирання; спеціальні стебlopідіймачі з опорним полозком для збирання і додатковим упором у задній частині, що витримують навантаження до 50 кг, призначених для важких умов збирання; універсальні стебlopідіймачі з опорним полозком для збирання і додатковим упором у задній частині, що витримують навантаження до 100 кг. Дані стебlopідіймачі ефективно працюють на широкозахватних жнивварках і на збиранні зернових культур із урожайністю понад 50 ц/га. Стебlopідіймачі канадської фірми Flexxifinger призначені для збирання роздільним комбайнуванням гороху і інших бобів. Канадський виробник McKay Empire випускає чотири основні серії стебlopідіймачів для збирання всіх типів зернових культур. На основі проведеного аналізу різних конструкцій стебlopідіймачів, що застосовують на сучасних зернозбиральних комбайнах, зроблено висновок про доцільність застосування певної серії стебlopідіймачів з певним профілем,

вигином полозка, типом напрямної та кріплення до бруса залежно від умов роботи. Оскільки більшість існуючих конструкцій стеблорізів не достатньою мірою здійснюють підняття стебел із значною полеглістю і за великих площ полеглих зернових культур, найбільш доцільно при істотній варіації характеристик умов збирання застосовувати стеблорізи, які здатні адаптуватися до змінних умов.

УДК 631.358:631.5(477.8)

2015.4.47. ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО СПОСОБУ ЗБИРАННЯ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО В УМОВАХ ЗОНИ МАЛОГО ПОЛІССЯ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ / Думич В., Куліш О., Ройтович Р., Шкоропад Л. // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільськогосподарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2015. — Вип. 19(33). — С. 331–337. — Бібліогр.: 6 назв.

Льон олійний, технологія, збирання, насіння, зернозбиральний комбайн, льонозбиральний комбайн, машини, дослідження, біопрепарат, добрива, врожайність, ефективність.

Наведено результати дослідження трьох технологій збирання льону олійного. Перша — скошування у валки роторною косаркою. Друга — вибирання стебел льонобралкою ТЛН-1,5. Після підсихання стебел до вологості 12–15% із стрічок формують валки й обмолочують. Для обмолочування валків в обох технологіях використовують зернозбиральний комбайн. Результати досліджень показали, що у разі скошу-

вання льону олійного роторною косаркою забезпечується хороша форма валків. Висота стерні становить до 5 см, тому практично відсутні втрати волокна. Але така висота не забезпечує провітрювання і рівномірне просихання валка по всій його товщині. Це призводить до зниження якості волокна і псування насіння в нижній частині валка, особливо за несприятливих погодних умов. У технології збирання з використанням льонобралки ТЛН-1,5А стрічка льону утримується трав'яним покривом, який залишається на поверхні поля. Таке вкладання стрічок запобігає контакту стеблової маси з поверхнею ґрунту, що сприяє її доброму просиханню до кондиційної вологості та забезпечує хороші умови для приготування трести. Збирання льону олійного льонозбиральним комбайном показало, що він якісно вибирає і розстиляє стебла льону в стрічку. Проте виявлено значну кількість необчисаних коробочок. Це пов'язано, насамперед, з морфологічними відмінностями між льоном-довгунцем і льоном олійним. Третя технологія — пряме комбайнування з використанням зернозбиральних комбайнів: СК-5М, Challenger 647, КЗС-1218 "Палессе GS12". За результатами досліджень встановлено, що загальні витрати насіння під час прямого комбайнування зернозбиральними комбайнами становлять від 1,6 до 5,2%. Найменші витрати насіння — 1,6% — одержано при застосуванні комбайна КЗС-1218 "Палессе GS12". Зроблено висновок, що застосування зернозбиральних комбайнів на збиранні льону олійного дає змогу зменшити витрати насіння на 18–25% та підвищити продуктивність роботи у 1,5–5 разів порівняно із роздільним та комбайновим збиранням.

631.4 ҐРУНТОЗНАВСТВО

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН МАЗУР Г.А.

УДК 631.4/.18:631.48:631.18

2015.4.48. ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ВМІСТУ РУХОМОГО ФОСФОРУ В РІЗНИХ ГЕНЕТИЧНИХ ГОРИЗОНТАХ ЧОРНОЗЕМУ ЗВЧАЙНОГО НА РІЛЛІ ВІДНОСНО ЦІЛИНИ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Крамарьов С.М., Крамарьов О.С., Артеменко С.Ф., Жученко С.І., Христенко А.О., Сироватко В.А., Сироватко К.В. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2014. — № 2. — С. 134–138. — Бібліогр.: 6 назв.

Вміст рухомого фосфору, чорнозем звичайний, рілля, цілина, добрива фосфорні.

Доведено, що реальна природна забезпеченість фосфором орного шару чорноземів звичайних відповідає межі низької і середньої забезпеченості цим елементом живлення рослин, що підтверджується відомими емпіричними даними про високу ефективність фосфорних добрив на цих ґрунтах. Підвищенням або високим рівнем забезпеченості фосфором характеризується лише орний шар ґрунтів, що містять залишкові фосфати добрив, а також верхній гумусовий горизонт цілини ґрунтів. Тому для отримання високих урожаїв із високою якістю на чорноземах звичайних Північного Степу України необхідно вносити не менше фосфорних добрив, ніж на інших ґрунтах нашої країни, виходячи з даних ґрунтової діагностики.

УДК 631.4:551.311(477.7)

2015.4.49. ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНИХ ПРОТИДЕФЛЯЦІЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ҐРУНТІВ СТЕПУ УКРАЇНИ / Письменний О.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2015. — Вип. 2, т. 1, ч. 2: С.-г. науки. Техн. науки. — С. 47–53. — Бібліогр.: 10 назв.

Протидефляційна стійкість ґрунтів, чорноземи південні, гумус, структура ґрунтів, суходіл, зрошення.

Встановлено, що зрошення сприяє покращенню проти-дефляційної стійкості чорноземів південних і збільшує вміст гумусу в цих ґрунтах. Зрошення чорноземів південних з 2008 по 2014 рік сприяло збільшенню вмісту гумусу у ґрунті на

0,3%. Вміст обмінного натрію більше 3% сприяє підвищенню протидефляційної стійкості темно-каштанових ґрунтів, але негативно впливає на їх структуру. Підвищення позитивних температур у зимово-весняний період негативно впливає на структуру ґрунтів, що може призвести до більш швидкої їх руйнації і виведення сильними вітрами. Що стосується загальноприйнятого показника стійкості ґрунтів до руйнування — вмісту агрегатів >1 мм, то найменше його значення було на темно-каштановому ґрунті порівняно з чорноземами південними як на суходолі, так і на зрошенні.

УДК 631.4:631.427.22

2015.4.50. ВИКОРИСТАННЯ КАЛЬЦІЄВО-ЗАЛІЗОВМІСНИХ ВІДХОДІВ ДЛЯ ОКУЛЬТУРУВАННЯ ЗРОШУВАНИХ МІНЕРАЛІЗОВАНИМИ ВОДАМИ І ТЕХНОГЕННО ЗАБРУДНЕНИХ ҐРУНТІВ / Воронітцева Л.І. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. зб. — Х., 2015. — Вип. 83. — С. 67–73. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 546057.

Кальцієво-залізистий шлам, зрошення, осолонцювання, забруднення ґрунту, важкі метали.

Встановлено ефективність застосування кальцієво-залізовмісного шламу (КЗШ) для окультурення осолонцюваного й техногенно забрудненого чорнозему звичайного за зрошення мінералізованою водою. Підвищення насиченості ґрунту кальцієм, зростання таким чином протисолонцювальної здатності ґрунту сприяло зниженню ступеня солонцюватості чорнозему звичайного до несолонцюватого (2,8% Na + K від суми увібраних катіонів). Внесення у ґрунт КЗШ сприяло поліпшенню мікроструктури ґрунту, забезпечувало підвищення вмісту агрономічно корисної фракції агрегатів розміром 10–0,25 мм до 6,6% і зростання кількості водостійких агрегатів розміром більше 0,25 мм на 7,5%. Виявлено дію шламу як детоксиканта важких металів, що полягає у зниженні категорії забруднення ґрунту до допустимої та зменшенні вмісту рухомих форм свинцю і кадмію у ґрунті у 1,5–1,7 раза, зерні гречки на 17–35%. Прирости врожаїв с.-г. культур на меліорованому ґрунті становили 7–33%.

УДК 631.412

2015.4.51. ВЛИЯНИЕ СЕВООБОРОТОВ, СПОСОБОВ ОБРАБОТКИ ПОЧВ И УДОБРЕНИЙ НА ИЗМЕНЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ГУМУСА В ЧЕРНОЗЁМЕ ТИПИЧНОМ / Никитин В.В., Тютюнов С.И., Соловченко В.Д., Воронин А.Н., Навольнева Е.В. // *Аграрная наука*. — 2015. — № 3. — С. 5–7. — Библиогр.: 5 назв.

Сівозміни, обробіток ґрунту, добрива, вміст гумусу, чорнозем типовий.

У тривалих стаціонарних дослідках у п'ятипільних сівозмінах протягом чотирьох ротацій в південно-західній частині Центрально-Чорноземного регіону Росії досліджено вплив типу сівозміни, способів основного обробітку ґрунту, органічних і мінеральних добрив і їх поєднання на динаміку гумусу в орному (0–30 см) шарі ґрунту. Відмічено, що найбільший ефект одержаний від органічних добрив, менший — від способів основного обробітку ґрунту і типу сівозміни. Без внесення гною позитивний баланс гумусу за двадцять років одержано лише в сівозміні з багаторічними травами. Органічні добрива підвищують уміст гумусу у всіх сівозмінах уже при дозі 8 т/га сівозмінної площі, а мінеральні впливають неоднозначно на цей показник. Мінімізація обробітку ґрунту сприяє збільшенню вмісту гумусу за всіх рівнів удобрення, зокрема і на нульовому. Аналогічно зменшується вміст гумусу із збільшенням частки просапних культур, наявністю парового поля і відсутністю багаторічних трав. Зазначено, що чим вища доза добрив, тим помітніше перевага безпліцевого обробітку.

УДК 631.412:631.417.2:631.44:631.81

2015.4.52. ВПЛИВ ТРИВАЛОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ФІЗИКО-ХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ І ЗАГАЛЬНОГО ГУМУСУ В СІРОМУ ЛІСОВОМУ ҐРУНТІ / Дегодюк С.Е., Кириченко Л.В. // *Збалансоване природокористування*. — 2015. — № 1. — С. 46–49. — Библиогр.: 4 назви.

Показники фізико-хімічні, гумус загальний, ґрунт сірий лісовий, сума увібраних основ, гідролітична кислотність, система удобрення.

Наведено результати досліджень з трансформації фізико-хімічних показників родючості ґрунту і вмісту загального гумусу за систематичного тривалого застосування органічних і мінеральних добрив та припинення їх внесення в польовій сівозміні Правобережного Лісостепу. Відмічено, що за орно-мінеральної системи удобрення, де реакція ґрунтового розчину наближалась до значень нейтральної, а сума увібраних основ підвищувалась на 4–5% порівняно з контролем без добрив, створювались умови для підвищення вмісту гумусу до 1,5–1,6% за показників на контролі 1,06 і вихідного рівня 1,44%. Установлено витратність мінеральної системи удобрення, де порівняно з органічною і відновлювальною, гідролітична кислотність підвищувалась у 1,5 раза, сума увібраних основ зменшилась на 20%, а вміст гумусу виявився найменшим і становив 1,38%. За органічної і відновлювальної систем удобрення ґрунт забезпечується органічною речовиною в кількості, що дає змогу підвищувати вміст гумусу відповідно до 1,58 і 1,89%, тоді як за орно-мінеральної системи удобрення його вміст був у межах 1,51–1,54%. За припинення внесення добрив у польовій сівозміні 10 років тому в ланці польової сівозміни V ротації виявлено підвищення гідролітичної кислотності на 10, суми увібраних основ на 13%, що пов'язано із зменшенням біологічної активності ґрунту, а середній вміст гумусу становив 1,33%.

УДК 631.413.3:631.445.1:631.62

2015.4.53. ЗМІНИ СОЛЬОВОГО РЕЖИМУ ТА МОРФОЛОГІЧНИХ ОЗНАК ЛУЧНИХ ГЛЕЙОВИХ ЛЕГКОСУГЛИНКОВИХ ҐРУНТІВ ПІД ВПЛИВОМ ОСУШЕННЯ І ТРИВАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ / Черствий С.М., Селінний М.М., Мукошій М.П. // *Агроекологічний журнал*. — 2015. — № 2. — С. 42–46. — Библиогр.: 9 назв.

Сольовий режим, морфологічні ознаки, ґрунт лучний глейовий легкосуглинковий, осушення.

Дослідженнями морфологічних ознак та сольового режиму лучних ґрунтів осушувальної системи "Смолянка" встановлено, що під впливом осушення сизуватість ґрунту, яка спостерігалась до меліорації з глибини 10–20 см, значно послабилась, і з'явилися новоутворення у вигляді вохрихист

плям та бурих залізо-марганцевих ущільнень. Активізувались процеси капілярного підйому мінеральних підґрунтових вод, що зумовило поступове накопичення солей у ґрунтовій товщі і засолення ґрунтів. У водній витяжці підвищився вміст іонів HCO_3^- та CO_3^{2-} понад поріг токсичності (HCO_3^- — 1,1–1,2 мг-екв., CO_3^{2-} — 0,04–0,1 мг-екв.). За сумарним ефектом токсичних іонів ступінь засолення варіює у межах від слабкого до середнього. Тип засолення — гідрокарбонатний з умістом соди.

УДК 631.413.3:631.618

2015.4.54. СОЛЬОВИЙ РЕЖИМ ЕДАФОТОПІВ ТЕХНОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ СТЕПОВОГО ПРИДНІПРОВ'Я / Узбек І.Х. // *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. — 2014. — № 2. — С. 142–144. — Библиогр.: 5 назв.

Сольовий режим едафотопів, ландшафт техногенний, рівень біологічної активності едафотопів.

Показано, що едафотопи техногенних ландшафтів степової зони України характеризуються різним ступенем засоленості, що впливає на їхній рівень біологічної активності. Однією з головних ознак, які відрізняють едафотопи техногенних ландшафтів від зональних ґрунтів, є їхня засоленість, яка знаходиться у межах від слабозасолених до солончаків. Це ускладнює проведення біологічної рекультиваци і потребує індивідуального підходу до кожного едафотопу. Едафотопи Нікопольського марганцеворудного басейну відносяться до хлоридно-сульфатного типу засолення, що вказує на можливий підбір відповідних видів рослинності із фітомеліоративним впливом. Розсолення орного шару едафотопів і накопичення легкорозчинних солей на певній для кожного едафотопу глибині створює різні за ступенем засоленості мікросередовища, які суттєво впливають на розвиток коренів та життєдіяльність мікроорганізмів. Глибина розташування солей у товщі ґрунтів зумовлюється гранулометричним складом: у глинистих відкладеннях солі зустрічаються вже на глибині 30–40 см і за ступенем засоленості знаходяться в інтервалі від середньозасолених до солончаків. Четвертинні відкладення є слабозасоленими і можуть використовуватися під усі с.-г. культури. Третинні відкладення доцільно займати багатоконпонентними травосумішками, в яких превалюють багаторічні бобові трави.

УДК 631.415.2:631.11

2015.4.55. ЗМІНА КИСЛОТНОСТІ ҐРУНТУ ЗЕМЕЛЬ ГУМІДНОЇ ЗОНИ ВНАСЛІДОК ІНТЕНСИВНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ / Дацько Л.В., Дацько М.О. // *Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб.* — К., 2014. — Вип. 101. — С. 17–24. — Библиогр.: 11 назв. Шифр 06 546022.

Кислотність ґрунту, землі гумідної зони, ґрунти кислі, агрохімічна паспортизація.

Висвітлено сучасний стан ґрунтів с.-г. призначення гумідної зони за реакцією ґрунтового розчину, а також наведено шляхи вирішення проблеми зниження кислотності ґрунтів. Відмічено, що площа кислих ґрунтів по 17 областях (переважно землі гумідної зони) за результатами 9-го туру агрохімічної паспортизації земель становила 3,96 млн га або 24% від обстеженої площі. У зоні Полісся ґрунти з підвищеною кислотністю ($\text{pH}_{\text{сол}} < 5,5$) займають 43%, а Лісостепу — 26% від обстежених площ. Установлено, що з 1986 по 2000 рік відбулося зниження інтенсивності процесу підкислення. За останні 10 років середньозважений показник $\text{pH}_{\text{сол}}$ у зоні Полісся знизився на 0,13, у зоні Лісостепу — 0,04 одиниці, тобто зафіксовано підвищення інтенсивності підкислення ґрунтів. Ефективне використання кислих ґрунтів можливе лише за умови здійснення заходів зі зниження кислотності ґрунтового розчину, а саме науково обґрунтованого застосування оптимальних норм вапнякових матеріалів (лише за результатами агрохімічного обстеження полів) разом з органічними та мінеральними добривами. Економічно доцільним є використання місцевих сировинних ресурсів: вапняків, суглинків, мергелів, туфів, вапняково-сірчанних відходів тощо. Ефективним і менш затратним заходом є вирощування с.-г. культур, які витримують кислу реакцію ґрунтового розчину (картопля, люпин, жито, овес, льон, тютюн тощо).

УДК 631.416.1

2015.4.56. ВМІСТ АЗОТУ В ГУМУСНОМУ ГОРИЗОНТІ ЧОРНОЗЕМІВ ТИПОВОГО ТА ЗВИЧАЙНОГО БУЗЬКО-ДНІПРОВСЬКОГО МІЖРІЧЧЯ / Ковальов М.М. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2014. — № 2. — С. 91–94. — Бібліогр.: 9 назв.

Чорноземи типові та звичайні, щільність ґрунту, загальна шпаруватість, гумус, шпаруватість аерації.

Досліджено функціональний агроекологічний зв'язок ГТК_{у-х} середньорічної кількості опадів з параметрами вмісту гумусу та азоту, щільність ґрунту та загальної шпаруватості у найпоширеніших ґрунтах регіону. Встановлено, що між вмістом гумусу та азоту в гумусному горизонті зон дослідження Бузько-Дніпровського міжріччя існує прямий кореляційний зв'язок. Ґрунти перехідної смуги характеризуються дещо меншим зв'язком між цими показниками. Незалежно від фактичного вмісту азоту в ґрунтах відношення їх до вмісту гумусу становить 5,0–6,8%. Найменше азоту містять ґрунти перехідної смуги Бузько-Дніпровського міжріччя. Запаси азоту є значно меншими для агроекосистем порівняно з природними аналогами за всіма зонами. Кількість азоту зростає в напрямках на захід та південь як у природних, так і в агроекосистемах. Чим більші показники загального вмісту азоту та гумусу в ґрунті, тим менший показник щільності ґрунту і тим вищі загальна шпаруватість та шпаруватість аерації.

УДК 631.417.2:631.445.41

2015.4.57. УЧАСТЬ ДЕТРИТУ У ФОРМУВАННІ ВОДОСТІЙКИХ АГРЕГАТІВ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО У РІЗНИХ ЕКОСИСТЕМАХ / Панасенко О.С. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 81. — С. 122–129. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 543702.

Детрит, водостійкі агрегати, чорнозем типовий, екосистеми, власне гумусові речовини.

Установлено, що у формуванні структурних агрегатів окремі компоненти органічної частини ґрунту, залежно від характеру використання чорнозему типового, відіграють неоднакову роль. У формуванні водотривких структурних агрегатів чорнозему типового розміром <1 мм основна роль належить власне гумусовим речовинам, а агрегатів >1 мм — детриту. Виявлено, що в цілинному ґрунті і у ґрунті під лісосмугою у складі органічної частини структурних агрегатів переважає детрит, але зі зменшенням розміру агрегатів його частка суттєво знижується і дорівнює кількості власне гумусових речовин. В орному чорноземі вміст детриту суттєво знижується в крупних структурних агрегатах і зростає роль власне гумусових речовин. У формуванні водотривких агрегатів >1 мм у чорноземі під ріллею і перелогом дещо більша роль належить власне гумусовим речовинам, а у ґрунті цілинної ділянки та під лісосмугою провідна роль належить детриту. Характерним для всіх досліджуваних варіантів чорнозему є зниження співвідношення вмісту власне гумусових речовин і вмісту детриту зі збільшенням розміру структурних агрегатів, що свідчить про суттєву роль детриту у формуванні крупних водотривких агрегатів.

УДК 631.427

2015.4.58. ВПЛИВ МІНІМІЗАЦІЇ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА СТРУКТУРУ МІКРОБНИХ УГРУПОВАНЬ АЗОТНОГО ЦИКЛУ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО / Вільний Р.П. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 81. — С. 118–122. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 543702.

Мінімізація обробітку ґрунту, мікробні угруповання, чорнозем типовий, біогенність.

Проведено порівняльну характеристику структури мікробних ценозів чорнозему типового за кількістю основних еколого-трофічних груп мікроорганізмів, які беруть участь у процесах трансформації азотомісних сполук, залежно від двох різних способів обробітку ґрунту — культивування і нульового, по шарах ґрунту: 0–10, 10–20, 20–30, 30–50 і 50–70 см. Показано вплив мінімізації обробітку на розподіл мікробних угруповань азотного циклу у шарах ґрунту. На варіанті культивування у шарі ґрунту 20–30 см спостерігали найбільший розвиток мікроорганізмів, що засвоюють органічні форми азоту (17,68 млн КУО/г ґрунту), значно менше їх у шарах ґрунту 0–10 см — на 47,5% та 10–20 см — на 41,5%. Також зменшення чисельності бактерій спостерігається з глибини

від 30 до 70 см — на 58%. На варіанті no-till найбільш забезпеченими цією еколого-трофічною групою є шари ґрунту 10–20 см та 20–30 см, менша їх кількість у шарі 0–10 см. З глибиною відбувається різке зниження чисельності бактерій у шарах 30–50 та 50–70 см на 39% та на 42% відповідно порівняно з найбільш насиченим варіантом. Чисельність мікробного угруповання, що бере участь у засвоєнні мінеральних форм азоту у шарі ґрунту 0–30 см, за культивування становить 37,7 млн КУО/г ґрунту, що у 2,8 раза вище за аналогічний варіант з no-till. Варіант з нульовим обробітком значно відрізняється кількістю азотфіксаторів у верхньому шарі ґрунту, що на 22% більше, ніж у варіанті з культивування. У цілому, в зоні основної маси кореневої системи рослин (0–30 см) на варіанті передпосівної культивування формується вищий на 7,7% рівень біогенності порівняно з нульовим обробітком.

УДК 631.427.22:631.434.52:631.445.4:631.67

2015.4.59. АГРОГЕННА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЧОРНОЗЕМУ ЗВИЧАЙНОГО ЗА ДОВГОТРИВАЛОГО ЗРОШЕННЯ МІНЕРАЛІЗОВАНИМИ ВОДАМИ / Найдьонova О.Є., Воротинцева Л.І. // Агроекологічний журнал. — 2015. — № 2. — С. 47–53. — Бібліогр.: 10 назв.

Чорнозем звичайний, зрошення, води мінералізовані, засолення, мікрофлора ґрунтова.

Досліджено вплив зрошення мінералізованими водами (загальна мінералізація — 2,9–3,4 г/дм³) на властивості чорнозему звичайного залежно від тривалості заходу. Дослідження проводили у виробничих умовах овоче-кормової сівозміни в агрофірмі ім. Горького Мар'їнського р-ну Донецької обл. Встановлено зростання ступеня негативних змін фізичних, фізико-хімічних, хімічних та біологічних властивостей ґрунту зі збільшенням терміну зрошення. Виявлено посилення процесів засолення, осолонцювання, ущільнення ґрунту, зміну його мінералогічного та гранулометричного складу (зростання вмісту фізичної глини до 65–67%). Зрошення мінералізованою водою впродовж 20 років у овоче-кормовій сівозміні спричинило зниження чисельності ґрунтової мікрофлори на 16–37%, а впродовж 50 років — кількості мікроорганізмів головних еколого-функціональних груп на 26–47%.

УДК 631.43:631.445.1(282.243.7.044)

2015.4.60. ЩІЛЬНІСТЬ БУДОВИ АЛЮВІАЛЬНИХ ҐРУНТІВ ДОЛИНИ р. ПРУТ / Думіх І.В. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 81. — С. 129–133. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 543702.

Щільність будови, ґрунти алювіальні, щільність твердої фази, пористість.

Досліджено загальні фізичні властивості основних різновидів алювіальних ґрунтів у заплавної долини р. Прут. За щільністю будови більшість ґрунтів заплавної долини і надзаплавних нижньотерасових рівнин р. Прут належать до середньоущільнених з коливанням параметрів цього показника у верхньому генетичному горизонті в межах 1,3–1,4 г/см³. Установлено, що параметри щільності будови, щільності твердої фази та пористості рідко виходять за межі допустимих для ведення інтенсивного лувіництва значень. Вони залежать від генетичних особливостей ґрунту, його гумусованості, наявності кореневої маси та гранулометричного складу. Найбільш суттєво щільність твердої фази залежить від співвідношення між мінеральною і органічною частинами ґрунту. Відмічено чітку різницю амплітуди коливань щільності твердої фази в алювіальних ґрунтах різного генетичного походження. В алювіально-дернових ґрунтах прируслової частини заплави щільність твердої фази в гумусових горизонтах коливається в межах 2,49–2,62 г/см³, в алювіально-лучних центральної частини заплави — 2,52–2,66 г/см³, в алювіально-лучно-болотних — 2,60–2,64 г/см³.

УДК 631.434

2015.4.61. ВОДОСТІЙКІСТЬ СТРУКТУРИ ОРНИХ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ / Медведєв В.В., Плisko І.В., Бігун О.М. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 8. — С. 11–15. — Бібліогр.: 12 назв.

Водостійкість структури орних ґрунтів, стійке землекористування, моніторинг.

Установлено площі орних ґрунтів країни з кращими, середніми і гіршими показниками водостійкості ґрунтової структури.

Площі орних ґрунтів із поліпшеною водостійкістю структури займають близько 14% ріллі, або 4,2 млн га, середньою — відповідно 32,4% або 9,7 млн га, погіршеною — 27,8% або 8,4 млн га. Інші площі зайняті умовно безструктурними піщаними і супіщаними ґрунтами та ґрунтами, для яких показники водостійкості не визначали. Зазначено, що водостійкість структури — одна з умов стійкого землекористування, турбота про яку має стати важливою частиною державної політики і метою всіх землекористувачів. З урахуванням важливості підтримання водостійкості ґрунтів з екологічних і агрономічних позицій та недопущення її деградації обґрунтовано необхідність систематичного контролю (моніторинг) цієї властивості ґрунту і диференційованої за ґрунтовими умовами системи збереження.

УДК 631.445.4:631.15:504.53.06:504.054.272

2015.4.62. СПОСІБ ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕМЕДІАЦІЇ ҐРУНТУ, ТЕХНОГЕННО ЗАБРУДНЕНОГО ПЕРЕВАЖНО КАДМІЄМ, СВИНЦЕМ, ЦИНКОМ ТА ХРОМОМ / Самохвалова В.Л., Фатєєв А.І., Зуза С.Г., Зуза В.О., Горякіна В.М. // *Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб.* — Х., 2014. — Вип. 81. — С. 51–59. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 543702.

Ремедіація ґрунту, ґрунти техногенно забруднені, біогумус, сульфат заліза, важкі метали.

Обґрунтовано спосіб ремедіації ґрунту, техногенно поліелементно забрудненого переважно Cd, Pb, Cr, Zn, у якому за рахунок використання сульфату заліза з додатковим внесенням біогумусу як активатора самоочищення і ґрунтополіпшувача пролангованої дії відповідно до рівня забруднення, забезпечується відновлення його природних властивостей та створення резерву поживних речовин, що сприяє відновленню продуктивності рослин та забезпеченню екологічної реабілітації забрудненої системи ґрунт — рослина. Технічним результатом розробленого способу є прискорення мікробіологічних процесів, фізико-хімічної адсорбції важких металів різних класів небезпеки у ґрунті шляхом комплексного внесення структурополіпшувачів органічного та неорганічного типу, чим забезпечується ефективна ремедіація техногенно забруднених ґрунтів, розширюється спектр важких металів, нездатних до міграції у суміжні з ґрунтом середовища, та оптимізація і відновлення гумусового стану ґрунту.

УДК 631.453(477.1)

2015.4.63. МІДЬ У ҐРУНТАХ ПРИРОДНИХ, АГРО- І УРБОЛАНДШАФТІВ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ / Мислива Т.М., Білявський Ю.А., Мартенюк Г.М. // *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету: наук.-теорет. зб.* — Житомир, 2015. — № 1 (47), т. 1. — С. 106–124. — Бібліогр.: 36 назв. Шифр 546065.

Міграція міді, ґрунти природних ландшафтів (агро- і урбо-), міцнофіксована мідь, урбаноземи.

Встановлено особливості міграції міді за профілем основних типів ґрунтів природних, агро- і урболандшафтів, визначені коефіцієнти концентрації міцнофіксованих форм міді у верхньому 0–20 см шарі ґрунтів природних, агро- та урболандшафтів. Визначено, що у ґрунтовому покриві агроландшафтів фіксується відносно низький вміст валових форм міді, які коливуються в середньому від 1–2 до 6–8 мг/кг.

У межах природних ландшафтів середній вміст валової міді становить 4–8 мг/кг, а в урбаноземах парково-рекреаційних і агроселітебних ландшафтів — від 8 до 10 і більше мг/кг. Характерною рисою розподілу міцнофіксованої міді за ґрунтовим профілем є її акумуляція у верхніх генетичних горизонтах, багатих на органічну речовину. Мідь є забруднювачем урбаноземів агроселітебних ландшафтів, для яких коефіцієнт її концентрації досягає 9–22 одиниць.

УДК 631.461.5:579.64

2015.4.64. БІОЛОГІЧНИЙ АЗОТ У СИСТЕМІ ЗЕМЛЕРОБСТВА / Патики В.П., Гнатюк Т.Т., Булеца Н.М., Кириленко Л.В. // *Землеробство: міжвід. темат. наук. зб.* — К., 2015. — Вип. 2. — С. 12–20. — Бібліогр.: 28 назв. Шифр 06 546069.

Азот біологічний, система землеробства, біологічна фіксація азоту, родючість ґрунту, мікрофлора ґрунту.

Висвітлено основні підходи щодо активізації рослинно-мікробної взаємодії, зокрема біологічної фіксації азоту, яка є потужним фактором у системі збереження й відтворення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності агроценозів. Показано, що стабілізуюальною основою більшості технологій вирощування зернових культур є бобові рослини, частка яких у структурі посівних площ має становити 25–40%. Досліджено мікрофлору ґрунту під посівами рослин, які є реагентами на вплив зовнішніх чинників та індикаторами стану екосистеми і суцесійних процесів, що в ній відбуваються. Широкомасштабне застосування екологічно доцільних технологій з використанням мікробних препаратів азотфіксуювальних мікроорганізмів та зниження хімізації є важливою перспективою одержання високоякісної с.-г. продукції, збереження родючості ґрунту та навколишнього середовища.

УДК 631.468:591(075)

2015.4.65. ВЛИЯНИЕ ТРОФО-МЕТАБОЛИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДОЖДЕВЫХ ЧЕРВЕЙ (LUMBRICIDAE) НА pH-БУФЕРНУЮ СПОСОБНОСТЬ РЕКУЛЬТИВИРОВАННЫХ ПОЧВ В УСЛОВИЯХ СТЕПНОЙ ЗОНЫ ЮГО-ВОСТОКА УКРАИНЫ / Лоза И.М., Дидур О.А., Кульбачко Ю.Л., Безроднова О.В. // *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: зб. наук. пр.* — Х., 2014. — № 1100, вип. 20. — С. 146–152. — (Сер. Біологія). — Бібліогр.: 24 назв. Шифр 545849.

Дощові черв'яки, ґрунтові сапрофаги, трофо-метаболічна діяльність, кислотно-основна буферність, ґрунти рекультивовані.

Досліджено вплив трофо-метаболічної діяльності представників ґрунтових сапрофагів — дощових черв'яків на pH-буферну здатність рекультивізованих штучних лісових насаджень в умовах степової зони України. Доведено, що копроліти дощових черв'яків мають кислотно-основну буферну ємність на 17,9% і 20,8% вищу порівняно з буферністю вихідних (контрольних) ґрунтів. Рекультивовані ґрунти, збагачені копролітами дощових черв'яків, стають більш стійкими до негативного впливу техногенезу. Показано, що на ділянках лісової рекультивації діяльність дощових черв'яків позитивно впливає на екологічні властивості штучних насипних ґрунтів, підвищуючи їх буферну здатність.

631.5 АГРОТЕХНІКА

Науковий референт — кандидат іст. наук ДАВИДЕНКО М.М.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК [631.524.84](251.1-17):633.11“324”

2015.4.66. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ НА УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Черенков А.В., Желязков О.І., Козельський О.М., Прядко Ю.М. // *Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб.* — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 100–103. — Бібліогр.: 6 назв.

Пшениця озима, сорти, попередники, урожайність пшениці, добрива.

Наведено результати досліджень за 2006–2010 рр. з вивчення впливу попередників та добрив на урожайність різних сортів пшениці озимої в умовах північного Степу України. Встановлено, що максимальний рівень урожайності забезпечує фонове внесення мінеральних добрив з подальшим підживленням посівів КАС (N₃₀) у фазі куціння навесні. За

даного режиму живлення при вирощуванні по чорному пару найвищу врожайність забезпечив сорт Скарбниця (7,30 т/га). Визначено, що за розміщення пшениці озимої після гороху та соняшнику більш урожайним був сорт Писанка, зернова продуктивність якого становила по цих попередниках 4,76 та 4,15 т/га відповідно.

УДК 631.5:631.8:633.853.494

2015.4.67. ФОРМУВАННЯ НАСІННЄВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ РІПАКУ ОЗИМОГО В КОРТОКОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІНАХ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ ТА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ В ЗОНІ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ / Рудик Р.І., Дишлюк В.Є., Кочик Г.М., Власенко О.О. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 8. — С. 20–24. — Бібліогр.: 13 назв.

ґрунт осушуваний дерново-підзолистий, ріпак озимий, попередники, норми добрив, ефективність економічна.

Дослідженнями встановлено, що в умовах Полісся України на осушуваному дерново-підзолистому супіщаному ґрунті ріпак озимий у короткоротаційних сівозмінах забезпечує врожайність насіння залежно від систем удобрення на рівні: за вирощування його після кукурудзи на силос — 1,56–2,94 т/га; пшениці озимої — 1,23–2,41 т/га; конюшини лучної на один укіс — 1,54–3,00 т/га; конюшини лучної на два укоси — 1,76–3,04 т/га. Встановлено, що застосування технології, якою передбачається внесення під ріпак озимий мінеральних добрив у дозі $N_{80}P_{60}K_{80}$, забезпечує достовірне підвищення врожайності залежно від попередників на 0,84–1,07 т/га (47,7–69,5%) порівняно з неудобреним контролем. Найкращі умови для формування максимального рівня урожайності ріпаку озимого склалися за технології, що передбачає внесення мінеральних добрив у два прийоми в дозі $N_{40}P_{60}K_{80}$ у передпосівний обробіток ґрунту і N_{40} у ранньовесняне підживлення, що забезпечує залежно від попередників підвищення урожайності цієї культури на 0,24–0,52 т/га порівняно з одноразовою дозою внесення азотних добрив. Найвищий умовно чистий прибуток (4780 грн/га) забезпечує технологія вирощування ріпаку озимого після кукурудзи на силос та конюшини лучної на один укіс, яка передбачає внесення мінерального азоту у два прийоми в передпосівну культивування у дозі $N_{40}P_{60}K_{80}$ та N_{40} рано навесні. Визначено, що застосування азотних добрив у два прийоми дає можливість збільшити рівень рентабельності ріпаку озимого без додаткових витрат.

УДК 631.5:633.162:631.816.12

2015.4.68. ПІДБІР ФОНУ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКА ПРИ ВИРОЩУВАННІ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Гирка А.Д., Іщенко В.А., Андрейченко О.Г., Ткач А.Ф. // Вісник Степу: зб. наук. пр. / Кіровоград. ін-т АПВ. — Кіровоград, 2015. — Вип. 12. — С. 10–13. — Бібліогр.: 9 назв.

Ячмінь ярий, живлення мінеральне, попередник.

Наведено результати досліджень, проведених упродовж 2011–2013 рр. у Кіровоградській державній с.-г. дослідній станції НААН, яка знаходиться в чорноземній зоні Північного Степу Правобережжя у підзоні чорноземів звичайних перехідних до глибоких. Найвищу врожайність ячменю ярого півчастого сорту Статок одержано за вирощування після передника соя при внесенні мінеральних добрив дозою $N_{40}P_{40}K_{40} + N_{30}$ (4,19 і 4,22 т/га), після пшениці озимої — $N_{30}P_{30}K_{30}$ (4,07 т/га) і соняшнику — $N_{40}P_{40}K_{40}$ (3,71 т/га). Водночас сімба його після пшениці озимої призводила до недобору врожаю в середньому на 7,7% та після соняшнику — на 15,4% порівняно з вирощуванням після сої. Локальне підживлення рослин ячменю ярого азотом у фазі кущіння та його поєднання із внесенням комплексних добрив мало меншу ефективність порівняно із окремим їх застосуванням.

УДК 631.5:633.85

2015.4.69. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Гоменюк О.І., Поляков О.І., Нікітенко О.В. // Вісник Степу: зб. наук. пр. / Кіровоград. ін-т АПВ. — Кіровоград, 2015. — Вип. 12. — С. 14–17. — Бібліогр.: 6 назв.

Спосіб обробітку ґрунту, соняшник, гібриди соняшнику.

Наведено результати досліджень особливостей росту та розвитку соняшнику за різних способів основного обробітку ґрунту, проведених у посушливих умовах Степу України в 2013–2014 рр. на полях Ін-ту олійних культур. Визначено, що найкращі умови для росту та розвитку соняшнику склалися за чизельного обробітку ґрунту — було одержано найбільшу врожайність насіння соняшнику гібрида Регіон — 2,40 т/га, гібрида Початок — 2,22 т/га та гібрида Каменяр — 2,40 т/га. За інших способів обробітку ґрунту вона знизилася відповідно на: 0,02–0,24 т/га, 0,04–0,17 і 0,04–0,19 т/га. Більший діаметр кошика рослини соняшнику трьох гібридів сформували по оранці (17,4–18,1 см), чизельному обробітку ґрунту (17,2–18,1 см) та безполіцевому обробітку ґрунту знаряддям КЛД-3,0 (17,2–18,0 см). З урахуванням рівня врожайності та олійності насіння найбільший вихід жиру одержано за чизельного обробітку ґрунту: гібрид Регіон — 1016 кг/га, гібрид Початок — 911 і гібрид Каменяр — 1017 кг/га.

УДК 631.5:633.853.494

2015.4.70. ВПЛИВ АГРОТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ ДОГЛЯДУ ЗА ПОСІВАМИ НА РІСТ ТА РОЗВИТОК САФЛОРУ / Єрмаков А.С., Поляков О.І. // Вісник Степу: зб. наук. пр. / Кіровоград. ін-т АПВ. — Кіровоград, 2015. — Вип. 12. — С. 25–27. — Бібліогр.: 6 назв.

Сафлор, агроприйоми, ґрунтовий гербіцид, урожайність сафлору.

Наведено результати трирічних досліджень впливу агроприймів догляду за посівами сафлору (внесення ґрунтового гербіциду Харнес (2,0 л/га); до- та післясходове боронування) на його ріст та розвиток. Визначено, що показники кількості насінин на одній рослині, маси насіння з однієї рослини, маси 1000 насінин сортів Живчик та Сонячний у варіантах з внесенням ґрунтового гербіциду та проведенням боронувань перевищували контроль. Найбільшими кількості насінин на одній рослині — 195 шт. та маса насіння з однієї рослини — 7,6 г у сорту Живчик були при застосуванні до- та післясходового боронування, а у сорту Сонячний у варіантах з до- та післясходовим боронуванням і післясходовим боронуванням становили відповідно 167 і 166 шт. та 7,2 і 7,1 г. Найбільшу масу 1000 насінин виявлено в сортів Живчик (38,1 г) і Сонячний (43,2 г) у варіанті з внесенням ґрунтового гербіциду. Встановлено, що врожайність сафлору у варіантах із застосуванням гербіциду та до- і післясходового боронувань перевищувала контрольну на: 0,06 і 0,18 т/га у сорту Живчик та 0,07 і 0,15 т/га у сорту Сонячний відповідно. У середньому за роки досліджень найбільшу врожайність як сорту Живчик (1,49 т/га), так і сорту Сонячний (1,48 т/га) отримано у варіантах з внесенням ґрунтового гербіциду.

УДК 631.51.0.21:631.582:631.67

2015.4.71. ЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В СІВОЗМІНІ НА ЗРОШЕННІ / Малайчук А.С., Музика О.П., Малайчук В.М. // Наукові застави ефективного ведення степового землеробства в умовах змін клімату: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 трав. 2015 р. — Херсон, 2015. — С. 145–147. Шифр 546155.

Сівозміни, зрошення, обробіток ґрунту, коефіцієнт енергетичний.

Досліджено низьковитратні екологічно безпечні способи і системи основного обробітку для зниження витрат на виробництво с.-г. продукції. Встановлено, що найвищий енергетичний коефіцієнт — 2,29, або окупність сукупної енергії врожаєм, забезпечують технології вирощування с.-г. культур, що базуються на системі диференційованого основного обробітку ґрунту, за якого одна оранка на глибину 28–30 см під кукурудзу на силос чергувалася з двома безполіцевими розпушуваннями на глибину 14–16 см під ріпак і ячмінь озимий та поверхневим обробітком (6–8 см) під пшеницю озиму. Енергетичний коефіцієнт у варіантах різноглибинної поліцевої та диференційованої систем, з одним щільуванням за ротацію, мав близькі значення і становив 2,17 та 2,23 відповідно. Застосування мілкого одноглибинного безполіцевого основного обробітку під усі культури сівозміни спричинило зниження окупності витрат врожаєм порівняно з систематичним різноглибинним обробітком ґрунту з обертанням скиби на 6,9%. Визначено, що застосування систем диференційо-

ваного основного обробітку ґрунту у сівозміні на зрошенні при використанні знарядь з різною конструкцією робочих органів забезпечує найвищий вихід валової енергії — 82,0–82,2 ГДж/га з окупністю витрат 2,23–2,29.

УДК 631.51.0.21:631.582:631.67

2015.4.72. ЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В СІВОЗМІНІ НА ЗРОШЕННІ / Малярчук А.С., Музика О.П., Малярчук В.М. // Наукові застави ефективного ведення степового землеробства в умовах змін клімату: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 трав. 2015 р. — Херсон, 2015. — С. 145–147. Шифр 546155.

Сівозміни, зрошення, обробіток ґрунту, коефіцієнт енергетичний.

Досліджено низьковитратні екологічно безпечні способи і системи основного обробітку для зниження витрат на виробництво с.-г. продукції. Встановлено, що найвищий енергетичний коефіцієнт — 2,29, або окупність сукупної енергії врожаєм, забезпечено технологіями вирощування с.-г. культур, що базуються на системі диференційованого основного обробітку ґрунту, за якого одна оранка на глибину 28–30 см під кукурудзу на силос чергувалася з двома безполіцевими розпушуваннями на глибину 14–16 см під ріпак і ячмінь озимі та поверхневим обробітком (6–8 см) під пшеницю озиму. Енергетичний коефіцієнт у варіантах різноглибинної поліцевої та диференційованої систем з одним щільюванням за ротацію мав близькі значення і становив 2,17 та 2,23 відповідно. Застосування мілкового одноглибинного безполіцевого основного обробітку під усі культури сівозміни спричинило зниження окупності витрат врожаєм порівняно з систематичним різноглибинним обробітком ґрунту з обертанням скиби на 6,9%. Визначено, що застосування систем диференційованого основного обробітку ґрунту у сівозміні на зрошенні при використанні знарядь з різною конструкцією робочих органів забезпечує найвищий вихід валової енергії — 82,0–82,2 ГДж/га з окупністю витрат 2,23–2,29.

УДК 631.51.021:631.8:633.15

2015.4.73. ПРОДУКТИВНІСТЬ КУКУРУДЗИ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ТА ДОЗ ВНЕСЕННЯ АЗОТНИХ ДОБРІВ / Макачук М.П., Котельников Д.І. // Аграрний вісник Причорномор'я: зб. наук. пр. — О., 2015. — Вип. 76: С.-г. науки. — С. 52–55. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 545054.

Обробіток ґрунту, удобрення, кукурудза, урожайність зерна кукурудзи.

Встановлено вплив способів основного обробітку ґрунту та різних доз азотних добрив на основні фізико-механічні властивості ґрунту та продуктивні показники кукурудзи. Визначено, що оранка на 20–22 см в системі диференційованого основного обробітку ґрунту з одним щільюванням на глибину 38–40 см за ротацію та внесення азотних добрив дозою N_{180} найбільш позитивно впливають на фізико-механічні властивості ґрунту, сприяючи найбільш повній реалізації генетично зумовлених рівнів урожайності зерна кукурудзи. За дози N_{120} врожайність у середньому становила 11,16 т/га, підвищення дози до N_{150} сприяло збільшенню врожайності на 1,12 т/га, або на 9,12%, а до N_{180} — додатково збільшило на 0,97 т/га. Застосування оранки на 28–30 см в системі поліцевого різноглибинного розпушування сприяло одержанню врожайності на рівні 12,7 т/га. Зміна оранки чизельним розпушуванням з такою самою глибиною спричинила зниження врожайності на 0,4 т/га, або на 3,14%, а зменшення глибини чизельного обробітку до 12–14 см в системі безполіцевого мілкового одноглибинного обробітку ґрунту в сівозміні призвело до найменшої врожайності на рівні 10,44 т/га, що нижче, ніж за глибокої оранки на 2,26 т/га або 17,8%.

УДК 631.51.022:631.82

2015.4.74. МУЛЬЧИРУЮЩАЯ ОБРАБОТКА ПОЧВЫ / Цилорик А.И. // Агроном. — 2015. — № 3. — С. 198–202.

Обробіток ґрунту (поліцевий, диференційований, мульчувальний), добрива, продуктивність сівозміни.

Впродовж 2011–2014 рр. досліджено вплив різних систем основного обробітку ґрунту і мінеральних добрив та післязбиральних решток попередника на агрофізичні властивості

ґрунту, водний та поживний режими, забур'яненість посівів, продуктивність і економічну ефективність вирощування польових культур в умовах Північного Степу України. Встановлено, що використання дрібного (мульчувального) обробітку покращує структурний стан ґрунту, забезпечує додаткове акумулювання продуктивної вологи в осінньо-зимовий період на 71–85 м³/га, економію палива 7,0–22,1 л/га і підвищення рентабельності виробництва на 5–14%. За показниками продуктивності різні системи обробітку ґрунту — поліцева, диференційована, дрібна (мульчувальна) — в 5-пільній сівозміні виявилися рівноцінними, окрім варіантів без внесення мінеральних добрив, де дрібна (мульчувальна) система поступалася диференційованій і поліцевій на 4,0–6,2%. Використання мінеральних добрив у помірних дозах значно підвищило показники продуктивності сівозмін на 9,1–13,6%, особливо в системі дрібного (мульчувального) обробітку ґрунту з більш жорсткими вихідними умовами фітосанітарного стану і мінерального живлення рослин, де вони зростають понад 14%.

УДК 631.51/8:631.11"324"/631:633.17

2015.4.75. УРОЖАЙНІСТЬ НАСІННИЦЬКИХ ПОСІВІВ ПРОСА ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕКОМЕНДОВАНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ / Полторецький С.П. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла церква, 2015. — № 1 (117). — С. 95–100. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 546055.

Просо, урожайність проса, насіння проса, економічна ефективність.

Вдосконалено елементи технології та економічної ефективності вирощування високоякісного насіння проса шляхом добору попередників, систем і рівнів удобрення, строків, способів сівби та норм висіву, особливостей обмолоту й тривалості підсушування валків, що забезпечило поліпшення врожайних властивостей насіння проса в умовах нестійкого зволоження південної частини Правобережного Лісостепу. Встановлено, що ефективність капіталовкладень у технологію насінницьких посівів проса забезпечує внесення повного мінерального добрива нормою $N_{60}P_{60}K_{60}$ у поєднанні з сівбою не пізніше другої декади травня звичайним рядковим способом і нормою висіву 3,5 млн шт. схожих насінин/га. Зазначена технологія забезпечила максимальний сукупний прибуток за два покоління — відповідно 1,481 і 1,686 тис. грн/га (сорт Слобожанське) та 1,301 і 2,216 тис. грн/га (сорт Лана). За необхідності перенесення строків сівби на більш пізні терміни більшу прибутковість забезпечує широкорядна сівба з нормою висіву 2,0–2,5 млн шт. схожих насінин/га. Визначено, що використання роздільного обмолоту насінницьких посівів за настання стиглості 65–70% насіння у волоті з тривалістю підсушування валків не довше шести діб дає змогу одержати максимальний прибуток за два покоління. Зауважено, що прямий обмолот доцільний лише за перестою посівів з умістом 85–90% зрілого насіння у волоті, з подальшим його використанням на продовольчі і кормові цілі.

УДК 631.51:633.11

2015.4.76. УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ / Корнійчук О.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 3–8. — Бібліогр.: 9 назв.

No-till, щільність ґрунту, продуктивна волога, пшениця озима, урожайність пшениці озимої.

Наведено результати чотирирічних досліджень впливу традиційної технології та системи no-till на врожайність пшениці озимої сорту Економка на сірих лісових опідзолених крупнопилувато-середньосуглинкових ґрунтах. Установлено, що перед сівбою та у посівах в усіх варіантах досліду за no-till технології вміст вологи був вищим порівняно з традиційною технологією обробітку. Виявлено, що під час сівби у верхньому шарі ґрунту за традиційної технології щільність становила 1,12 г/см³, а при використанні no-till — 1,22 г/см³. На глибині 20–30 см показники технологій майже не відрізнялися — 1,44 і 1,46 г/см³, а на період збирання відмінності між технологіями не було. Визначено, що традиційна технологія за роки дослідження забезпечила урожайність пшениці озимої на рівні 7,75 т/га, а no-till — 7,63 т/га, що пояснюється меншою щільністю ґрунту та меншим засміченням бур'янами впро-

довж вегетації за традиційної технології. Показано оцінку економічної ефективності вирощування пшениці озимої, згідно з якою використання no-till технології зменшує витрати посіву на 639 грн/га.

УДК 631.53.02:633.11

2015.4.77. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ І МІКРОДОБРИВА В ПРОЦЕСІ РОЗМНОЖЕННЯ НАСІННЯ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА ЯЧМЕНЮ ЯРОГО / Буряк Ю.І., Чернобаб О.В., Огурцов Ю.Є., Клименко І.І. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 107. — С. 145–154. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 546117.

Пшениця озима, ячмінь ярий, регулятор росту, мікродобриво, передпосівна обробка, економічна ефективність.

Наведено результати трирічних досліджень (2011–2013 рр.) з використання регуляторів росту рослин та мікродобрива Квантум-зернові для підвищення урожайності насіння пшениці озимої та ячменю ярого. Встановлено сортову реакцію пшениці озимої на досліджені препарати, рекомендовано при вирощуванні сорту Розкішна передпосівну обробку насіння та обприскування рослин препаратом Стимпо (надбавка 0,29 т/га або 5%). При вирощуванні сорту Досконала варто застосовувати препарати Регоплант та Вимпел К для обробки насіння (надбавка 0,22–0,23 т/га або 4%), або Деймос та Вимпел К у поєднанні з мікродобривом Квантум-зернові для подвійного застосування (надбавка 0,28 т/га або 5%). При вирощуванні ячменю ярого сорту Виклик рекомендовано застосовувати обприскування рослин баковою сумішшю препаратів Регоплант та Квантум-зернові у фазі куціння, або препаратами Регоплант, Квантум-зернові у фазі прапорцевого листка (надбавка 0,23–0,31 т/га або 6–10%), а для сорту Парнас обприскування рослин баковою сумішшю препаратів Радостим та Квантум у фазі куціння, а також препаратами Радостим або Квантум у фазі прапорцевого листка (надбавка 0,22–0,28 т/га або 6–8%). Визначено, що застосування регуляторів росту рослин та мікродобрива сприяли отриманню додаткового прибутку з пшениці озимої: супереліта на 575–2450 грн/га, еліта на 209–422 грн/га, перша генерація — на 294–551 грн/га; з ячменю ярого — супереліта на 1610–3100 грн/га, еліта на 522–1155 грн/га, перша генерація — на 133–512 грн/га.

УДК 631.53.04:633.11*321":006.015

2015.4.78. ПОЛЬОВА СХОЖІСТЬ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ГЛИБИНИ ЗАГОРТАННЯ / Каленська С.М., Карпенко Л.Д. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла церква, 2015. — № 1(117). — С. 15–18. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 546056.

Пшениця яра, насіння пшениці, польова схожість, глибина загортання.

Наведено результати дослідження впливу глибини загортання насіння пшениці ярої сортів Рання 93 та Миронівчанка на його польову схожість на чорноземах типових Правобережного Лісостепу України. Встановлено, що оптимальною глибиною загортання насіння пшениці ярої є глибина 4 см, за якої у сорту Рання 93 зійшло 88,7% насіння, у сорту Миронівчанка — 87,6%. Визначено, що зміна глибини загортання насіння від 2 до 4 см практично не впливає на густоту одержання сходів. За збільшення глибини сівби понад 4 см сходи з'являються із запізненням на 1 добу на кожен сантиметр збільшення глибини загортання насіння. За збільшення глибини сівби до 8–10 см час настання фенологічних фаз запізнюється на величину запізнення появи сходів, тобто на 2–4 дні.

УДК 631.53.04:633.14

2015.4.79. НОРМИ ВИСІВУ ГІБРИДІВ ЖИТА ОЗИМОГО / Попов С., Авраменко С., Манько К., Циганко В. // Агроном. — 2015. — № 3. — С. 112–115.

Жито озиме, гібриди жита, норми висіву насіння, попередники непарові.

Досліджено вплив норми висіву насіння і рівня мінерального удобрення на продуктивність гібридів жита озимого після непарових попередників. Наведено два варіанти удобрення посівів: 1 — контроль (без добрив); 2 — $N_{60}P_{60}K_{60}$ в основне внесення. Встановлено, що за роки дослідження на фоні

без добрив не було зафіксовано істотної різниці урожайності залежно від норм висіву насіння (відмінність лише в межах похибки досліду $НР_{05}=0,28$ т/га). Урожайність гібридів жита на контролі становила 3,38 т/га за норми висіву 3,0 млн/га, 3,47 т/га — за норми 4,0 млн/га та 3,70 т/га — за норми 5,0 млн/га схожого насіння. За варіанта технології 2 спостережено істотне зростання урожайності жита за усіх норм висіву. За норм 3,0; 4,0 та 5,0 млн/га вона становила 5,50; 5,75 та 5,88 т/га відповідно за $НР_{05}=0,35$ т/га. Вирівнювання показників урожайності за різних норм висіву пояснюється тим, що гібриди жита за малих норм здатні утворювати більшу густоту продуктивного стеблостою та формують більшу фізичну масу зерна з кожного колоса, завдяки чому спостережено істотне збільшення урожайності на удобреному фоні порівняно з неудобреним: приріст урожаю становив від 2,12 т/га до 2,28 т/га, тобто був вищим у середньому на 37%. Зроблено висновок, що гібриди жита озимого з економічної та екологічної точок зору доцільно вирощувати за малої норми висіву насіння (3,0 млн/га), що дає змогу економити як посівний матеріал, так і протруйник насіння. Для отримання високого приросту урожайності гібридів жита озимого при їх вирощуванні рекомендовано застосовувати комплексне мінеральне добриво в основне внесення.

УДК 631.559:633.16

2015.4.80. ЧАСТКА ПАГОНІВ РІЗНИХ СИСТЕМ У БІОЛОГІЧНІЙ УРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНА ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД НОРМ ВИСІВУ ТА ПОЗАКОРЕНЕВИХ ПІДЖИВЛЕНЬ / Рожков А.О., Чернобай С.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2. — С. 38–46. — Бібліогр.: 16 назв.

Норма висіву, позакореневі підживлення, біопрепарати, ячмінь ярий, врожайність біологічна, добрива комплексні хелатні.

Наведено результати досліджень, проведених впродовж 2012–2014 рр. на дослідному полі ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, стосовно впливу застосування різних варіантів норм висіву та позакореневих підживлень посівів комплексними добривами і біопрепаратами на варіабельність урожайності рослин ячменю ярого сорту Мономах. Визначено оптимальну норму висіву насіння — 5,0 млн/га, яка забезпечує одержання найвищої біологічної урожайності зерна. Під впливом норми висіву біологічна врожайність зерна системи головних пагонів варіювала у межах від 231,9 до 260,3 г/м² (розмах зміни показників — 12,2%), тоді як системи бічних пагонів — від 47,0 до 49,8% (показники змінювалися у діапазоні 6,0%). Встановлено, що комплексні позакореневі підживлення кристалом та реакомом (доза — 1,5 кг/га) сумісно із біопрепаратом агро ЕМ сприяли значному зростанню біологічної врожайності зерна як за рахунок системи головних пагонів рослин, так і бічних.

УДК 631.582:631.1

2015.4.81. ОПТИМАЛЬНІ ЛАНКИ ПОЛЬОВИХ СІВОЗМІН ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО СТЕПУ / Цандур М.О., Сербіна С.А., Друз'як В.Г. // Наукові засади ефективного ведення степового землеробства в умовах змін клімату: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 трав. 2015 р. — Херсон, 2015. — С. 213–216. Шифр 546155.

Сівозміни, ланки сівозмін, пар (чорний, зайнятий, сидеральний), попередник.

Висвітлено результати польових досліджень, проведених у 2011–2014 рр. на чорноземі південному. Спостереження здійснено в чотирьох сівозмінах (5-пільних), які відрізнялися першим полем (пари чорний, сидеральний, зайнятий і горох на зерно). Найвищу врожайність пшениці озимої (3,91–4,13 т/га) одержали у 2-пільній ланці (пари — пшениця озима; горох на зерно — пшениця озима). У 3-пільних ланках з парами і горохом урожайність пшениці озимої менша (3,36–3,71 т/га), ніж у 2-пільних, але більший збір зерна і кормових одиниць. У 3-пільних зернових ланках без парів і гороху (пшениця озима — овес — пшениця озима), порівняно з 3-пільними ланками з парами та горохом, зібрано більше зернових і кормопротеїнових одиниць, але менше одержано зерна пшениці озимої. Збір фуражного зерна (овес) становив відповідно до сівозміни з паром чорним — 0,42, паром сидеральним — 0,43, паром зайнятим — 0,41, горохом на зерно —

0,40 т/га, урожайність пшениці озимої — 3,50; 3,44; 3,45 та 3,25 т/га, вихід кормопротеїнових одиниць — 2,82; 2,79; 2,77 та 2,62 т/га відповідно. Встановлено, що вихід зерна у 5-пільній сівоzmіні з паром чорним становить 2,52 т/га (100%),

з паром сидеральним — 2,49 т/га (98,8%), з зайнятим паром — 2,48 т/га (98,4%). Визначено, що ланки польових сівоzmін з сидеральним паром або зайнятим паром є оптимальними для умов причорноморського степу.

631.6 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА МЕЛІОРАЦІЯ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — професор СЛЮСАР І.Т.

УДК 626.86

2015.4.82. РЕСУРСООЩАДНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ВОЛОГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР НА ОСУШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ / Яцик М.В., Воропай Г.В. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 219–231. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 546022.

Ресурсоощадна технологія, вологозабезпечення, осушувати землі, шлюзування.

Розроблено ресурсоощадну технологію управління вологозабезпеченням с.-г. культур на осушуваних землях. Її апробація в “напружений” за метеорологічними умовами вегетаційний період 2013 р. на польдерній системі “Іква” у Рівненській обл. показала можливість підтримання оптимальної вологості в кореневмісному шарі ґрунту та акумулювання значної частини атмосферних опадів у зоні аерації. В умовах 48% забезпеченості опадами та їх нерівномірного розподілу протягом вегетаційного періоду при акумулюванні переважної частини цих опадів у верхніх горизонтах кореневмісного шару ґрунту необхідність проведення шлюзування була відсутня. Економія води за період проведення апробації (червень–липень) становила 670 м³/га, при цьому майже в 3 рази зменшились експлуатаційні витрати на проведення шлюзувань.

УДК 631.61

2015.4.83. ЗАСОЛЕНІ ПОДИ ПІВДНЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ (НА ПРИКЛАДІ ПОДІВ КАЛАНЧАЦЬКОГО РАЙОНУ) / Дрозд О.М., Афанасьєв Ю.А., Рябцев М.П., Ніколюк В.І. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 83. — С. 54–60. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 546057.

Засолені поди, рисова сівоzmіна, токсичні солі, лужність ґрунтового розчину.

Наведено результати досліджень динаміки водно-сольових показників ґрунтів подів Херсонської обл. в умовах рисової сівоzmіни та після припинення вирощування рису, площа засолених ґрунтів не перевищувала 11% у структурі ґрунтового покриття. Після припинення вирощування рису, в результаті вторинного засолення, кількість засолених земель збільшилась до 99%. Після трирічного zalивання поду прісною дніпровською водою ґрунти розсолонили і кількість засолених земель зменшилась на 22%. У складі засолених земель зникли сильнозасолені, а частка середньозасолених становила лише 17% від їх загальної кількості. Кількість водорозчинних солей збільшується з глибиною ґрунтового профілю. Серед нетоксичних солей збільшилась кількість гідрокарбонатів кальцію, тоді як його сульфати практично зникли. У складі токсичних солей з'явилися гідрокарбонати магнію і карбонати натрію та збільшилась кількість хлоридів натрію. Засолення і розсолонення ґрунтів відбулося за рахунок токсичних сульфатних солей. Реакція середовища є середньолужною, при розсолоненні ґрунтів лужність ґрунтового розчину збільшилась на 0,2–0,3 од. рН. Засолені землі подів Каланчацького району можна використовувати в с.-г. виробництві за умови їх промивання та за наявності дренажу на даних територіях.

УДК 631.615:633.2:631.62

2015.4.84. ПРИРОДООХОРОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ОСУШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ ГУМІДНОЇ ЗОНИ / Слюсар І.Т., Гера О.М., Соляник О.П., Сербенюк В.О. // Землеробство: міжвід. те-

мат. наук. зб. — К., 2015. — Вип. 2. — С. 51–56. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 546069.

Осушувати землі, трансформація органогенних ґрунтів, природоохоронне використання, гумідна зона.

Розкрито основні способи природоохоронного та ефективного с.-г. використання осушуваних земель гумідної зони. Показано трансформацію органогенних ґрунтів залежно від способу використання, основні заходи поліпшення родючості ґрунтів, продуктивності сівоzmін, окремих культур і плантацій енергетичних культур, економічну та енергетичну ефективність. Продуктивність травопільної сівоzmіни за вирощування кукурудзи на зерно з внесенням мінеральних добрив становить 9,28–10,8 т сухої маси врожаю з 1 га, що майже в 1,5 раза вище від продуктивності природних сінокосів і пасовищ. Для торфових ґрунтів із добре відрегульованим водним режимом структура посівних площ має складатися з такого набору культур: багаторічні трави — 65–70%, зернові — до 10, картопля і овочі — до 5, силосні та однорічні трави — 15%, а в 7–8-пільних сівоzmінах багаторічні трави мають займати 5–6 полів, до того ж доцільно висівати проміжні культури з метою не залишати поверхню ґрунту без рослинного покриття в теплий період вегетації.

УДК 631.62

2015.4.85. ЗАКОНОМІРНОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ В ПРОЦЕСІ ЇХ ТРИВАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ / Цветова О.В., Тураєва О.В., Молеца Н.Б. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 272–280. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 546022.

Трансформації меліорованих земель, осушувальні системи, торфові ґрунти, рівні ґрунтових вод.

Висвітлено результати досліджень закономірностей процесів трансформації меліорованих земель осушувальної системи “Ромен” у процесі їх тривалого використання на торфових ґрунтах Сульського дослідного поля. У процесі окультурення і тривалого с.-г. використання торфові ґрунти зазнали значних змін: відбулося розкладання рослинних решток у ґрунті, збільшилась частка і об'ємна маса, зменшилась вологоємність і товщина торфу, а також змінилось співвідношення елементів живлення рослин. Показано, що рівні ґрунтових вод майже на 82% площ знаходились у межах 0,75–2,0 м. Площі з високим zalяганням рівнів ґрунтових вод (вище 0,5 м) становили трохи більше 2% від наявних осушуваних земель. Високі рівні ґрунтових вод переважно зумовлені незадовільним технічним станом осушувальної мережі та гідротехнічних споруд на ній, що унеможливило регулювання водоповітряного режиму ґрунту в зоні аерації.

УДК 631.62

2015.4.86. РЕЗЕРВИ ОСУШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ / Яцик Микола, Дацько Людмила // The ukrainian farmer. — 2015. — № 9. — С. 68–69.

Резерви осушуваних земель, природний рівень родючості ґрунту, агротехнічні чинники, водний режим, біоенергетичні агроecosистеми.

Зазначено, що у структурі ґрунтового покриття осушуваних земель переважають дерново-підзолисті (2 млн га — 60% площі), торфові (0,82 млн га — 26%) та лучно болотні (0,5 млн га — 14%) ґрунти. Дерново-підзолисті ґрунти характеризуються високим коефіцієнтом вологовіддачі (80–84%) і широким діапазоном запасів продуктивної вологи (105–

190 мм). Природний рівень родючості є низьким, що унеможливує отримувати високі та сталі врожаї с.-г. культур. Однак ці ґрунти здатні істотно поліпшувати показники родючості за тривалої дії агротехнічних чинників, зокрема внесення добрив, за умов підтримання сприятливого водного режиму в кореневмісному шарі ґрунту. До перспективних напрямів ефективного користування осушуваними землями поліської зони слід зарахувати: вирощування зернових і технічних культур (кукурудза, соя, пшениця, льон, хміль); кормовиробництво — як основоположну галузь землеробства на осушуваних землях із використанням с.-г. культур, найбільш адаптованих до різних кліматичних умов регіону Полісся; вирощування ягідних культур і лікарських рослин, а також енергетичних культур для отримання твердого та газоподібного палива, біоетанолу. Особливо перспективним є вирощування цих культур на основі запровадження біоенергетичних агроєкосистем, що забезпечить переведення меліоративного землеробства на засади органічного, поліпшить екологічний стан довкілля за підвищення зайнятості населення сільських територій. Особливістю використання осушуваних торфових ґрунтів є мінімізація деградаційних процесів і руйнація органічної речовини. Важливою умовою ефективного використання осушуваних земель є гарантоване забезпечення оптимального водного режиму в кореневмісному шарі ґрунту впродовж вегетаційного періоду.

УДК 631.62:631.452:631.442.5

2015.4.87. ПОТЕНЦІАЛ ПРОДУКТИВНОСТІ ОСУШУВАНИХ ОРГАНОГЕННИХ ҐРУНТІВ РІЧКОВИХ ЗАПЛАВ / Слюсар І.Т., Личук Г.І. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 51–60. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 546022.

Потенціал продуктивності, осушувані органогенні ґрунти, сіяні травостої, водно-повітряний режим.

Наведено результати аналізу продуктивності осушуваних органогенних ґрунтів на базі Гостомельського опорного пункту Київської обл., що належить до південної частини правобережної провінції Полісся України. Розкрито потенціал продуктивності сіяних травостоїв в умовах водно-повітряного та оптимізації поживного режимів органогенних ґрунтів. Відмічено, що потенціал продуктивності сіяних травостоїв в умовах регулювання водно-повітряного і оптимізації поживного режимів органогенного ґрунту за 14 років при 2-укісному використанні в середньому становить 59,9 ц к.о./га, за 3-укісного — 64,0 ц к.о./га. За 3-укісного використання продуктивність трав коливається від 79,4 ц к.о./га на 2-й рік використання до 55,9 ц к.о./га на 16-й рік.

УДК 631.67

2015.4.88. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗРОШЕННЯ / Ромащенко М.І., Жовтоног О.І., Крученко В.Д., Сайдак Р.В., Книш В.В. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 137–147. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 546022.

Зрошення, зрошувальні системи, інвестиції, модернізація, реконструкція зрошувальних систем.

Наведено концептуальні засади відновлення зрошення в Україні, як цілісного процесу трансформації правових, інституційних, техніко-технологічних та соціальних аспектів сталого функціонування зрошувальних систем. Наявність потреби цього процесу та узгодження інтегральних планів дій є необхідною передумовою залучення інвестицій на відновлення та розвиток зрошення і ефективного їх подальшого використання. Напрацьовані концептуальні засади відновлення та розвитку зрошення мають стати основою розроблення та реалізації національної стратегії та інвестиційних проектів на основі залучення на їх виконання кредитних ресурсів. Інвестиційні проекти з відновлення зрошення мають передбачати його розвиток на основі проведення заходів з модернізації та реконструкції наявних зрошувальних систем, що мають резерви потужностей з забору і подачі води та не вичерпали свій технічний ресурс.

УДК 631.67(477.7)

2015.4.89. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗРОШУВАНИХ МЕЛІОРАЦІЙ В ЗОНІ СТЕПУ УКРАЇНИ / Дементьєва О. // II Між-

народна науково-практична конференція, присвячена Всесвітньому дню води (Вода і енергія), м. Київ, 21 берез. 2014 р. — К., 2014. — С. 35–36. Шифр 543930.

Проблеми зрошувальних меліорацій, технічне оснащення, модернізація зрошувальних систем.

Відмічено, що найважливішими проблемами, які терміново слід розв'язати, є необхідність технічного оновлення і модернізація зрошувальних систем та забезпечення їхнього нормального функціонування, здійснення комплексу ремонтних робіт на гідроспорудах і меліоративній мережі, посилення уваги до вирішення екологічних питань, повне матеріально-технічне забезпечення й поліпшення експлуатації зрошувальних систем та освоєння поливних земель. У Південному Степу України, де кожний 3–4-й рік повторюються засухи, які зменшують урожайність с.-г. культур на 20–50%, останнім часом збільшуються площі неpolивних земель. Забезпечення матеріально-технічними ресурсами зрошувальних систем незадовільне. Порушено систему добрив, цілком призупинено застосування меліорантів, що призводить до виснаження ґрунтів, їх засолення і деградації. Особливостями великих зрошувальних систем, що розташовані у зоні недостатнього та нестійкого зволоження на півдні України, є значні відстані зрошуваних полів від джерела зрошення, множинність полів, сівозмінних ділянок та господарств, що мають різні площі зрошення (від 1–2 до 2 тис. га і більше). Нині головні зусилля в галузі іригації спрямовано на реконструкцію та модернізацію зрошувальних систем, підвищення ефективності зрошення, заощадження водних ресурсів, охорону довкілля, тобто фактично здійснюється перехід з екстенсивного на інтенсивний шлях розвитку.

УДК 631.67:332.01

2015.4.90. НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ / Нечипоренко О.М. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 8. — С. 61–65. — Бібліогр.: 10 назв.

Зрошуване землеробство, водокористування, інноваційний процес, іригація, поливна інфраструктура.

Досліджено сучасний стан та основні причини низької ефективності зрошуваного землеробства в Україні, яке не використовує потенційних можливостей нарощування обсягів виробництва продукції рослинництва. Відмічено, що підвищення ефективності зрошуваного землеробства в Україні можливе за умови проведення всеохоплюючого інноваційного процесу, який забезпечить окупність операцій, а також дасть можливість підвищити ефективність водокористування та продуктивність води, розширити площі фактичного зрошення, краще обслуговувати сільгосптоваровиробників, домогтися стійкості керованості процесу. Кращим варіантом вирішення питання, враховуючи фінансову кризу та світовий досвід іригації, буде поступова реабілітація зношеної поливної інфраструктури з дещо випереджувальною передачею сільгосптоваровиробникам управління внутрішньогосподарською мережею.

УДК 631.67:543.3

2015.4.91. СИСТЕМНА МОДЕЛЬ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВОДИ ДЛЯ ЗРОШЕННЯ В БАСЕЙНІ р. ІНГУЛЕЦЬ / Ковальчук П.І., Балихіна Г.А., Коваленко Р.Ю. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 148–156. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 546022.

Якість води для зрошення, екосистемна модель, нейронна мережа.

Запропоновано екосистемний підхід, що базується на використанні нейронних мереж, який дає можливість співставляти результати спостережень якості поверхневих вод для зрошення в різних пунктах, проводити просторово-часовий контроль стану водних ресурсів у системі моніторингу якості води. Розроблена екосистемна модель та програма дають можливість оцінити якість води для зрошення за екологічними та агрономічними критеріями в басейні р. Інгулець. Досліджено зміну та придатність води р. Інгулець для зрошення в окремих пунктах вимірювань вздовж русла та в окремі роки.

УДК 631.674.6

2015.4.92. ДИНАМІКА ПРОЦЕСУ ЗАБРУДНЕННЯ ПОЛИВНОЇ МЕРЕЖІ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ ТА ЗАХОДИ

3 ВІДНОВЛЕННЯ ЇЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ / Купедінова Р.А., Каленіков А.Т., Капелюха Т.А., Майданович В.С. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 157–164. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 546022.

Забруднення поливної мережі, краплинне зрошення, поливний трубопровід, накопичення забруднень, самопромивання здатність потоку води.

Встановлено, що в процесі роботи системи краплинного зрошення в поливних трубопроводах залежно від режиму руху води в них формуються дві зони — зона самопромивання забруднень за турбулентного режиму та зона їх накопичення за ламінарного режиму. Накопичення забруднень у поливному трубопроводі відбувається за ламінарного режиму внаслідок зменшення швидкості потоку води в трубопроводі від 0,15 м/с, а видалення осаду здійснюється гідравлічним промиванням за швидкості потоку води від 0,25 м/с до 0,3 м/с. Тривалість промивання поливних трубопроводів становить 1–4 хв. Для видалення хімічного складу забруднювача, а також проводити таким розчином профілактичні промивання за появи ознак забруднення.

УДК 631.674.6:633.853.52

2015.4.93. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ НА НАСІННЯ В УМОВАХ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ / Шатковський А.П. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 205–212. Шифр 06 546022.

Краплинне зрошення, технологія вирощування сої, водоспоживання, коефіцієнт ефективності зрошення.

Установлено основні параметри водного режиму, потенційні рівні врожайності, оптимальну густоту рослин та розраховано основні економічні показники технології вирощування насінневої сої за краплинного зрошення в умовах Степу України. Передполивна вологість, яку підтримували на зрошуваних варіантах, — 80–70% від НВ. Зазначено, що показники сумарного водоспоживання сої за краплинного зрошення дорівнюють 6,68–8,44 тис. м³/га, а без поливу — 231–273 тис. м³/га. Зафіксовано зниження коефіцієнта водоспоживання на фоні збільшення густоти рослин. Мінімальне значення коефіцієнта ефективності зрошення характерне для варіанта з густотою рослин 417 тис. шт./га. Встановлено, що врожайність бобів сої на краплинному зрошенні становить 5,27–5,64 т/га, а без зрошення — 2,60–2,95 т/га. Приріст врожайності від застосування краплинного зрошення дорівнює 2,6–2,9 т/га або 90–106%. Оптимальним у технології краплинного зрошення сої є застосування стрічкового способу сівби, який передбачає локальне зволоження ґрунту і формування густоти 417 тис. шт. рослин/га. Показано, що за врожайності насінневої сої на рівні 5,6 т/га чистий прибуток становить 24,4 тис. га, а рентабельність — 199%.

УДК 631.674.6:634.11

2015.4.94. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ НАСАДЖЕНЬ ЯБЛУНІ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ В УМОВАХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ НИЗОВИНИ / Матвієць О.М., Сніговий В.С. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 101. — С. 165–170. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 546022.

Насадження яблуні, краплинне зрошення, вологість ґрунту, врожайність товарних плодів.

Наведено біологічні особливості та технологічні особливості формування високопродуктивних насаджень яблуні в умовах Закарпатської низовини за різних режимів краплинного зрошення. Зазначено, що дотримання науково обґрунтованого режиму краплинного зрошення сприяло розкриттю біологічного потенціалу яблуневих насаджень. Як нестача, так і надлишок вологи ґрунту, перепади температури і вологості повітря негативно впливали на загальний стан рослин, викликаючи передчасне опадання плодів. Застосування краплинного зрошення сприяло зростанню врожайності у середньому за роками у 1,5–2,7 раза порівняно з природним зволоженням. Виділено найбільш ефективний щодо використання вологи варіант з рівнем передполивної вологості ґрунту 70–80–70% НВ залежно від фаз розвитку яблуневих насаджень. На цьому варіанті врожайність товарних плодів 3–5-річних насаджень яблуні сорту Брейберн була на рівні 31–53 т/га.

УДК 631.674.6:634.11

2015.4.95. РЕЖИМИ ЗРОШЕННЯ / Матвієць Оксана // Садівництво по-українськи. — 2015. — № 4. — С. 66–67.

Режим зрошення, краплинне зрошення, вологість ґрунту в садах, поливні норми, міжполивні періоди.

Відмічено, що найефективнішим є саме краплинне зрошення — процес легко автоматизується й поливна вода використовується раціонально, оскільки разом з водою можна вносити мінеральні добрива. Режим зрошення розробляється залежно від комплексу чинників — ґрунтово-кліматичних умов, підщепи, сорту, схеми садіння, способу утримання ґрунту в міжряддях — і є індивідуальним для кожного саду. Щоб підтримати оптимальну вологість ґрунту в садах на слабо- та середньорослих підщепах слід проводити від 4 до 30 вегетаційних поливів (залежно від вологозабезпеченості року). Слаборослі насадження яблуні потребують більшої кількості поливів меншими поливними нормами, диференційованими в часі — від початку вегетації до листопаду. Поливи на початку вегетації та у період дозрівання плодів розпочинають за зниження рівня вологості ґрунту до 70% НВ, воду вносять нормою 68–76 м³/га. Під час формування плодів поливи починають за 80% НВ, воду вносять нормою 42–54 м³/га. Яблуневі сади на середньорослій підщепі потребують менше поливів більшими поливними нормами. Тривалість міжполивного періоду змінюється у значних межах і залежить від інтенсивності водоспоживання, величини атмосферних опадів та метеорологічних умов. Наведено методику розрахунку норми поливу та його тривалості за краплинного зрошення.

631.8 ДОБРИВА

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН БИКІН А.В.

УДК 631.416.2:631.445.24:631.816

2015.4.96. ВЛИЯНИЕ ДЛИТЕЛЬНОГО ПРИМЕНЕНИЯ МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ НА ФОСФАТНЫЙ РЕЖИМ ДЕРНОВО-ПОДЗОЛИСТОЙ ТЯЖЕЛОСУГЛИНИСТОЙ ПОЧВЫ / Завьялова Н.Е., Сторожева А.Н. // Агрохимия. — 2015. — № 9. — С. 33–40. — Библиогр.: 25 назв.

Добрива мінеральні, фосфатний режим, ґрунти важкі.

Мета роботи — вивчення впливу тривалого застосування повного мінерального добрива на фосфатний режим дерново-підзолистого важкосуглинкового ґрунту. У тривалому польовому досліді встановлено закономірності формування

фосфатного режиму дерново-підзолистого важкосуглинкового ґрунту шляхом застосування зростаючих доз повного мінерального добрива. Виокремлено 5 груп ґрунтових фосфатів, що відрізняються за ступенем доступу до рослин. До I групи віднесено найбільш розчинні і доступні рослинам фосфати лужних металів і фосфати Ca і Mg; II група — різноосновні фосфати Ca і Mg. До III групи належать переважно форми Al-P. Фосфати Fe-III утворюють IV групу, V — високоосновні фосфати кальцію типу апатиту. Встановлено збільшення вмісту мінерального фосфору у ґрунті від 690 мг/кг у варіанті без добрив до 1410 мг/кг при внесенні N₁₅₀P₁₅₀K₁₅₀ і зменшен-

ня вмісту органічного фосфору від 375 до 205 мг/кг відповідно. Ступінь рухомості фосфатів варіювала залежно від фази розвитку рослин конюшини лучної від 0,6–0,88 мг/л у контролі до 5,95–11,0 мг/л у варіанті з $N_{150}P_{150}K_{150}$. Накопичення залишкових фосфатів добрив відбувалось, перш за все, в I–III групах мінеральних фосфатів. Вміст фосфатів лужних металів і свіжоосаджених фосфатів Ca і Mg змінювався від 137 у контролі до 307 мг/100 г у варіанті з $N_{150}P_{150}K_{150}$. Вміст різноосновних фосфатів Ca і Mg (II група) збільшився за максимальної дози добрив на 30% відносно неудобреного ґрунту, фосфатів III групи — у 2 рази, фосфат-іонів у IV групі — приблизно на 20%. Менш за все зазнала змін V група.

УДК 631.8.022.3:631.452

2015.4.97. ДО ПРОБЛЕМИ АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ ЇХ НОРМИ / Харченко О.В., Прасол В.І., Петренко Ю.М. // *Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб.* — Х., 2015. — Вип. 82. — С. 50–54. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 06 546056.

Добрива мінеральні, елементи живлення, норма добрив, родючість ґрунту природна, екологічні обмеження.

Основними методами встановлення норм мінеральних добрив під заплановану врожайність є балансовий та нормативний сукупності. Ефективність норм мінеральних добрив визначається дією закону спадної дохідності: $\Delta Y = aX^2 + bX$, т/га, де a і b — емпіричні коефіцієнти, ΔY — приріст урожаю, X — норма мінеральних добрив. Експериментальні дані отримано з результатів польових експериментів, проведених в умовах Лісостепу. Для пшениці озимої на темно-сірих опідзолених ґрунтах та чорноземах опідзолених Лісостепу в середніх за сприятливістю умовах залежність має вигляд: $\Delta Y = -1,20X^2 + 10,16X$, т/га. З урахуванням природної родючості ґрунту маємо: $Y = -1,20X^2 + 10,16X + 29,8$ т/га (1). За впровадження нових більш продуктивних сортів необхідно враховувати інтенсивність даного сорту порівняно з базовим. Окрім того, необхідно враховувати закон повернення поживних речовин у ґрунт. Методично це означає, що норма добрива повинна відповідати кількості вивезених основних елементів живлення з урожаю культури. З урахуванням закону повернення елементів залежність між урожайністю культури (Y) та кількістю елементів, що виносяться, має прямолінійний характер: $Y = (1/\Sigma B_M) \cdot X$, т/га (2), де ΣB_M — сумарний вміст основних елементів живлення в основній продукції. Введено поняття еквівалентної норми добрив, що визначається за умов рівності урожайності за залежностями типу (1) і (2). В цій точці відмічено бездефіцитний баланс основних елементів. Стверджується, що екологічно обмеженою нормою добрив є еквівалентна її величина.

УДК 631.8:631.427.2

2015.4.98. У ПОМІЧ ДОБРИВАМ / Поліщук Катерина // *The ukrainian farmer*. — 2015. — № 10. — С. 40–41.

Добрива, препарати бактеріальні, азотфіксатори, фосфатмобілізатори, бактеризація передпосівна.

Застосування бактеріальних препаратів (БП) дає змогу не лише підвищити врожайність, а й заощадити на мінеральних добривах. Основна функція БП — регуляція ґрунтової мікрофлори завдяки збільшенню кількості корисних відселекційованих форм мікроорганізмів й оптимізації їх взаємодії з рослинами у ґрунті. Найперспективнішими є біопрепарати азотфіксувальних і фосфатмобілізуювальних мікроорганізмів. Інокуляція насіння азотфіксувальними біопрепаратами здатна забезпечувати рослини біологічним азотом, який не забруднює довкілля, оскільки його надходження регулюється потребами рослинно-бактеріальних асоціацій і симбіозів; підсилювати розвиток кореневої системи та поліпшувати живлення рослин завдяки підвищенню коефіцієнтів використання поживних речовин ґрунту й мінеральних добрив. Дія азотфіксаторів на формування врожайності с.-г. культур на оптимальних агрофонах є еквівалентною впливу 40–60 кг/га мінерального азоту. Інокуляція фосфатмобілізаторами забезпечує продукування органічних кислот і ферментів, що сприяють розкладанню важкорозчинних фосфатів. Відбувається також синтез мікроорганізмами рістстимулювальних речовин, зокрема вітаміну B_{12} , рибофлавіну та ін. Препарати сприяють оптимізації водного режиму в стресових умовах

та підвищенню стійкості рослин до патогенних мікроорганізмів. Наведено дані щодо біопрепаратів удобрювальної дії, дано довідку щодо присутності бактеріальних препаратів на українському ринку та їх виробників (Ін-т с.-г. мікробіології й агропромислового виробництва, Ін-т агроєкології і природо-користування та інші, а також приватні установи).

УДК 631.8:631.45.3:634

2015.4.99. ВОЗДЕЙСТВИЕ БИОПРЕПАРАТОВ НА ЭФФЕКТИВНОЕ ПЛОДОРОДИЕ ПОЧВЫ И МИНЕРАЛЬНОЕ ПИТАНИЕ САЖЕНЦЕВ АБРИКОСА И АЛИЧИ / Клименко О.Е., Клименко Н.И., Каменева И.А. // *Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб.* — Чернівці, 2015. — Вип. 21. — С. 31–37. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 546170.

Мікробні препарати, саджанці, абрикос, алича, родючість ґрунту, живлення рослин мінеральне.

Мета дослідження — вивчення впливу мікробних препаратів (МП) на основі ефективних штамів азотфіксувальних, фосфатмобілізуювальних, рістстимулювальних і біопротекторних бактерій на родючість ґрунту, мінеральне живлення і ефективність вирощування саджанців абрикоса і аличі у плодovому розсаднику (Нікітський ботанічний сад, 2010–2013 рр., саджанці — абрикос Кримський Амур і алича Обільная на підщепах — абрикос і алича відповідно). Встановлено, що застосування МП приводило до покращання живлення саджанців основними елементами. Особливо ефективним було використання Азотбактерину і комплексу мікробних препаратів (КМП). Підвищення вмісту елементів живлення у ґрунті і покращання мінерального живлення саджанців абрикоса і аличі при використанні МП зумовило збільшення виходу стандартного посадкового матеріалу з одиниці площі. Більшою мірою цьому сприяли Азотбактерин і КМП. Останні можна рекомендувати для обробки насіння перед висівом у плодovих розсадниках для підвищення ефективності вирощування прищеплених саджанців абрикоса і аличі. Найбільший ефект буде проявлятися при поповненні запасів органічної речовини в ґрунті.

УДК 631.8:631.454

2015.4.100. ВРОЖАЙНІСТЬ ЗЕРНА ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗА ТРИВАЛОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРИВ У ПОЛЬОВІЙ СІВОЗМІНІ / Господаренко Г.М., Стасіневич О.Ю., Прокопенко Е.В. // *Вісник Уманського національного університету садівництва*. — 2015. — № 1. — С. 3–6. — Бібліогр.: 9 назв.

Дози добрив, системи удобрення, родючість ґрунту, ячмінь ярий.

На дослідному полі в тривалому (з 1964 р.) стаціонарному досліді кафедри агрохімії та ґрунтознавства Уманського НУС вивчали вплив тривалого застосування добрив у польовій сівозміні на врожайність зерна ячменю ярого (ЯЯ) (1965–2014 рр.). Дані врожайності описано лінійними моделями за різні періоди проведення дослідів. Статистична обробка експериментальних даних показала, що у 1965–1974 рр. врожайність ЯЯ значною мірою (на 85,4%) залежала від погодних умов, і лише на 5,5% — від удобрення. Аналіз впливу чинників на врожайність ЯЯ показав, що застосування добрив сприяло зменшенню впливу чинника погоди. Лінійні моделі динаміки врожайності ЯЯ дають змогу спрогнозувати її рівень у майбутньому. Аналіз даних урожайності показав, що за низьких доз добрив ($N_{45}P_{45}K_{45}$) не вдається підтримувати її на постійному рівні; за високих — з часом відбувається зниження її природств. Тобто поживний режим ґрунту вже не є лімітуючим чинником формування врожаю ячменю ярого. Подальше підвищення врожайності можливе за рахунок такого чинника як сорт.

УДК 631.8:631.46–576.8

2015.4.101. РОЛЬ МИКРООРГАНИЗМОВ В ЕКОЛОГІЧЕСКИХ ФУНКЦИЯХ ПОЧВ / Добровольская Т.Г., Звягинцев Д.Г., Чернов И.Ю., Головаченко А.В., Зенова Г.М., Лысак Л.В., Манучарова Н.А., Марфенина О.Е., Полянская Л.М., Степанов А.Л., Умаров М.М. // *Почвоведение*. — 2015. — № 9. — С. 1087–1096. — Бібліогр.: 42 назв.

Мікробна біомаса, різноманітність мікробна, наноформи, банк мікроорганізмів, екологічні функції, бактерії, гриби.

В огляді наведено результати багаторічних досліджень співробітників кафедри біології ґрунтів факультету ґрунто-

знавства Московського державного університету, пов'язаних з однією з головних функцій ґрунтових мікроорганізмів — здійснення і підтримка круговороту речовин і енергії у біосфері. Наведено дані чисельності і запасів мікробної біомаси в різних типах ґрунтів, проаналізовано результати системного підходу до вивчення структурно-функціональної організації мікробних співтовариств, показано роль еукаріотних і прокаріотних мікроорганізмів у циклах вуглецю і азоту. Для здійснення круговороту хімічних елементів у наземних екосистемах потрібні висока чисельність і різноманітність форм мікроорганізмів, але при цьому постає питання про збереження мікробів у ґрунтах у життєздатному стані. Наведено дані про один із способів існування бактерій у ґрунтах у вигляді наноформ; розглянуто також природні банки мікроорганізмів, зокрема торфовища і палеоґрунти, в яких мікроби можуть зберігатися протягом десятків тисяч років. Показано важливу роль мікробних процесів циклу вуглецю у формуванні сучасного стану атмосфери, емісії і поглинання парникових газів у різних екосистемах. Розглянуто також: цикл азоту у ґрунтах; питання азотфіксації, нітрифікації і денітрифікації; роль грибів у перетвореннях органічної речовини у ґрунтах; ґрунти як природний банк мікроорганізмів; наноформи бактерій як спосіб виживання і тривалого збереження у ґрунтах. Закінчено огляд застереженням: хімізоване сільське господарство із застосуванням великих доз мінеральних добрив і низки пестицидів призводить до незворотнього порушення гомеостазу і деградації ґрунтів. Кожен тип ґрунту має свою межу стійкості.

УДК 631.8:631.468:576.8

2015.4.102. МІКРОБНІ ПРЕПАРАТИ В СУЧАСНИХ АГРАРНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ: наук.-практ. рек. / За ред. В.В. Волкогона. — Київ, 2015. — 248 с. — Бібліогр.: 46 назв. Шифр 546151.

Мікробні препарати, землеробство, тваринництво, кормовиробництво, біологізовані технології.

Коллективом авторів на чолі з В.В. Волкогоном узагальнено результати багаторічних досліджень науково-дослідних установ Національної академії аграрних наук України (отримані у ході виконання завдань за ПНД "С.-г. мікробіологія") з питань застосування мікробних препаратів (МП) при вирощуванні с.-г. культур, а також у тваринництві та заготівлі кормів. Наведено характеристики МП, розроблених в Ін-ті с.-г. мікробіології та агропромислового виробництва НААН, особливості їх впливу на формування рослинно-мікробних асоціацій і симбіозів; дані щодо ефективності застосування біодобрив у технологіях вирощування окремих с.-г. культур та способи їх застосування. Узагальнено результати досліджень зі створення і застосування пробіотичних препаратів у тваринництві та кормовиробництві. Обговорюються основні чинники, що зумовлюють позитивний ефект застосування МП. У книзі 3 розділи: МП для землеробства; МП у тваринництві та кормовиробництві; економічне обґрунтування застосування МП у сучасних аграрних технологіях.

УДК 631.8:631.559:631.416

2015.4.103. АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ / Гладких Е.Ю. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 83. — С. 36–41. — Бібліогр.: 19 назв. Шифр 06 546057.

Добрива мінеральні, важкі метали, фтор, рідкий безводний аміак, екологічні проблеми.

Мета роботи — виявити вплив тривалого застосування високих доз мінеральних добрив на екологічний стан ґрунту (накопичення рухомих форм важких металів та водорозчинного фтору), а також дослідження закономірностей міграції нітратних форм азоту за застосування різних форм азотних добрив. Досліди проводили на двох об'єктах: у тривалому досліді (з 1969 р.) на чорноземі типовому (ДП "Граківське") і у тимчасовому (з 2012 р.) на чорноземі опідзоленому у Лохвицькому р-ні Полтавської обл. (ПрАТ компанії "Райз-Максимко"). У стаціонарному польовому досліді на чорноземі типовому не виявлено перевищень гранично допустимих концентрацій (ГДК) важких металів (Cd, Cu, Fe, Mn, Ni, Pb, Zn) у ґрунті за жодним із елементів. Доведено, що саме рухомі форми фтору, особливо водорозчинні, беруть участь у процесах у системі "ґрунт — добриво — рослина". На високо-

удобрених ділянках чорнозему типового відбувається підвищення їх концентрації у водній витяжці у 3–9 разів порівняно з контрольним варіантом. Але навіть високі дози фосфорних добрив не призводять до наближення вмісту водорозчинних форм сполук фтору до ГДК — 10,0 мг/кг ґрунту. Встановлено також, що з двох форм мінерального азоту (нітратний та амонійний) більш рухомою є нітратна форма. Зроблено висновки, що внесок добрив у забруднення чорнозему типового важкими металами та фтором не можна порівнювати з більш вагомими техногенними джерелами забруднення, але слід враховувати у розробці обґрунтованих доз різних форм добрив за комплексного застосування засобів хімізації.

УДК 631.8:633:631.6(477.72)

2015.4.104. ВПЛИВ ДОБРИВ ТА МІКРОБНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ / Бідина І.О. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 82. — С. 42–45. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 06 546056.

Збір кормових одиниць, економічна ефективність, кукурудза молочно-воскової стиглості, препарати мікробні, добрива мінеральні, ячмінь ярий, пшениця озима.

Мета роботи — визначення ефективності вирощування кукурудзи молочно-воскової стиглості, пшениці озимої та ячменю ярого на різних фонах живлення за проведення передпосівної бактеризації насіння. Дослідження провели у польових умовах на темно-каштановому середньосуглинковому ґрунті у межах дослідного поля Ін-ту зрошувального землеробства НААН упродовж 2011–2013 рр. Вивчено вплив на врожайність і збір кормових одиниць бактеризації насіння кукурудзи, ячменю ярого і пшениці озимої мікробними препаратами (МП) на ділянках без добрив, з добривами та за їх застосування на фоні заорювання стебел кукурудзи. Насіння культур перед сівбою обробляли такими МП: азотофіксуючими (АФБ) — біогран (кукурудза), мікрогумін (ячмінь ярий), діазофіт (пшениця озима) та фосфатомобілізувальними (ФМБ) — поліміксобактерин (кукурудза, пшениця озима), фосфоентерин (ячмінь ярий). Наведено дані щодо продуктивності 1 га сівозмінної площі під впливом мікробних препаратів та удобрення, а також економічної ефективності вирощування с.-г. культур та окупності застосування мінеральних добрив. Найбільш економічно доцільним для вирощування кукурудзи, ячменю та пшениці озимої в умовах зрошення є обробка насіння перед сівбою мікробними препаратами на фоні заорювання стебел кукурудзи один раз за ротацію сівозміни та внесення добрив дозою $N_{90}P_{60}$, що забезпечує формування високої продуктивності та найвищої окупності мінеральних добрив приростом урожаю.

УДК 631.8:661.525:547.495.2

2015.4.105. АРГУМЕНТИ "ЗА" І "ПРОТИ" ОСІНЬОГО ПІДЖИВЛЕННЯ ОЗИМИНИ / Доценко О. // Пропозиція. — 2015. — № 10. — С. 54–57.

Підживлення озимих культур, удобрення основне (припосівне), осіннє підживлення, аміачна селітра, карбамід.

На території ДП "Дослідне господарство "Граківське" (Харківська обл.) у 2013–2015 рр. досліджували ефективність перенесення із весни на осінь двох найпоширеніших форм добрив: аміачної селітри та карбаміду. Наведено дані щодо впливу форм азотних добрив та строків їх застосування на врожайність зерна пшениці озимої. Встановлено значне варіювання показника врожайності, що зумовлено агрометеорологічними умовами. Рівноцінність осіннього та ранньовесняного підживлення підтвердили також результати дослідів, в якому азотні добрива вносили: перед припиненням вегетації пізно восени, по мерзлоталому ґрунту та у фазі кушіння. Найоптимальніше осіннє підживлення проводити перед припиненням вегетації або після неї, коли середньодобова температура повітря буде нижче 5°C. Встановлено, що параметри якості зерна (уміст сирової клейковини) підвищувались саме за зимового підживлення. Зроблено висновок щодо можливості перенесення частини запланованої на весну норми азоту у пізньоосіннє або навіть зимове внесення (за відсутності снігового покриву та за умови рівнинного рельєфу) без істотного зниження врожайності зерна пшениці озимої та погіршення його якісних характеристик.

УДК 631.816.3

2015.4.106. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЗАКОРЕНЕВИХ ПІДЖИВЛЕНЬ РІДКИМИ ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИМИ ДОБРИВАМИ ПОСІВІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО / Артем'єва К.С. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 83. — С. 110–113. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 546057.

Рідкі органо-мінеральні добрива, ячмінь ярий, підживлення, врожайність ячменю.

Метою роботи було визначення впливу позакореневих підживлень рідким органо-мінеральним добривом (ОМД) на врожайність ячменю ярого на різних агрохімічних фонах. Польові дослідження проведені у ДП “ДГ “Граківське” (Чугуївський р-н, Харківська обл.). Ґрунт — чорнозем типовий важкосуглинковий, характеризується підвищеним вмістом фосфору, високим — калію та дуже низьким — азоту. Азот — елемент живлення, нестача якого лімітує врожайність. Тому внесення у передпосівну культивування азоту в дозі N_{40} забезпечило приріст урожаю зерна ячменю ярого на рівні 0,21 т/га (10%). Внесення N_{40} разом з ґуматом калію — на 0,28 т/га (13%). Своєчасне внесення азоту в оптимальних дозах у період активного росту і розвитку рослин збільшувало урожайність зерна на 37%. Позакоренева обробка рослин рідкими ОМД є високоефективним технологічним заходом під час вирощування ячменю ярого, що допомагає зменшити дефіцит окремих елементів живлення у критичні фази розвитку.

УДК 631.82:631.559:633.112.9“321”

2015.4.107. ВЛИЯНИЕ УДОБРЕНИЙ НА УРОЖАЙНОСТЬ И КАЧЕСТВО ЗЕРНА ЯРОВОГО ТРИТИКАЛЕ / Ненайденко Г.Н., Сибирякова Т.В. // Агрохимия. — 2015. — № 9. — С. 41–45. — Бібліогр.: 11 назв.

Добрива, якість зерна, врожайність, тритикале яре.

Вивчали дію фосфорно-калійного і повних мінеральних добрив (ПМД) зі зростаючими дозами азоту на врожайність, показники якості і хімічний склад зерна тритикале ярого (ТЯ) (х *Triticosecale* Wittm, ex A. Camus). У польовому досліді на дерново-підзолистому ґрунті мінеральні добрива під ТЯ, внесені до сівби, не пригнічували розвиток агрономічно важливих груп ґрунтових мікроорганізмів і покращували його нітратний режим. Азот і підвищені його дози у складі ПМД $N_{90}(PK)_{60}$ і $(NPK)_{90}$ сприятливо впливали на фізичні показники якості зерна (маса 1000 зерен, склоподібність) і седиментацію борошна. Незважаючи на це, видалити клейковину не вдавалось у всі роки дослідів. Застосування мінеральних добрив змінювало хімічний склад зерна, головним чином вміст “сирого” білка. Спостерігали також позитивну тенденцію зміни вмісту фосфору і калію у зерні тритикале ярого при застосуванні мінеральних добрив.

УДК 631.82:633.1

2015.4.108. ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗА ВІСНОМ АЗОТУ В ЗЕРНІ ЗАЛЕЖНО ВІД ВНЕСЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ І ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТІВ ОРГАНІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ / Вега Н. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2015. — № 19. — С. 176–179. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 546129.

Азот у зерні, ячмінь ярий, норма мінеральних добрив, препарати органічного походження.

Мета досліджень: оцінка впливу різних норм мінеральних добрив (МД) і позакореневих підживлень препаратами органічного походження (ПОП) на вміст азоту в зерні ячменю ярого (ЯЯ) на темно-сірому опідзоленому ґрунті зони Західного Лісостепу. Результати досліджень показали, що норма МД і проведення позакореневих підживлень впливають на вміст азоту в зерні ЯЯ. Встановлено також високу ефективність позакореневих підживлень ЯЯ ПОП. Використовували препарати Фортігрейн Фоліар, Гуміфілд комплексно з Фульвіталом Плюс, Фрея Аква. Застосування МД зумовило зростання вмісту азоту в зерні ЯЯ (найвищий показник — 2,44% — отримано у варіанті $N_{60}P_{60}K_{60}$). Застосування препаратів органічного походження на різних фонах живлення супроводжувалося також приростами азоту на рівні 0,09–0,15% (Фортігрейн Фоліар); 0,12–0,27% (Гуміфілд комплексно з Фульвіталом Плюс) і 0,07–0,3% (Фрея Аква).

УДК 631.86/87:579.64

2015.4.109. РОЗВИТОК TRICHODERMA HARZIANUM 128

НА РІЗНИХ ЕТАПАХ КОМПОСТУВАННЯ КУРЯЧОГО ПОСЛІДУ / Деркач С.М., Волкогон В.В., Наконечна Л.Т., Луценко Н.В., Штанько Н.П. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернівці, 2015. — Вип. 21. — С. 3–6. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 546170.

Trichoderma harzianum, сукцесії мікробних угруповань, агрономічно цінні мікроорганізми, органічний субстрат, компости.

Мета досліджень — визначення оптимального періоду інтродукції *Trichoderma harzianum* 128 до органічного субстрату. Модельні дослідження провели впродовж 2013–2014 рр. в лабораторії ґрунтової мікробіології Інституту с.-г. мікробіології та агропромислового виробництва НААН. Визначили оптимальні періоди інтродукції *Trichoderma harzianum* 128 до органічного субстрату. Інокулювання субстрату *T. harzianum* 128 з титром 128 тис. КУО/г сухого субстрату на 2-й місяць компостування сприяє стрімкому зростанню чисельності досліджуваних мікроорганізмів, яка на 7-й місяць компостування досягає рівня 9744 тис. КУО/г сухого компосту. Це дає можливість отримати компост з високим вмістом інтродукованих мікроорганізмів. Збагачення компостів на основі пташиного посліду агрономічно корисними мікроорганізмами є перспективним біотехнологічним напрямом, здатним забезпечити утилізацію відходів птахівництва, а також оптимізацію живлення культурних рослин.

УДК 631.86/87:635.1/8

2015.4.110. ВПЛИВ ОРГАНІЧНОГО ДОБРИВА НОВОГО ПОКОЛІННЯ “БІОАКТИВ” НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СЕЛЕРИ КОРЕНЕПЛІДНОЇ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Дидів І. // Вісник Львівського національного аграрного університету. Агрономія. — Л., 2015. — № 19. — С. 112–116. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 546129.

Селера, добриво органічне, урожай, товарність.

Мета досліджень — вивчити вплив різних норм органічного добрива (ОД) нового покоління “Біоактив” на урожайність і якість селери коренеплідної (СК) в умовах Західного Лісостепу України. Умови досліджень — навчальний науково-дослідний центр Львівського НАУ, 2012–2014 рр. Об’єкт досліджень — голландський сорт Діамант. Схема дослідів передбачала 7 варіантів: без добрив (контроль), “Біоактив” — 2, 4, 6, 8, 10, 12 т/га. Встановлено вплив норм внесення добрива на продуктивність селери. Найвищу урожайність одержали за внесення ОД в нормі 10 та 12 т/га — 65,6 і 67,5 т/га відповідно. Загалом за внесення ОД “Біоактив” поліпшується біохімічний склад коренеплідів селери (суха речовина, сума цукрів, вітамін С, нітрати) порівняно з контролем. Підвищені норми добрив (12 т/га) знижують вміст вітаміну С, а вміст нітратів — підвищують. Зроблено висновок, що в умовах Західного Лісостепу України на темно-сірих опідзолених ґрунтах з метою одержання екологічно безпечної продукції СК необхідно вносити ОД “Біоактив” у нормі 10 т/га, що дасть змогу значно підвищити урожайність та якість продукції. Внесення органічного добрива в нормі 12 т/га не сприяє суттєвому збільшенню урожайності селери коренеплідної і погіршує якість коренеплідів.

УДК 631.86:631.895:631.417.2

2015.4.111. АГРОХІМІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРОБНИЦТВА ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У КОРОТКОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІНАХ / Скрильник Є.В. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2015. — Вип. 82. — С. 37–41. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 546056.

Сировина місцева, добрива органо-мінеральні, технології виробництва органо-мінеральних добрив, біокондиціювання, сівозміни короткоротаційні.

Мета дослідження — обґрунтувати процеси виробництва органо-мінеральних добрив (ОМД) з місцевої сировини на основі регульованого біокондиціювання, визначити агрохімічну ефективність застосування добрив у короткоротаційних сівозмінах. Розроблено технологію виробництва ОМД зі змінним співвідношенням поживних і гумусових речовин. В основу розробки покладено концептуальну модель формування гумусових сполук у процесі біокондиціювання органічних відходів та положення щодо виробництва комплексних ОМД. Розроблено методичні підходи до розрахунку

складу ОМД та їхню рецептуру під основні с.-г. культури для різних зон України. Встановлено ефективність дії та післядії комплексних порошкоподібних і гранульованих ОМД в короткотривалих сівозмінах за основного, припосівного (локально) і передпосівного (вразки) внесення в ґрунт. Аналіз даних врожайності (кукурудза, пшениця озима, зерно

ячменю) показав перевагу нових комплексних ОМД порівняно з традиційними мінеральними і органічними добривами. Важливою особливістю розробленої технології виробництва ОМД є можливість коригування їх властивостей залежно від умов, де їх будуть використовувати.

502/504 ОХОРОНА ПРИРОДИ. СТАЛІЙ РОЗВИТОК 631.92/.95 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕКОЛОГІЯ

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.
Науковий консультант — академік НААН ГУДКОВ І.М.

УДК 502.3:336.226(477)

2015.4.112. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: монографія / загальн. ред.: Показатєва О.В., Кучерова Г.Ю. — Запоріжжя, 2014. — 188 с. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 545973.

Оподаткування екологічне, ризики екологічної системи, природокористування раціональне.

Присвітлено й узагальнено сучасні аспекти формування й розвитку механізму податкового забезпечення процесів збереження, відновлення та запобігання ризикам екологічної системи України. Зазначено, що одним із джерел утворення вкрай необхідного екологічного грошового потоку став екологічний податок (ЕП), призначення якого — за рахунок забруднювачів фінансово компенсувати шкоду довкіллю, заподіяну ними. Розкриття сутності сучасного ЕП підтверджує його відповідність попереднику — збору за забруднення навколишнього природного середовища, який мав певні недоліки. Проте, набуття чинності нормами Податкового кодексу України щодо ЕП стало вкрай необхідним для суспільства етапом трансформації та розвитку системи податково-бюджетного забезпечення процесів екологізації в державі. Концептуальні засади розвитку механізму екологічного оподаткування в Україні було сформовано на стику наук, що, безумовно, дає змогу отримати комплексну й багатогранну оцінку такого вагомого питання, як гідне податкове забезпечення процесів екологізації в Україні.

УДК 502.34:349.6(477)

2015.4.113. ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД В УКРАЇНІ: монографія / Головін О.В. — Кам'янець-Подільський, 2014. — 440 с. — Бібліогр.: 568 назв. Шифр 545855.

Екологічний контроль та нагляд, охорона довкілля, екологічне законодавство.

Здійснено узагальнююче комплексне дослідження проблем екологічного контролю (ЕК) та нагляду в Україні з урахуванням міжнародного досвіду та правозастосовної практики в сучасній українській державі з метою досягнення науково обґрунтованого й оптимального співвідношення між інституційними та функціональними елементами системи ЕК, забезпечити її надійними процесуальними (процедурними) гарантіями функціонування, а також раціоналізувати розподіл компетенцій між відповідними контрольними органами тощо. Вказано на необхідність удосконалення взаємодії контрольних і наглядових органів у здійсненні природоохоронної діяльності в країні. Важливою є також проблема деталізації нормативно-правового регулювання відповідного напрямку (функції) державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, надання такому регулюванню ознак комплексності та системності.

УДК 502.35:658(477)

2015.4.114. ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА МЕНЕДЖМЕНТУ ПРИРОДО-ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: монографія / Руденко В.П., Руденко С.В. — Чернівці, 2014. — 248 с. — Бібліогр.: 237 назв. Шифр 545908.

Природоохоронна діяльність, природно-ресурсний потенціал, менеджмент природоохоронної діяльності.

Обґрунтовано теоретико-методологічні й методичні основи вартісної та картографічної оцінки природно-ресурсного потенціалу (ПРП) природних регіонів України як основи менеджменту природоохоронної діяльності. Проаналізовано основні етапи розвитку оцінного напрямку наукових досліджень та картографування природних ресурсів нашої країни. Здійснено оцінку її 278 природних районів, 57 областей, 14 країв, 3 підзон, 4 зон і 3 країн. Розглянуто основні напрями вдосконалення оцінки ПРП природних регіонів української держави. Зазначено, що комплексна всестороння оцінка ПРП регіону може бути реалізована через систему видів його оцінок, а саме: природну (натуральну), технологічну (виробничу), економічну (вартісну), економіко-географічну, соціальну, компонентну, інтегральну та інші види оцінок. Акцентована увага на дослідженні даних питань сприятиме виявленню нових закономірностей розвитку і територіальній організації природних продуктивних сил України, збалансуванню природно-ресурсних режимів і процесів у природокористуванні, повноцінній реалізації потенціалу геосистем як природного капіталу і як єдиної передумови самопідтримувального розвитку людства та ресурсів, що його оточують.

УДК 504.052:631.618:332.334.4(477.63)

2015.4.115. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ СТЕПОВОГО ПРИДНІПРОВ'Я / Галаган Т.І. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 1. — С. 139–143. — Бібліогр.: 7 назв.

Еколого-економічна оцінка, рекультивация земель, нейтралізація шкідливих впливів, продуктивність економічна порушених земель, ландшафт техногенний.

Обґрунтовано й здійснено деякі теоретико-методологічні розробки еколого-економічної оцінки рекультивативної (Р.) порушених земель Степового Придніпров'я. Зазначено, що в Україні однією з найважливіших проблем економічної науки є Р. порушених земель, у якій еколого-економічні розробки посідають центральне місце, оскільки становлять основу програмного моделювання нових високопродуктивних, довгострокових агрофітоценозів. Результати досліджень засвідчили, що в будь-якому випадку Р. порушених земель має бути спрямована на локалізацію й нейтралізацію шкідливих впливів на довкілля та створення умов для відновлення економічної продуктивності порушених земель. Представлено деякі методологічні розробки стосовно визначення збитків від втрат ґрунту; ціни гумусового шару; вартості ґрунту від одержання чистого доходу з рекультивованого гектара землі.

УДК 504.054.53.062.4.001.25(292.452)

2015.4.116. СТАН ВИКОРИСТАННЯ, ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗЕМЕЛЬ У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ / Приходько М.М. // Біологічна безпека та збалансоване ресурсокористування. — 2015. — № 1. — С. 91–98. — Бібліогр.: 4 назви.

Екологічна безпека, землеустрій, землевласники і землекористувачі, земельні ресурси, землекористування.

Вивчався сучасний стан використання земель на основі аналізу структури категорій земель у розрізі адміністративних областей. Визначено проблеми землеустрою та екологічної безпеки (ЕБ) земель Карпатського регіону України. Зазна-

чено, що багатоплановість використання землі, як об'єкта господарської діяльності в Карпатському регіоні України, її обмеженість у просторі та виникнення екологічних ризиків зумовлюють необхідність реалізації заходів з екологічно безпечного використання й охорони земель. Система заходів, які забезпечують досягнення зазначених цілей, має бути обґрунтована в проектах землеустрою адміністративних утворень (сіл, селищ, міст) і суб'єктів господарювання. Наголошено, що подальше використання земель без проектів землеустрою, як спостерігається упродовж останніх 25 років, призведе до негативних змін у довкіллі, зокрема: деградації земель (погіршення їх екологічних функцій, незворотної втрати родючості ґрунтів) виснаження ресурсів поверхневих і підземних вод, зниження продуктивності лісових і агро-еосистем, погіршення умов життєдіяльності людей. З метою оптимізації землекористування в карпатському регіоні України необхідно проводити консервації деградованих і малопродуктивних земель шляхом заліснення, зменшуючи показники с.-г. освоєності і зорозаності території.

УДК 504.062.2:631.95:332.362

2015.4.117. АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ Й ЕКОНОМІКИ / Погіршук Г.Б. // Вісник аграрної науки. Сер. Економічні науки. — 2015. — Вип. 2, т. 1, ч. 1. — С. 94–101. — Бібліогр.: 10 назв.

Агроекологія, природокористування раціональне, економіка аграрна.

Обґрунтовано системи раціоналізації природокористування як напрям агроекологічного розвитку. Агроекологічний розвиток потребує розробки й реалізації проектів, програм і заходів, що мають на меті природоохоронну спрямованість, визначають екологічні наслідки проектних рішень та передбачають відповідальність за завдання шкоди довкіллю. На сучасному етапі освоєння природно-ресурсного потенціалу в Україні парадигмою ресурсокористування є ресурсозбереження, як прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції за однакової кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів через докорінне поліпшення організації й техніко-технологічної підготовки виробництва. Екологічно обґрунтоване використання природних ресурсів взаємопов'язане з усіма сферами діяльності людини, зокрема визначає орієнтири трансформації процесів відтворення, де раціональне природокористування є визначальною передумовою. У зв'язку з цим у найближчій перспективі слід запровадити систему еколого-економічного обліку, метою якої було б урахування та включення екологічних чинників у проектному та інвестиційному аналізі на підприємствах, при стратегічному плануванні розвитку територій та обґрунтуванні пріоритетних напрямів розвитку економіки загалом.

УДК 504.062:502.7(477.8)

2015.4.118. СИНДИНАМІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТА НА ПРИКЛАДІ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ / Винокуров Д.С. // Наукові основи збереження біотичної різноманітності: матеріали І (ХІІ) Міжнар. наук. конф. молодих учених. — Л., 2015. — С. 22–24. Шифр 545750.

Біорізноманіття (збереження), сукцесія, клімакс, екосистеми степові, сукцесійна система.

Розглянуто синдинамічну концепцію збереження біорізноманітності на прикладі степової зони України, яка відзначається надмірно трансформованим рослинним покривом, що пов'язано з тривалою господарською діяльністю. Численні спроби збереження біорізноманітності, починаючи з кінця ХІХ ст., не завжди давали очікувані результати. Так, у результаті консервації степових екосистем відбувається їх мезорітизація та заміщення чагарниковими, лучними чи рудеральними ценозами. Створення національних природних та регіональних ландшафтних парків значно покращує ситуацію, оскільки ці природоохоронні об'єкти, з одного боку, уможливають певне антропогенне навантаження, а з іншого — мають включати різні типи екосистем, що сприяє повному перебігу сукцесій (С.) рослинності конкретної території. Проте останній критерій далеко не завжди виконується. Зокрема, часто не охоплені охороною цілі ланки сукцесійних систем, що може

призвести до зупинки С. або формування похідних угруповань з неминучою втратою раритетного фіто- та ценорізноманіття. Можливим рішенням може бути врахування синдинамічних критеріїв при створенні об'єктів природно-заповідного фонду. Слід зазначити, що особливості степових екосистем необхідно враховувати при їх заповіданні. Оптимальний варіант — співіснування всіх компонентів сукцесійної системи, усіх її ланок за умови допустимих зовнішніх порушень. У випадках, коли неможливо охопити охороною всі її елементи, особливо за відсутності клімаксових угруповань, необхідною умовою стабілізації екосистем є залучення певних заходів зі сповільнення ходу сукцесії. Зокрема, для ксеросерії такими є різні способи вилучення надлишкової фітомаси (за рахунок випасу, сінокосіння, випалювання тощо).

УДК 504.064.3:577.35:532.10.001.25

2015.4.119. РАДІОЕКОЛОГІЯ / Клименко М.О., Прищепна А.М., Лебедь О.О. — Херсон, 2014. — 404 с. — Бібліогр.: 26 назв. Шифр 545953.

Радіоекологія, забруднення радіоактивне, контроль радіологічний, безпека радіаційна, освіта радіологічна.

Викладено методи й методики радіологічних досліджень. Зазначено, що індустріальний період розвитку людства закінчився формуванням техносфери та породженням великої кількості екологічних проблем, пов'язаних із перетворенням, забрудненням, надмірним використанням природних компонентів біосфери. Сьогодні Україна має на меті впровадити нову модель економіки на засадах збалансованого розвитку, яка буде спрямована на припинення деградації природних систем, забезпечення високого екологічно безпечного рівня та якості життя. Незважаючи на великі зусилля щодо підвищення безпеки експлуатації ядерних реакторів та інших ядерних об'єктів, всі вони є джерелами ядерної небезпеки і потенційними джерелами радіоактивного забруднення навколишнього середовища. У зв'язку з цим, особливо увагу в книзі приділено вимогам роботи в радіаційних лабораторіях, нормам радіаційної безпеки, визначенню радіоактивного забруднення довкілля, дослідних зразків тощо за допомогою приладів радіологічного контролю. Розглянуто також питання стосовно прогнозування рівня забруднення с.-г., лісової продукції в умовах радіоактивного забруднення.

УДК 504.064.4:658.567.1

2015.4.120. УТИЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЧНИХ РЕШТОК ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА / Дубін О.М., Василенко О.В. // 36. наук. пр. Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 86, ч. 1: Агрономія. — С. 101–107. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 545739.

Екологія с.-г., вермикомпостування, черв'як червоний гнойовий, органічні рештки, біогумус, субстрат, агро-екологія.

Висвітлено результати досліджень (2011–2013 рр.) динаміки агроекологічного стану субстрату для утримання штучних популяцій червоного гнойового черв'яка в умовах вермикомпостування. Зазначено, що функціонування с.-г. підприємств, особливо в галузі тваринництва, діяльність яких пов'язана з накопиченням великої кількості органічних відходів, є причиною серйозних екологічних проблем. Особливої уваги в цьому аспекті потребують великі комплекси з виробництва яловичини. Вирішення таких проблем — оптимальна система утилізації відходів життєдіяльності тварин шляхом впровадження технології вермикомпостування. Результати досліджень засвідчили, що склад вермикомпосту залежить від типу органічних відходів і наповнювачів. Його можна програмувати за агрохімічними показниками, використовуючи правильно збалансоване поєднання компонентів. Установлено, що показники агрохімічного стану субстрату за весь сезон були більшими у варіанті з таким компонентом компостування, як гній ВРХ, проте з точки зору утилізації рослинних відходів кращим варіантом досліду є суміш гною і рослинних решток (1:1) для компостування.

УДК 504.53:546.16(477.53)

2015.4.121. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ПРИ ПІДВИЩЕНОМУ ВМІСТІ ФТОРИДІВ У ҐРУНТАХ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Назарен-

ко Б.А., Нікозяте Ю.Б., Івашенко О.Д. // Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського. — 2015. — Вип. 2. — С. 159–164. — Бібліогр.: 14 назв.

Екологічна безпека, забруднення ґрунту, фториди, моніторинг с.-г. культур і ґрунтів, флюороз.

Здійснено оцінку екологічної безпеки (ЕБ) с.-г. культур, які зростають на ґрунтах з підвищеним вмістом фторидів (Полтавська обл.). Для оцінки ЕБ продовольчої сировини важливе значення має моніторинг с.-г. культур і ґрунтів, на яких вони зростають. На Полтавщині якість ґрунтів погіршується з кожним роком. Зазначено, що великий відсоток земель має підвищений вміст водорозчинних форм фтору, що призводить до його накопичення в рослинній сировині. Надлишок фтору у рослинах істотно порушує функції їх життєдіяльності та значно знижує врожайність. Споживання забрудненої продукції є додатковим джерелом надходження фтору до організму людини, що спричиняє розвиток патологій (флюороз). Представлено результати моніторингу вмісту фтору у ґрунтах і с.-г. культурах деяких районів Полтавщини. Встановлено певну залежність між концентрацією водорозчинних фторидів у ґрунті та їх вмістом в окремих культурах. Вказано на необхідність створення пакета нормативних документів для контролю вмісту фторидів у рослинній сировині, зокрема рекомендацій щодо безпечного й найдодільнішого використання в сільському господарстві земель з різним ступенем забруднення фторидами.

УДК 631.95:504.054:546.175(477.53)

2015.4.122. ЗАБРУДНЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НІТРАТАМИ НА ПРИКЛАДІ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО РАЙОНУ / Алексєєва Т.М. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. — 2014. — № 3/4. — С. 119–124. — Бібліогр.: 9 назв.

Екологія с.-г., забруднення с.-г. продукції, нітрати, овочі, нітрифікація.

Досліджувався рівень забруднення нітратами (Н.) овочів у межах Кременчуцького району, а також проаналізовано його причини і чинники. У результаті досліджень виявлено коливання рівнів накопичення Н. в овочах. Звертає на себе увагу той факт, що для більшості овочів (капуста, буряки, редис, картопля, кабачки) перевищення ГДК спостерігалось лише за максимальних концентрацій Н., а середні їх концентрації були в межах норми. Винятком є огірки, для яких і максимальні і середні концентрації були вищими, ніж показники ГДК. Перевищення максимальних концентрацій Н. над ГДК для овочевих культур незначне: для буряків і огірків — у 1,3, а для решти — в 1,1 рази. Найчастіше перевищення над показниками ГДК виявлено для кабачків (10%). Середнє положення за цією ознакою займають редис (5%) і буряки (4%). Для решти овочів (капуста, картопля, огірки) спостерігається найнижча повторюваність випадків перевищення над показниками ГДК — 1–2%. Причинами і чинниками накопичення Н. у с.-г. культурах є: нерівномірне внесення добрив внаслідок використання недосконалих розкидачів, технологій транспортування і зберігання добрив, а також властивості ґрунту, метеорологічні умови, морфологічні ознаки фізіологічні особливості окремих органів рослин, сорти с.-г. культур тощо. Запропоновано заходи щодо зривлення вмісту Н. у рослинній продукції: застосування повільно діючих полімерних форм добрив, покриття гранул добрива захисною плівкою, капсулами та локальне застосування азотних добрив.

УДК 631.95:504.53.062.4.75

2015.4.123. КОНСЕРВАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК ГОЛОВНИЙ АСПЕКТ ВІДТВОРЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО ТА БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ / Бурковський О.П. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 2. — С. 121–124. — Бібліогр.: 10 назв.

Ландшафтне та біологічне різноманіття, екосистеми природні, розораність ґрунтів, консервація земель, екомережа повноцінна.

Здійснено аналіз ситуації, яка склалася в Україні у зв'язку з надзвичайно небезпечним дефіцитом природних екосистем, насамперед через надмірно високий відсоток розораності ґрунтів (54–57%). Розглянуто практичну відповідність прописаної в нормативно-правових актах процедури консервації земель, як основного засобу відтворення біологічного та

ландшафтного різноманіття, реальному стану, що сьогодні існує в земельній та природоохоронній сферах. Здійснюється пошук шляхів щодо оптимізації та імплементації рішень, спрямованих на розв'язання проблеми дефіциту природних екосистем і відтворення ландшафтного та біологічного різноманіття. Зауважується, що природні екосистеми займають лише близько 12,7% площі держави. Розроблено низку законодавчих та інституціональних змін стосовно втілення ідеї консервації земель, а також створення повноцінної екомережі.

УДК 631.95:631.618:546.4/8:631.461

2015.4.124. ФИТОЭКСТРАКЦИЯ ТЯЖЕЛЫХ МЕТАЛЛОВ ИЗ ТЕХНОГЕННОГО ГРУНТА И СОСТОЯНИЕ ПОЧВЕННЫХ МИКРООРГАНИЗМОВ / Трибас Л.И., Селицкая О.В., Борисов Б.А. // Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии. — 2015. — Вып. 2. — С. 50–57. — Библиогр.: 13 назв.

Рекультивация техногенных ґрунтів, мікроорганізми ґрунтів, фітоекстракція, важкі метали, торф.

Наведено результати дослідження здатності до фітоекстракції важких металів (нікель, мідь, кобальт) з техногенного ґрунту гірчиці білої сорту Луговська, костриці червоної сорту Сигма, ріпаку ярого сортів Quntum та Підмосковний. Оцінювався стан мікробних угруповань у цих ґрунтах за внесення мінеральних добрив і торфу. З'ясовано, що внесення торфу з додаванням вермикомпосту в техногенний ґрунт за дуже високих рівнів вмісту важких металів (у першу чергу нікелю і міді) сприяло істотному росту біологічної активності і формуванню стійкішого біоценозу в досліджуваному ґрунті порівняно з варіантом, у якому вносились лише мінеральні добрива (мікробна біомаса ґрунту під кострицею червоною — 2135,1±396,3 мкг/г і під ріпаком ярим сорту Підмосковний — 364,1±76,9 мкг/г). Встановлено, що найкращі результати щодо здатності накопичення важких металів у надземній частині показали костриця червона сорту Сигма у варіанті з внесенням лише мінеральних добрив і ріпак ярий сорту Підмосковний у варіанті з внесенням органічних добрив.

УДК 631.95:632.752.2:633.852.492

2015.4.125. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИЁМЫ БОРЬБЫ С КАПУСТНОЙ ТЛЁЙ В ПОСЕВАХ РАПСА / Горбатко К.А., Демкин В.И. // Агроном. — 2015. — № 2. — С. 128–129.

С.-г. екологія, попелиця капустяна, біологічний захист рослин, ріпак, ентомофаги.

Висвітлено питання екологічних заходів боротьби з шкочинним фітофагом — капустяною попелицею (КП), яка завдає відчутної шкоди врожаю. Встановлено, що природними ворогами КП у зоні нестійкого зволоження є хижі і паразитичні комахи з сімейства Кокцинеліди, Сирфіди, Хризопи і Арідіди. Особливо помітна роль наїзника арідіуса. Середня зараженість колоній попелиці арідідами становила в різні роки від 10 до 30%, а зараженість окремих колоній інколи досягала 80%. У популяціях кокцинелід найважливішу роль відіграє семикрапкове сонечко. Виявлені на посівах ріпаку попелицеві сонечка протягом вегетації культури дають одне повне покоління, відкладаючи в середньому до 600 яєць. Найбільш ненажерливі жуки і личинки старшого віку. За період розвитку личинка попелицевого сонечка з'їдає 550–700 попелиць, імаго за добу — 55–60 екземплярів. Хижі мухи сирфіди — одна з найбільших родин у ряду двокрилих. Дзюрчалки вирізняються швидкістю розвитку, високою плодючістю. Личинки старшого віку можуть знищити від 60 до 170 попелиць за день. Золотоочки в зоні нестійкого зволоження в природних біоценозах і в посівах багатьох с.-г. культур розповсюджені повсюдно, особливо золотоочка семикрапкова. Личинка золотоочки за період свого розвитку з'їдає від 165 до 380 шкідників. Установлено, що чисельність ентомофагів (ЕФ) та динаміка заселення ними посівів ріпаку хоча й залежать від погоди, але приурочені до фаз розвитку рослини-хазяїни. У час бутонізації і цвітіння чисельність ЕФ у посівах досягає максимуму. Важливою умовою ефективності природних ЕФ є облік співвідношення чисельності комплексу ЕФ і фітофагів методом модельних рослин. Установлено, що за співвідношення 1:25–30 хімічні засоби боротьби можна не застосовувати, оскільки ентомофаги можуть самостійно придушити чисельність попелиці й утримувати її нижче господарсько відчутного рівня.

УДК 631.95"737"

2015.4.126. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ АГРОЕКОСИСТЕМ / Ромащенко М.І., Тараріо Ю.О. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 7. — С. 5–9. — Бібліогр.: 10 назв.

Агроекосистема біоенергетична, природокористування збалансоване, спеціалізація різногалузева.

Визначено засади формування систем збалансованого виробництва с.-г. продукції й біоенергії, які забезпечують розширене відтворення агресурсного потенціалу територій аграрного призначення і дають змогу комплексно розв'язувати проблеми розвитку сільського господарства. Слід зазначити, що систематична переробка і знезараження відходів, дотримання оптимального чергування культур у сівоzmінах, забезпечення бездефіцитного балансу макро- і мікроелементів та органічного вуглецю супроводжуватимуться постійним зростанням біопродуктивності агроекосистем за рахунок поліпшення фітосанітарного стану довкілля, залучення в замкнений колообіг ґрунтових запасів біогенних елементів та активізації азотфіксації. Висвітлено сучасні тенденції розвитку вітчизняного аграрного сектору. Створено перспективні

регіональні моделі виробництва с.-г. продукції. Обґрунтовано переваги різногалузевої спеціалізації та необхідність використання переробних і біоенергетичних потужностей за модернізації або створення нових с.-г. підприємств. Реалізація проектів біоенергетичного аграрного виробництва в широкій практиці забезпечить незалежність від зовнішніх джерел хіміко-техногенних та енергетичних ресурсів, дасть змогу істотно знизити собівартість, підвищити конкурентоспроможність продукції, збільшивши чистий дохід із сучасних 1,0–1,5 тис. грн/га до 50–70, а на меліорованих землях — до 100–110 тис. грн/га. Зазначено, що термін окупності капітальних затрат становитиме 1–3 роки. Для реалізації стратегії розвитку аграрного сектору економіки на базі державних с.-г. підприємств, зокрема Національної академії аграрних наук України, пропонується створити експериментальні діючі зональні біоенергетичні виробничі системи, що дасть змогу відпрацювати достатні нормативно-правові засади у сфері земельних відносин, фінансової і регуляторної політики, розвитку окремих галузей аграрного сектору та раціонального використання природних ресурсів.

632 ХВОРОБИ РОСЛИН. ШКІДНИКИ РОСЛИН. ЗАХИСТ РОСЛИН

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

Науковий консультант — академік НААН ЛІСОВИЙ М.П.

УДК 632.4:633.11

2015.4.127. ОБЫКНОВЕННАЯ КОРНЕВАЯ ГНИЛЬ ЯРОВОЙ ПШЕНИЦЫ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ПО ТЕХНОЛОГИИ NO-TILL / Власенко Н.Г., Слободчиков А.А., Егорычева М.Т. // Защита и карантин растений. — 2015. — № 9. — С. 18–20. — Библиогр.: 8 назв.

Звичайна коренева гниль, пшениця ярова, технологія no-till.

Проведено порівняльну оцінку розвитку звичайної кореневої гнилі в посівах пшениці ярої, що вирощується в умовах Приоб'я за традиційною технологією на основі глибокого безполіцевого розпушування і no-till технології. Досліди, проведені протягом 7 років, не виявили суттєвої різниці в розвитку хвороби залежно від технології вирощування і сівоzmіни. Лише в першу ротацію сівоzmіни застосування технології no-till сприяло розвитку корневих гнилей, в наступні роки різниці в ураженні, зумовленого технологіями обробки, не було. Число життєздатних конідій *Bipolaris sorokiniana* у ґрунті з 2008 по 2014 рік збільшилось у 2,5 раза при глибокому безполіцевому розпушуванні і у 2,7 раза — за технології no-till. За виключенням гострозасушливого 2012 р. середня врожайність пшениці ярої в контролі при вирощуванні за no-till і традиційної технології була на одному рівні, при комплексному застосуванні добрив і засобів захисту рослин за no-till технологією вона була вище на 0,3 т/га.

УДК 632.485.2:633.11"321"

2015.4.128. МИРОВАЯ КОЛЛЕКЦИЯ — ОСНОВНОЙ ИСТОЧНИК ДОНОРОВ УСТОЙЧИВОСТИ ПШЕНИЦЫ К БУРОЙ РЖАВЧИНЕ И ДРУГИМ БОЛЕЗНЯМ / Маркелова Т.С., Нарышкина Е.А. // Защита и карантин растений. — 2015. — № 9. — С. 26–27. — Библиогр.: 8 назв.

Пшениця, бурої ржі, світова колекція, дикі види пшениці, Lr-гени, інтрогресія, стійкість.

Наведено дані вивчення зразків світової колекції пшениці ярої м'якої на стійкість до бурої ржі. Найбільша кількість зразків (близько 50% у 2012–2013 рр. і близько 84% у 2014 р.), стійких до бурої ржі, знаходиться в Міжнародному селекційному центрі (МСЦ), Мексика. В останні роки у сільському господарстві РФ значно зросли площі, які займають стійкі до грибних хвороб сорти російської селекції. Велике значення для селекції на стійкість до хвороб мають дикі види і родичі пшениці. Проведено молекулярну діагностику інтрогресивних ліній пшениці ярої. Проведені дослідження показали, що МСЦ

у Мексиці, а також селекційні російські центри володіють значним запасом джерел стійкості пшениці до бурої ржі.

УДК 632.5.01/08

2015.4.129. ЭФЕКТ САЛИЦИЛОВОЙ КИСЛОТЫ НА ОЗДОРОВЛЕНИЕ РАСТЕНИЙ КАРТОПЛИ / Шевага Г.М., Бундук Ю.М., Гунчак В.М., Кирик М.М. // Карантин и захист рослин. — 2015. — № 5. — С. 11–13. — Библиогр.: 15 назв.

Віруси картоплі, апікальні меристеми, хіміотерапія.

Мета досліджень — вдосконалення технологічного процесу оздоровлення сорту картоплі за використання саліцилової кислоти (СК). Досліджували рослини картоплі сорту Слов'янка, уражені вірусом скручування листя картоплі (ВСЛК), відібрані на ділянках Укр. н.-д. станції карантину рослин Ін-ту захисту рослин. Застосовували хіміотерапію СК, яку стерилізували через мембранний фільтр і вносили у живильне середовище після автоклавування. Як вихідний матеріал для хіміотерапії *in vitro* використовували інфіковані ВСЛК рослини картоплі. У процесі досліджень установили, що антивірусний препарат (СК) під час хіміотерапії впливає на морфогенез і регенерацію рослин. Використання СК у концентраціях 15 і 20 мг/л спричиняло зменшення рівня ВСЛК в експлантах рослин картоплі сорту Слов'янка на 79,8 та 86,8% відповідно, а за підвищення її рівня до 25 мг/л — до 91,9%. Різні концентрації СК не викликають повної елімінації ВСЛК в експлантах рослин картоплі. Подальше збільшення рівня СК у живильному середовищі до 30 мг/л індукує зменшення інтенсивності процесів росту, розвитку та загибелі експлантів рослин картоплі. Використання саліцилової кислоти дало змогу звільнити рослинний матеріал від ВСЛК на 91,9%.

УДК 632.5:631.582.5

2015.4.130. ЗАБУР'ЯНІСТЬ АГРОЦЕНОЗІВ В УМОВАХ ДОСТАТНЬОГО ЗВОЛОЖЕННЯ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Молдован В.Г., Квасницька Л.С. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 5. — С. 8–10. — Бібліогр.: 11 назв.

Забур'яненість посівів, попередник, системи удобрення, сівоzmіна.

Мета досліджень — виявити вплив сівоzmінного чинника і систем удобрення на забур'яненість посівів господарських культур та п'ятипільних сівоzmін у цілому. Дослідження провели протягом 2008–2010 рр. на Хмельницькій державній с.-г. дослідній станції у восьми п'ятипільних сівоzmінах стаціонарного досліді, закладеного у 1961 р. Виявлено суттєвий вплив

попередників і систем удобрення на забур'яненість посівів вирощуваних культур. Наведено дані щодо забур'яненості (шт./м²) посівів пшениці озимої залежно від попередників (горох, соя, кукурудза, конюшина, люцерна) і удобрення під культуру, забур'яненості посівів цукрових буряків, а також загальної забур'яненості посівів у сівозмінних, за різних варіантів сівозміни у 2008–2010 рр. Помітне зменшення забур'яненості сівозміни спостерігали за насичення її до 40% соєю та 40% пшеницею озимою. Добре продумана сівозмінна з об'рунтованою структурою посівних площ і відповідним раціональним набором, співвідношенням і розміщенням культур може істотно сприяти зниженню забур'яненості та підвищенню конкурентоспроможності культурних рослин.

УДК 632.51

2015.4.131. КОНТРОЛЬ КОРЕНЕПАРОСТКОВИХ БУР'ЯНІВ / Сторчоус І. // Пропозиція. — 2015. — № 10. — С. 98–102.

Бур'яни коренепаросткові, культури просапні, осот рожевий та жовтий, родина Айстрових, берізка польова, гірчак степовий звичайний.

Попередниками просапних культур є культури рядкового способу сівби (пшениця озима, ячмінь ярий тощо). В посівах останніх економніше вжити заходи із обмеження шкідливості багаторічних бур'янів (ББ). Розглянуто особливості основних видів ББ і заходи боротьби з ними. Осот рожевий (ОР) засмічує польові і городні культури. Для контролю ОР в агрофітоценозах застосовують різні механічні заходи, зокрема, лушення — агротехнічний метод знищення майже всіх насіннєвих сходів ОР. Наведено також інформацію про хімічні методи контролю ОР. До застосування рекомендовано велику кількість препаратів, які контролюють ріст і розвиток ОР. Серед найбільш ефективних препарати на основі хлорсульфурону, метсульфурон-метилу. Осот жовтий (ОЖ) належить до родини айстрових; засмічує всі культури, особливо зернові. В Україні набув поширення також у посівах просапних культур. Наведено дані про фізіологію ОЖ, агротехнічні і хімічні методи контролю. Берізка польова (БП) — бур'ян родини берізкових. Для обмеження чисельності рекомендовано проводити комплекс заходів: відповідні обробіток ґрунту, сівозміни; лушення стерні та ін. Найефективнішими хімічними засобами контролю БП є препарати на основі гліфосату. Гірчак степовий звичайний (ГСЗ) належить до найшкідливіших карантинних бур'янів із родини айстрових. Обмеження чисельності ГСЗ потребує низки заходів, зокрема агротехнічних. Надано рекомендації щодо застосування гербіцидів на посівах зернових колосових та кукурудзи, а також на необроблюваних землях.

УДК 632.51:633.2

2015.4.132. БУР'ЯНИ В ПОСІВАХ НУТУ / Сміх В.М. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 6. — С. 6–7. — Бібліогр.: 8 назв.

Нут, бур'яни, гербіциди, ефективність дії, урожайність.

Метою досліджень було розробити ефективну систему захисту посівів нуту (найдавніша культура світового землеробства) від бур'янів. Польові дослідження проводили в 2013–2014 рр. на Білоцерківській ДСС Ін-ту біоенергетичних культур і цукрових буряків. У агроценозі нуту виявлено 9 видів бур'янів, що належать до шести ботанічних родин. Найпоширенішими видами були мишій сизий — 50,2% та плоскуха звичайна — 16% від загальної кількості. Встановлено, що за внесення ґрунтового препарату Трофі 90, к.е. у нормі витрати 3,0 л/га забур'яненість знизилась на 87%. Високоєфективним було також внесення препарату Базагран, в.р. 48 (2,5 л/га), ефективність дії — 94,0%. Препарат Пантера, 4% к.е. у нормі витрати 1,0 л/га був високоєфективним для контролювання однорічних злакових бур'янів. Обприскування посівів нуту гербіцидами від сегетальної флори сприяло зменшенню накопичення сирови маси бур'янами на третю декаду липня та позитивно вплинуло на урожайність зерна культури.

УДК 632.51:93

2015.4.133. МАЙБУТНЄ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ РОСЛИН, ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ / Іващенко О.О., Іващенко О.О. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 9. — С. 1–4. — Бібліогр.: 11 назв.

Захист рослин, пестициди, шкідливі організми, ефективність, екологія.

Технократичний підхід дає змогу отримувати високі врожаї с.-г. продукції, проте використання інтенсивних технологій виявило не лише позитивні, а й побічні негативні впливи, особливо на довкілля. Так, беззмінні посіви сої на поливних землях перетворилися у розсадники павутинних кліщів, які не вдається надійно контролювати. У посівах накопичилися патогенні бактерії та поширюються бактеріоз, проти яких нема дієвих хімічних засобів контролювання. Інтенсивні технології вирощування буряків цукрових передбачають застосування гербіцидів і пестицидів сумарною кількістю 15–20 кг/га. Проте в системах захисту є великі невикористані резерви. На сходи буряків цукрових наносять у середньому 0,02% об'єму робочої рідини з інсектицидом, застосовуючи раціональний спосіб нанесення розчину — лише на рослини. Питання розробки нових екологічних способів обробки рослин з широким застосуванням інтенсивних технологій стає все більш актуальним і вимагає свого рішення. Сучасна аграрна наука здатна реально розв'язати проблеми у захисті посівів культурних рослин, які ставить виробництво і необхідність збереження здорового ґрунту, води, повітря та біологічного різноманіття у поєднанні з високою урожайністю і якістю одержаної продукції.

УДК 632.51–477.42

2015.4.134. ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЧНИХ ЗАХОДІВ ЗНИЩЕННЯ АМБРОЗІЇ ПОЛИНОЛИСТОЇ / Запоровський С.А., Плотницька Н.М. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2015. — № 1(47), т. 1. — С. 82–88. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 546065.

Бур'ян, амброзія полинолиста, скошування амброзії (висота).

Метою досліджень було вивчення поширення амброзії полинолистної (АП) на території Житомирської обл. на основі власних моніторингових досліджень, даних Державної інспекції з карантину рослин та Державної фітосанітарної інспекції Житомирської обл. за 2005–2014 рр. Встановлено значне збільшення забур'яненості АП (від 1,04 до 80,65 га) на території Житомирської обл., що становить небезпеку не лише для сільського господарства, а і для населення. В умовах м. Житомир, де використання гербіцидів досить обмежене, екологічно безпечним є механічне скошування рослин АП. Скошування її у фазі бутонізації дає можливість знищити до 37,9% цього небезпечного бур'яну-алергену. Також при триразовому скошуванні АП за висоти 6–8 см можна знищити до 97,1% його рослин. У подальшому необхідно проводити постійний моніторинг усієї території Житомирської обл. з метою виявлення амброзії полинолистної та розробки нових принципів її знищення у межах населених пунктів.

УДК 632.913.1

2015.4.135. BACTROCERA ZONATA SAUND — ПЕРСИКОВА ФРУКТОВА МУХА: ВІРОГІДНІСТЬ АКЛІМАТИЗАЦІЇ В ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ / Клечковський Ю.Е., Тітова Л.Г., Палагіна О.В. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 8. — С. 1–3. — Бібліогр.: 8 назв.

Карантин рослин, Bactrocera zonata Saund, муха персикова фруктова, акліматизація.

У ході досліджень було здійснено збір, аналіз, упорядкування інформації про поширення, особливості біології, харчову спеціалізацію, екологічні особливості персикової фруктової мухи та визначення можливості її акліматизації в умовах південно-західного регіону (ПЗР) України. Використано метод температурних аналогів, аналіз кліматичних умов ареалу шкідника та їх відповідність умовам ПЗР України. При порівнянні середніх багаторічних температур січня встановлено, що тільки температурні умови західної частини ареалу (північ Ірану) відповідають температурним показникам Одеської обл. В інших частинах ареалу вони значно перевищені. Середня багаторічна температура липня в ПЗР України становить 21,4°C, такі ж самі температурні умови спостерігаються в низці країн центральної частини ареалу шкідника (Індія, Непал). Зроблено висновки, що наявність кормової бази та відповідність температурних умов літнього періоду в ПЗР України умовам частини ареалу персикової

фруктової мухи може сприяти утворенню тимчасових осередків поширення шкідника у випадку завезення.

УДК 632.93:634.23:634.22:632:631.147

2015.4.136. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ ЧЕРЕШНИ ТА СЛИВИ ВІД ШКІДНИКІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОРГАНІЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ ПЛОДІВ / Шевчук І.В. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 8. — С. 16–19. — Бібліогр.: 15 назв.

Шкідники, слива, черешня, біопрепарати, феромонні та кольорові пастки, стійкість, сорти, ентомофаги, технічна ефективність, біохімічний аналіз.

Мета досліджень — розробка методів прогнозу розвитку домінуючих фітофагів на основі: імітаційного і топографічного моделювання; інструментального методу моніторингу чисельності перетинчастокрилих і лускокрилих видів; вивчення стійкості нових сортів черешні та сливи проти шкідників; визначення критеріїв ефективності аборигенних ентомофагів попелиць; вивчення ефективності біологічних інсектицидів на основі продуктів вітчизняного (Гаупсин, Лепідоцид, БТБ, Актотід) та зарубіжного (Спінтор, Нім Ацаль) виробництва. Розроблено технології захисту від економічно значущих фітофагів лісостепової та степової зони садівництва України, придатні для використання в органічному землеробстві. Запропоновані технології економічно безпечного захисту від шкідників черешневих і сливових насаджень забезпечують процес саморегулювання агроценозів та зменшення шкідливості домінуючих фітофагів, що дає змогу порівняно з хімічною схемою захисту одержати підвищену врожайність насаджень з покращеним якісним складом плодів.

УДК 632.931:631.526.32

2015.4.137. УСТОЙЧИВОСТЬ К БУРОЙ РЖАВЧИНЕ СОРТОВ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ, ВОЗДЕЛЫВАЕМЫХ В ПРАВОБЕРЕЖНОЙ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ / Киселёва М.И., Жемчужина Н.С., Любич В.В. // Защита и карантин растений. — 2015. — № 4. — С. 45–47.

Сорти пшениці озимої (Triticale, Triticum durum), гібриди (Triticum aestivum, Triticum spelta), стійкість, бурої ржі.

Мета роботи — пошук початкового матеріалу (сортів пшениці озимої (ПО)), що має високі продуктивні якості і стійкість до бурой ржі в умовах Нечорнозем'я. Вивчено стійкість до збудника бурой ржі (БР) 22 зразків ПО (високопродуктивні сорти *Triticale*, *Triticum durum* і гібриди *Triticum aestivum*, *Triticum spelta*) із колекції Уманського державного університету. Встановлено, що сортівий і гібридний матеріал *Triticale* і *Triticum durum* поєднують у собі високі господарсько цінні ознаки (продуктивність і стійкість до БР) і можуть бути рекомендовані до виробництва не тільки в південних зонах вирощування пшениці озимої, а і у Нечорнозем'ї.

УДК 632.938.12

2015.4.138. УСТОЙЧИВОСТЬ КАРТОФЕЛЯ К КОЛОРАДСКОМУ ЖУКУ И СПЕЦИФИКА ЕЁ СТРУКТУРЫ У СОРТОВ РАЗЛИЧНЫХ ГРУПП СПЕЛОСТИ / Иванова О.В., Фасулати С.Р. // Защита и карантин растений. — 2015. — № 6. — С. 40–43. — Библиогр.: 10 назв.

Картопля, колорадський жук, шкідник, генотип, стійкість рослин до шкідників, механізми стійкості.

Наведено дані багаторічних досліджень щодо стійкості картоплі до колорадського жука (КЖ), а також до 28-крапкового картопляного сонечка. Захисні ознаки різних форм картоплі можна звести до 2 типів фенотипової структури їх імуногенетичної системи, що властиві відповідно сортам ранньо- і середньопізньої групи стиглості. Сорти ранньостиглої групи вирізняються прискореним проходженням усіх етапів органогенезу, включаючи раннє відмирання вегетативних органів після цвітіння. Це забезпечує прискорений одночасний ріст і стиглість усіх бульб у ранні строки. Однак ранньостиглі сорти особливо уразливі до жуків і личинок 1-го покоління, що перезимували. Для ранніх і середньоранніх сортів, які довго зберігають зелене бадилля, об'їдання гички після цвітіння вже безпечно для накопичення врожаю. Середньопізні сорти через подовжений процес бульбоутворення вразливі до жуків і личинок під час усього періоду вегетації. Економічний поріг шкодочинності (ЕПШ) для КЖ середньопізніх сортів картоплі має більш високі значення, ніж для ранньостиглих сортів. Стійкими до КЖ слід вважати сорти, що додатково мають

захисні механізми з прямим депресивним впливом на популяцію фітофага, здатні обмежувати розмноження і розвиток КЖ за рахунок зниження його плодючості. Важливим також є підвищений вміст у тканинах рослин токсичних і репелентних фізіологічно активних речовин (ФАР). У картоплі та інших пасльонових рослин такими захисними ФАР, що їх часто називають "природними інсектицидами", є глікоалкалоїди. Наведено стійкі до КЖ сорти, рекомендовані Держреєстром РФ до використання у Північно-Західному регіоні Росії.

УДК 632.95:635.21:631.526.32

2015.4.139. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КАРТОПЛІ ВІД ХВОРОБ І КОЛОРАДСЬКОГО ЖУКА / Лазарчук Л.А. // Вісник Житомирського національного агро-екологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2015. — № 1(47), т. 1. — С. 174–180. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 546065.

Картопля, хвороби картоплі, шкідники, протруйники, фунгіциди, стимулятор росту.

Мета досліджень — оцінка ефективності обробки насіннєвих бульб картоплі сумішами перспективних протруйників, картоплиння — фунгіцидами з біологічно активними речовинами і мікробіовим. Установлено, що передпосівна обробка бульб картоплі протруйниками Круїзер, Максим, Шедевр, Ровраль Аквафлор протягом вегетаційного періоду надійно захищала (до 99,8%) випробувані сорти картоплі від колорадського жука і основних хвороб та забезпечувала зниження ураження бульб хворобами (сухою гниллю — в 1,2–5,0 разів); 3-разова обробка посадок картоплі фунгіцидами Консенто 450 SC, Мелоді Дуо в суміші зі стимулятором росту Вимпел і мікробіовим Оракул забезпечує ефективний захист рослин від альтернаріозу та знижує ураження бульб хворобами — сухою гниллю в 1,2–2,2 рази порівняно з контролем; застосування комбінації протруйників та фунгіцидів з біологічно активними сполуками забезпечило підвищення врожайності картоплі на 2,2–8,8 т/га і зменшення пестицидного навантаження на навколишнє середовище.

УДК 632.952:633.11

2015.4.140. ЗАХИСТ ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ВІД БОРОШНИСТОЇ РОСИ ВОСЕНИ / Швартау В.В., Михальська Л.М., Рязанова М.Е. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 9. — С. 5–7. — Бібліогр.: 7 назв.

Пшениця озима, борошниста роса, фунгіциди, врожайність, якість зерна.

Мета роботи — дослідити ефективність водорозчинного гідроксиду міді з фунгіцидною дією (Косайд 2000) та його композицій з фунгіцидами на основі провіназиду (Таліус), ципроконазолу з пропіконазолом (Альто Супер) проти борошнистої роси (БР), а також вплив зазначених композицій на врожайність та якісні показники зерна пшениці озимої (ПО). Досліди провели у 2012–2014 рр. на Дослідному с.-г. виробництві Ін-ту фізіології рослин і генетики НАН України, смт Глеваха у виробничих посівах ПО сорту Смоглянка високоінтенсивного типу. Показано, що обробка зазначеними фунгіцидами восени є ефективною як за значного ураження посівів БР, так і за помірного розвитку хвороби, та сприяє статистично достовірному підвищенню врожаю культури. За умов дефіциту міді у ґрунті та забезпечення посівів ПО азотом спостерігається високий рівень реакції сорту пшениці озимої Смоглянка на позакореневе внесення гідроксиду міді восени.

УДК 632:633.1:576

2015.4.141. СТІЙКІСТЬ ОЗИМИХ ТРИТИКАЛЕ І ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ПРОТИ PUSCINIA RECONDITA DIETEL & HOLV / Москалець Т.З., Ключевіч М.М., Москалець В.В. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 6. — С. 1–3. — Бібліогр.: 16 назв.

Генотипи, тритикале озиме, пшениця м'яка озима, Puccinia recondita Dietel & Holv, біологічний та агроекологічний прояв хвороби.

Досліджено біологічні та екологічні особливості прояву збудника бурой листової ржі (БЛР) (*Puccinia recondita* Dietel & Holv) у фітоценозах тритикале та пшениці м'якої озимої в умовах польського, польсько-лісостепового та лісостепового екотопів. Прояв збудника БЛР на посівах тритикале озимого має строкатий характер й залежить від низки агроекологіч-

них чинників, у т.ч. від генотипної і фенотипової мінливості сортів, умов екотопу. Встановлено, що паразитування збудника бурої іржі на посівах помірно- та сприйнятливих сортів призводить до зменшення врожайності зерна на 6 і 11% в умовах лісостепового і полісько-лісостепового екотипів, та до 17 і 20% — в умовах поліського. У фітоценозах пшениці м'якої центрального лісового екотипу у 2011 р. зафіксовано локальне паразитування збудника жовтої іржі (*Puccinia striiformis*). Інші досліджені форми (напівкарликові генотипи пшениці м'якої) — малоймовірні ніші для *Puccinia striiformis*. Для оздоровлення фітосанітарного стану агрофітоценозів потрібно впроваджувати поліморфні за генами стійкості проти БЛІ генотипи тритикале озимого і пшениці м'якої озимої, що можливо тільки на базі широкого генетичного різноманіття вихідного матеріалу з урахуванням внутрішньовидової диференціації збудників і біологічного контролю бурої іржі на посівах стійких сортів.

УДК 632:633.63:631.348

2015.4.142. ПРОДУКТИВНІСТЬ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМИ ГЕРБІЦИДНОГО ЗАХИСТУ / Лихочвар В.В., Костючко С.С. // Карантин і захист рослин. — 2015. — № 8. — С. 3–7. — Бібліогр.: 11 назв.

60:57 БІОТЕХНОЛОГІЯ

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

Науковий консультант — академік НААН МЕЛЬНИЧУК М.Д.

УДК 577.151:579.22

2015.4.143. ЦЕЛЮЛАЗНА АКТИВНІСТЬ ГРИБА *ACREMONIUM SP. 502*, ВИДІЛЕНОГО З УРАЖЕНИХ РОСЛИН ОГІРКІВ / Копилов Є.П., Цехмістер Г.В. // Мікробіологія і біотехнологія. — 2015. — № 2. — С. 80–88. — Бібліогр.: 15 назв.

Активність (загальна целюлазна, екзоглюканазна, ендоглюканазна, β -глюкозидазна), *Acremonium sp.*

Мета роботи — дослідити целюлазну активність штаму гриба *Acremonium sp. 502* залежно від рН середовища як одного із визначальних факторів проникнення його в рослини. Штам гриба *Acremonium sp. 502*, виділений з хворих рослин огірків, культивували на середовищі суцільний агар. Швидкість росту визначали за розміром діаметра колонії. Для визначення целюлазної, екзоглюканазної, ендоглюканазної та глюкозидазної активності використовували фільтрувальний папір, мікрокристалічну целюлозу, карбоксиметил-целюлозу та целобіозу відповідно. Кількість редукувальних цукрів визначали методом Шомоді-Нельсона. Досліджено динаміку целюлазної активності гриба *Acremonium sp. 502*, виділеного з уражених рослин огірків, за різних значень рН поживного середовища. Максимальні значення ферментативної активності були зафіксовані через 6 тижнів культивування гриба за рН середовища 8,5. При цьому загальна целюлазна активність становила 1,95 од/мл, екзоглюканазна — 3,23, ендоглюканазна — 2,85 і β -глюкозидазна — 2,39 од/мл. Встановлено, що *Acremonium sp. 502* здатний до синтезу енд-, екзоглюканази та β -глюкозидази. Найвищу целюлазолітичну активність гриб виявляв через 6 тижнів культивування з показником рН середовища — 8,5. Можна припустити, що утворення целюлазних ферментів грибом *Acremonium sp. 502* необхідне для його проникнення в рослину з подальшим розвитком захворювання.

УДК 581.192:546

2015.4.144. ОЦЕНКА ПОТЕНЦИАЛЬНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ БИОЛОГИЧЕСКОЙ ОЧИСТКИ СТОЧНЫХ ВОД ПТИЦЕФАБРИК С ПРИМЕНЕНИЕМ НОВОГО ШТАММА *CHLORELLA VULGARIS* IPPAS C-2015 (*CHLOROPHYTA*) / Соловченко А.Е., Семёнова Л.Р., Селях И.О., Щербakov П.Н., Чеканов К.А., Чивкунова О.Б., Дольникова Г.А., Лобакова Е.С. // Биотехнология. — 2015. — № 3. — С. 81–91. — Библиогр.: 38 назв.

Біовилучення, мікроводорості, органічні забруднювачі, стічні води.

Буряки цукрові, бур'яни, гербіциди, урожайність, цукристість.

У технології вирощування буряків цукрових (БЦ) одна з головних проблем — знищення бур'янів. Одержати високу врожайність коренеплодів без застосування гербіцидів неможливо. Вивчали урожайність БЦ залежно від системи застосування гербіцидів (ПП "Агроекмепрессервіс", Рівненська обл., Млинівський р-н, 2012–2014 рр.). Використовували 5 схем застосування гербіцидів: бетанальна; метамітронна; пірамінно-голтківська: перше внесення ґрундове; голтківська; пірамінна: перше внесення ґрундове. Наведено дані щодо рівня забур'яненості посівів БЦ гібрида Карлтон залежно від системи внесення гербіцидів. Результати досліджень показали значний вплив схем застосування гербіцидів на врожайність БЦ. Найбільш ефективною для контролю бур'янів у 2-й половині вегетації виявилась система застосування гербіцидів на основі препаратів пірамінно-голтківської групи, яка передбачала 4-разове внесення. Найвищу врожайність БЦ — 75,1 та 74,1 т/га — одержано у варіантах, де 1-ше внесення гербіцидів було ґрунтовим. Пірамінні препарати забезпечили вищу ефективність порівняно з метамітронними. Вміст цукру майже не залежав від схеми внесення гербіцидів.

Робота спрямована на вирішення проблем біологічної очистки стічних вод птахофабрик із застосуванням мікроводоростей (МВ). Досліджено новий штам мікроводорості *Chlorella vulgaris* IPPAS C-2015 (*Chlorophyta*, *Trebouxiophyceae*). Оцінено ефективність біовилучення неорганічних аніонів із штучних стічних вод (ШСВ) на основі курячого посліду, що імітує стічні води птахофабрик, і швидкість деструкції органічних компонентів ШСВ при вирощуванні в них нового штаму *C. vulgaris* у режимі напівбезперервного культивування. За три доби клітини *C. vulgaris* вилучили більше 90% нітрат-аніону, більше 48% ортофосфату і знижували концентрацію органічних сполук за хімічним споживанням кисню (ХСК) у середньому на 80% від початкової. У процесі культивування спостерігали тенденцію до заміщення бактерій, характерних для ШСВ, бактеріями, що асоційовані з культурою *C. vulgaris*. Біомаса, отримана при культивуванні нового штаму на ШСВ, характеризувалася високим вмістом довголанцюгових поліненасичених жирних кислот із сімейства С18. Передбачено можливість використання нового штаму *C. vulgaris* для комплексної очистки стічних вод птахофабрик, утилізації біомаси МВ та показано переваги даного процесу порівняно із традиційними технологіями біологічної очистки.

УДК 60:57:136.3/5

2015.4.145. АНТАГОНІСТИЧНА АКТИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ВІДБОРУ МОЛОЧНОКИСЛИХ БАКТЕРІЙ У БІОТЕХНОЛОГІЇ МОЛОЧНИХ ФЕРМЕНТОВАНИХ ПРОДУКТІВ / Шугай М.О. // Продовольчі ресурси: зб. наук. пр. — 2015. — № 4. — С. 69–74. — (Сер. Техн. науки). — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 545757.

Антагоністична активність, безпечність, біотехнологія, *Lactobacillus*, стороння мікрофлора.

Мета роботи — пошук, відбір та дослідження антагоністичної активності бактерій МКБ з високим антагоністичним потенціалом до технічно шкідливої та умовно патогенної мікрофлори за виробництва молочних ферментованих продуктів. У дослідженнях використано штами сторонньої мікрофлори, вилучені під час проведення моніторингу якості вітчизняних сирів, ідентифіковані як *E. coli*, *S. aureus*, *B. cereus*, *Penicillium spp.* і *Candida spp.* Зроблено висновок про значно вищий антагоністичний потенціал лактобацил порівняно з лактококами. Для подальших досліджень відібрано 11 штамів найактивніших антагоністів роду *Lactobacillus*, які виявили високий

рівень антагонізму до залучених тест-культур. Установлено, що більшість штамів-антагоністів виявляли помірний ступінь антагонізму до тест-культур МКБ. Зроблено висновок, що під час конструювання заквашувальних і захисних бактеріальних композицій для виробництва молочних ферментованих продуктів важливим критерієм відбору лактобактерій є їх здатність пригнічувати розвиток небажаної мікрофлори. При цьому треба обов'язково включати визначення типу взаємовідносин з іншими мікроорганізмами — складниками бактеріального препарату.

УДК 60:57:631.11.1

2015.4.146. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ АГРОЕКОСИСТЕМ / Ромашенко М.І., Тараріко Ю.О. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 7. — С. 5–9. — Бібліогр.: 10 назв.

Агроекосистема, біоенергія, агроресурсний потенціал, аграрне виробництво, біомаса, біопаливо.

В Інституті водних проблем і меліорації НААН теоретично обґрунтовано і розроблено засади формування збалансованого виробництва продовольства і біоенергії, які забезпечують розширене відтворення агроресурсного потенціалу с.-г. територій та дають змогу комплексно розв'язувати проблеми сталого розвитку аграрного сектору економіки. В модельних експериментах опрацьовано перспективні варіанти розподілу продукційного потенціалу агроекосистем між продовольчою частиною, біоенергією, ґрунтом і емісією CO₂. Обґрунтування моделей біоенергетичних агроекосистем із мінімальним залученням промислових мінеральних добрив можливе лише за умови оцінки обсягів рециркуляції або багаторазового використання макро- і мікроелементів за різної спеціалізації або галузевої структури аграрного виробництва. Перехід на засади біоенергетичного виробництва та адаптація галузевої структури до умов конкретного землекористування дають змогу забезпечити повторне використання до 85–90% винесеного з ґрунту азоту, 90–95% — фосфору, до 99% — калію і мікроелементів. Опрацьовано перспективні варіанти галузевої структури аграрного виробництва, що передбачає створення збалансованої інфраструктури замкнених технологічних циклів, де відходи одних є цінною сировиною для інших. Інфраструктура може містити рослинництво, сучасні тваринницькі комплекси, модулі з підготовки кормів, біоенергетичні станції з перероблення рослинної біомаси, утилізації відходів та ін. Наведено приклад перспективних варіантів біоенергетичної інфраструктури на базі с.-г. підприємства — філіалу ДП «Чайка» у Козелецькому р-ні Чернігівської обл. У системі біоенергетичного аграрного виробництва за рівнем прибутку відзначається перевага молочного скотарства над свиноводством завдяки здатності ВРХ трансформувати у м'ясо-молочну продукцію практично всі відходи рослинництва. Реалізація проектів біоенергетичного аграрного виробництва в широкій практиці забезпечить незалежність від зовнішніх джерел хіміко-технологічних та енергетичних ресурсів, дасть змогу істотно знизити собівартість, підвищити конкурентоспроможність продукції, збільшивши дохід із сучасних 1,0–1,5 тис. грн/га до 50–70, а на меліорованих землях — до 100–110 тис. грн/га.

УДК 60:57:633.1:663.031.031.2/4

2015.4.147. СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНІ МЕТОДИ ПОЛІПШЕННЯ ТРИТИКАЛЕ ЯК БІОЕНЕРГЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЙОГО ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ З ІНШИМИ ЗЕРНОВИМИ КУЛЬТУРАМИ / Сурженко І.О., Червоніс М.В., Топораш І.Г., Поліщук С.С. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення / НААН. — О., 2014. — Вип. 24 (64). — С. 48–56. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 545738.

Зернові культури, крохмаль, ферментабельність, біоетанол, гени (Wx, Ha), критерії селекції.

Проведено порівняльний аналіз сортів тритикале з сортами основних зернових культур за показниками ефективності трансформації збіжжя в біоетанол та побічні продукти. Досліджено вплив генотипу ваксі на ферментабельність крохмалю пшениці, ячменю і кукурудзи. Створено селекційний матеріал озимого тритикале з високою зерновою продуктивністю, морозостійкістю та ферментабельністю. Розроблено програму та започатковано дослідження зі створення тритикале ваксі

з використанням спеціальних генетичних систем. Зроблено висновок, що тритикале має високий потенціал для промислової переробки зерна в етанол та харчовий спирт та про доцільність поліпшення крохмалю тритикале шляхом введення в його геном ваксі генів. Для створення селекційного матеріалу з ознаками високої продуктивності, зимостійкості та ферментабельності використали такі селекційно-генетичні прийоми: хромосомне заміщення 5В (5D) як джерело індукованої відсутності хромосоми 5В (ген pH) міжхромосомної (пшениця/жито) рекомбінації, що є ефективним способом індукування генетичної варіабельності; а також залучення генів ваксі, які беруть участь у блокуванні синтезу амілози.

УДК 60:579.222:637.3

2015.4.148. БІОТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНСТРУЮВАННЯ БАКТЕРІАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА БРИНЗИ / Сливка І.М., Цісарик О.Н. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(116). — С. 120–126. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 546121.

Бактеріальний препарат, карпатська бринза, біотехнологічні методи, молочнокислі бактерії, органолептичні показники, фізико-хімічні показники, мікробіологічні показники.

Мета роботи — створення бактеріального препарату для виробництва бринзи в промислових умовах на основі виділених та ідентифікованих штамів молочнокислих бактерій із бринзи, що виготовляється у непромислових умовах Карпатського регіону України. Проведено скринінг 21-ї культури молочнокислих бактерій. У результаті цілеспрямованого відбору для включення у склад бактеріального препарату Геробактерин відібрано 5 перспективних штамів молочнокислих бактерій: *Lactococcus lactis* subsp. *lactis* TW54-2, *Lactobacillus plantarum* WCFSJ, *Enterococcus faecium* strain L3-2, *Leuconostoc mesenteroides* A7, *Lactococcus garvieae* JB2826472. Показано, що бринза, виготовлена із застосуванням бактеріального препарату Геробактерин відповідає якісним показникам, згідно з ДСТУ 7065:2009, готового продукту і забезпечує збільшення чисельності життєздатних молочнокислих бактерій до $5,2 \cdot 10^7$ КУО/г продукту. Виробництво бринзи із підібраним консорціумом мікроорганізмів, який є типовою мікрофлорою для традиційного карпатського сиру бринза, дає змогу отримати безпечний та якісний харчовий продукт із геронтологічними та функціональними властивостями.

УДК 60:636.1.082.453.5:602

2015.4.149. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ БІОТЕХНОЛОГІЇ ВІДТВОРЕННЯ КОНЕЙ / Ткачов О.В. // Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених та аспірантів, присвяченої пам'яті академіка НААН Михайла Васильовича Зубця / за ред. М.В. Гладія. — Чубинське, 2015. — С. 51–52. Шифр 546058.

Методи біотехнології у конярстві, відтворення коней (біотехнологія).

Досліджено вплив годування піддослідних кобил кормами з максимально допустимими рівнями зеараленону, Т-2 токсину, дезоксінваленолу та афлатоксину на ефективність парування (знизилась на 32,8%, $P < 0,001$), ефективність штучного осіменіння охолодженою спермою (знизилась на 29,5%, $P < 0,001$), відталюю — на 25,1%, $P < 0,001$. Це може бути результатом адаптації організму кобил до мікотоксинів. При повторному потраплянні мікотоксинів у допустимих кількостях реакція може бути іншою. Проведені дослідження вказують на необхідність зменшення максимально допустимих концентрацій зеараленону, Т-2 токсину, дезоксінваленолу та афлатоксину за їх одночасної наявності у кормі для конематок як мінімум у 2 рази або на обмеження періоду годівлі племінних кобил одночасно контамінованим кормом вказаними мікотоксинами у парувальний період.

УДК 636.2.82.4:57.089.3

2015.4.150. СЕЛЕКЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ ТРАНСПЛАЦІЇ ЕМБРІОНІВ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ / Люта І.М. // Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених та аспірантів,

присвяченої пам'яті академіка Михайла Васильовича Зубця / за ред. М.В. Гладія. — Чубинське, 2015. — С. 33–34. Шифр 546058.

Трансплантація ембріонів ВРХ, оцінка селекційна (ВРХ).

Здійснено селекційну оцінку результатів трансплантації 25 ембріонів голштинської породи (господарство ТОВ "КрокУкрЗалізБуд", Чернігівська обл.). Тільність становила 40,0%; народилось три телички та один бугаєць. Наведено дані щодо середньої молочної продуктивності біологічних матерів пересаджених ембріонів, вмісту жиру та білка. Про-

дуктивність батьків ембріонів вказує на високий генетичний потенціал народжених та майбутніх телиць та бугайців. Селекційний аналіз походження ембріонів показав, що існує достатній вибір для селекційної роботи в господарстві. Дану роботу можна розглядати як початок впровадження у ТОВ "Програми селекційно-плеїнної роботи зі стадом..." (автори С.Ю. Рубин, Г.С. Коваленко, О.Д. Бірюкова, 2013 р.), де доводиться доцільність створення плеїнного репродуктора з розведення української чорно-рябої молочної породи корів.

633/635 РОСЛИННИЦТВО

633.0 Загальні питання

Науковий референт — кандидат іст. наук ДАВИДЕНКО М.М.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 631.452:631.582:631.8

2015.4.151. ОЦІНЮВАННЯ БАЛАНСУ ЕЛЕМЕНТІВ ЖИВЛЕННЯ В ЗЕРНО-КАРТОПЛЯНІЙ СІВОЗМІНІ ЗА ТРАДИЦІЙНОЇ ТА АЛЬТЕРНАТИВНОЇ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Тараріко М.Ю. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 7. — С. 71–74. — Бібліогр.: 11 назв.

Родючість ґрунту, добриво, сівозмінна, азот, фосфор, калій, продуктивність сівозмін.

В умовах радіоактивного забруднення центрального Полісся досліджували вплив традиційної та альтернативної систем удобрення на родючість дерново-підзолистого ґрунту і продуктивність короткоротаційної зернопросапної сівозмін. Застосовано польовий, аналітичний, біоенергетичний методи. Установлено, що за традиційної та альтернативної систем удобрення в сівозміні складається позитивний баланс фосфору з інтенсивністю 128–248% та калію 128–202%. Відзначено позитивний вплив органо-мінеральної системи удобрення на родючість ґрунту та врожайність культур сівозмін незалежно від виду органічного добрива. Традиційні органо-мінеральні системи удобрення порівняно з альтернативною забезпечують значно вищий рівень продуктивності короткоротаційної сівозмін (на 82%). Збільшення дози мінеральних добрив до полуторної сприяло незначному підвищенню продуктивності зерно-картопляної сівозмін.

УДК 631.51:633.35:633.11:633.63

2015.4.152. УРОЖАЙНІСТЬ ГОРОХУ, ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА БУРЯКУ ЦУКРОВОГО НА ФОНІ РІЗНИХ ЗАХОДІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Швартау В., Мосякин С. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2. — С. 91–98. — Бібліогр.: 10 назв.

Горох, пшениця озима, буряки цукрові, обробіток ґрунту.

Досліджено формування врожайності гороху, пшениці озимої та буряків цукрових на чорноземі опідзоленому важкосуглинковому (південна частина Правобережного Лісостепу) впродовж 2007–2009 рр. у стаціонарному польовому досліді з різними заходами основного обробітку в 5-пільній сівозміні з таким чергуванням культур: 1 — горох, 2 — пшениця озима, 3 — буряки цукрові, 4 — ячмінь ярий, 5 — кукурудза на зерно. Встановлено, що у середньому за три роки досліджень найвищою урожайністю гороху була на фоні оранки і становила 1,76 т/га, що більше на 0,07–0,05 та 0,18 т/га, ніж за культивування та без проведення основного обробітку ґрунту відповідно. Найвища урожайність пшениці озимої спостерігалася на фоні культивування і становила 4,43–4,45 т/га, що більше на 0,15–0,17 та 0,28 т/га, ніж за оранки та у варіанті без проведення основного обробітку відповідно. У середньому за 3 роки досліджень урожайність цукрових буряків була вищою за оранки. Зроблено висновок, що на чорноземі опідзоленому без істотного зниження продуктивності посівів гороху є можливість, використовуючи різні заходи основ-

ного обробітку ґрунту, культивування і варіант без обробітку замінити оранкою; під пшеницю озиму оранку і варіант без проведення основного обробітку замінити на культивування, а під буряки цукрові — культивування замінити на оранку.

УДК 631.582:631.517

2015.4.153. РОЛЬ КОРОТКОРОТАЦІЙНОЇ СІВОЗМІНІ В ЛАНЦІ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА / Стельмах О., Григорів Я., Максимів Т. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2014. — № 19: Агрономія. — С. 38–43. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 546129.

Сівозмінні короткоротаційні, продуктивність, культури олійні, культури зернові, культури зернобобові.

Висвітлено результати досліджень впливу короткоротаційних сівозмін із різним насиченням зерновими, олійними і зернобобовими рослинами, проведених впродовж 2006–2014 рр. у стаціонарному досліді на дернових глибокоопідзолених глеюватих важкосуглинкових ґрунтах, на продуктивність різних с.-г. культур. Установлено, що найвищу врожайність пшениці озимої (4,45 т/га), ріпаку озимого (3,85 т/га) та ячменю ярого (2,68 т/га) одержано у 5-пільній сівозміні з насиченням зерновими на 40%, олійними на 40% і зернобобовими — на 20%. Цьому сприяло правильне чергування культур у сівозміні, внесення добрив ($N_{90}P_{60}K_{90}$), гербіцидів Бутізан 400 к. с. — (1,5 л/га) + Каліф 480 к. с. — (0,15 л/га), інсектициду ДецисПрофі 25 МГ (0,03 л/га), фунгіциду Карамба в. р. (1,0 л/га). Врожайність тритикале на варіанті 4-пілья з насиченням зерновими на 100% (тритикале, гречка, пшениця озима, ячмінь ярий) становила 4,35 т/га. За вирощування кормових бобів у різних сівозмінах найбільшу врожайність (2,35 т/га) одержано на варіанті 2-пілья з насиченням зернобобовими на 50% (пшениця озима, боби кормові). Найбільший урожай (2,14 т/га) гречки одержано на варіанті 4-пілья з насиченням зерновими на 75%, олійними — на 25% (ріпак озимий, пшениця озима, гречка, ячмінь ярий).

УДК 631.582:631.8:631.452

2015.4.154. ПАСЬЯНСИ ДЛЯ АГРОНОМА / Семеняка І., Машенко Ю. // The Ukrainian farmer. — 2015. — № 9. — С. 26–27.

Сівозмінна, система удобрення, родючість ґрунту.

Кіровоградською ДСДС в умовах стаціонарного польового досліді в чотирьох короткоротаційних (5-пільні) сівозмінах проведено дослідження продуктивності 4 різних типів сівозмін і динаміки поживних речовин у ґрунті. Застосування органо-мінеральної системи удобрення забезпечувало зростання прибутковості на 1188–1270 грн/га в зернопаросапній сівозміні з насиченням соєю 20%. У зернопросапній сівозміні з насиченням соєю 40% дохідна частина була на рівні контрольного варіанта (без добрив), але вже за насичення сівозмін соєю до 60% і за беззмінного її вирощування така система удобрення не покривала додаткових витрат.

Застосування мікробних препаратів забезпечувало зростання ефективності в зернопаропросапній і зернопросапній сівозмiнах за всіх систем удобрення. Водночас більший додатковий чистий дохід від цього агрозаходу був на фоні без добрив — 81–303 грн/га, тоді як за мінеральної системи удобрення — 63–243 грн/га, органо-мінеральної — 80–105 грн/га. На основі результатів досліджень рекомендовано в перехідній зоні від Степу до Лісостепу України підвищувати допустиму частку посівів кукурудзи, сої та соняшнику до 20% кожної культури за обов'язкового використання чорного та зайнятого парів, а також проводити вирощування сільгоспкультур за органо-мінеральної системи удобрення, яка крім унесення збалансованої норми мінеральних добрив передбачає залишення на полі побічної продукції попередників, а також застосування в технологічному процесі мікробних препаратів і регуляторів росту рослин.

УДК 631.582:636.085

2015.4.155. СТРУКТУРА ПОСІВІВ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ СХЕМИ СІВОЗМІН ДЛЯ ПОЛЬОВОГО КОРМОВИРОБНИЦТВА / Гангур В.В., Гангур Ю.М. // Інтенсифікація кормовиробництва — основа сталого розвитку галузі тваринництва: зб. наук. пр., присвяч. 150-й річниці з дня організації Полтавського губернського земства та 85-річчю заснування Інституту свинарства і АПВ НААН. — Полтава, 2015. — С. 25–29. Шифр 545830.

Кормовиробництво, сівозмiна, спеціалізація господарства.

На основі багаторічних досліджень розроблено та рекомендовано схеми сівозмiн залежно від виробничого напрямку в тваринництві. Для великих багатогалузевих агроформувань запропоновано таку схему: зернові — 55–60% (в т.ч. 25–30% озимої пшениці), цукрові буряки — 15–20%, кормові культури — 23–25%, що забезпечує одержання врожаю зернових 36–41 ц/га, цукрових буряків 345–500 ц/га; збір із 1 га сівозмiнної площі: зерно — 20–24 ц, цукру — 11–15 ц, кормових одиниць — 81–96 ц, перетравного протеїну — 7–8,2 ц. Для агроформувань, що спеціалізуються на виробництві зернофуражу, свинини та продукції птахівництва, рекомендовано сівозмiни з структурою: 65–70% зернові, 15–20% цукрові буряки, 10–20% кормові культури, що забезпечують середній урожай зернових — 36–45 ц/га, цукрових буряків — 400–500 ц/га, вихід з 1 га сівозмiнної площі: 25–30 ц зерна, 64–98 ц кормових одиниць, 7–9 ц перетравного протеїну. За спеціалізації на виробництві молока, вирощуванні та відгодівлі молодняку ВРХ рекомендовано сівозмiну, де 20% займають зернові, 40% — кукурудза на силос та зелений корм, 20% — кормові коренеплоди, 20% — багаторічні трави, що за високого рівня агротехніки забезпечує 60–70 ц/га кормових одиниць. За спеціалізації господарства лише на виробництві продукції птахівництва в структурі посіву сівозмiни зернові повинні займати 100% (30% пшениця, 30 — кукурудза на зерно, 20 — ячмінь, 20% — соя або горох).

УДК 631.8:631.445.124

2015.4.156. ЕФЕКТИВНІСТЬ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН НА ОСУШУВАНИХ ТОРФОВИХ ҐРУНТАХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ / Стецюк М.Г., Зосимчук М.Л., Тараріко Ю.О., Дацько Л.В. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 8. — С. 16–19. — Бібліогр.: 10 назв.

Стимулятори росту рослин, ґрунти осушувані торфові, приріст урожайності, структура урожаю.

Наведено результати 3-річних (2011–2013 рр.) досліджень з вивчення впливу стимуляторів росту на урожайність вівса та картоплі на осушуваних торфових ґрунтах Західного Полісся. Застосовано польовий, лабораторний та дисперсійний аналізи. У 1-му польовому досліді вивчали вплив стимуляторів росту на посіви картоплі, у 2-му — на врожайність вівса. Встановлено, що за вирощування картоплі на осушуваних

торфових ґрунтах найкращий результат забезпечує передпосівна обробка бульб стимулятором росту радостим, який збільшує її врожайність на 19,2%. Передпосівна обробка насіння вівса стимулятором росту біолан у нормі 25 мл/т у композиції з комплексним мінеральним добривом нітроаммофоска в нормі 5 кг/т підвищує його врожайність на 10%.

УДК 633.192:631.8:631.5

2015.4.157. ПРИЖИВЕТЬСЯ ЛИ КІНОА В УКРАЇНІ? / Швартау В., Мосякин С. // Зерно. — 2015. — № 8. — С. 40–43.

Кіноа, урожайність кіноа, добрива, технологія вирощування.

Наведено результати дослідження (2013–2014 рр.) вирощування в умовах Полісся кіноа — псевдозернової рослини, насіння якої використовують для виготовлення борошна, круп тощо. Рядкову сівбу проводили на глибину 1–2 см з міжряддями 30 см. Встановлено, що культура добре реагує на збагачення ґрунту азотом, позакореневе підживлення макро- і мікроелементами. Однак за внесення 1–3% робочого розчину добрив спостерігалось пошкодження листків кіноа. Як попередник кіноа дає можливість знизити забур'яненість поля теплолюбними видами злаків при умові внесення грамніцидів класів арилоксифеноксипропіонової кислоти, циклогександіонів тощо. Культура має унікальне пристосування до вирощування в різних агроекологічних регіонах і росте за відносної вологості від 40 до 88%, витримує температури від –4 до +38°C. Рослина ефективно використовує воду і формує урожай навіть при 100–200 мм опадів за вегетаційний період. У 2014 р., що характеризувався великою кількістю опадів, кіноа в умовах Київської обл. пошкоджувалася несправжньою борошнистою россою (*Peronospora farinosa*) і попелицями (*Pemphigus fuscicornis*). У проведених дослідях рівень урожайності у 2014 р. становив 1,05 т/га (в Південній Америці цей показник 2,5 т/га), що робить вирощування культури високорентабельним.

УДК 633.31/37:631.582:631.584

2015.4.158. БАГАТОРІЧНІ БОБОВІ ТРАВИ ЯК ФАКТОР СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА ТА ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО / Квітко Г.П., Протопiш І.Г., Демидась Г.І., Квітко М.Г. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 29–32. — Бібліогр.: 4 назви.

Пшениця озима, пар чорний, трави бобові, сирий протеїн, клейковина.

Представлено результати досліджень з вивчення зернової продуктивності пшениці озимої залежно від попередників. Доведено виняткову роль бобових багаторічних трав у відновленні та поліпшенні родючості ґрунтів. Визначено, що після 3-річного використання травостою люцерни посівної вміст гумусу в орному шарі збільшився від 2,3 до 2,7%, вміст P₂O₅ підвищився від 14,0 до 15,5 на 100 г ґрунту. Після 3-річного використання травостою еспарцету піщаного і лядвенцю рогатого та 2-річного — буркуну білого вміст гумусу підвищився до 2,8%, а кислотність зменшилася від 5,3 до 5,9 рН. Вміст рухомого фосфору підвищився до 17,0–18,0 на 100 г ґрунту. Встановлено, що урожайність пшениці озимої по пласту багаторічних бобових трав 3-річного використання травостою без застосування мінеральних добрив становила в середньому за 2009–2011 рр. 5,0–5,3 т/га. При цьому з урожаю листостеблової маси багаторічних бобових трав за два укоси одержали у середньому 6,37 т/га кормових одиниць з вмістом 0,93 т/га перетравного протеїну. Якість зерна пшениці озимої за вмістом сирого протеїну і клейковини порівняно з вирощуванням по чорному пару була суттєво вищою — на 0,8 і 1,2% у ранньостиглого сорту Білоцерківська напівкарликова та на 0,6 і 4,2% у сорту Царівна відповідно.

633.1 Хлібні злаки. Зернові культури

Науковий референт — кандидат іст. наук ДАВИДЕНКО М.М.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 633.1:33(075)

2015.4.159. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА КРУП'ЯНИХ КУЛЬТУР / Аверчев О.В. — Херсон.: Гринь Д.С., 2014. — 196 с. — Бібліогр.: 66 назв. Шифр 545841.

Культури круп'яні, гречка, просо, потенціал адаптивний, ефективність економічна.

Визначено показники економічної ефективності виробництва круп'яних культур на рівні с.-г. підприємств України, області та шляхи зростання ефективності с.-г. виробництва, яке значною мірою зумовлюється розвитком галузей рослинництва, забезпеченням продовольчих і виробничих потреб на внутрішньодержавному ринку, можливістю витримати конкуренцію на зовнішньому продовольчому ринку. Обґрунтовано сучасний стан виробництва проса та гречки в країні та проблеми ефективного розвитку галузі. Надано організаційно-економічну характеристику діяльності с.-г. підприємств Херсонської області та визначено основні економічні показники їх розвитку. Проведено економічний аналіз вирощування круп'яних культур у с.-г. підприємствах, зокрема вирощування проса є збитковим для підприємств, а гречка забезпечує досить високі прибутки, проте вирощується тільки в деяких районах, у більшості випадків рівень її рентабельності перевищує 20%. Визначено резерви підвищення ефективності виробництва за рахунок використання сучасних технологій та удосконалення системи переробки та збуту продукції. Встановлено, що найбільш доцільним при вирощуванні післяжнивних круп'яних культур (гречка та просо) є здійснення прямої сівби за технологією no-till після збирання гороху на зерно з одночасним внесенням добрив нормою $N_{45}P_{30}$. Цей агротехнічний комплекс за вирощування гречки дає змогу отримати чистий прибуток у розмірі 5208,3 грн/га з собівартістю зерна 204,6 грн/ц і рівнем рентабельності на рівні 122,4%; за вирощування проса — 4985,56 грн/га, 121,7 грн/ц і 127,6% відповідно. Запропоновані елементи технології забезпечують високий приріст енергії від вирощування гречки в розмірі 17,37 ГДж/га та енергетичний коефіцієнт 2,00, а за вирощування проса — 38,21 ГДж/га та 3,36 відповідно.

УДК 633.1:631.5:631.8

2015.4.160. ГІДНА АЛЬТЕРНАТИВА ПШЕНИЦІ / Авраменко С., Усов О., Бобров О., Курилов О. // The Ukrainian farmer. — 2015. — № 9. — С. 36–38.

Тритикале озиме, добрива, термін сівби, якість зерна.

Наведено технологію використання тритикале для приготування сортосумішок із пшеничним борошном низької якості. Досліджено формування врожайності та якості зерна тритикале озимого залежно від строків сівби, мінерального удобрення, захисту посівів від бур'янів, шкідників і хвороб. Запропоновано чотири варіанти удобрення: 1) контроль (без добрив); 2) $N_{60}P_{60}K_{60}$ в основне внесення; 3) припосівне внесення (NPK)₁₅ + прикореневе підживлення весною в дозі N_{30} + позакореневе підживлення N_{30} ; 4) основне внесення $N_{60}P_{60}K_{60}$ + припосівне внесення (NPK)₁₅ + прикореневе підживлення весною в дозі N_{30} + позакореневе підживлення N_{30} . Встановлено, що незалежно від строків сівби застосування системи удобрення позитивно впливає на формування врожайності сортів тритикале озимого. У варіанті 2 ці сорти забезпечили значно вищий рівень урожайності, а застосування варіанта удобрення 4 забезпечило формування максимальної врожайності, яка істотно не змінювалася за термінами сівби. Визначено, що найбільший уміст білка (10,69–10,99%) сорти тритикале озимого мали за варіанта удобрення 4, що відповідно на 13–21% і 8–13% вище, ніж на контролі. У середньому за роки досліджень сорти тритикале озимого за варіанта удобрення 2 мали на 1% більший уміст білка, ніж за варіанта 3. Доведено, що на більшій частині території України можна висівати тритикале впродовж усього вересня та I–II декад жовтня.

УДК 633.11:631.5:631.82

2015.4.161. ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ / Желязков О., Пальчук Н., Кирсанова Г. // Пропозиція. — 2015. — № 9. — С. 48–51.

Пшениця озима, попередники, живлення мінеральне, урожайність пшениці.

Досліджено вплив попередників та рівня мінерального живлення на формування елементів структури врожаю та урожайності сучасних сортів пшениці озимої. Встановлено, що в умовах північної частини Степу України під час вирощування пшениці озимої по чорному пару за умови забезпечення достатнього рівня мінерального живлення рослин доцільно використовувати сорти різного рівня інтенсивності — Зіра, Заможність та Розкішна, які б забезпечували в наведених дослідах високий рівень зернової продуктивності. За вирощування після сої перевагу рекомендовано надавати сортам напівінтенсивного (Зіра) та універсального (Розкішна) типів, а після ячменю ярого — краще використовувати сорти універсальні, зокрема сорт Розкішна. Найефективнішою системою удобрення, яка забезпечує одержання максимальної зернової продуктивності різних сортів пшениці озимої під час вирощування по чорному пару, є передпосівне внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$ з наступним підживленням посівів озимини азотом N_{30} по МТГ та N_{30} локально у фазі куціння навесні. За вирощування після сої — внесення $N_{45}P_{45}K_{45}$ під основний обробіток ґрунту, N_{30} — по МТГ та N_{30} локально у фазі куціння. Після ячменю ярого пшеницю озиму краще вирощувати за технологією, що передбачає внесення $N_{60}P_{60}K_{60}$ восени, N_{30} — по МТГ та N_{30} — локально у фазі куціння навесні.

УДК 633.11:631.526.3:632.95(477.7)

2015.4.162. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В ЗОНІ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ: монографія / Базалій В.В., Домарацький Є.О., Пічур В.І., Домарацький О.О. — Херсон.: Гринь Д.С., 2014. — 168 с. — Бібліогр.: 287 назв. Шифр 545861.

Пшениця озима, біопрепарат, сорти пшениці, строки сівби, метод штучних нейромереж.

Наведено результати досліджень формування врожайності і якості зерна пшениці озимої залежно від біопрепаратів, які забезпечують одержання екологічно чистої продукції. З'ясовано, що інокуляція насіння біологічними протруйниками позитивно впливає на формування більш крупного та вивогненого зерна, особливо це характерно для біологічного протруйника Планриз. Встановлено, що інокуляція насіння пшениці озимої біологічним протруйником Триходермін забезпечує достовірне підвищення врожайності зерна в усіх досліджуваних сортах пшениці озимої, але сорт Пошана більшою мірою реагував на біопрепарати Планриз і Фітоспорин. Усприятливі за погодними умовами роки в середньому приріст врожайності порівняно з контролем при застосуванні біопрепаратів становив 0,02–0,21 т/га. Від'ємний баланс урожаю за всіма сортами пшениці озимої спостерігався при застосуванні хімічного протруйника Раксил ультра. Визначено, що всі вивчені сорти за пізнього строку сівби (10.10) на 0,49–0,62 т/га перевищували за врожайністю висіяні 10.09. Уперше для моделювання формування врожайності сортів пшениці м'якої озимої використано метод штучних нейронних мереж. Множинна кореляція з урахуванням нелінійних закономірностей впливу факторів на урожай пшениці м'якої озимої становила 0,87. У результаті оцінки чутливості нейромережі здійснено ранжування факторів щодо динаміки впливу на формування врожайності. На першому місці — роки (кліматичні умови), коефіцієнт впливу становить 2,15; на другому — біопрепарат (1,32); на третьому — сорт (1,11), що є підтвердженням результатів багатоваріантного дисперсійного аналізу. При аналізі якості зерна сортів пшениці озимої значної диференціації залежно від інокуляції насіння біопрепаратами не виявлено. Показник генетичної гнучкості

був найвищим у всіх сортів пшениці озимої за інокуляції насіння біологічним протруйником Триходермін — він коливався в межах 3,81–4,47 т/га, що вище порівняно з контролем на 0,48–0,74 т/га, і відповідно при використанні хімічного протруйника Раксил ультра — 0,70–0,98 т/га. Економічним аналізом визначено, що найвищий чистий прибуток від реалізації продукції був у варіанті строк сівби (30.09) при застосуванні біопрепарату Триходермін — 1617,26 грн/га, що на 48,7% більше порівняно з контролем і майже в 2,5 раза більше за варіант строк сівби (10.09) та інокуляція насіння пшениці озимої хімічним протруйником Раксил ультра.

УДК 633.11:631.81

2015.4.163. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДЖИВЛЕННЯ ПШЕНИЦІ МІКРОДОБРИВАМИ / Желязков О.І. // Агроном. — 2015. — № 3. — С. 74–76.

Пшениця озима, мікродобрива, підживлення позакореневе, маса зерна, продуктивність зернової.

Досліджено вплив позакореневого підживлення посівів мікродобривами на фоні різної передпосівної обробки насіння на зернову продуктивність сучасних сортів пшениці озимої (Заможність, Золотоколоса) за вирощування їх після стернового попередника в Північному Степу України. Встановлено, що позакореневе підживлення рослин та передпосівна обробка насіння сортів пшениці озимої істотно впливали на масу зерна за колосу: Золотоколоса — 1,10 г, Заможність — 1,07 г. Мінімальні значення цього показника були на ділянках контрольного варіанта. У середньому за роки досліджень найвища зернова продуктивність сортів Золотоколоса (5,05 т/га) та Заможність (4,64 т/га) була у варіантах дослідів, де сіяли насінням, обробленим препаратами Селест Топ 312.5 FS, 1,5 л/т та Реактом-плюс-зерно, з подальшим підживленням рослин мікродобривом у фазі кушіння навесні. На ділянках тільки з позакореневим підживленням посівів урожайність сортів становила 4,55 та 3,96 т/га відповідно. Таким чином, за рахунок позакореневого підживлення хелатним добривом урожайність вказаних сортів зростала на 9,5 і 11,8%, а передпосівної обробки насіння протруйником Селест Топ 312.5 FS, 1,5 л/т із мікродобривом Реактом-плюс-зерно — на 11,0 та 17,2% відповідно.

УДК 633.11"321":631.559:631.531.04

2015.4.164. ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ВПЛИВУ ПОЗАКОРЕНЕВИХ ПІДЖИВЛЕНЬ / Рожков А.О. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 1. — С. 6–14. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодоовочівництво і зберігання). — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 545829.

Пшениця тверда яра, вміст білка, збір білка, мікродобрива комплексні, підживлення позакореневі, склоподібність, натура зерна, маса 1000 зерен.

Висвітлено результати чотирирічних досліджень (2007–2010 рр.) впливу позакореневих підживлень на варіабельність якісних показників зерна пшениці твердої ярої сорту Харківська 41. Загальною закономірністю було підвищення вмісту білка і його збору з одиниці посівної площі після проведення позакореневих підживлень посівів у фазі виходу у трубку. Встановлено високу ефективність впливу комплексного застосування сечовини у дозі 30 кг/га одночасно з полімерним добривом Кристалон, особливо на підвищення вмісту білка у зерні та його вихід з одиниці посівної площі. У цьому варіанті також відмічено істотне збільшення вмісту клейковини, підвищення маси 1000 зерен, натури зерна та покращання показників склоподібності. Виявлено, що підвищення дози сечовини до 40 кг/га, як за комплексного внесення з Кристалоном особливим, так і окремо, не забезпечувало істотного покращання досліджуваних показників якості зерна.

УДК 633.111.5:631.559:631.8

2015.4.165. СПЕЛЬТА ПОВЕРТАЄТЬСЯ / Крамарьов С., Ісаєнков В., Господаренко Г., Ткаченко І., Крамарьов О. // The Ukrainian farmer. — 2015. — № 9. — С. 40–41.

Спельта, добрива, урожайність зерна спельти, вміст білка, клітковина.

Наведено переваги і недоліки вирощування спельти, результати досліджень визначення оптимальних норм і стро-

ків підживлення культури. Доведено, що дробне внесення азотних добрив, що не мало переваги перед одноразовим у формуванні продуктивного стеблостою, сприяє утворенню найбільшої кількості зерен у колосі. Встановлено, що найбільший приріст урожайності зерна (1,2 т/га) у середньому за три роки проти контролю одержано у варіанті, де вносили N_{60} наповесні, N_{30} у фазі кушіння і N_{30} під час появи прапорцевого листка. На ділянках цього варіанта в зерні спельти також було одержано високий вміст білка (23,1%) і клейковини (45,9%), але з покращанням азотного живлення клейковина із задовільно слабкої переходить у незадовільно слабку, що ускладнює випікання хліба.

УДК 633.112:631.53.04

2015.4.166. ВЛИЯНИЕ ГЛУБИНЫ ПОСЕВА СЕМЯН НА МНОГОУЗЛОВУСТЬ, ГЛУБИНУ ЗАЛЕГАНИЯ УЗЛОВ КУЩЕНИЯ, УРОЖАЙНОСТЬ И КАЧЕСТВО ТВЕРДОЙ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ / Попов А.С., Самофалова Н.Е. // Достижения науки и техники АПК. — 2015. — Т. 29, № 4. — С. 28–30. — Библиогр.: 14 назв.

Пшениця тверда озима, глибина посіву, багатовузловість, вузол кушіння, урожайність пшениці.

Наведено результати польових дослідів з вивчення впливу глибини сівби насіння твердої озимої пшениці (сорт Аксиніт) на багатовузловість, глибину закладання вузлів кушіння, схожість, перезимівлю, врожайність і якість зерна в умовах південної зони Ростовської області. Сівбу здійснювали на глибину 2, 4, 6, 8, 10 см в оптимальні терміни. Рослини твердої озимої пшениці при сівбі на 2 см формували один вузол кушіння. Зі збільшенням глибини загортання насіння паростки утворювали більше вузлів кушіння: при сівбі на 4 см — два, на 6, 8 і 10 см — по три. Заглиблення насіння сприяло збільшенню кількості багатовузлових форм рослин (від 20% за сівби на 4 см до 43% у варіанті з закладанням на 10 см). Одночасно збільшувалася глибина залягання основного вузла кушіння — від 1,5 см (сівба на 2 см) до 2,9 см (сівба на 10 см), а також вузлів другого (від 3 до 3,8 см) і третього порядку (від 3,8 до 4,8 см). Зауважено, що така особливість дуже важлива для твердої озимої пшениці, оскільки через свою генетичну природу вона менш зимостійка, ніж м'яка. Збільшення глибини сівби знижувало польову схожість від 79,5% (2 см) до 52,8% (10 см). Одночасно перезимівля, завдяки заглибленню вузлів кушіння, підвищувалася від 70,8% (2 см) до 89,5% (10 см). Найбільшу врожайність зерна в середньому за 3 роки дослідження одержано при сівбі на 4 і 6 см — 4,95 і 4,75 т/га відповідно. На якість продукції глибина сівби не впливала.

УДК 633.15:581.19

2015.4.167. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА ХИМИЧЕСКОГО СОСТАВА ЗЕРНА САМООПЫЛЕННЫХ ЛИНИЙ КУКУРУЗЫ / Сотченко Е.Ф., Жиркова Е.В., Мартиросян В.В., Конарева Е.А. // Кукуруза и сорго. — 2015. — № 2. — С. 23–27. — Библиогр.: 9 назв.

Кукурудза, зерно кукурудзи, лінії самозапильні, протеїн, клітковина.

Проведено порівняльну оцінку хімічного складу зерна самозапильних ліній кукурудзи різних типів консистенції і груп стиглості. З цієї метою було відібрано 41 лінію кременистої кукурудзи, 61 лінію зубоподібної і 36 ліній кременисто-зубоподібної кукурудзи урожаю 2014 р. Встановлено, що високим вмістом білка (від 13,25 до 14,03%) відрізнялися лінії кременистої — RM 195 і RM 354 та зубоподібної кукурудзи — RM 306, RM 208, RM 255. Максимальною часткою крохмалю (73,33%) характеризувалася лінія зубоподібної кукурудзи RM 251, у зерні лінії кременисто-зубоподібної кукурудзи RM 358 містилося 71,75% крохмалю. Виділено лінії з високим вмістом ліпідів: 6,57% — лінія зубоподібної кукурудзи RM 260, 6,13% — лінія кременисто-зубоподібної кукурудзи RM 395. Дані, отримані в результаті досліджень, покладено в основу рекомендацій з використання наявного генетичного матеріалу для створення гібридів кукурудзи із заданим хімічним складом.

УДК 633.15:631.559.2:631.811.98

2015.4.168. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМОВАНОГО ВРОЖАЮ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО В УМОВАХ СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Бухало В.Л., Сухова Г.І.

// Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 1. — С. 69–78. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодовоовочівництво і зберігання). — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 545829.

Кукурудза, стимулятори росту (ГК-6М, ГК-4МК, ГК-КА), обробка рослин, урожайність.

Наведено результати досліджень з визначення впливу обробки рослин кукурудзи ранньостиглого гібрида Харківський 195 МВ стимуляторами росту на фітометричні показники, індивідуальну продуктивність рослин та урожайність зерна кукурудзи. Найбільша урожайність кукурудзи на зерно сформувалася під час обробки рослин у фазі 3–4 листків гуміновим стимулятором росту ГК-4МК. Установлено, що обробка рослин кукурудзи цим стимулятором поліпшує ріст і розвиток у період вегетації. Приріст урожайності порівняно з контрольним варіантом К-1 становить 0,86 т/га і з контрольним варіантом К-2 — 0,87 т/га. Обробка рослин ранньостиглого гібрида кукурудзи Харківський 195 МВ підвищує індивідуальну продуктивність рослин — збільшується кількість качанів на рослині, довжина качана, діаметр качана, кількість зерен у ряду і маса 1000 насінин.

УДК 633.16.324:631.559:631.81:631 531.048

2015.4.169. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОДУКТИВНОСТІ ЕЛЕМЕНТІВ СТРУКТУРИ ВРОЖАЙНОСТІ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО / Гораш О.С., Климишева Р.І. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 7. — С. 27–30. — Бібліогр.: 11 назв.

Ячмінь озимий, кількість зерен у колосі, маса зернівки, добрива мінеральні, норми висіву.

Досліджено продуктивність окремих елементів структури врожаю ячменю озимого пивоварного використання під дією технологічних факторів. Доведено залежність кількості зерен і маси зернівки колоса від унесення мінеральних добрив та норм висіву насіння. Установлено суттєвий вплив технологічних факторів на реалізацію потенціалу продуктивності елементів урожайності ячменю озимого. У середньому в досліді динамічні зміни кількості зерен у колосі залежно від норм висіву 300, 350, 400, 450 нас./м² становили 24,9; 24,3; 23,5; 22,5 шт., маси зернівки — 53,4 мг; 52,7; 51,8; 50,9 мг відповідно. Під впливом мінеральних добрив N₃₀P₃₀K₃₀, N₆₀P₆₀K₆₀, N₉₀P₉₀K₉₀, N₁₂₀P₁₂₀K₁₂₀ згідно з нормами застосування аналогічні елементи структури врожайності становлять 24,8; 24,1; 23,4; 22,8 шт. зерен у колосі та 53,4; 52,6; 51,7; 51,1 мг. Встановлено, що зі збільшенням кількості продуктивних стебел на 100 шт./м² за рахунок норми висіву насіння відбувалося зменшення маси зернівки на 2,6 мг, із застосуванням добрив — лише на 0,8 мг, кількості зерен — відповідно на 2,5 і 0,6 шт. на 1 колос.

УДК 633.17:631.582:631.6:631.53.62

2015.4.170. УРОЖАЙНІСТЬ І ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПРОСА ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКА ТА УМОВ УДОБРЕННЯ / Полторецький С.П., Полторецький М.М. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2. — С. 73–82. — Бібліогр.: 7 назв.

Просо, зерно проса, попередник, удобрення, урожайність проса.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу попередників, їхнього удобрення, а також основного удобрення на особливості формування врожаю та технологічні якості зерна проса посівного сорту Золотисте в умовах нестійкого зво-

ження південної частини Правобережного Лісостепу. Встановлено, що найвища врожайність формувалася у варіантах удобрення попередників, після яких просо також висівалося на удобреному фоні (відповідно на рівні 44,9–46,5 ц/га), що істотно відрізняється (на 2,0–12,0 ц/га) від аналогічних показників за інших варіантів удобрення попередника і без-посередньо проса. Визначено, що найбільшою масою 1000 зерен характеризується просо, вирощене після пшениці озимої (8,21 г) і гречки (8,22 г), а найбільша натура формується після гороху (736 г/л). Найбільш вирівняним формується зерно, вирощене після гороху (88,8%) і пшениці озимої (87,3%). Використання цукрових буряків, а також повне виключення добрив з технології вирощування істотно знижують рівень даних показників. Збільшенню виходу крупли сприяє вирощування удобреного проса після удобрених гороху, пшениці озимої та гречки (3,74; 3,72 і 3,70 т/га), за частки виходу крупли із врожаю зерна — 81,9; 83,7 і 82,3% відповідно. Більший вміст білка накопичується за сприятливих погодних умов та вирощування проса після удобрених гороху і гречки, а більший відсоток жиру — за гостропосушливих умов і повного виключення добрив під час вирощування проса і його попередників.

УДК 633.39(477.54):631.527

2015.4.171. АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗЕРНОВОГО АМАРАНТУ В УМОВАХ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Несміян О.В., Гопцій Т.І. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 1. — С. 98–108. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодовоовочівництво і зберігання). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 545829.

Амарант, потенціал адаптивний амаранту, стабільність агрономічна, продуктивність амаранту, гомеостатичність.

Упродовж 2012–2014 рр. вивчали 32 колекційні зразки із чотирьох найпоширеніших видів амаранту за продуктивністю й адаптивним потенціалом вирощування в умовах Лівобережного Лісостепу з подальшим залученням кращих зразків у селекцію. Для визначення адаптивного потенціалу зразків амаранту досліджено такі ознаки: довжина волоті, продуктивність волоті, маса 1000 насінин, урожайність насіння. За роки досліджень продуктивність однієї рослини коливалася в межах від 3,5 (зразок К-257 виду *A. cruentus*) до 11,3 г (зразок К-219 виду *A. caudatus*). Встановлено, що найбільшу практичну цінність мали зразки з найменшою сумою рангів, яка дорівнювала трьом: К-254, Вр-625, Вр-779 та Вр-645. Також середня практична цінність із сумою чотирьох рангів була у зразків: К-218, К-219, К-221, К-232, К-222, Вр-644 та Вр-645. Виявлено, що високий рівень гомеостатичності мали зразки: Вр-779 (Ном=18,49), К-219 (Ном=13,02), Вр-644 (Ном=11,52). За коефіцієнтом агрономічної стабільності амаранту було виділено зразки: К-266 (As=82,39), К-219 (As=73,62), К-248 (As=86,91), Вр-663 (As=89,08), Вр-644 (As=89,39) та інші, у яких коефіцієнт стабільності перевищував 70%. До найкращих за цими показниками можна віднести зразки К-219 та Вр-644, які поєднували високий рівень гомеостатичності і агрономічної стабільності. Водночас зразок К-219 мав найменший ранг за генетичним потенціалом і був середнім за стабільністю його реалізації, а зразок Вр-644, навпаки, відрізнявся високою стабільністю реалізації генетичного потенціалу при його середньому показнику.

633.2/.4 Кормові культури

Науковий референт — кандидат іст. наук ДАВИДЕНКО М.М.

Науковий консультант — професор БОГОВІН А.В.

УДК 633.2.031:631.847.21

2015.4.172. ПРОДУКТИВНІСТЬ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВСУМІШОК ЗАЛЕЖНО ВІД ВПЛИВУ БІОПРЕПАРАТІВ І УДОБРЕННЯ / Бахмат М.І., Степанченко В.М. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 25–28. — Бібліогр.: 6 назв.

Травосумішки бобово-злакові, продуктивність зеленої маси, удобрення, ризоторфін, емістим С.

Наведено результати досліджень із застосування біопрепаратів ризоторфину й емістиму С для підсилення процесу азотфіксації та підвищення урожайності бобово-злакової травостою. Встановлено, що використання інокуляції насіння

люцерни посівної ризоторфіном забезпечувало приріст сухої маси 0,49 т/га без внесення мінеральних добрив та 0,91 т/га на фоні $P_{60}K_{60}$, що становило 6,2 та 10,5% відповідно. Менш ефективним був передпосівний обробіток насіння багаторічних трав емістимом С, який забезпечив приріст сухої маси тільки 0,33 т/га без внесення мінеральних добрив та 0,32 т/га на фоні $P_{60}K_{60}$, тобто 4,2 та 3,7% відповідно. Сумісне використання ризоторфіну та емістиму С забезпечило приріст сухої маси 0,94 т/га без внесення мінеральних добрив та 1,21 т/га на фоні $P_{60}K_{60}$, що становить 11,8 та 14,0% відповідно. Доведено доцільність поєднання фосфорно-калійного удобрення з обробкою насіння бобових трав бактеріальним препаратом та біостимулятором росту рослин.

УДК 633.2.033

2015.4.173. УРОЖАЙНІСТЬ БАГАТОРІЧНИХ ПАСОВИЩНИХ ТРАВСУМІШОК РІЗНОЇ ІНТЕНСИВНОСТІ ДОЗРІВАННЯ В УМОВАХ ПОЛІССЯ ЗАХІДНОГО / Векленко Ю.А., Дудченко В.І., Харчук А.С. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 163–168. — Бібліогр.: 4 назви.

Травосумішки пасовищні, групи стиглості, видовий склад, сирий протеїн.

Висвітлено результати чотирирічних досліджень впливу видового складу злакових і бобово-злакових травосумішок різних груп стиглості на урожайність і поживність багаторічних пасовищ, створених на дерново-підзолистих ґрунтах Західного Полісся. Рекомендовано створювати культурні пасовища із багаторічних травосумішок — ранньостиглі на основі грятісті збірної, костреці лучної та пажитниці багаторічної, середньостиглі — із костреця безостого, костреці лучної та пажитниці багаторічної, а також пізньостиглі із тимофіївки лучної, костреці очеретяної та червоної, що забезпечує продуктивне їх використання впродовж мінімум чотирьох років без значних коливань урожайності сухої речовини та якості корму. Встановлено, що формування бобово-злакових травосумішів із запропонованих злакових трав із додаванням конюшини повзучої або лядвенцю рогатого забезпечують 7,2–7,9 т/га сухої речовини та 0,74–0,82 т/га сирого протеїну.

УДК 633.2/3:631.53.01(477.43)

2015.4.174. СТРОКИ, СПОСОБИ СІВБИ І ПРИПОСІВНЕ УДОБРЕННЯ ЯК РЕГУЛЯТОРИ УРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ ЧОРНОГОЛОВНИКА БАГАТОШЛЮБНОГО (*POTERIUM POLYGAMUM* WALDST ET KIT.) НА ПІВДНІ ХМЕЛЬНИЧНИНИ / Пулю В.Л., Бахмат М.І. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 127–133. — Бібліогр.: 12 назв.

Чорноголовник багатошлюбний, строки сівби, способи сівби, удобрення фосфорне, продуктивність насіннєва.

Викладено історичну довідку інтродукції таксона *P. polygamum* (сорт Слава) на Хмельниччину з Кримського півострова. Визначено, що середня урожайність насіння чорноголовника багатошлюбного за період 2011–2013 рр. становила 7,5 ц/га (6,6–8,4) при коефіцієнті варіації — 14,4%. Встановлено, що за квітневої сівби рослини чорноголовника більш продуктивні порівняно з вересневою; приріст у зборі насіння у перший рік використання становив 1,7 ц/га. У наступні 2012–2014 рр., навпаки, кращі показники за всіма дослідними факторами спостерігалися у вересневих посівах, що пов'язано з випаданням кволої частки рослин при перезимівлі. Зафіксовано оптимальний спосіб сівби — широкорядний зі схемою розміщення рослин 45×45 см, перевага якого в середньому за трирічний цикл — 0,6 ц/га (7,8–7,2) при $НІР_{05}=0,6-1,2$ ц, проте вона не абсолютна, оскільки різниця між градаціями фактора у 0,1 ц значно поступалася $НІР_{05}=1,2$ ц. Виявлено, що припосівне внесення P_{60} забезпечувало надлишок збору насіння за весняної сівби — 1,0 ц/га (14,2%). Позитивним домінантом за статистикою трьохфакторного дисперсійного аналізу визначився фосфор (P_{60}).

УДК 633.2+633.31

2015.4.175. НОВЫЕ СОРТА КОРМОВЫХ КУЛЬТУР — ЗАЛОГ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ КОРМОПРОИЗВОДСТВА / Косолапов В.М., Пилипко С.В., Костенко С.И. // Достижения науки и техники АПК. — 2015. — Т. 29, № 4. — С. 35–37. — Библіогр.: 12 назв.

Сорти кормових культур, трави злакові, трави бобові, районування.

Упродовж 2011–2013 рр. одержано серію нових високопродуктивних сортів багаторічних бобових і злакових трав, призначених для вирощування як у оптимальних, так і екстремальних умовах різних регіонів Росії. Створено сорт люцерни мінливої з урожайністю зеленої маси 51–56 т/га, сухої речовини — 9–11 т/га, збором протеїну 0,8–1,3 т/га. Виведені сорти цієї культури відрізняються продуктивним довголіттям, високою зимостійкістю (98%). З використанням методів симбіотичних технологій створено новий сорт люцерни Агнія для сінокісного використання з продуктивністю сухої речовини до 15,6 т/га. Нові сорти багаторічних злакових трав — райграс пасовищний ВІК22, тимофіївка лучна ВІК911 — екологічно пластичні, стійкі до патогенів, формують на низьких агрофонах урожайність сухої речовини понад 11 т/га, зокрема насіннєва продуктивність райграсу перевищує 800 кг/га. Вони здатні рости тривалий час на одному місці з мінімальним зниженням продуктивності з віком. На агрофонах з високим вмістом азоту їх врожайність різко зростає. Високобілковий (18–20%) сорт кохії простягнутої Альянс характеризується високою соле- і посухостійкістю, врожайність її сухої маси в умовах Калмикії досягає 1,6–2,0 т/га, збір насіння — 200 кг/га. Виведено два нові сорти мітлиці велетенської: один для сінокісного використання, інший — для газоно-пасовищного.

УДК 633.262:631.52

2015.4.176. МЕТОДИ СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ КОСТРЕЦЯ БЕЗОСТОГО / Марініч Л.Г., Кавалір Л.В. // Інтенсифікація кормовиробництва — основа сталого розвитку галузі тваринництва: зб. наук. пр., присвяч. 150-й річниці з дня організації Полтавського губернського земства та 85-річчю заснування Ін-ту свинарства і АПВ. — Полтава, 2015. — С. 31–34. Шифр 545830.

Кострець безостий, селекція, культури перехреснозалильні, метод полікросу.

У результаті вивчення колекційних зразків відібрано низку високопродуктивних біотипів, які використовувалися як батьківські компоненти при схрещуванні. Серед них відмічено високу комбінаційну здатність Радіомутантів к-5 та Радіомутантів к-7 як материнських форм і Анто як батьківську. Встановлено, що кращими за урожаєм зеленої маси в першому поколінні були гібридні комбінації, отримані в результаті діалельних схрещувань: Радіомутант к-5 × Радіомутант к-7, Радіомутант к-5 × Анто, Радіомутант к-5 × Полтавський 52, Радіомутант к-7 × Анто, Полтавський 52 × Анто; за урожаєм сухої речовини — Радіомутант к-5 × Анто, Радіомутант к-5 × Полтавський 52, Радіомутант к-7 × Анто, Полтавський 52 × Анто; за урожаєм насіння кращими були гібриди Радіомутант к-7 × Анто, Полтавський 52 × Анто. Визначено, що у полікросному потомстві першого гібридного покоління кращими були комбінації 0105 та 0152, які істотно перевищували стандарт за урожаєм зеленої маси, сухої речовини та насіння.

УДК 633.3:631.5

2015.4.177. БУРКУН БІЛИЙ ОДНОРІЧНИЙ — ПЕРСПЕКТИВНА КОРМОВА КУЛЬТУРА / Влашук А.М., Прищепо М.М., Конашук О.П., Колпакова О.С. // Агроном. — 2015. — № 3. — С. 216–218.

Буркун білий однорічний, обробіток ґрунту, скарифікація насіння, зелений конвеєр.

Наведено біологічні властивості, оптимальні норми удобрення, зрошення та особливості агротехніки буркуну (солодка конюшина). Зазначено, що у 1 кг зеленої маси буркуну міститься 0,18 кормових одиниць, у той час як у люцерні — 0,14, конюшині — 0,16. В зеленій масі рослин буркуну міститься 18–22% сирого протеїну та 19–22% сирової клітковини. Оскільки рослина містить кумарин, через смак якого тварини погано їдять буркун, наведено оптимальні ґрунтово-кліматичні умови і строки його збирання, за яких зменшується вміст цього алкалоїду. Буркун добре росте як у чистому вигляді, так і у сумішках у системі зеленого конвеєра разом з кукурудзою на силос і зелений корм, суданською травою, райграсом однорічним. Запропоновано висівати культуру на засолених ґрунтах для покращання їх структури. Рекомендовано перед сівбою проводити скарифікацію насіннєвого матеріалу за допомогою скарифікатора СК-2, що підвищує лабораторну схо-

жість на 65%, польову — на 45%. Разом з тим запропоновано обробляти насіння розчином бору та молібдену, проводити нітрагінізацію та інокуляцію Ризоторфіном, який сприяє не лише підвищенню урожаю буркуну, а й збільшенню вмісту протеїну в ньому. Визначено, що урожайність насіння буркуну в середньому становить 0,55–0,85 т/га, зеленої маси — 36–44 т/га, а економічна ефективність його вирощування вища за показники конюшини, люцерни, еспарцету.

УДК 633.31/.37:546.17

2015.4.178. АККУМУЛЯЦІЯ АЗОТА БОБОВИМИ ТРАВАМИ В ОДНОВИДОВИХ І СМЕШАНИХ ПОСЕВАХ НА ДЕРНОВО-ПОДЗОЛИСТИХ ПОЧВАХ / Эседуллаев С.Т., Шмелева Н.В. // Кормопроизводство. — 2015. — № 8. — С. 7–10.

Акумуляція азоту, козлятник східний, люцерна мінлива, травосуміші, поживна цінність.

Встановлено, що найбільш інтенсивно накопичення азоту, в т.ч. і симбіотичного, відбувається в чистих посівах люцерни мінливої. Обсяг акумульованого азоту в контрольному варіанті (без добрив) становив 182 кг/га, на фоні з мінеральними добривами — 191 кг/га, у козлятнику і конюшині азототривалісна здатність виявилася значно нижчою. У змішаних посівах перевагу на фоні без добрив мали посіви люцерни мінливої, а з добривами козлятник і люцерна показали приблизно однакові результати. Зменшення рівня накопиченого азоту в травосумішках порівняно з чистими посівами відбулося через те, що злаковий компонент використовував частину азоту, накопиченого бобовими травами. Поліпшення умов мінерального живлення істотно збільшило кількість кореневих залишків і накопиченого азоту тільки у конюшині, тоді як у козлятнику та люцерні зміни були незначними. Максимальні врожай зеленої маси, збір сухої маси, кормових одиниць і перетравного протеїну в контрольному варіанті забезпечила люцерна. На фоні з мінеральними добривами люцерна перевищувала конюшину тільки за врожайністю зеленої маси, а за іншими показниками вони були рівні, що свідчить про ефективність мінерального живлення посівів конюшини. Продуктивність змішаних посівів на обох агрофонах була приблизно однаковою. Визначено оптимальне співвідношення компонентів у сумішах на основі козлятнику східного (козлятник 50% + конюшина 25% + тимофіївка 25%) та люцерни (люцерна 50% + конюшина 25% + тимофіївка 25%) на обох фонах живлення.

УДК 633.31/.37:631.527

2015.4.179. ЕКОЛОГІЧНО-АДАПТИВНА ОЦІНКА СОРТОЗРАЗКІВ БОБІВ КОРМОВИХ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ НАСІННЯ / Іванюк С.В., Барвінченко С.В., Бабич А.О., Цицюра Т.В., Вільгота М.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 9–16. — Бібліогр.: 15 назв.

Боби кормові, показники якості насіння, протеїн, екологічна пластичність, екологічна стабільність.

Упродовж 2012–2014 рр. проведено оцінку сортів бобів кормових Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН, визначено параметри їх екологічної адаптивності та стабільності за важливими показниками якості зерна методами дисперсійного і регресійного аналізів. За результатами біохімічного аналізу зерна бобів кормових виділено сортозразки: Візир, Віват, Харчові боби / Skladia — у зерні яких міститься 32,5–34,1% протеїну. З огляду на екологічну пластичність та стабільність рекомендовано використовувати їх у подальшому як вихідний матеріал для створення нових високопротеїнових сортів з підвищенням вмістом жиру. Встановлено тісний позитивний зв'язок між вмістом протеїну та вмістом жиру у цієї культури.

УДК 633.31:631.55.034

2015.4.180. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ НАСІННЄВОЇ ЛЮЦЕРНИ: монографія / Сторчак М.В. — Херсон: Айлант, 2015. — 244 с. *Люцерна насіннева, землеробство органічне, агротехніка, історіографія.*

Висвітлено історіографію насіннєвої люцерни, виявлено роль окремих українських учених, яким належить основоположне значення у запровадженні екологобезпечних елементів у технології вирощування люцерни на насіння. Сфор-

мовано основні критерії розробки української оптимізованої агроєкокультури насіннєвої люцерни. Показано стан зародження, становлення і розвиток екологізації для підвищення насіннєвої продуктивності люцерни при веденні органічного землеробства в умовах зрошення у південному Степу України. Оптимізовано і удосконалено способи технології з підготовки насіння люцерни до сівби у єдиному циклі з очищенням, скарифікацією і обробкою його біостимулятором і репелентами на екологічній основі. Удосконалено способи з розрахунку норми висіву насіння. Визначено вплив ширококорядного способу сівби і бджолиних запилювачів на підвищення насіннєвої продуктивності люцерни. Виявлено вплив екологобезпечних прийомів, нетоксичного препарату і способів очищення насіння від карантинних і основних бур'янів на насіннєву продуктивність люцерни. Визначено вплив агротехнічних методів боротьби на зниження чисельності шкідників з використанням репеленту (дизельне паливо). Показано ефективність використання мікроелементів і біостимуляторів для поліпшення посівних якостей насіння і позакореневого живлення насіннєвих посівів люцерни, формування квіток і підвищення насіннєвої продуктивності. Обґрунтовано використання води Сиваша як гербіциду проти повитиці (авторське свідоцтво № 1824145) та екологобезпечного нетоксичного препарату для бджолиних запилювачів і дешевого, ефективного десиканту для господарств Херсонської обл. та Північного Криму. Розроблено оптимізовану екологобезпечну технологію вирощування двох врожаїв насіння люцерни на одній зрошуваній площі з використанням ранньостиглого сорту і максимальної чисельності бджолиних запилювачів у фазі цвітіння насіннєвих посівів. Удосконалено екологобезпечні технологічні прийоми вирощування люцерни на насіння в умовах краплинного зрошення за різними схемами посіву з 1-го, полуторного, 2-го і двох укосів. Розроблено пропозиції виробництву та наведено результати виробничого впровадження.

УДК 633.35:633.13:631.53.04"4"(477.82)

2015.4.181. ПРОДУКТИВНІСТЬ СУМІСНИХ ПОСІВІВ ГОРОХУ ПОЛЬОВОГО З ВІВСОМ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ ПОЛІССЯ ЗАХІДНОГО / Дудченко В.І. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2015. — Вип. 80. — С. 43–47. — Бібліогр.: 6 назв.

Горох польовий (пелюшка), строки сівби, зелена маса, сирий протеїн.

Упродовж 2011–2013 рр. вивчено вплив строків сівби сумісних посівів гороху польового сорту Звягельський з вівсом сорту Деснянський на формування урожайності зеленої маси, зерна та якісні показники. Встановлено, що на дерново-підзолистих ґрунтах Західного Полісся найбільшу врожайність зеленої маси (32,3 т/га) та насіння (2,63 т/га) горохо-вівсяна суміш забезпечила за раннього строку сівби (початок весняно-польових робіт). За сівби на 7-му–21-шу добу врожайність зеленої маси зменшується на 6,2–23,5% та насіння — 9,5–39,2%. Визначено, що проведення сумісних посівів гороху польового з вівсом через 7–14 діб після раннього строку сівби сприяло збільшенню вмісту сирого протеїну до 14,0–14,03% та білка в насінні до 19,06–20,6% порівняно з раннім строком. При цьому вихід сирого протеїну горохо-вівсяної суміші був на рівні 0,69–0,70 т/га.

УДК 633.361:631.52

2015.4.182. СОРТ ЕСПАРЦЕТА ВЕЛЕС / Грязева Т.В., Игнатъев С.А., Чесноков И.М., Метлина Г.В. // Достижения науки и техники АПК. — 2015. — Т. 29, № 5. — С. 70–71. — Библиогр.: 9 назв.

Еспарцет піщаний, зелена маса, сіно, насіння, ефективність біоенергетична.

Наведено результати двох циклів (2009–2012 рр.) вивчення продуктивності та якості корму еспарцету сорту Велес. Визначено переваги господарсько-біологічних показників еспарцету Велес порівняно зі стандартом Зерноградський 2. Встановлено, що в середньому за 2 цикли врожайність зеленої маси сорту Велес становила 28,6 т/га, що на 1,8 т/га, або на 6,7% вище, ніж у стандарті. Порівняно із Зерноградський 2 врожайність сіна досліджуваного сорту в усі роки обліку була вище і в середньому за 2 цикли становила 7,4 т/га, що на 0,8 т/га або на 12,1% більше ніж у стандарті. За

врожайністю насіння еспарцет сорту Велес в усі роки обліку та за циклами перевершував стандарт. За 2 цикли середня врожайність його насіння становила 0,63 т/га, що на 8,6% вище ніж у Зерноградського 2. Сорт Велес відрізняється від стандарту більш раннім і потужним розвитком, більшою кущистістю і облістяністю. За збором кормових одиниць він перевершує стандарт на 826–866 к.од./га, сирого протеїну — на 197–243 кг/га, перетравного протеїну — на 175–220 кг/га. Порівняно з Зерноградським 2 у новому сорті Велес міститься більше на 1118 МДж/га енергії, у нього вищий коефіцієнт енергетичної ефективності, нижча енергоємність продукції.

УДК 633.39:631.8:631.5

2015.4.183. СЕРАДЕЛА ПРОПОНУЄ СВОЇ ПОСЛУГИ / Вишневецька О., Дідківський С., Мельниченко А. // The Ukrainian farmer. — 2015. — № 9. — С. 74–75.

Серадела, конвеєр зелений, вміст протеїну, удобрення.

Наведено результати досліджень вирощування серадели підсівної. Установлено, що урожай цієї культури за два укоси становить 23–35 т/га зеленої маси та до 5,5 т/га сіна, яке за поживністю удвічі вище за сіно луків і не поступається сіну з конюшини. Визначено, що оптимальними нормами внесення мінеральних добрив є $P_{45-60}K_{45-60}$, що забезпечує приріст урожаю зеленої маси на 20–25%. Запропоновано систему удобрення серадели посівної на основі біологічного препарату та рідких мінеральних добрив без вмісту азоту, що дає змогу одержати високу продуктивність культури — 25,6 т/га зеленої та 4,88 т/га сухої маси. Зазначено, що серадела добре витримує довготривалі посушливі періоди, а після опадів відновлює вегетацію і нарощує достатню вегетативну масу восени, завдяки чому її включено до зеленого конвеєру. У середньому за п'ять років урожайність зеленої маси серадели сорту Іскорость після жита ярого + пелюшки становила 10,0–17,1 т сухої маси — 2,3–4,1 т/га (дата використання серадели 9–18 жовтня); після вівса + амаранту — 13,7–16,9

(19 жовтня — 1 листопада) та 2,4–3,3 т/га; після редьки олійної + пайзи — 10,3–19,9 та 2,0–3,7 т/га (5–15 листопада). Найвищі врожаї серадели 13,3–19,9 т/га отримано при внесенні добрив $P_{30}K_{60}$ та $N_{30}P_{30}K_{60}$ під сумішки.

УДК 633.2.031:631.543.8

2015.4.184. УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ЛЮПИНУ ВУЗЬКОЛИСТОГО І ВІВСА ГОЛОЗЕРНОГО ЗА СУМІСНОГО ВИРОЩУВАННЯ / Голодна А.В., Павленко В.Ю., Ремез Г.Г. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2014. — Вип. 17. — С. 11–16. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544851.

Люпин вузьколистий, овес голозерний, норма висіву, протеїн сирий, посіви сумісні, добрива.

Представлено результати досліджень (2010–2012 рр.) з вивчення впливу загущення агроценозу люпину вузьколистого сорту Переможець вівсом голозерним сорту Саломон за схемою добавлення, а також удобрення та передпосівної обробки насіння препаратами на основі азотфіксуючих бактерій на рівень урожайності, якості зерна обох компонентів та збір протеїну. Встановлено, що за сумісного вирощування люпину вузьколистого і вівса голозерного формується урожайність сумішки 4,25 т/га за максимальним показником для люпину і вівса в монопосіві 2,14 і 3,09 т/га відповідно. Найвища урожайність сумішки (4,25 т/га) формувалася на варіанті технології вирощування, де передбачено внесення $N_{30}P_{45}K_{45}$, норму висіву вівса 2,5 млн шт./га, передпосівне оброблення насіння вівса препаратом агробактерин (за рівня на аналогічному варіанті без оброблення насіння 3,84 т/га). Визначено, що найвищий збір сирого протеїну (0,84 т/га) забезпечував варіант технології вирощування, який включав внесення N_{30} , норму висіву вівса голозерного 2,5 млн шт./га та передпосівне оброблення насіння люпину вузьколистого штамом бульбочкових бактерій № 359а та вівса голозерного агробактерином.

633.5/.9 Технічні культури

Науковий референт — доктор техн. наук ГІЛЯЗЕТДІНОВ Р.Н.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН КАЛЕНСЬКА С.М.

УДК 519.233.5:677.11.044.4

2015.4.185. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗБЕРІГАННЯ ЛЛЯНОЇ СИРОВИНИ В РІЗНИХ УМОВАХ / Бобирь С.В., Кузьміна Т.О., Єдинович М.Б. // Вісник Херсонського національного технічного університету. — Херсон, 2015. — № 3(54). — С. 88–92. — Бібліогр.: 7 назв.

Льоносировина, вологість льоносировини (зберігання), препарат біологічно активний, моделювання математичне, геотекстиль органічний.

Відомо, що діючі державні стандарти України на льоносировину встановлюють гранично допустимі значення її вологості, яка не повинна перевищувати 23%, тому проблема збереження льоносировини підвищеної вологості завжди залишається актуальною. З метою тривалого зберігання льоносировини використано декілька видів консервантів: карбамід, композиційний препарат на основі фосфату карбаміду та оксіетильованого нонілфенолу АФ 9-10, біологічно активні препарати "Триходермін" і "Фітоспорін-М". Дані препарати мають високу біологічну, фунгіцидну, бактерицидну активність, в першу чергу проти патогенних грибів і бактерій, і є екологічно безпечними. Встановлено, що фізико-механічні показники стебел соломки льону підвищеної вологості, за всіма варіантами обробки, протягом 3 місяців зберігання поступово змінюються. Найбільше втратила свої початкові показники солома у контрольному варіанті. Так, показник розривного навантаження одиничного волокна, одержаного із лляної соломки з вологістю 35%, знизився в 8,1 раза. За використання консервуючих речовин також спостерігається поступова зміна кольору, підвищення показників відокремлюваності та вмісту волокна, зниження лінійної щільності та розривного навантаження одиничного волокна. Але ці

зміни на даному етапі зберігання є позитивними, тому що вказують на процес мацерації стебел, який сприяє повільному мікробіологічному перетворенню соломки в тресту. За результатами органолептичної та інструментальної оцінки трести відзначено, що на 1- та 2-му місці за своїми консервувальними характеристиками є біологічно активні препарати "Фітоспорін-М" і "Триходермін", на 3-му — композиційний препарат на основі фосфату карбаміду і нонілфенолу АФ 9-10, а на 4-му — карбамід. На основі аналізу математичних моделей та експериментальних даних зроблено висновок, що обраний біологічно активний препарат "Фітоспорін-М" має ефективну консервувальну дію. За його застосування в діапазоні концентрацій 0,5–1,25% відзначається високий ступінь збереження фізико-механічних показників, особливо розривного навантаження, що є одним із основних показників якості льоносировини.

УДК 613.6+632.934:001.5

2015.4.186. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВІДРИВУ СТЕБЕЛ ВІД ПАСА / Пуць В.С., Клименко О.Д., Мартинюк В.Л. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 170–176. — Бібліогр.: 5 назв.

Стрічка льону, розтягнутість стебел у стрічці, розпушування, підрівнювання стебел у стрічці, пристрій для підрівнювання, моделювання, транспортер, пас, кулачковий механізм.

Розглянуто актуальне питання спрямоване на підвищення якості трести, яку одержують зі стебел льону-довгунця, а саме, розтягнутість стебел у стрічці. Даний фактор суттєво впливає на вихід довгого, найбільш цінного, волокна. У процесі первинної переробки трести льону-довгунця на м'яль-

но-тіпальному агрегаті стрічка затискається у затискному транспортуальному конвеєрі спочатку за комлеву частину, а верхівна частина обробляється тіпальними барабанами, потім стрічка перехоплюється і обробляється комлева частина. Таким чином, стебла стрічки, що не затискаються у затискному транспортуальному конвеєрі, відходять до коротких волокон. Запропоновано операцію підрівнювання виконувати на одному з заключних етапів, тобто безпосередньо перед формуванням рулонів зі стрічки трести льону, що забезпечується встановленням пристрою для підрівнювання стебел льону на підбираючому транспортері прес-підбирача. Проведено теоретичний аналіз процесу відриву стебел від поверхонь пасів шляхом моделювання системи: пасовий транспортер — стебла льону. Відрив стебел забезпечується тим, що під пасами встановлені кулачки, які, обертаючись, періодично ударають знизу по пасах зі стеблами і створюють таким чином умови для їх відриву. За результатами теоретичних досліджень зроблено висновок, що на потрібну величину кутової швидкості обертання кулачка найбільше впливає кут нахилу стрічки транспортера та співвідношення величини радіуса кулачка і відстані від початку стрічки до місця контакту паса з першим кулачком. З іншого боку, при виборі кутової швидкості обертання кулачка необхідно її узгоджувати зі швидкістю транспортерної стрічки. Встановлено, що для створення потрібного кінематичного режиму величину радіуса кулачка необхідно приймати в межах 0,05–0,10 м.

УДК 620.16.63

2015.4.187. ВИЗНАЧЕННЯ КОЕФІЦІЄНТА ТЕРТЯ КОВЗАННЯ МАКУХИ НАСІННЯ ЛЬОНУ ОЛІЙНИХ СОРТІВ ПО ПОВЕРХНЯХ РІЗНИХ МЕТАЛІВ / Кузьмінський Р.Д., Василькевич В.О., Шеремета Р.Б. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 102–109. — Бібліогр.: 12 назв.

Насіння льону, макуха, поверхні металів, сухе тертя, коефіцієнт тертя ковзання.

Відомо, що фізико-механічні властивості сировини, з якої виробляють олію, суттєво впливають на ефективність процесу пресування і на конструктивні параметри робочих органів. До основних властивостей сировини відносяться: вологість насіння, вміст олії, засміченість, коефіцієнт тертя і інші. Від значення коефіцієнта тертя сировинного матеріалу по робочих поверхнях обладнання залежать енергоємність та термін роботи робочих органів, які потребують реставрації або заміни. Відзначено, що для шнекових пресів під час 1-го проходу сировиною для отримання олії є насіння льону, а під час 2- та 3-го проходів — макуха, властивості якої є недостатньо вивчені. Проведено дослідження коефіцієнта тертя ковзання макухи з насіння олійного льону по поверхнях різних металів: листові поверхні необробленої сталі, оцинкованої сталі, іржавостійкої сталі та алюмінію на приладі кільцевого зсуву Шульца RST-01.РС. З аналізу отриманих значень коефіцієнта тертя ковзання макухи насіння льону по поверхнях різних матеріалів встановлено, що найвищий коефіцієнт тертя має місце по поверхні необробленої сталі, а найнижчий — по поверхні оцинкованої сталі. Зроблено висновок, що коефіцієнт тертя ковзання макухи насіння льону суттєво змінюється залежно від того, по поверхні якого матеріалу проходить ковзання, а також отримані результати уможливають вибір матеріалу для робочих органів машини і є підставою для обґрунтування раціональних режимів багаторазового відтискання олійної сировини шнековими пресами.

УДК 631.35:633.521

2015.4.188. СИСТЕМИ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛЬОНУ / Герасимчук О.П., Ткачук О.Л. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 47–51. — Бібліогр.: 5 назв.

Ефективність льонарства, льон, підхід системний, система перетворень, модель, елементарна операція, переорганізація систем.

Розглянуто питання підвищення ефективності галузі льонарства на основі формування систем перетворення льону, які охоплюють процеси вирощування, збирання, первинної переробки, прядіння, ткацтва та оздоблення і розглядаються як цілісна множина технологічних операцій, відношень і зв'язків між ними. Таким чином, залежно від необхідного кінцевого

стану — кінцевого продукту, тобто від мети перетворення, можна створити різні системи перетворення. Крім того, одна й та ж система перетворення льону містить побічні виходи. Так, під час виготовлення текстильних матеріалів та виробів із льону відходи виробництва можуть бути використані для виготовлення різноманітних матеріалів. Зазначено, що вже на етапі визначення з необхідним кінцевим станом продукту системи перетворення льону, закладаються ресурси підвищення енергоефективності, формуються вимоги до окремих операцій і технічних систем для їх реалізації. Перетворення виконуються на основі певних технологій. Один і той же кінцевий стан продукту, що визначається вектором його властивостей, може бути реалізований різними технологіями. Наведено, що структура моделі систем перетворення льону повинна містити: початковий і кінцевий стан виробів із льону, що описується вектором його властивостей; побічні виходи; технології, що реалізують часткові перетворення; системи-оператори, що реалізують перетворення; зв'язки матеріального енергетичного та інформаційного характеру. Зроблено висновок, що побудова та наступна переорганізація систем перетворення льону сприятиме утворенню серії системних ефектів, у т.ч. таких, що сприятимуть підвищенню ефективності галузі.

УДК 631.358:633.521

2015.4.189. ОБґРУНТУВАННЯ РЕЖИМУ РОБОТИ ПРИСТРОЮ ДЛЯ ОБМОЛОЧУВАННЯ СТРІЧКИ ЛЬОНУ / Дударев І.М., Герасимик Т.П., Хомич А.В., Мекуш О.Г. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 69–73. — Бібліогр.: 5 назв.

Пристрій для відокремлення насіння, обмолочування, стрічка, льон олійний, експеримент багатofакторний, режим роботи пристрою.

В статті розглянуто актуальне питання щодо одержання з льону олійного не тільки насіння, але й волокнистої сировини для виробництва кручених виробів, нетканих матеріалів та целюлозовмісних матеріалів функціонального призначення. Відзначено, що льон олійний має анатомічні та морфологічні особливості, які відмінні від льону-довгунця. Це зумовлює необхідність їх врахування при розробці конструкції пристроїв для відокремлення насіннєвої частини урожаю від стеблової маси. Представлено результати проведення багатofакторного експерименту у вигляді математичних моделей кількісних показників, які характеризують пошкодження насіння та відхід стебел у лляний ворох під час роботи запропонованого пристрою залежно від: кількості стебел на 1 пог. м стрічки; коефіцієнта ущільнення верхівкової частини стрічки; кутової швидкості обертання барабана; відносної вологості насіннєвих коробочок. З аналізу графічної залежності зроблено висновок, що найменше пошкодження насіння та незначний відхід стебел у лляний ворох виникають за наступного режиму роботи пристрою: кількість стебел на погонний метр стрічки — 1100 шт.; кутова швидкість обертання барабана — 5,2 с⁻¹; коефіцієнт ущільнення верхівкової частини стрічки — 3; відносна вологість насіннєвих коробочок — не більше 15%.

УДК 631.358:633.521

2015.4.190. ОБґРУНТУВАННЯ КІНЕМАТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ СЕПАРАТОРА ЛЛЯНОГО ВОРОХУ / Дударев І.М. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 73–79. — Бібліогр.: 3 назви.

Лляний ворох, сепаратор, секція, обґрунтування, параметри кінематичні, розтяг.

Відомо, що при встановленні раціональних режимів роботи сепаратора лляного вороху необхідно враховувати його склад та фізико-механічні властивості, а також важливе значення має допустима величина розтягу шару лляного вороху. Тому проведені теоретичні дослідження, спрямовані на обґрунтування кінематичних параметрів розтягувальних секцій сепаратора шару лляного вороху, є актуальними. Встановлено, що сумарний розтяг шару лляного вороху на всіх етапах роботи сепаратора не має призводити до його розриву. Це можливо за умови, якщо величина розтягу не перевищує довжини суплідь льону, оскільки плутанина лляного вороху утворена переважно з обривків суплідь і саме за рахунок зчеплення розгалужених суплідь ворох є важкороздільним. На основі отриманої теоретичним шляхом залежності об-

ґрунтовано кінематичні параметри розтягувальних секцій сепаратора лляного вороху, за яких досягається необхідна величина розтягу шару лляного вороху.

УДК 632.65:632.913

2015.4.191. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНОЇ ГНІЛІ СОЇ В УМОВАХ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Сокол Т.В., Петренко В.П. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2015. — Вип. 19. — С. 103–108. — Бібліогр.: 8 назв.

Соя, вугільна гниль, розвиток хвороби, моніторинг, прогнозування, стійкість.

Відомо, що урожай сої значною мірою залежить від впливу низки різних факторів, зокрема негативного впливу хвороб та шкідників. Через розширення посівних площ під соєю, насичення ринку іноземними сортами і концентрації вирощування даної культури, складаються сприятливі умови для швидкого поширення хвороб. Установлено, що рівень поширення вугільної гнилі на посівах сої в умовах східної частини Лісостепу України впродовж 2011–2014 рр. збільшився від 5% у 2011 р. до 25% у 2014 р. Тому все більше уваги приділяється оцінці і регулюванню фітосанітарного стану агрофітоценозів з урахуванням особливостей поля (рельєф, структура ґрунтового покриву, сівозміна, сорт тощо). За результатами фітосанітарного моніторингу посівів сої виявлено поширення вугільної гнилі на посівах впродовж 2011–2014 рр. Визначено динаміку розвитку хвороби за роками, залежність рівня ураженості від умов погоди та реакцію різних сортів на ураженість збудником. Виявлено відмінність у реакції сортів сої на ураженість збудником вугільної гнилі. За кількістю загинув рослин від шкідливої дії патогену визначено більш витривалі сорти сої (Подяка та Естафета). Підкреслено, що проблема ураження сої вугільною гниллю потребує уважного та ретельного вивчення з метою відбору толерантних зразків та розробки методів визначення стійкості до даного патогену, а також постійного моніторингу виробничих посівів сої в усіх зонах вирощування культури для виявлення кордонів ареалу збудника.

УДК 633.34:631.526.3:631.53.048:632.51

2015.4.192. МІЖВИДОВА КОНКУРЕНЦІЯ ТА ЗАБУР'ЯНІСТЬ ПОСІВІВ СОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД МОДЕЛІ АГРОФІТОЦЕНОЗУ / Шевніков М.Я., Міленко О.Г. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2015. — Вип. 19. — С. 125–130. — Бібліогр.: 7 назв.

Соя, сорт сої, норма висіву, спосіб догляду за посівами, бур'яни (чисельність і маса).

Відмічено, що загальнобіологічний та гуманітарний аспекти визнають право на існування бур'янистих угруповань, оскільки кожний вид бур'янів — це унікальний генотип, і втрата будь-якого з них призведе до зменшення ботанічного різновиду рослинності. Нині у землеробстві спостерігається зміна уявлення про роль бур'янів в агрофітоценозах. Якщо раніше панівною була концепція знищення бур'янів, то зараз широкого розповсюдження набуває нова — регулювання їх чисельності. Економічно доцільніше — не допустити їх масового поширення до екологічно безпечного рівня, оскільки бур'яни небезпечні своєю високою чисельністю, а не ботанічною різноманітністю. У результаті досліджень проаналізовано рівень забур'яненості агрофітоценозу сої залежно від властивостей сорту, норм висіву, способів догляду за посівами та стійкості її рослин у процесі міжвидової конкуренції з бур'яною рослинністю. Встановлено, що сорт Устя мав вищу забур'яненість порівняно з посівами сорту Романтика, а механічний спосіб догляду за посівами дає можливість знизити чисельність бур'янів до 76% порівняно з контролем і масу бур'янів — до 77%. При застосуванні хімічного способу догляду за посівами чисельність бур'янів зменшилась до 91%, а їх маса до 95% порівняно з контролем. Норма висіву впливала на всіх варіантах дослідження незалежно від способу догляду та сорту. Так за рахунок збільшення норми висіву насіння від 600 тис./га до 900 тис./га чисельність та маса бур'янів знижувались до 64%.

УДК 633.521:632.165:631.358

2015.4.193. ВТРАТА ВОЛОКНА В ПОЛЕГЛОМУ СТЕБЛОСТОЇ І ГОТУВАННЯ РОШЕНЦЕВОЇ ЛЬОНОТРЕСТИ / Шей-

ченко В.О., Лімонт А.С., Руденко В.Г., Поліщук О.С. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 258–266. — Бібліогр.: 9 назв.

Льон-довгунець, стеблостій, вилягання, вміст волокна, втрата врожаю, треста, статистичні дані.

Висвітлено результати наукових досліджень щодо впливу вмісту волокна в стеблах льону-довгунця на схильність їх до вилягання. Відзначено, що полеглий стеблостій льону-довгунця утруднює, а інколи і унеможлиблює механізоване брання. За такого стеблостою розстелена стрічка соломки ускладнює використання машин і механізмів на готуванні трести росляним мочінням. Крім того, при первинній переробці трести переплутані стебла ускладнюють технологічне налагодження обладнання та спричиняють зменшений вихід довгого волокна і зниження його якості. Ступінь стійкості рослин льону-довгунця до вилягання оцінюють за 5-баловою системою: 5 балів — прямостоячий льон; 4 — злегка полеглий, за якого стебла похилені до горизонту під кутом 70°; 3 — середнє вилягання, за якого стебла похилені до горизонту під кутом 45°; 2 — сильне вилягання, за якого стебла похилені до горизонту під кутом 20°; 1 бал — надто сильне вилягання, за якого стебла лежать на ґрунті. За стійкості льону-довгунця до вилягання 3 бали робота льонокомбайнів можлива при їх русі проти напрямку вилягання, а за стійкості 1–2 бали комбайнове збирання майже неможливе. Встановлено, що вміст волокна в стеблах досліджуваних сортів льону-довгунця коливався в межах 23,3–33,9%, зігнутість стебел змінювалася від 22,7 до 100,0%, кількість рослин з рівним стеблом варіювала від 2,0 до 37,0%. Між зігнутістю стебел і вмістом у них волокна виявлений додатний кореляційний зв'язок з коефіцієнтом кореляції +0,308, а між кількістю рослин з рівним стеблом і тією ж факторіальною ознакою — від'ємний з коефіцієнтом кореляції –0,370. Дослідження виявлених кореляційних зв'язків і відповідних рівнянь регресії показали, що із збільшенням вмісту волокна в стеблах на 1,0% їх зігнутість зростає на 2,6%, а кількість рослин з рівним стеблом зменшується на 1,4%. Відмічено ефективні способи, що сприяють зменшенню вилягання стеблостою: поліпшення рівномірності розподілу органічних і мінеральних добрив по поверхні удобрюваного поля; належне зароблення в ґрунт розподілених добрив з використанням дискових знарядь; якісний передпосівний обробіток ґрунту, що забезпечує загортання насіння льону-довгунця на відповідну глибину; формування належної густоти стеблостою льону-довгунця перед збиранням; використання ефективних засобів руйнування ґрунтової кірки, підживлення рослин калійною сіллю у визначених дозах, застосування ретардантів. Відзначено, що при зміні стійкості до вилягання на 1 бал вихід довгого волокна з соломки може зростати більш ніж на 1,2%.

УДК 658.51:631.3

2015.4.194. УЗГОДЖЕННЯ СКЛАДОВИХ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗБИРАННЯ ОЗИМОГО РІПАКУ / Березовецький С.А. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 26–32. — Бібліогр.: 8 назв.

Ріпак озимий, втрати врожаю, обприскування стеблостою, моделювання імітаційне, кореляційні відношення, склеювачі, терміни збирання.

Розглянуто питання зменшення втрат насіння ріпаку озимого за використання результатів комп'ютерних експериментів щодо виконання технологічно поєднаних процесів обприскування стеблостою та комбайнового збирання насіння озимого ріпаку із заданим технічним оснащенням і врахуванням впливу біологічно-предметної та агрометеорологічної складових на часові обмеження функціонування відповідної техніки. Відмічено, що втрати врожаю через біологічні процеси розтріскування стручків та самоосипання насіння можуть сягати 60%, тому для зменшення витрат с.-г. підприємства використовують технології збирання з попереднім застосуванням склеювачів. Внесення цих препаратів на поверхню стеблостою відбувається на етапі поживтіння стручків та дає змогу уникнути втрат насіння як до початку комбайнового збирання, так і під час його здійснення. Розроблено комп'ютерну програму, що враховує особливості сукупного впливу предметно-біологічних процесів та агрометеорологічних умов на часові обмеження їх функціонування, а також перебіг

технологічних операцій у розрізі календарного періоду. На основі проведених комп'ютерних експериментів зроблено висновок, що запізнення із виконанням механізованих процесів обприскування стеблостою для внесення склеювачів зумовлює втрати насіння озимого ріпаку через їх розтріскування як до початку механізованих процесів збирання врожаю, так і під час їх виконання. Встановлено, що використання висококліренсного обприскувача Мекосан Тескома Laser 4240-30 на площі понад 250 га призводить до високої ймовірності запізнення із роботами. Використання комбайна типу CLAAS Mega 360 за різних термінів часу початку збиральних робіт дає підстави констатувати, що більшого системного ефекту можна домогтися за умови порівняно швидшого виходу техніки в поле за наявності 70% сухих стручків озимого ріпаку.

УДК 677.021.11.83

2015.4.195. АЛГОРИТМ СТВОРЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОДЕРЖАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЗІ СТЕБЕЛ БЕЗНАРКОТИЧНИХ КОНОПЕЛЬ / Ляліна Н.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. — Херсон, 2015. — № 2(53). — С. 38–42. — Бібліогр.: 8 назв.

Конопелі безнаркотичні, порівняльний аналіз, волокно конопляне, коноплярство, сировина, технологічні операції, алгоритм.

Відмічено, що безнаркотичні конопелі є одним із найцінніших видів текстильної сировини, традиційної для нашої держави. Їх широке застосування викликане надзвичайно цінними споживчими властивостями продукції та відсутністю особливих географічно-зональних вимог до вирощування, а вироби з волокна конопель характеризуються підвищеною міцністю і аністатичними властивостями. Високі врожаї стебел роблять конопелі більш конкурентоспроможними порівняно з лісовими насадженнями при використанні на енергетичні цілі тощо. Запропоновано наукову гіпотезу з розвитку теоретичних основ одержання інноваційної продукції зі стебел безнаркотичних конопель, та розроблено узагальнений алгоритм проведення наукових досліджень зі створення енергоощадної технології переробки безнаркотичних конопель. На основі аналізу світового досвіду та розвитку коноплярства в Україні зроблено висновок, що скорочення посівних площ конопель в Україні порівняно зі світовими масштабами спричинено відсутністю попиту на довге та коротке волокно в нашій державі; Україна має можливості для стабілізації стану та подальшого розвитку коноплепереробної галузі. Це, насамперед, сприятиме природно-кліматичні умови для вирощування конопель та одержання високих урожаїв волокна і насіння, а також використання високопродуктивних вітчизняних безнаркотичних сортів конопель. Таким чином, розробка енергоощадних технологій переробки стебел безнаркотичних конопель з метою одержання інноваційної продукції сприятиме виходу коноплепереробної галузі України з кризового становища та розширенню сфери застосування конопляної сировини.

УДК 677.11.021

2015.4.196. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛЬОНАРСТВА У ПІВДЕННИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ / Клевцов К.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. — Херсон, 2015. — № 2(53). — С. 33–37. — Бібліогр.: 3 назви.

Луб'яні волокна, льон олійний, треста, якість, інноваційні технології, переробні підприємства, економічна доцільність, потужність.

Висвітлено динаміку зростання посівних площ льону олійного в Херсонській обл. та в цілому по Україні. Так, у 2002 р. в нашій державі посівні площі льону олійного становили 9,35 тис. га, а в 2010 р. вони збільшилися більш ніж у 6 разів і становили 60,22 тис. га. Наведені обсяги зростання посівних площ вимушують виробників вирішувати проблему утилізації стебел та збереження навколишнього середовища. Одним з шляхів вирішення цієї проблеми є переробка стебел на волокно. Доведено необхідність будівництва переробних підприємств для цієї культури. Наведено детальні технологічні розрахунки будівництва підприємства з переробки сировини льону олійного, які показують, що розрахункова потужність заводу становитиме близько 6000 т/рік, що забезпечить сировиною двоагрегатний завод у двозмінному режимі роботи. При цьому випуск готової продукції (волокна) становитиме

1311,43 т/рік, а додатково одержана продукція (костриця) — 3794,3 т/рік, яка може бути сировиною для виробництва пеллетів, брикетів та інших видів продукції.

УДК 677.11.021

2015.4.197. УДОСКОНАЛЕНА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРЕРОБКИ ЛЛЯНОЇ ТРЕСТИ ЗА РАХУНОК МОДЕРНІЗАЦІЇ МТА / Муравинець Ю.В. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 125–129. — Бібліогр.: 6 назв.

Технологія удосконалена, лляна треста, розмотувач рулонів, агрегат м'яльно-тіпальний, волокно (недоробка, вихід), затискний транспортер.

Відзначено, що льонарство в Україні потрібно відроджувати, для чого необхідно інтенсифікувати виробництво на етапах вирощування та збирання льону-довгунця. Суттєві резерви відновлення та підвищення ефективності виробництва в лляному підкомплексі знаходяться в сфері первинної переробки льонотрести. Напрями удосконалення технічних засобів для первинної переробки волокна визначені на даний час достатньо широко. Для підвищення ефективності виробництва та забезпечення конкурентоздатності українського лляного волокна потрібно: здійснити в первинній переробці лляної трести перехід на високотехнологічне обладнання; забезпечити оптимальні режими роботи обладнання, спрямовуючи особливу увагу на якість підготовки шару сировини, що надходить на переробку, та на вихід довгого волокна. Запропоновано удосконалену технологію первинної переробки лляної трести, яка базується на комплексі технічних та технологічних рішень, зокрема, використання удосконаленого рулонорозмотувача, виготовленого на основі патенту на корисну модель, та затискного транспортера тіпального агрегату для її здійснення. Експериментальними дослідженнями доведено, що застосування удосконаленої технології первинної переробки льону-довгунця дає змогу: забезпечити рівномірний розподіл тиску в рівчаку затискного транспортера не лише за довжиною, а й за шириною; зменшити відсоток вмісту недоробок у довгому волокні на 2,5%; збільшити вихід довгого волокна на 2,37%.

УДК 677.11.021

2015.4.198. ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛЬОНОЗБИРАЛЬНОГО КОМБАЙНА / Налобіна О.О., Поліщук Л.М. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 139–143. — Бібліогр.: 10 назв.

Льон-довгунець, якість, льонозбиральний комбайн, методика, аналіз вирощування льону.

У статті розглянуто питання щодо системного аналізу процесів вирощування льону-довгунця та первинної переробки лляної трести з метою виявлення механізму формування показників якості готового продукту — волокна. Відмічено, що удосконалення технічних засобів для збирання льону-довгунця з метою отримання лляної соломи потрібно проводити з урахуванням показників якості. До показників, які оцінюють якість лляної соломи, відносять: розтягнутість стрічки, що вистеляється на полі, паралельне розташування стебел один до одного; засміченість, міцність, тощо. Враховуючи, що проведення модернізації техніки здійснюється в умовах впливу значної кількості чинників і наявності різних видів невизначеності, запропоновано для визначення раціонального варіанта модернізації льонозбиральної техніки застосування функції корисності. Відомо, що корисність є інтегральним показником, який дає змогу оцінити варіанти модернізації з огляду на цільове призначення машини та окремих робочих органів. Наведено результати розроблення алгоритму пошуку технічного рішення з метою зменшення показника розтягнутості стрічки льону. На основі проведених досліджень отримано схему формування множини варіантів технічних рішень, спрямованих на модернізацію робочих органів льонозбирального комбайна з метою зменшення показника розтягнутості. Запропоновано методичний підхід до вибору раціонального варіанта модернізації, який базується на розрахунку показників функції корисності.

УДК 677.11.021:631.35

2015.4.199. ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ УДОСКОНАЛЕНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ОТРИМАННЯ ЛЛЯНОЇ СОЛОМИ /

Селезньов Д.Е. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2015. — Вип. 32, № 2. — С. 181–185. — Бібліогр.: 10 назв.

Льон-довгунець, технологія збирання удосконалена, якість технологічного процесу, обчислення, апарат площильно-обчисувальний, порівняння з базовим варіантом.

Відзначено, що недоліками комбайнового способу збирання льону-довгунця є підвищена розтягнутість стебел у стрічці, а також їхні пошкодження, які можуть бути усунені за рахунок застосування додаткових операцій у ході первинної обробки, або за рахунок удосконалення конструктивних параметрів льонозбирального комбайна. Умови отримання трести льону-довгунця з високими показниками якості повинні формуватись ще на етапі виконання технологічного процесу механізованого отримання лляної соломи. Запропоновано запровадження удосконаленої технології первинної обробки

лляної соломи на високоврожайному сорті, що дає можливість сформувати стрічку потрібної товщини з показниками перекосу і розтягнутості, які не перевищують допустимих значень. Удосконалена технологія первинної обробки лляної соломи передбачає використання площильно-обчисувального апарата, виготовленого на основі патентів на корисну модель для її здійснення. Особливістю розробленого апарата є те, що площильні вальці та направляюча поверхня мають криволінійну форму. За результатами оцінювання ефективності роботи обчисувального та площильно-обчисувального апаратів встановлено, що використання удосконаленої технології отримання лляної соломи дає змогу: збільшити чистоту обчисування на 2,4%; зменшити пошкодженість стебел на 25,1%; зменшити втрати стебел на 41,1%, а також зменшити вихід незкріплених коробочок у плутанину від 41,3% до 16,5%.

634.1/.8 Садівництво. Плодівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 634.1.047:631.53.03

2015.4.200. ЯКІ САДЖАНЦІ ПОТРІБНІ / Шевчук Н. // Садівництво по-українськи. — 2015. — № 4. — С. 26–30.

Сади інтенсивні, розсадники, окулірування, клонові підщепи, саджанці кронавані однорічні.

В Україні більшу частину садивного матеріалу плодкових культур вирощують шляхом окулірування підщеп у 1-му полі шкільки саджанців (С.), тобто однорічні С. одержують у 2-річному циклі. Також вирощують дворічки з використанням зимового щеплення. Проте досі існують дискусії щодо доцільності застосування в інтенсивному саду кронаваних однорічок чи 2-річок типу “кніп-баум” (голландський метод). Показано переваги кронаваних однорічок, які на 25–50% дешевші і за належного догляду вже у рік садіння можуть давати плоди, а в наступному році — 12–15 т/га врожаю; очікувана окупність інвестицій — на 4–5 рік. Звертається увага і на досвід українських розсадників з вирощування 1-річних С. яблуні і груші із 5–7 бічними гілками. Висвітлено рекомендації щодо особливостей вибору якісних підщеп, створення власних маточників. Розглянуто схеми садіння підщеп, переваги осіннього садіння. Зазначено, що сортові живці, заготовлені влітку, не можуть довго зберігатися. Найкраще їх заготовляти в день окулірування або напередодні. На вегетативних карликових і напівкарликових підщепах застосовують високе окулірування, найпродуктивніше — вприклад (на висоті 15–20 см над рівнем ґрунту) в оптимальні терміни, коли підщепи і живці прищепи готові до цього. Головний критерій — легке відставання кори на підщепах та достатнє здерев'яніння живців (хоча б на 2/3 їхньої довжини). Період високого окулірування — остання декада липня — кінець серпня (у центральних і північних районах — середина серпня). Вічко прищепи розміщують обов'язково з північного боку підщепи. Описано особливості формування кронаваних однорічок та створення опор у розсаднику.

УДК 634.1:632.116.3:62–427.5

2015.4.201. ЗАХИСТ НАСАДЖЕНЬ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР ВІД ГРАДУ / Потанін Д. // Agroexpert. — 2015. — № 7. — С. 41–43.

Сітки захисні у садах, град, спека, досвід зарубіжний, мікроклімат у садах, захист саду.

У сучасному садівництві у плодкових насадженнях застосовують градозахисні сітки, які захищають сади не лише від граду, а й від птахів, деякою мірою від спекотливого сонця, особливо на півдні України влітку. Описано європейський досвід, зокрема способи використання захисної сітки (ЗС), особливості її закріплення, щоб подовжити термін використання та запобігти завчасному псуванню. Науковці розробили клас ЗС, що адаптують мікроклімат у садах. Такі сітки називають спектральними, тінювими, які захищають плоди від опіків, допомагають регулювати режим вологості повітря при до-

щуванні. Садівникам рекомендується придбати різні види ЗС, з огляду на їх специфічне призначення. Зауважується, що строк використання “гібридної” сітки не перевищуватиме три сезони, а накриття саду відразу протиградовою і спектральною сітками збільшує термін експлуатації обох сіток до 15 років. Отже, перевага за двошаровим накриттям. При закріпленні ЗС враховують висоту стовпів і застосовують повздовжній та поперечний ряди дроту. Поперечний дріт закріплюють на 30–50 см нижче верхнього. Це необхідно для жорсткого закріплення країв ЗС, щоб утворилась форма двоскатного даху і під час вітру її не зірвало. Саме така форма не дає граду накопичуватись на матеріалі, що попереджає її розрив під масою кригоподібних опадів. Попри високу механічну міцність ЗС, вона може прориватись від стирання об гострі краї шпалери, тому для попередження ушкодження місця можливого тертя верху опорних стовпів із сіткою закривають еластичною гумовою прокладкою. Окреслено особливості різного матеріалу для з'єднання захисної сітки.

УДК 634.1:632.93:631.152:004

2015.4.202. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАДАЧ УПРАВЛІННЯ ФІЗІОЛОГІЧНИМ СТАНОМ ПЛОДОЯГІДНИХ НАСАДЖЕНЬ У СЕРЕДОВИЩІ MICROSOFT EXCEL / Гринчак О.В., Давлетханова О.Х., Михайлишина Л.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 86, ч. 1: Агрономія. — С. 185–195. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 545739.

Плодоягідні насадження, захист садів, управління захистом садів, інформаційні технології у садівництві, електронний потенціал у садівництві.

Запропоновано прикладну інформаційну технологію розв'язання завдань управління популяціями шкідливих організмів у саду за використання фітосанітарного моніторингу та вибору стратегії захисту насаджень від шкідників та хвороб за допомогою засобів табличного процесора Microsoft Excel. Представлено форму для введення даних до “Журналу обліку”, показано засоби фільтрації даних, приклади побудови запитів щодо інформації про сорт, хворобу, бал ураження тощо. Висвітлено модель системи підтримки прийняття рішень (СППР) щодо вибору оптимальної стратегії (ОС) захисту насаджень залежно від прогнозу погодних умов. Для більшої презентабельності інформації щодо вибору ОС за кожним із критеріїв пропонується створити блок “Підбір стратегії в умовах невизначеності”. За представленою СППР для захисту садів від шкідників та хвороб ОС обирається шляхом порівняння урожайності насаджень за різними технологіями захисту з урахуванням прогнозу погодних умов. Охарактеризовано введення даних платіжної матриці за використання інструмента “Диспетчер сценаріїв”, який допомагає будувати поіменовані набори урожайності плодово-ягідних насаджень для кожного випадку, на який “переключаються” шляхом ви-

бору відповідної назви сценарію у списку. Окрім реалізації процедури автоматичного переключення між сценаріями, за допомогою "Диспетчера" можна будувати підсумковий звіт, який представлений у вигляді структурованого списку або зведеної таблиці.

УДК 634.11:631.468

2015.4.203. МЕЗОФАУНА ПОВЕРХНІ ҐРУНТУ САДІВ З РІЗНИМ СТУПЕНЕМ ПЕСТИЦИДНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ / Федоряк М.М., Марко М.Ю., Білусяк Р.М., Турун Т.Г. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 2. — С. 58–62. — (Сер. С.-г. екологія. Рослинництво. Землеробство. Селекція. Сер. Землеробська механіка. Сер. Вет. медицина). — Бібліогр.: 16 назв.

Сади Чернівецької області, яблуня, захист садів, пестициди у садах, герпетобії садів, мезофауна поверхні ґрунту садів, комахи твердокрили.

Дослідження проведено в яблуневих садах сіл Хотинського р-ну Чернівецької обл. (Каплівка, Крутеньки, Поляна, Недобойці і Данківці). У садах сіл Данківці, Недобойці і Крутеньки упродовж багатьох років застосовували інтенсивну технологію захисту яблуні хімічними препаратами: Бі-58, Ураган, Фастак, Енжіо, Актара, Децис, Матч, Люфокс та ін. Наведено таксономічну структуру фауни герпетобіотів досліджених екосистем Буковини. Загалом у складі герпетобіоту на дослідженій території виявлено представників мезофауни поверхні ґрунту (ПМПГ) — 21 ряд. До найбільш постійних компонентів належать *Formicidae*, *Aranea*, *Coleoptera*. Проте у садах зі значним пестицидним забрудненням — 15 рядів, в умовно контрольних садах, з меншим, або які зовсім не називалися пестицидним навантаженням, — 20 рядів. Визначено, що за багаторазових хімічних обробок садів пестицидами були відсутні такі ПМПГ: *Opiliones*, *Acariformes*, *Parasitiformes*, *Juliformia*, *Dermaptera*, які виявлено в умовно контрольних садах. За інтенсивної обробки пестицидами зменшувалась динамічна щільність герпетобіоту (ДЩГ) садів у 5,6 раза. Так, усереднена загальна ДЩГ у цих садах становила 21,4 екз./10 п-д, а в умовно контрольних — 119,5. Отже, дослідження засвідчили істотний негативний вплив пестицидів на щільність популяцій твердокрилих комах у садах Чернівецької області.

УДК 634.13:631.54(438)

2015.4.204. ГРУША В ПОЛЬЩІ / Зидлик П. // Садівництво по-українськи. — 2015. — № 4. — С. 22–25.

Грушеві сади (Польща), захист насаджень груші, підщепи груші, обрізування і формування груші, сорти груші, шкідники і хвороби груші.

У Польщі для груші (Г.) малосприятливі кліматичні умови, але вона все ж випереджає Німеччину, Угорщину, Грецію, Великобританію і щороку вирощує близько 60 тис. т урожаю. Європейським рекордсменом, який продукує 830 тис. т плодів Г., є Італія, а світовим лідером — Китай (15 млн т). Описано деякі біологічні особливості Г. Висвітлено садивний матеріал, сортовий склад у Польщі та рекомендації щодо захисту насаджень, обрізування і формування крони дерев грушевих польських садів (ГПС). У ГПС популярні як насінєві (сіянці кавказької груші), так і вегетативні (клони айви) підщепи Г. Нині в інтенсивних садах Г. використовують айву, яка здатна обмежити ріст дерева навіть до 50%. Найпопулярніша підщепа — Айва S1 (найвитриваліша до низьких т). Інший клон — Айва МА, має меншу силу росту, проте уразливіша до вірусних хвороб. Найслаборосліша — Айва С, але витривалість за низьких температур найменша. Відзначено інші клони айви — Айва Адамс, Айва ВА-29 (добра сумісність з деякими сортами), Айву S3 та Айву I S2-10. Найпоширеніші сорти: Конференція, Лукасувка, Ноябрьська (Ксенія). Конференція домінує (50%) як і в інших країнах — Голландії і Бельгії (80–90%). Охарактеризовано захист насаджень Г. від медяниці: лютий–березень — інсектициди на основі альфаціперметрину, лямбда-цигалотрину чи циперметрину; до і після цвітіння — препарати на основі дифлубензурону чи ацетаміприду; на початку червня — на основі спіротетрамату. За запізнілого обприскування знищуються популяції корисних комах. Щоб запобігти цьому рекомендується у міжряддях не косити траву у 2-й половині вегетації, обприскувати сад мийними

засобами (рідина для автомобілів — 1 л шампуня на 1000 л води). Захист від бактеріального опіку, який почастішав за посушливої спеки, здійснюється шляхом обробки мідьмісними препаратами лише у період спокою дерев, або препаратами на основі ламінарину — можна кілька разів упродовж сезону з інтервалом 8–10 днів, а також доббором сортів і неінфікованих саджанців. За сильного інфекційного фону застосовують препарати на основі гідроксиду міді. Окреслено заходи щодо поліпшення якості плодів (обприскування кальціймісними препаратами). Щодо обрізування дерев, то у ГПС популярний метод "на ікло". Починають його навесні, під час спокою дерев, і закінчують перед цвітінням. Обмежують ріст дерев і підтинанням коренів у березні. Щодо формування крони, то у Польщі застосовують найчастіше форму веретена. У західноєвропейському інтенсивному та суперінтенсивному садівництві — форми колони, мікадо і дрінлінг. Описано особливості формування таких крон у груші.

УДК 634.13:632.7(477)(1-924.85)

2015.4.205. ОСОБЛИВОСТІ БІОЛОГІЇ ТА ШКІДЛИВОСТІ ЯБЛУНЕВОГО КВІТКОЇДА ТА ЗАХИСТ РОЗСАДНИКА ГРУШІ ВІД НЬОГО В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Яновський Ю.П., Суханов С.В., Григанюк В.П. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 60. — С. 535–542. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 545531.

Яблуневий квіткоїд, інсектициди, розсадники, груша, клонові маточники, препарати проти яблуневого квіткоїда.

Яблуневий квіткоїд (ЯК) зимує в стадії імаго в ґрунті на глибині 2–3 см та під опалим листям, у щилинах кори дерев, лісосмугах тощо. У кроні дерев з'являється навесні при $t \approx +10^\circ\text{C}$ у фазі розпукування бруньок (3-тя декада березня — 1-ша квітня). Заселення саджанців і підщеп у розсаднику груші — досить швидко за $t +10\text{--}12^\circ\text{C}$. Одна самиця знищує 96–100% вегетативних бруньок на саджанцях 2-го року вирощування. Оптимальна температура повітря для відкладання яєць — $12\text{--}16^\circ\text{C}$. Розвиток личинок — 19–29 днів, стадії лялечки — 8–14 днів. Весь цикл розвитку ЯК становить 1–2 місяці. При цьому 98% особин, закінчивши відкладання яєць, гине. Отже, найбільшою шкоди фітофаг завдає у період від пробудження та заселення насаджень до закінчення відкладання яєць. Показано високу ефективність застосування препаратів Моспілан, РП (0,2 кг/га), Каліпсо 480 SC, КС (0,25 л/га), Дантоп 50, в.г. (0,07 кг/га), Протеус 110 OD, МД (0,75 л/га), Нупрід 200, КС (0,25 л/га), Пірінекс Супер 420, к.е. (1,25 л/га порівняно з еталонними — Актара 25 WG, в.г. та Бі-58 Новий, к.е.). Технічна ефективність їх у маточнику вегетативно розмножуваних підщеп становила 90,1–97,9%, а в полях вирощування саджанців — 90,2–97,1%. Це підвищило вихід саджанців на 42,3–54,5%, а підщепного матеріалу — на 46,8–56,1%.

УДК 634.21:631.527(477.7)(1-924.86)

2015.4.206. ПІВДЕННИЙ АБРИКОС / Дунаєва Л. // Садівництво по-українськи. — 2015. — № 4. — С. 54–55.

Абрикос Південного Степу, сорти абрикоса нові, селекція абрикоса (Мелітопольська ДС).

На 2015 р. у Державному реєстрі сортів України — 31 сорт абрикоса (А.), 90% з яких створено селекціонерами південного регіону (Нікітський ботсад — 19, Мелітопольська ДС — 9 та ін.). Висвітлено низку сортів, які перебувають у первинному сортовивченні в умовах Південного Степу. Відзначено сорти: Наслаждение за високу врожайність і відмінні смакові і технологічні якості плодів; Дивний і Крокус — за великоплідність, Діоніс — за високу врожайність і раннє досягання. Фахівці Мелітопольської ДСС проводять первинне сортовивчення закордонних сортів Нью-Джерсі, Харкот, Харлайн, Харгранд щодо їх високої врожайності і великоплідності в умовах Південного Степу. Наведено детальну характеристику нових вітчизняних сортів А., добре адаптованих до умов Південного Степу, які відзначаються високою врожайністю, великоплідністю, високими смаковими і товарними якостями, стійкістю до несприятливих умов довкілля (на сіянцях плодоносять на 4–5-й рік). Це сорти: Кумір — досягає у 2-й декаді червня (на 5–7 днів раніше за Мелітопольський ранній), має високу стійкість до моніліального опіку (МО), врожайність — 6–10 т/га; Ювілейний Федченкової (десертний) — досягає 18–25 червня, стійкий до МО, врожайність 8,6–16,7 т/га, плоди великі як і

в Куміра; Дар Мелітополя — досягає у 3-й декаді червня на 3–5 днів пізніше за Мелітопольський ранній (десертний) — високостійкий до МО, врожайність — 7–10 т/га, дерево середньоросле, плоди дуже великі округлі світло-кремові з плямистим рум'янцем, соковиті, кисло-солодкі, ароматні; Ташенакський — досягає у 1-й декаді липня (на 3–5 днів раніше за Зоряний і Мелітопольський лучистий), дерево середньоросле з розлогою кроною, посухостійке, урожайність 7–17 т/га, плоди великі оранжеві, соковиті, кисло-солодкі з ніжним ароматом, відмінних смакових і технологічних якостей; Садовий (універсальний) — досягає у 2-й декаді липня (на 8–10 днів раніше за Мелітопольський пізній), стійкий до весняних приморозків, дерево середньоросле розлоге, з широкою округлою кроною середньої густоти, посухостійке, урожайність — 8–14 т/га. Плоди оранжеві, великі, широкоовальні, кисло-солодкі й ароматні. В усіх цих сортів м'якуш добре відокремлюється від кісточки.

УДК 634.25:631.6:631.41

2015.4.207. ВЛИЯНИЕ ХИМИЧЕСКОЙ МЕЛИОРАЦИИ НА СВОЙСТВА ПОЧВЫ И ПРОДУКТИВНОСТЬ ДЕРЕВЬЕВ ПЕРСИКА / Клименко О.Е. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 2. — С. 31–35. — (Сер. С.-г. екологія. Рослинництво. Землеробство. Селекція. Сер. Землеробська механіка. Сер. Вет. медицина). — Бібліогр.: 10 назв.

Персикові сади у Криму, меліорація садів, фосфогіпс, залізний купорос, кислотність ґрунту.

Дослідження проведено у плодоносному саду персика у віці 14 років. Сорти персика: Герой Севастополя, Золотий Ювілей, Кудеснік, Лауреат, Мейфлауер, Маяковский, Пушистий Ранній, Советский, Сочний та Успіх — на підчепі мигдаль звичайний. Сад розміщено у степу Криму на темно-каштанових слабосолонцюватих ґрунтах, що сформувались на жовто-бурих лесоподібних глинах. Як меліоранти застосовували фосфогіпс і залізний купорос (ФГ і ЗК) — відходи ЗАТ “Кримський титан”. При меліорації ґрунту ФГ і ЗК знижувалось рН і вміст лужних солей у ґрунті, підвищувався рівень рухомого кальцію та доступних елементів живлення персика. Дані меліоранти володіли значною післядією. Так, ФГ поступово і значно підвищував урожайність персика (за 5 років у сортів Мейфлауер і Пушистий Ранній — на 5,5 і 5,1 т/га відповідно). Водночас ЗК діяв швидше та інтенсивніше, але у перші роки після внесення знижував продуктивність дерев. Зокрема у сорту Советский урожай підвищився на 2,5 т/га, у інших — знижувався (у сорту Лауреат — на 3,7 т/га), загалом по сортах на $\approx 1,5$ т/га. Лише на 5-й рік після внесення ЗК відбувалось підвищення врожаю персика у сортів Кудеснік, Маяковский і Лауреат на 0,2–0,7 т/га. Зроблено висновок, що для меліорації плодоносних садів персика даного регіону можна рекомендувати застосування фосфогіпсу.

УДК 634.25:632.93(477.7)(1–924.86)

2015.4.208. ЭФЕКТИВНОСТЬ РИЗНИХ СИСТЕМ ОРГАНИЧНОГО ЗАХИСТУ ПЕРСИКА В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Герасько Т.В. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 2. — С. 74–76. — (Сер. С.-г. екологія. Рослинництво. Землеробство. Селекція. Землеробська механіка. Вет. медицина). — Бібліогр.: 6 назв.

Персик Південного Степу, захист персика, урожайність персика.

Об'єктом досліджень був персиковий сад сорту Редхейвен, прищеплений на жерделі (Мелітопольський р-н, Запорізька обл.). Варіанти дослідів: 1 — контроль (відсутні будь-які обприскування), 2 — біологічний захист (БЗ), обприскування яблучним оцтом (200 мл/10 л), 3 — бордоська рідина, хорус, делан, актеллік, 4 — БЗ (гаупсин, фітоспорин, лепідоцид, пентафаг-С, триходермін), 5 — БЗ (біопрепарати ті самі, що у варіанті 4 + рослинні препарати (настоянки часнику і хрону, відвари лушпиння цибулі і червоного гіркого перцю), 6 — рослинні препарати ті, що у варіанті 5. За дегустаційною оцінкою найвищий бал одержали плоди у варіантах без обробок та з рослинним захистом. Маса плоду виявилась найбільшою у цих варіантах, а також при обробці яблучним оцтом. Найвищу врожайність спостерігали у варіанті з рослинним захистом, а найнижчу — за обприскування біопрепаратами. Відсутність

обробок призводила до збільшення ураження дерев клястероспоріозом та кучерявістю, але зменшилось ушкодження моніліозом та шкідниками — вірогідно за рахунок збереження корисних організмів. За хімічного захисту врожайність була на рівні контролю. На продуктивність і довголіття дерев позитивний віддалений ефект мала обробка яблучним оцтом, яка істотно зменшувала ураження клястероспоріозом та кучерявістю персика.

УДК 634.572(477.53)

2015.4.209. ПОЛТАВСКИЙ КОНТЕКСТ ИНТРОДУКЦИИ ГИНКГО ДВУЛОПАСТНОГО / Самородов В.Н. // Лікарське рослинництво: від досвіду минулого до новітніх технологій: матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (До 100-ліття дослідження ехінацеї в Україні), Полтава, 14–15 трав. 2015 р. — Полтава, 2015. — С. 154–155. — Бібліогр.: 1 назва. Шифр 545745.

Гінкго дволопатеве (Полтавщина), дендрофлора, ботанічні сади.

У 2015 р. виповнюється 325 років з дня відкриття голландським лікарем цінного лікарського дводомного дерева — гінкго дволопатевого (*Ginkgo biloba* L.). В Україні його вирощують понад 135 років у Києві та 120 р. — у Полтаві. На Полтавщині інтродукція гінкго дволопатевого має 2 періоди розвитку — 1894–1974 рр. та 1975–2014 рр. Станом на 01.01.2015 р. у ботанічних садах, дендраріях і парках Полтавщини зареєстровано 75 різновидових дерев (35 у м. Полтава). З них 28,6% — дерева Вавиловіарію — меморіального парку на честь академіка М.І. Вавилова. Є дерева 43-річного віку, але переважно 8–10-річні. Досвід культивування гінкго в Полтавській обл. свідчить про його високу адаптацію. Вегетативний період становить 170–185 днів, ріст подовжених пагонів — 65–70 днів, що відповідає більшості аборигенних видів з тенденцією до затухання ростових процесів у другій половині літа. Максимальну кількість шишко-ягід (3436) зібрано у 2014 р. з жіночої рослини гінкго Ботанічного саду, а також 6 кг чистого насіння. Констатується, що селекціонери Полтавщини спрямовуватимуть зусилля на зміцнення генфонду гінкго дволопатевого та його поширення в області. Зазначено, що вже одержано сіянці власної репродукції.

УДК 634.75:349.422.2

2015.4.210. ПЕРШІЙ ПОЛУНИЦНИЙ КООПЕРАТИВ В УКРАЇНІ / Більченко Г. // Agroexpert. — 2015. — № 7. — С. 44–47.

Полуниця, кооператив ТОВ “Екофрутс”, плодоягідні технології, зрошення краплинне, сертифікований матеріал (садівництво), розсада-фріго, робочі місця селянам, фруктові наповнювачі йогуртів.

Описано досвід кооперативу ТОВ “Екофрутс” (Тернопільська обл., с. Лосятин), який об'єднує 32 га спільних насаджень полуниці. На початку його заснування у проект усіма партнерами інвестовано 1,4 млн євро. Охарактеризовано економічно вигідну співпрацю кооперативу з компанією “Данон”, яка 100% та оперативно забезпечується свіжою ягодою для виробництва йогуртів. ТОВ “Екофрутс” виробляє полуницю за новітньою технологією, використовуючи фріго-розсаду найвищої категорії. Переважають 2 сорти — Полка і Хоней, проте найвищу врожайність дають експериментальні — Сирія та Дніпред. Застосовують лише сертифіковані — садовий матеріал, добрива і засоби захисту рослин. Полуницю висаджують у гребені, які вкривають плівкою, аби запобігти висиханню ґрунту та проростанню бур'янів. Гербіциди вносять лише у міжряддя за допомогою спеціального обприскувача, що запобігає потраплянню розчину на полуницю. Фунгіцидами обробляють на початку вегетації, перед цвітінням рослин і збиранням ягід, а також за вологої погоди. Інсектициди (Актелік та Аполло) застосовують за допомогою крапельної системи, якою зрошують за потреби. На всіх етапах ягоди піддаються контролю. До кооперативу долучаються сімейні ферми. Нині зарплата за місяць — 2500–4000 грн, що допомагає селянам виживати і поліпшує психологічний стан лосятинців у скрутному сьогоденні. У сезон працівники щодня збирають 5–7 т полуниці, яку відразу направляють у Вінницю на переробне підприємство “АГРАНА Фрут Україна”, а звідти — до компанії “Данон”.

УДК 634.75:632.934

2015.4.211. ПРЕПАРАТ ФОРС 1,5 G, г ПРОТИ ҐРУНТОВИХ ШКІДНИКІВ У ПРОМИСЛОВИХ НАСАДЖЕННЯХ СУНИЦІ В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Яновський Ю.П., Суханов С.В., Чепернатий Є.В. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 60. — С. 543–553. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 545531.

Суніця, шкідники суніці, фітофаги ґрунтові, інсектициди (Форс 1,5 G, г).

Констатується, що до числа хімічних сполук, які можна застосовувати проти ґрунтових фітофагів у промислових насадженнях суніці, дотепер належав лише препарат Актара 25 WG, в.г. (застосування методом поливу рослин 0,25%-м розчином, патент України № 61478), використання якого в насадженнях можливе тільки після збирання врожаю. Науковцями і дослідниками Уманського національного ун-ту садівництва у промислових насадженнях суніці (сорт Ельсанта і Хонейо) випробувано низькотоксичний гранульований інсектицид — Форс 1,5 G, г (тефлутрин, 15 г/кг) фірми “Сингента” (Швейцарія), що має низку істотних переваг з позиції санітарно-гігієнічних вимог, екології та механізму дії порівняно з іншими препаратами із сучасного арсеналу пестицидів. Установлено, що після внесення в ґрунт (сівалкою з аплікатором) препарату Форс 1,5 G, г у 2-й половині травня — 6–14 кг/га чисельність личинок західного травневого хруща в полі чистого пару в насадженнях суніці на 10–40-й день знизилось в 1,3–17,0 рази, личинок коваліків і гусениць озимі совки — в 2,0–11,9 та 1,3–23,0 рази відповідно. За норми витрати 10–12 кг/га вже на 20-й день після внесення препарату чисельність личинок хруща не перевищувала ЕПШ, а на 40-й день технічна ефективність його становила 85,7–94,1%. Зроблено висновок, що внесення в ґрунт (сівалкою з аплікатором) гранульованого препарату Форс 1,5 G, г (тефлутрин, 15 г/кг) в полі чистого пару (1-му полі, паровому полі) та механізованим способом (саджалкою з аплікатором) у 2-му полі, де буде вирощуватись молода суніця, з нормою витрати 10–12 кг/га є ефективним методом, що гарантує тривалий термін дії для зменшення чисельності ґрунтових шкідників і дає можливість запобігти пошкодженню суніці і у наступні роки.

УДК 634.8:631.543.2:631.811

2015.4.212. ПРО ПЛОЩУ ЖИВЛЕННЯ / Микитенко С. // Садівництво по-українськи. — 2015. — № 4. — С. 42–44.

Виноград (щільність садіння), площа живлення винограду, урожайність винограду сорту Рислінг.

Однією з умов, що впливає на продуктивність насаджень винограду упродовж їх експлуатації, є щільність розташування рослин. Певній площі живлення кущів відповідає різна схема їх садіння. Наведено формулу площі живлення та приклади щільності садіння кущів. На бідних ґрунтах і стрімких схилах площа живлення майже завжди має бути меншою, ніж на родючих вологоємних рівнинах. Для сильнорослих столових сортів передбачають більш розріджене садіння, ніж для технічних з менш потужним ростом. Великий вплив на щільність садіння кущів і відповідно на площу живлення має техніка, яку використовують на виноградниках. Визначено, що співвідношення відстані між рядами та між кущами має бути не більше ніж 2:1. Збільшуючи площу живлення, необхідно вносити зміни і в технологію вирощування та формування і обрізування кущів, умови живлення, конструкцію опор тощо. Описано особливості навантаження кущів урожаєм, від яких залежить якість винограду і виноградної продукції, а також взаємозв'язок між щільністю садіння кущів та врожаєм. Зауважується, що у зв'язку із зниженням родючості ґрунту,

відсутністю добрив тощо схему садіння винограду час від часу необхідно коригувати.

УДК 634.8:632.93

2015.4.213. ЗАЩИТА ВИНОГРАДНЫХ НАСАЖДЕНИЙ ОТ БОЛЕЗНЕЙ И ВРЕДИТЕЛЕЙ: практ. пособие / Власов В.В., Константинова М.С., Шматковская Е.А., Бурдейная О.Н., Лещенко А.А., Мурадян О.Л. — О.: ННЦ “ИВиВ им. В.Е. Таирова”, 2014. — 66 с. — Библиогр.: 6 назв. Шифр 545405.

Виноградники промислові, захист виноградників, хвороби винограду, шкідники виноградників.

На основі багаторічних наукових досліджень підготовлено методичні рекомендації щодо захисту виноградників від хвороб та шкідників, кількість яких з кожним роком зростає, збільшується ареал розповсюдження в Україні. Детально розглянуто найпоширеніші хвороби винограду: мілдью, оїдіум, гнилі ягід, антракноз, краснуха, чорна плямистість (фомопсис, ескоріоз, відмирання пагонів), інфекційне всихання кущів, еска, еutipоз (відмирання рукавів, сухорукавність, рож), всихання гребнів (параліч і атрофія), чорний рак (відмирання рукавів). Вказано заходи боротьби з вищезазначеними хворобами винограду. Охарактеризовано окремих шкідників: гронову листовійку (Л.), дворічну Л., виноградну Л., павутинного кліща (К.), брунькового К., виноградного К., повстяного К., виноградного брунькового та листкового К., філоксеру, американського білого метелика, озиму совку, совку-гамму, димчастого п'ядуна, плосконосів (кримського, турецького та ін.), виноградного трубноверту, хрущів, оленку волохату тощо. Сучасна інтегрована система захисту виноградників від шкідників та хвороб передбачає внесення інсектицидів відповідно до стадій розвитку шкідників та ентомофагів, фаз росту рослин, метеорологічних факторів, застосування певної техніки, точного дозування препаратів. Висвітлено обов'язкові критерії інтегрованої системи захисту виноградників.

УДК 634.864:631.527.061.6(477.74)

2015.4.214. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ПОХОДЖЕННЯ БЕЗНАСІННЄВИХ СОРТІВ ВИНОГРАДУ З КОЛЕКЦІЇ ННЦ “ІНСТИТУТ ВИНОГРАДАРСТВА І ВИНОРОБСТВА ім. В.Є. ТАІРОВА” / Карастан О.М., Мулюкіна Н.А., Плацинда Г.В., Папіна О.С. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортовищення / НААН. — О., 2014. — Вип. 24(64). — С. 76–83. — Бібліогр.: 30 назв. Шифр 545738.

Виноград, сорти винограду безнасінівні, база даних “Vitis”.

Досліджено листовий матеріал (ЛМ) сортів винограду з колекції Інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова: Белградський безнасінівний, Кишмиш ОСГІ, Мечта, Рушакі, Русалка 1, Русалка 3, Флейм сідлс, Інтерлейкін, Ромулус. Із замороженого (–20°C) ЛМ виділяли ДНК з використанням комерційного набору DNA Plant Kit (QIAGEN) за методикою виробника. Якість та кількість виділеної ДНК оцінювали електрофорезом у 0,8%-му агарозному гелі. Наведено алельні характеристики для 9 мікросателітних локусів: VVS2, VVMD5, VVMD7, VVMD25, VVMD27, VVMD28, VVMD32, ZAG79 і ZAG62. Для сортів Інтерлейкін, Мечта, Кишмиш ОСГІ, Ромулус, Рушакі підтверджено зв'язок “батьківський сорт — нащадок” із сортами, що зазначено як батьківські в європейському каталозі “Vitis”. Сорт Белградський безнасінівний не показав родинних зв'язків із зазначеним батьківським сортом Дим'ят та виявив значну подібність генотипу до безнасінівного сорту української селекції Мечта. Представлено походження досліджуваних безнасінівних сортів винограду у спектрі європейської бази даних “Vitis” (Україна, Болгарія, США, Сербія, Вірменія).

635.1/.8 Овочівництво. Городництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ХАРЕБА В.В.

УДК 635.1/.7:631.563

2015.4.215. ЯК ЗБЕРЕГТИ ОВОЧІ ЗИМОЮ / Мартович О.М., Одуд О.А. // Агроеліта. — 2015. — № 1. — С. 36.

Овочі, зберігання овочів, хвороби овочів за зберігання.

Наведено стислі характеристики найпоширеніших хвороб овочевих культур у період зберігання та заходи щодо запо-

бігання їхньому розвитку, а саме: білої й сірої гнилей, альтернаріозу (чорна гниль), фомозу, ризиктоніозу, мокрої бактеріальної гнилі, слизового та судинного бактеріозів. Після збору врожаю, коли коренеплоди знаходяться у стані спокою, інфекція швидко поширюється по м'якоті. Особливо сильно уражаються коренеплоди з механічними пошкодженнями, прив'ялі, недозрілі, підморожені тощо. Зазначено, що закладати на зберігання слід здорові коренеплоди, без механічних пошкоджень та залишків ґрунту, не пророслі, не підморожені, з сухою поверхнею, відповідних розмірів і форми у незаражені сховища. Втрати продукції при зберіганні відбуваються внаслідок погіршення якості під впливом фітопатогенних мікроорганізмів, що викликають інфекційні захворювання. Механічно пошкоджена й уражена продукція завжди втрачає маси більше, ніж неуражена. Рано зібрані овочі з незміцнілою шкіркою випаровують вологи більше, ніж достиглі зі зміцнілою. На зберігання закладають, як правило, сорти овочевих культур середньопізніх та пізніх строків дозрівання. Позитивні результати при зберіганні дає обпилювання коренеплодів крейдою або вапном, змішаними з піском. Моркву й буряки перед закладанням на зберігання краще розсортувати за ознаками селекційного сорту та лежкості. Більш лежкими сортами моркви є Шантане, Валерія, Віта-Лонга F₁, Бангор F₁, Калісто F₁, Дарунок F₁ та ін. Оптимальними умовами зберігання коренеплодів є температура 0...+10°C і відносна вологість повітря 90–95%. Добрі результати дає зберігання моркви в поліетиленових мішках по 10–15 кг, які залишають відкритими, а коли зав'язують, то роблять по 20–30 отворів для вентиляції. Кращою лежкістю відзначаються сорти моркви Гренада, Нантська 4 і Шантане 2401.

УДК 635.1/8:631.95:546.175

2015.4.216. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РАННЬОЇ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ / Велещук Б. // Екологія і природокористування в системі оптимізації відносин природи і суспільства: матеріали І Міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф. — Тернопіль, 2015. — С. 38–40. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 546006.

Овочі ранні, екологія овочівництва, нітрати, забруднення овочів нітратами, екологічно безпечна с.-г. продукція.

Розглянуто актуальні проблеми ранньої овочевої продукції. Зазначено, що в усіх ранніх овочах спостерігається підвищений вміст нітратів (Н.), але вони накопичують шкідливі речовини в різній кількості. Найбільше Н. накопичується в зеленій цибулі, петрушці та кропі. На другому місці редиска, редька і буряк. Найменше шкідливих сполук у картоплі та помідорах. Капуста, огірки, фрукти та інші овочі демонструють середні показники. Нітрати — це природні продукти всіх рослин, які життєво необхідні для їх росту і розвитку, однак за використання азотних добрив їх вміст в овочах і фруктах може перевищувати допустимі норми. Ранні овочі можуть бути екологічно чистими і не містити Н. та інших шкідливих речовин. Для цього у теплицях потрібно використовувати лише біологічні препарати, проте така продукція коштуватиме у 3–4 рази дорожче. Необхідно проводити збалансоване живлення овочевих рослин, а також використовувати сидерати, завдяки яким ґрунт одержує додаткове живлення без внесення зайвих добрив. Слід зазначити, що Н. розміщуються в різних частинах рослин залежно від їх виду. Кабачок, картопля — ближче до поверхні; капуста — у верхніх листках; морква — ближче до середини і на обох кінцях; огірок — ближче до поверхні і біля плодоніжки; петрушка, кріп, шпинат — стебло і черешки листя тощо. Наведено рекомендації щодо вибору найменш забрудненої нітратами овочевої продукції.

УДК 635.13:631.524.01

2015.4.217. ГЕНОТИПУВАННЯ МОДЕЛЬНИХ ГЕНОТИПІВ МОРКВИ (*DAUCUS CAROTA*) / Сидоров А.В., Крат Ю.В., Бабич В.О., Куліш О.Ю., Ковальчук З.В., Симоненко Ю.В., Парій М.Ф. // Генотипи рослин та його використання в сучасній селекції: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. М.М. Чекаліна, 22–23 квіт. 2015 р. — Полтава, 2015. — С. 108. Шифр 545465.

Морква, генотипи моркви, генотипування.

Висвітлено питання щодо особливостей генотипування модельних генотипів моркви (М.), для чого було підібрано 35 найбільш поліморфних SSR-маркерів, рівномірно розподілених по геному М. Маркери підбиралися таким чином, щоб

можна було ідентифікувати не лише окремі генотипи, але й кожну хромосому. Зазначено, що за використання даного набору ДНК-маркерів можна генотипувати будь-який зразок. Усі вибрані маркери мають кодомінантний тип успадкування. Це дає змогу ідентифікувати не тільки гомозиготні, а й гетерозиготні форми. Результати досліджень засвідчили, що поліморфізм на використаних формах М. виявили дев'ять SSR-маркерів, за якими можна визначити окремо 1-шу, 3-тю, 4-ту, 5-ту, 8-му та 9-ту хромосому. Таким чином залишається необхідність у додатковому підборі поліморфних SSR-маркерів для 2-, 6- і 7-ї хромосом.

УДК 635.21:631.526.32:631.559(477)

2015.4.218. УРОЖАЙНІСТЬ КАРТОПЛІ ЗАЛЕЖНО ВІД АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ / Муравйов В.О., Мельник О.В., Семибратська Т.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 1. — С. 155–162. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодовоовочівництво і зберігання). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 545829.

Картопля, урожайність картоплі, агрометеорологія, вирощування картоплі, сорти картоплі.

Проведено дослідження (2013–2014 рр.) з метою визначення сортової реакції картоплі (К.) на агрометеорологічні умови вирощування на прикладі таких сортів, як: ранньостиглі — Мандрівниця (2010), Щедрик (2011), Кіммерія (2011), Струмок (2013), Арія (2014), Межирічка (2015), Іванківська рожева (2015), а також середньостиглі — Околиця (2011), Случ (2014) і Чарунка (2014). У роки проведення дослідів склалися різні погодні умови, що дало змогу виявити для реалізації продуктивний потенціал досліджуваних сортів К. та рекомендувати найкращі з них для широкого впровадження у виробництво. Слід відзначити ранньостиглі сорти Щедрик (52,4 т/га), Мандрівниця (37,9 т/га) та Кіммерія (36,0 т/га), які вирізнялися високою і стабільною врожайністю в типових погодних умовах Східного Лісостепу України.

УДК 635.21:631.527.8:581.143.6:631.67(477.7)

2015.4.219. ОДЕРЖАННЯ ЕЛІТИ КАРТОПЛІ НА ОЗДОРОВЛЕНІЙ ОСНОВІ В УМОВАХ ЗРОЩЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Лавриненко Ю.О., Балашова Г.С., Бугаєва І.П. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2. — С. 3–12. — Бібліогр.: 10 назв.

Картопля, насінництво картоплі, культура in vitro, мікробульби, міні-бульби, продуктивність картоплі, еліта картоплі.

Наведено результати досліджень (1997–2011 рр.) щодо скорочення строку одержання еліти картоплі (К.) до 1,5 року польового репродукування, зменшення можливого перезараження рослин вірусними хворобами, зниження негативного впливу жорстких погодних умов, що спричиняють процес виродження матеріалу; збільшення коефіцієнта розмноження і збереження сортових якостей К. в умовах посушливого клімату Півдня. В умовах регіону одним з основних прийомів розмноження насіннєвого матеріалу, який дає змогу стримувати процес виродження, є метод двоврожайної культури, завдяки якому насіннєві бульби уникають впливу основних чинників екологічного й біологічного виродження та зберігають насіннєві якості впродовж тривалого часу.

УДК 635.25:631.563:632.4

2015.4.220. ШЕЙКОВАЯ І СЕРАЯ ГНИЛИ ЛУКА РЕПЧАТОГО В ПЕРІОД ХРАНЕННЯ / Кудыбина И. // Овощеводство. — 2015. — № 9. — С. 49–51.

Цибуля ріпчаста, зберігання цибулі, гниль цибулі, захист від гнилі цибулі, збудники гнилей цибулі.

Висвітлено питання щодо шкодочинності шийкової і сірої гнилей, які уражують цибулю (Ц.) в період зберігання, та методи боротьби з ними. Серед збудників гнилей Ц. розглянуто представників роду *Botrytis*, окремі види якого найшкодочинніші і частіше за все зустрічаються в період зберігання Ц. На швидкість розвитку хвороби впливає низка чинників, а саме: фунгіцидна обробка в момент початку змикання шийки Ц. препаратами з відповідними д.р. чи відсутність обробок, погодні умови під час збирання (підвищена вологість), нерегулярне чи недостатнє вентильовання маси продукту, особливо коли зберігання буртове; утворення на поверхні

продукції конденсату чи вологість у камері вища 85%, перепади температурних показників. Саме нестабільність температурно-вологісних показників провокує розвиток грибів роду *Botrytis*, як і всіх збудників гнилей. Наведено симптоми прояву гнилей і методи стримування розвитку цих збудників, зокрема в 2-й половині вегетації Ц. потрібно обов'язково обприскувати фунгіцидами з д.р. тіофанат-метил, ципродиніл, карбендазим, а також фунгіцидами класу триазолів. За умови надходження вологості Ц. на склад, не чекаючи повного закладення продукції, залежно від потужності обладнання підприємства і об'єму камери слід забезпечити подавання повітря відповідного об'єму і температури. Дуже важливо уникати температурного діапазону 22–27°C, оскільки за нього ризик міцелярного розвитку *Botrytis allii* Muhl. у тканині Ц., як і *Botrytis cinerea* Pers., істотно зростає; у період основного зберігання не допускати частих перепадів температурно-вологісних показників, які можуть спровокувати утворення конденсату на масиві продукту, що викличе пліснявіння цибулини.

УДК 635.342:631.5

2015.4.221. ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ВЫРАЩИВАНИЯ КАПУСТЫ БЕЛОКОЧАННОЙ ВО ВТОРОМ ОБОРОТЕ / Дыдив И., Дыдив О., Дыдив А. // Овощеводство. — 2015. — № 7/8. — С. 19–21.

Капуста білоголова, вирощування капусти і її розсади.

Висвітлено основні аспекти вирощування капусти білоголової (КБ) у 2-му обороті. У зв'язку з тим, що час збирання капусти пізньостиглої в більшості областей планують орієнтовно на 5–20 жовтня. Залежно від вегетаційного періоду сорту чи гібрида і ґрунтово-кліматичної зони розсаду висаджують у поле в такі строки: у зоні Лісостепу — 25 травня — 5 червня, у Поліссі — 20–25 травня, у Степу — 1–10 червня. Особливу увагу при вирощуванні КБ у 2-му обороті слід приділяти вибору гібрида, оскільки саме цей чинник більш за все впливає на умови вирощування, урожайність і якість продукції. Другим важливим фактором при вирощуванні КБ є здорова, сильна і добре розвинута розсада. Незалежно від способу вирощування, розсада повинна мати добре розвинуту кореневу систему, потовщене стебло (не менше 4 мм) і 3–5 пар справжніх листків. Вихід розсади з 1 м² виробничої площі має становити не більше 150–200 шт. У другому обороті КБ середньостиглих і середньопізніх сортів і гібридів можна вирощувати в овочевій сівозміні після кращих попередників, наприклад: ранньої картоплі, зеленних культур, цибулі на перо та після збирання врожаю підзимової цибулі на чистих від бур'янів ґрунтах з хорошою структурою. Підготовка ґрунту залежить від попередника і включає неглибоку оранку, культивування з боронуванням, а за необхідності — прикочування площі кількома шпоровими котками. За безрозсадного вирощування у капусти добре розвивається стрижнева, сильно розгалужена коренева система, яка глибоко проникає в ґрунт, завдяки чому рослини краще забезпечені водою, стійкіші до хвороб, шкідників, мають вищу врожайність за менших затрат. Догляд за КБ у другому обороті практично такий же, як за вирощування пізніх сортів і гібридів. На практиці у 2-му обороті вирощують такі високоінтенсивні гібриди, як Статус F₁, Мідор F₁, Авак F₁, Соня F₁, Мадісон F₁, Краутман F₁, Сателіт F₁, Кастело F₁, Браво F₁, Центуріон F₁ та ін.

УДК 635.342:632.752.2:631.951(477.41)

2015.4.222. КАПУСТЯНА ПОПЕЛИЦЯ (*BREVICORYNE BRASSICAE* L.) НА ПОСІВАХ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ ПІЗНІХ СТРОКІВ ДОСТИГАННЯ В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Ляшенко А.В. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 60. — С. 211–219. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 545531.

Капуста білоголова, попелиця капусти, сорти і гібриди капусти, інсектициди, динаміка чисельності попелиці капусти.

Вивчався вплив погодних умов в Лісостепу України (Київська обл.) на розвиток капустиної попелиці (КП). Здійснено оцінку сортів і гібридів на стійкість проти заселення шкідником та встановлено технічну ефективність інсектицидів. За результатами досліджень виявлено розвиток 10–12 поколінь шкідника на капусті білоголової (КБ). З'ясовано, що досліджувані сорти і гібриди КБ пізніх строків достигання (Ердено F₁, Новатор F₁, Атрія F₁, Брауншвейзька, Порто F₁, Яна, Анкома F₁,

Харківська зимова та ін.) сприйнятливі до заселення КП (бал заселення сягав 2,7–3,0). Слід зазначити, що застосування інсектицидів Енжіо 247 SC, к.с., Карате Зеон 050 CS, м.с., Ланнат 20, р.к. для захисту капусти білоголової від капустиної попелиці забезпечує контроль чисельності шкідника в межах економічного порога шкодочинності (1 бал/рослину) упродовж тижня і приріст урожаю 28,5–36,5%.

УДК 635.356:631.527.5:631.95

2015.4.223. ЕКОЛОГІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ГІБРИДІВ КАПУСТИ БРОКОЛІ / Пузік Л.М., Бондаренко В.А. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 1. — С. 15–20. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодовоовочівництво і зберігання). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 545829.

Капуста броколі, гібриди капусти броколі, урожайність капусти броколі, екологічна стабільність гібридів капусти, сорти капусти броколі.

Висвітлено результати дослідження впливу погоди й особливостей гібридів капусти броколі (КБ) на її врожайність. Екологічні дослідження дають змогу виявити дію абіотичних та біотичних чинників певного середовища на генотип і встановити ступінь їх впливу на ріст і розвиток рослин та продуктивність КБ. З'ясовано, що за рівнем урожайності КБ першого збору інтенсивним і стабільним виявився гібрид Бомонт F₁, який упродовж трирічних досліджень переважав інші (урожайність становила в 2012, 2013, 2014 рр. відповідно 4,9; 5,0; 5,5 т/га). Коефіцієнт стабільності врожайності в середньому за роки досліджень був 1,4. Цей же гібрид був найпластичнішим, оскільки за середньою врожайністю — 5,1 т/га переважав інші. За рівнем урожайності КБ другого збору інтенсивним і стабільним (коефіцієнт стабільності 0,5) виявився гібрид Айронмен F₁, який упродовж дослідження переважав інші (урожайність становила у 2010, 2013, 2014 рр. відповідно 4,2; 4,4; 4,7 т/га). Цей же гібрид був найпластичнішим, тому що за врожайністю (4,4 т/га) переважав інші. Встановлено, що серед досліджуваних гібридів капусти броколі більш стабільним і пластичним за врожайністю є Айронмен F₁ (коефіцієнт стабільності 1,4), найстабільнішою виявилася врожайність капусти другого збору (коефіцієнт стабільності 0,5).

УДК 635.63/64:631.17:[631.16:658.155]:631.586(477.4)

2015.4.224. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РІЗНИХ СИСТЕМ ВИРОЩУВАННЯ ПОМІДОРА (*LYCOPERSICON ESCULENTUM* Mill.) ТА ОГІРКА (*CUCUMIS SATIVUS* L.) У БОГАРНИХ УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Вирохов О.С. // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. — 2014. — № 4. — С. 47–50. — Бібліогр.: 6 назв.

Помідор, огірок, вирощування помідора й огірка, богара, ефективність економічна.

Наведено результати дослідження щодо встановлення економічної ефективності елементів вирощування помідора (П.) та огірка (О.) у беззмінній культурі й за переривання ланками сівозмін на різних фонах живлення. Схема досліду по кожній культурі передбачає 3 фони останнього: контроль (без добрив), мінеральне живлення та комбіноване внесення органічних і мінеральних добрив. За результатами дослідження економічної ефективності систем вирощування П. і О. рівень рентабельності підвищується за переривання беззмінного вирощування однорічною ланкою сівозміни (П. — 108–148%, О. — 51,5–98,3%). Найвищого рівня рентабельності було досягнуто за внесення лише мінеральних добрив (П. — 148%, О. — 98,3%), проте за органо-мінеральної системи удобрення рівень товарної врожайності є вищим (П. — 33,1–36,5 т/га, О. — 20,3–24,3 т/га), що дає змогу одержати більший прибуток з одиниці площі (помідор — 46,7–52,8 тис. грн/га, огірок — 15,6–23,1 тис. грн/га).

УДК 635.64:632.38

2015.4.225. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІАГНОСТИКИ ВІРУСНИХ ХВОРОБ ТОМАТІВ / Алдалаін Е., Шевченко Т.П., Поліщук В.П., Міщенко Л.Т. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 5. — С. 29–32. — Бібліогр.: 12 назв.

Помідор, вірусні хвороби помідора, діагностика вірусних хвороб помідора, жовта кучерявість помідора, торадо вірус помідора, вірус мозаїки пепіно, антиген вірусів.

Проведено дослідження з метою діагностики вірусних хвороб помідора (П.) і встановлення різноманітності вірусів, що циркулюють у різних агроценозах на території України та інфікують *Lycopersicon esculentum*. Для детекції вірусних антигенів було використано імуноферментний аналіз (ІФА) у модифікації "сендвіч" із тест-системами виробництва Loewe (Німеччина). Результати ІФА засвідчили наявність антигенів вірусів родів *Tobamovirus* (PMMoV, ToMV), *Cucumovirus* (CMV), *Tobravirus* (TRV), *Carlavirus* (PVM-to). Під час дослідження вірусних хвороб *L. esculentum* здебільшого траплялася моноінфекція. Найрозповсюдженішими в дослідженнях виявилися віруси мозаїки П. та М-вірус картоплі (томатний ізолят). Дієвим способом боротьби з вірусами на П. є знищення бур'янів у полі і на прилеглих територіях. Слід дотримуватися всіх агротехнічних способів вирощування культури на належному рівні, що сприятиме зменшенню вірусного (інфекційного) навантаження на рослини та збільшенню виробництва екологічно безпечної продукції помідора.

УДК 635.64:632.481.146Ф

2015.4.226. ФИТОФТОРОЗ ТОМАТА / Скрипник Н. // Овощеводство. — 2015. — № 7/8. — С. 38–39.

Помідор, фітофтороз помідора, збудник фітофторозу, урожайність помідора, епіфітотії.

Висвітлено питання щодо ураження помідора (П.) фітофторою і заходів боротьби з фітофторозом (Ф.). Зазначено, що Ф. (темно-бура плямистість) — одна з найрозповсюдженіших хвороб П., яка охоплює всі регіони України. Інколи хвороба набирає характеру епіфітотії, спричиняючи чималу шкоду рослинам. Особливу роль у розвитку Ф. відіграють погодні умови: дощова холодна погода, тривалі тумани і роси. Оптимальною для зараження є температура 14–22°C. Велике значення має стійкість сорту, завдяки якій уповільнюються розвиток і поширення Ф. Ранньостиглі сорти П. можуть уникнути хвороби, оскільки вона стрімко розвивається в липні. Втрачає врожай у деяких регіонах у роки епіфітотії сягають 50–80%, інколи 100%. Наведено комплекс заходів щодо захисту П. від Ф., серед яких: дотримання просторової ізоляції насаджень картоплі і П., підживлення розсади фосфорно-калійними добривами, видалення рослинних решток, профілактичне обприскування рослин будь-яким із дозволених хімічних препаратів, які проводять через 2–3 тижні після висаджування розсади помідора в ґрунт. У випадку виявлення перших ознак хвороби (початок липня), ефективним є проведення 2–3 обприскувань з інтервалом 7–10 днів.

УДК 635.649:631.527.1(470)

2015.4.227. ИСХОДНЫЙ МАТЕРИАЛ ПЕРЦА СЛАДКОГО / Огнев В.В., Чернова Т.В., Гераскина Н.В. // Картофель и овощи. — 2015. — № 6. — С. 14–15. — Библиогр.: 2 назв.

Перец солодкий, селекція перцю солодкого, урожайність перцю солодкого, сорти перцю солодкого, гібриди перцю солодкого.

Наведено результати вивчення вихідного матеріалу перцю солодкого (ПС) у відкритому ґрунті і весняних теплицях на Півдні Росії (Ростовська обл.). Зазначено, що за результатами досліджень (2005–2014 рр.) у середньому за всі роки вивчення гібриди F_1 достовірно перевищували вільнозатяпильні сорти на 30–120% за величиною загальної врожайності. Це пояснює світову тенденцію до переходу від вирощування сортів до вирощування гібридів F_1 , які вирізняються вищим потенціалом урожайності у відкритому і закритому ґрунтах. Кращі сорти за вирощування у відкритому ґрунті забезпечували в найсприятливіших умовах урожайність 60–65 т/га, тоді як у гібридів F_1 вона становила 78–91 т/га. В умовах весняних теплиць продуктивність гібридів ПС була ще більшою. Вирівняність плодів за розмірами і формою, здатність "дорозувати" плоди, які сформувалися в кінці вегетації, до стандартних розмірів характерні для порівняно небагатьох комерційних сортів і гібридів, найбільш розповсюджених у товарному виробництві. Із сортів до числа комерційних можна віднести: Подарок Молдови, Вікторія, Арсенал, Ростовський ювілейний, Болгарець, а з гібридів F_1 це: Ведрана F_1 , Лотта F_1 , Кент F_1 , Бобіта F_1 , Мадонна F_1 , Біанка F_1 та ін. Виділені в Придністров'ї генетичні джерела стійкості до вертицильозного в'янення Молдова 118, Подарок Молдови, Ласточка, Вікторія та інші виявляють також і високу стійкість

до фузаріозного в'янення, що дуже важливо за добору вихідного матеріалу. Досліджуваний асортимент ПС має досить високу стійкість до вірусної інфекції. Вихідний матеріал треба ретельно обстежувати на наявність прихованої вірусної інфекції і жорстко вибраковувати, особливо при виробництві ліній для гібридного насінництва.

УДК 635.652:631.559:631.816

2015.4.228. НАСІННЕВА ПРОДУКТИВНІСТЬ КВАСОЛІ ОВОЧЕВОЇ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРИВ / Романова Т.А., Романов О.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2015. — Вип. 1. — С. 182–190. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодочовівництво і зберігання). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 545829.

Квасоля овочева, продуктивність насіннева квасолі овочевої, удобрення квасолі овочевої, добрива мінеральні, чорнозем типовий.

Розглянуто питання оптимізації доз добрив для вирощування квасолі овочевої сорту Зіронецька й формування насінневої продуктивності та якості насіння за рахунок використання мінеральних добрив на чорноземі типовому середньосуглинковому на лесоподібному суглинку в Лівобережному Степу України. З'ясовано, що локальне удобрення рослин квасолі овочевої мінеральними добривами в дозі $N_{22,5}P_{45}K_{45}$ є найоптимальнішим для росту й розвитку рослин і, як наслідок, формування врожайності на рівні 14 ц/га. Висота куща, кількість бобів на одній рослині в період молочно-воскової стиглості насіння були найбільшими на удобрених варіантах. Зазначено, що внесення добрив у дозі $N_{45}P_{90}K_{90}$ та $N_{22,5}P_{45}K_{45}$ дають найвищі показники азоту, рухомого фосфору та обмінного калію порівняно з контролем без добрив. Інші варіанти коливаються в межах контролю, тобто істотної різниці не мають.

УДК 635.653:631.5

2015.4.229. ФАСОЛЬ ЛИМСКАЯ, ЛУНОВИДНАЯ, МАСЛЯНИСТАЯ / Позняк А. // Овощеводство. — 2015. — № 9. — С. 58–61.

Квасоля лімська, сорти квасолі лімської, агротехніка вирощування квасолі лімської.

Наведено біологічну і господарсько цінну характеристику квасолі лімської (КЛ) та особливості агротехніки її вирощування. Зазначено, що КЛ належить до рідкісних видів квасолі, розповсюджених в Україні, хоча вона вважається другою за популярністю після квасолі звичайної і її різновидів. Цінність КЛ зумовлена низкою незаперечних переваг: вона має хороші споживчі характеристики, відмінний смак, швидко розварюється, невибаглива до умов вирощування і дає високі врожаї. Однак є й недолік — обмежений вибір сортів на вітчизняному ринку в цілому й адаптованих для українського виробника і споживача. Офіційно в Держреєстрі сортів рослин, придатних для розповсюдження в Україні, станом на 2015 р. немає жодного зареєстрованого сорту КЛ — ні вітчизняного, ні зарубіжної селекції. За характером росту рослини КЛ бувають індетермінантними, проміжного типу і детермінантними. Сорти індетермінантного типу продовжують рости і після цвітіння, детермінантні припиняють ріст у період цвітіння, а в сортів проміжного типу росту верхівка стебла розміщена приблизно на рівні листків. Вміст білка в сухому зерні КЛ — 25%. У свіжому вигляді білки КЛ легко засвоюються (більш ніж на 75%) і мають лужну реакцію (хороший засіб проти печії). Перевагою КЛ є її непривабливість для шкідників. Більше того, запах її листків відлякує комах із сусідніх рослин. Зазначено, що КЛ надає перевагу нейтральним ґрунтам, але може рости і на слабкокислих. Оптимальна температура для росту і розвитку — не нижче 20–25°C. В умовах холодного літа формування продуктивних бобів зменшується. Цей різновид квасолі вимогливий до вологості ґрунту, але не переносить застою води. Агротехнологія аналогічна квасолі звичайній. Кращі попередники — просяні овочеві культури за винятком бобових. Сівбу проводять у 2–3-й декадах травня. Протягом вегетаційного періоду ґрунт підтримують у пухкому і чистому від бур'янів стані. Збирання врожаю молодих бобів з недослигим насінням здійснюють регулярно, у міру їх утворення (боби стають виповненими, але ступки не сохнуть, залишаються соковитими, не змінюють кольору і, тим більше, не

розтріскуються). Для одержання насінного матеріалу і/чи сухого зерна в дружно дозріваючих сортів збирання врожаю здійснюють в один строк: рослини зрізують за масового по-

жовтіння бобів, не допускаючи їх розтріскування, дозарюють під навісами на мішковині чи на забетонованих майданчиках, після чого обмолочують.

635.9 Декоративні культури. Квітництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 630*922/.925:582.711

2015.4.230. ПУХИРОПЛІДНИК — НЕПОВТОРНА ВИШУ-КАНИСТЬ САДУ / Клименко А.В. // Квіти України. — 2015. — № 3. — С. 16–19.

Пухироплідник, декоративність пухироплідника, сорти пухироплідника.

Охарактеризовано високодекоративні рослини роду пухироплідник (родина розоцвітих), що об'єднує 14 видів (калінолистий, амурський, головчастий, проміжний, мальвовий, смородинолистий, золотисто-жовтий і одноприймочковий). У культурі в містах і селах України найвідоміший пухироплідник калинолистий (ППК). Це однодомні листопадні кущі до 2,5–3 м заввишки, зі злегка розлогими пониклими гілками, які утворюють густу напівкулясту форму. Кора молодих пагонів гладенька, оранжево-коричнева, має гарний вигляд наприкінці осені та взимку. Період вегетації починається з середини квітня і триває близько 200 днів. Квітує з початку червня упродовж 20 днів. Квітки до 1,2 см у діаметрі, білі або рожеві з червоними тичинками, зібрані в суцвіття напівпарасольки. Рослини дуже декоративні в період цвітіння й плодоношення. Плоди в міру досягання змінюють своє забарвлення від світло-зеленого до червоного. Осіннє забарвлення листків змінюється від червонуватого до золотистого та бурого. Зазначено, що ППК рослина світлолюбна, не вибаглива до вологості й родючості ґрунтів, погано витримує надлишок вологості в ґрунті, а від застою води може загинути. Відносно зимостійкий та вітростійкий вид. Розмножується насінням, живцями, відводками й поділом куща. Зауважується, що ППК добре росте в умовах міста, уздовж автодоріг, у ярах і балках. Особливо вишуканими є сорти ППК з пурпурово-фіолетовими і жовто-золотистими листками: *Diabolo* — декоративні кущі заввишки 2–3 м і завширшки 2–3 м, з фіолетово-пурпурними листками, які восени червоніють. Квітки кремово-білі, а плоди — темно-червоні. Сорт *Dart's Gold* має листки лимонно-жовтого кольору, а *Lutea* — золотисто-жовтого. “*Nana*” — декоративні низькорослі кущі. Зазначено, що гарні композиції можна створити з різних сортів ППК і низькорослих багаторічних і багаторічних квітучих і декоративно-листяних рослин (лобулярія морська, тагетис тонколистий, календула, ешольція каліфорнійська, флокс).

УДК 635.9:634.11:631.527.5

2015.4.231. ГІБРИД ЯБЛУНІ ВИДУБИЦЬКА ПЛАКУЧА × MALUS BACCATA (L.) BORKH. — ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ У ЛАНДШАФТНОМУ САДІВНИЦТВІ / Гончаровська І.В. // Наукові основи збереження біотичної різноманітності: матеріали І (XII) Міжнар. наук. конф. молодих учених. — Л., 2015. — С. 117–118. Шифр 545750.

Декоративне садівництво, яблуня Видубицька плакуча, гібрид яблуні, декоративність яблуні плакучої, стійкість декоративної яблуні до забруднення.

Наведено біологічну характеристику гібрида яблуні Видубицька плакуча (ЯВП), перспективного для ландшафтного садівництва. У Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України одержано великий гібридний фонд від схрещування сорту яблуні домашньої Видубицька плакуча з іншими культурними сортами та різними видами роду *Malus* spp. Гібриди ЯВП з *Malus baccata* (L.) Borkh. відрізняються оригінальною плакучою формою крони, тривалим цвітінням навесні й яскравим плодоношенням до морозів — восени. Оригінальна плакуча форма крони, тривале цвітіння, красиві, яскраво забарвлені невеликі плоди, яскраве плодоношення, висока декоративність протягом усього вегетаційного періоду, стійкість до абіотичних та біотичних чинників характеризують гібрид яблуні Видубицька плакуча × *Malus baccata*, як перспективний для використання у формовому й ландшафт-

ному будівництві. Гібрид яблуні Видубицька плакуча можна широко використовувати для озеленення місць з підвищеним ступенем забруднення повітря і для озеленення територій великих підприємств.

УДК 635.925:581.526.43

2015.4.232. КОРОЛЬ ЛІАН — КЛЕМАТИС / Білай Д.В. // Квіти України. — 2015. — № 3. — С. 14–15.

Клематис, сорти клематиса, вирощування клематиса.

Наведено біологічну характеристику високодекоративної рослини, придатної для вертикального озеленення — клематиса (К.). Зазначено, що К. розподіляють на групи за зовнішніми ознаками, часом і характером цвітіння. Кожна з груп потребує особливого догляду. Кущові ліани групи Патенс завдовжки 3–3,5 м. Квітки цієї групи мають діаметр 13–15 см, різноманітне забарвлення — від світлих до темних тонів. Бувають К. з махровими квітками. Усі сорти цієї групи — укриті. Найпопулярніші з них — Неллі, Мозер, Президент і Сільвія Денні. Рослини групи Жакмана мають довжину до 4 м. Квітки діаметром 8–18 см, забарвлення пелюсток — від білого до синьо-фіолетово-пурпурового. Найвідоміші сорти — Вікторія, Мадам, Барон, Віллар та ін. Група Вітіцелла має гілки довжиною 2–4 м, квітки діаметром 8–14 см рожево-червоно-пурпурового забарвлення. До цієї групи належать сорти Віль де Ліон, Пурпуреа Плена, Елеганс. Пагони рослин останніх двох груп обрізують, залишаючи над поверхнею ґрунту 10–20 см. Кущові ліани групи Флорида до 3 м завдовжки, мають квітки діаметром 8–12 см (махрові і немахрові) переважно світлих відтінків. Слабкі й сухі пагони вирізують, інші вкорочують до 1,5–2 м і вкривають на зиму. Сорти найвідоміші — Дюшес оф Единбург, Протеус тощо. Група Ланугіноза має гілки довжиною 2–3 м, квітки діаметром 15–20 см з пелюстками рожевого, блакитного і білого кольорів. Поширені сорти: Білий шерстистий і Балерина. Практично всі види К. надають перевагу напівтіні, проте група Жакмана добре почувається і на сонці. Для того, щоб ґрунт навколо ліани не перегрівався, його дренують або обсаджують ґрунтопокривними культурами. Важкий ґрунт дренують піском або щебенем. Піщаний ґрунт підживлюють компостом, а навесні — комплексним добривом. Пагони клематисів, уражених шкідниками й хворобами, необхідно повністю обрізати. Якщо з підземних бруньок з'являться нові, то квітватиме така рослина лише в наступному сезоні.

УДК 635.925:582.711.712:631.529:631.526.32(477.4)

2015.4.233. ДОСЛІДЖЕННЯ МОРФОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГЕНЕРАТИВНИХ ОРГАНІВ ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ ҐРУНТОПОКРИВНИХ ТРОЯНД (ПІД ROSA L.) ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ // Наукові основи збереження біотичної різноманітності: матеріали І (XII) Міжнар. наук. конф. молодих учених. — Л., 2015. — С. 136–137. Шифр 545750.

Троянда ґрунтопокривна, сорти троянд інтродуковані, генеративні органи троянд.

Проведено дослідження з метою встановлення основних морфологічних параметрів генеративних органів та окремих їх елементів в інтродукованих сортах ґрунтопокривних троянд (Т.) на території Правобережного Лісостепу України. Об'єкт дослідження — 3 сорти з колекції ґрунтопокривних Т., інтродукованих до колекції Національного ботанічного саду (НБС) ім. М.М. Гришка НАН України: *Lovely Meiland* (Лавлі Мейяні), *Magic Meilandecor* (Мейджик Мейдідланд) і *Prodige Ecarlate* (Продіжи Екарлате). Нині колекція ґрунтопокривних Т. НБС нараховує 20 сортів, становлячи 5% колекційного фонду розарію. Під час дослідження плодів урахували: морфологічні та морфометричні ознаки цинародію, горішків,

плодоніжки і чашолистків. Окрім цього проводили зважування плодів та горішків. Визначено окремі показники стосовно всіх трьох вищезгаданих сортів Т. За результатами проведення досліджень та описів морфологічних ознак генеративних органів й окремих їх елементів встановлено, що вони є індивідуальними для кожного із сортів досліджуваних ґрунтопокривних троянд і можуть бути використані як ключ для визначення сорту.

УДК 635.925:582.717:631.5

2015.4.234. АСТИЛЬБОІДЕС ПОЛЮБЛЯЄ ТІНЬ // Квіти України. — 2015. — № 4. — С. 11.

Астильбоїдес, ломикаменові декоративні рослини, вирощування астильбоїдеса.

Наведено біологічну характеристику астильбоїдеса (А.) (родина ломикаменових) та особливості його вирощування. Астильбоїдес має незвичайно великі лійкоподібні або щитоподібні листки, крупнозубчасті по краю. У культурі вони досягають 1 м у діаметрі. Тримаяться на довгих опушених черешках. Квітконосне стебло (до 1,5 м заввишки) закінчується невели-

ким (порівняно з розмірами всієї рослини) волотеподібним поникаючим суцвіттям, яке трохи нагадує суцвіття астильби. Рослина квітує в липні, порівняно недовго (25–30 днів), проте вона залишається високодекоративною протягом усього сезону. Краще росте в тінистих місцях на вологих і родючих ґрунтах. Добре реагує на підживлення компостом. Чудово по-чувається поблизу дерев з глибоким корінням. Астильбоїдес вибагливий до вологи і за пересохлого ґрунту квітання не настає, краще росте в напівтіні. Рослина добре переносить зиму, тому вкривати його треба лише в особливо холодні зими. Хвороб і шкідників на цій рослині майже не буває. У місцях, де багато вологи, А. страждає від слимаків. Рослина належить до числа довгожителів, і їй не потрібно регулярно омолоджувати. Розмножують А., у першу чергу, поділом кореневища восени і навесні. Навесні поділені частини кореневища з брунькою висаджують у ґрунт, підживлений листовим перегноєм, на глибину $\approx 2,5$ см. У спекотну погоду саджанці обов'язково поливають. Сіяньці з астильбоїдеса на відміну від батьківських екземплярів дрібні, ростуть повільно, але вони цілком життєздатні і добре витримують пересаджування.

636/639 ТВАРИННИЦТВО

636.0 Загальні питання

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.053:619:615.37

2015.4.235. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ БІОТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОДУКТУ — МІЄЛОПЕПТИДІВ — У ТВАРИННИЦТВІ / Малина В.В. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(116). — С. 50–53. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 546121.

Інтенсифікація промислового тваринництва, стреси у тварин, імунотимулатори, препарат "Мобес", мієлопептиди, резистентність с.-г. тварин, продуктивність с.-г. тварин, збереженість тварин.

Вплив технологічних стрес-факторів в умовах промислової інтенсифікації у тваринництві є причиною розвитку набутих імунodefіцитів у молодняку с.-г. тварин. Запропоновано біотехнологічний спосіб одержання екзогенного імунотимулатора — препарату "Мобес". Діючою основою його є низькомолекулярні пептиди, виділені з кісткового мозку тварин, та біологічно активні речовини, які здатні нормалізувати функціональну активність їх клітинного і гуморального імунітету. Представлено результати експериментальних досліджень щодо впливу "Мобес" на еритро- та лімфопоез, неспецифічну резистентність та продуктивність молодняку на прикладі ВРХ. Так, дворазове введення препарату в дозі 0,01 мл/кг живої маси з інтервалом 12–14 днів сприяло активації еритро- та лімфопоезу. При цьому підвищились показники клітинних і гуморальних факторів резистентності, активізувався процес метаболізму і, як наслідок, поліпшилась збереженість телят і їх продуктивність. Середньодобові прирости живої маси дослідної групи були на 11,56% вищими, ніж у контролі.

УДК 636.087.7

2015.4.236. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ДОБАВКИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ТА ПТИЦІ / Гарда С.А. // Ак-

туальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та аспірантів, присвяч. пам'яті академіка НААН М.В. Зубця, Чубинське, 25 трав. 2015 р. — Чубинське, 2015. — С. 18–19. Шифр 546058.

Телята, поросята, птиця с.-г., кормові добавки, штами кормових добавок, годівля молодняку тварин і птиці.

Співробітниками відділу біотехнології Ін-ту продовольчих ресурсів розроблено функціональні добавки (ФД) до раціону харчування с.-г. тварин і птиці. Зокрема для телят — БК-Т, поросят — БК-П, птиці — БК-Пт. Ці добавки сприяють збереженню поголів'я молодняку і підвищенню продуктивності. До складу БК-Т входять мікроорганізми: *Bifidobacterium infantis*, *B. animalis*, *Lactobacillus acidophilus*, *L. paracasei* ssp. *paracasei*, виділені від клінічно здорових телят 1–2-місячного віку. Функціональна добавка БК-П містить *B. infantis*, *B. suis*, *L. acidophilus*, *L. plantarum*, одержані від здорових поросят 30–50-добового віку. Полікомпонентний склад має БК-Пт, зокрема штами: *B. pullorum*, *L. plantarum*, *L. paracasei* ssp. *paracasei*, *L. rhamnosus*. Композиція мікроорганізмів у цих ФД має істотну перевагу за активною дією на організм тварин та птиці порівняно з монокультурами. А саме: широкий спектр антагоністичної активності щодо умовно-патогенних та патогенних мікроорганізмів, адгезивних та вітамінсинтезуючих особливостей тощо. Клінічними випробуваннями встановлено, що БК-Т (у дозі 35 см³/гол.) позитивно впливає на морфобіохімічний склад крові і підвищує приріст живої маси телят, запобігає втратам молодняку. Це стосується і ФД для поросят і птиці — БК-П та БК-Пт. Отже, вищевказані нові функціональні добавки придатні для промислових господарств і є екологічно безпечними та ефективними засобами для лікувально-профілактичних заходів у тваринництві та птахівництві.

636.1 Конярство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.1.046.082.13:796

2015.4.237. ОЦІНКА СПОРТИВНОЇ РОБОТОЗДАТНОСТІ КОНЕЙ РІЗНИХ ПОРІД, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У ЗМАГАННЯХ

3 ТРИБОРСТВА / Ільницька Т.Є. // Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та аспірантів,

присвяченої пам'яті академіка НААН М.В. Зубця, 25 трав. 2015 р. — Чубинське, 2015. — С. 27–28. Шифр 546058.

Коні спортивні, виїздка, конкур, польові випробування коней, оцінка спортивних коней.

За результатами оцінки спортивної роботоздатності коней (ОСРК), які брали участь у змаганнях з триборства в період 2012–2015 рр., із загальної кількості 71 гол. усі три етапи змагань пройшли 56 голів. Найкращими виявились коні чистокровної верхової породи — 4 гол., які набрали 13 балів. На 2-му місці були коні української верхової породи — 25 гол. (10,68 бала). Характерним є те, що як на міжнародному, так і національному рівнях найвищі результати з триборства мають коні чистокровної верхової породи, або ті, у яких значна частка крові за цією породою. В Україні більшість триборних коней української верхової породи мають частку “чистої” крові від 50 до 75%. Саме вони одержали найбільшу кількість балів. У змаганнях брали участь і коні західноєвропейських порід — 12 гол., але вони значно поступалися за ОСРК і одержали 8,75 бала. На 4-му місці була група коней, які народжені в Україні та не зареєстровані в жодній племянній книзі — 15 гол. (8,2 бала). Такий високий відсоток незареєстрованих коней вказує на те, що необхідно переглянути умови реєстрації та обліку коней вітчизняної селекції.

УДК 636.1.082(091)

2015.4.238. ЛОШАДЬ В ИСТОРИИ КУЛЬТУРЫ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА / Гузев Ю.В. // Научно-технический бюллетень Дер-жавного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок і Інституту біології тварин. — Л., 2015. — Вип. 16, № 1. — С. 207–222. — Библиогр.: 38 назв. Шифр 546200.

Коні (історичний аспект), гібриди коней, міграція коней, одомашнення коней, стародавній період, Кам'яна Могила, Трипільська культура, епоха енеоліту.

Представлено аналітичне узагальнення інформації за історичний період 1865–2014 рр. щодо одомашнення коней (ОК). Сформульовано нові положення відносно стародавніх центрів ОК та інших представників роду *Equus*. Рід має три підроди — *Hippotigris*, *Asinus* та *Equus s. str.* Наведено їх характеристики. Показано гібридні форми. Зазначено, що досі сталі аксіоми щодо походження коня починають піддаватись сумніву при сучасних дослідженнях генетично зумовлених морфологічних структур. Вивчення історичних текстів стародавніх книг, у т.ч. Біблії, Корану тощо, свідчить, що процес і місце ОК та інших с.-г. тварин досліджено не досконало, поверхнево і потребує розробки нових теоретичних положень. Знайдено документи, які свідчать про використання людством коней ще 20 тисяч років тому і більше (а не 10 тисяч, як вважають у сучасній зоотехнії). У різних географічних місцевостях формувались різні типи коней: верхова, запряжна, ваговоза, поні та ін. Домашній кінь, з точки зору виду, має монофілітичне походження, але з теоретичного погляду великої кількості рас, які їх приручали, та з огляду на їх географічне розміщення — поліфілітичне. Із сучасних форм до домашнього коня найближче знаходиться кінь Пржевальського. Між різними формами коня одержували численні гібриди, але вивчені вони недостатньо. У висновках підкреслено, що дослідникам необхідно детальніше вивчати цю проблему за різними матеріалами, у т.ч. геологічними знахідками, залишками Трипільської культури тваринництва, враховуючи, що цей регіон знаходився на території сучасної Київської обл. та простягався до сучасної Закарпатської обл. Це засвідчить про внесок слав'янських народів у світову цивілізацію людства.

УДК 636.1.082.13.453.53(477.51)

2015.4.239. ВПЛИВ ЗАМІЩЕННЯ ПЛАЗМИ НА ПОКАЗНИКИ ВИЖИВАНOSTІ СПЕРМИ ЖЕРЕБЦІВ ЗА ЗБЕРІГАННЯ ПРИ +5°C / Бурч С.І. // Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та аспірантів, присвяченої пам'яті академіка НААН М.В. Зубця, 25 трав. 2015 р. — Чубинське, 2015. — С. 14–15. Шифр 546058.

Коні ганноверської породи, спермопродукція коней, фільтрація сперми, центрифугація сперматозоїдів, оцінка активності спермів.

Дослідження проводились у ПХ Бреч Корюківського р-ну Чернігівської обл. на жеребцях-плідниках ганноверської по-

роди (n=3), вік — 10–19 років. Метою дослідів було оцінити вплив центрифугації при 600 q на активність і швидкість сперматозоїдів за зберігання протягом 24 годин. Наведено наступні параметри: загальна активність, прямолінійна активність, маневрна активність, криволінійна швидкість (VCL, мкм/с), прямолінійна швидкість (VSL, мкм/с), швидкість усередненої траєкторії (VAP, мкм), амплітуда відхилення головки (LHD, мкм/с). Визначено, що даний спосіб центрифугації і подальше ресуспензування сперми жеребців дають можливість підвищити показники їх активності і криволінійної швидкості при зберіганні 24 год за температури +4...+6°C. Даний спосіб можна рекомендувати при роботі зі свіжорозбавленою спермою з метою найдовшого збереження її фертильності за вказаної температури.

УДК 636.1.082.13:619:616.72:611/612.11

2015.4.240. МОРФОЛОГІЧНІ І БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ КОНЕЙ РІЗНИХ ПОРІД / Хряпін В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2015. — Вип. 1(36). — С. 12–17. — Библиогр.: 7 назв.

Коні спортивні і ваговози, кров коней (біохімія і клініка), травми кінцівок у коней, діагностика внутрішніх хвороб коней.

Спортивні коні найчастіше травмують локомоторний апарат, одним із компонентів якого є сухожилково-зв'язковий. Представлено результати дослідження клінічного складу крові різних порід коней: чистокровної верхової, тракенської, української верхової та російської ваговозної. Визначено вірогідну залежність травм карпального суглоба та зв'язкового апарату передніх кінцівок коней від білкового складу крові. Наведено детальні показники кожного дослідженого коня різних порід. Установлено, що різниця рівня загального білка та білкових фракцій між вищевказаними породами становить 4–5 г/л, тобто 7,5–8%. Співвідношення α-глобулінів до β-глобулінів у спортивних коней — 0,78–0,88 та у ваговозної породи — 0,45. Також пряму залежність від рівня загального білка та білкових фракцій показали рівні гемоглобіну та ферментів (лужної фосфатази). При цьому лейкоцитарна формула, рівень кальцію та співвідношення прямого і непрямого білірубину рівнозначні для всіх піддослідних порід. Зауважується, що представлено лише фізіологічні показники гематологічних досліджень коней, у яких протягом останніх 2 років реєстрували травми локомоторного апарату.

УДК 636.1.082.454:575.13

2015.4.241. РОЗРОБКА СПОСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЗАПЛІДНОВАЛЬНОСТІ КОБИЛ ЗА ЦИТОГЕНЕТИЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ / Ткачова О.Л. // Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та аспірантів, присвяч. пам'яті академіка НААН М.В. Зубця, 25 трав. 2015 р. — Чубинське, 2015. — С. 52–53. Шифр 546058.

Коні, запліднюваність кобил, прогнозування запліднюваності, цитогенетичний стан коней, лоша́та.

Констатується, що серед багатьох способів підвищення запліднюваності кобил жоден з них не враховує цитогенетичний стан кобили та жеребця за загальною хромосомною нестабільністю, хромосомними абераціями, геномними мутаціями та іншими цитогенетичними показниками, які і зумовлюють підвищення ембріональної смертності та не дають можливості збільшити вихід лоша́т. Проведення парування або штучного осіменіння кобил з урахуванням прийнятого допустимого рівня загальної хромосомної нестабільності до 5% не завжди дає очікуваний результат. Натомість, при розрахунках загальної кількості аберацій (А.), відносної довжини аутосом, кількості А. на 100 клітин, кількості одиничних, парних, кільцевих А. та кількості пробілів в аберантних метафазах для жеребців та конематок можна спрогнозувати і підвищити рівень запліднюваності кобил на 21,76% — за парування та на 25,05% — за штучного осіменіння кобил охолодженою спермою. При проведенні штучного осіменіння віддаленою спермою запропонованим способом вдалося досягти виходу лоша́т у 78,46% порівняно з 53,33% без урахування цитогенетичних показників жеребців та конематок різних порід.

УДК 636.13.046.082.12/13:619:616

2015.4.242. СПАДКОВІ ЗАХВОРЮВАННЯ КОНЕЙ АРАБСЬКОЇ ЧИСТОКРОВНОЇ ПОРОДИ / Мельник О.В. // Техно-

логія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(116). — С. 53–56. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 546121.

Коні (арабська чистокровна верхова), гомозиготність, селекція коней, генетичне тестування, хвороби коней спадкові, оздоровлення популяції, діагностика хвороб коней.

Чистопорідне розведення коней поряд з перевагами має і свої недоліки, що пов'язано, перш за все, зі зростанням рівня гомозиготності. Це може призводити до збільшення генетичного вантажу у популяції, виникнення дефектів та зниження життєздатності особин. Установлено, що для арабської чистокровної верхової породи характерні такі спадкові

захворювання, як: важкий комбінований імунodefіцит (SCID), мозочкова атаксія (CA), лавандовий синдром лошат (LFS). Клінічні ознаки деяких з них є подібними як до аналогічних захворювань в інших видів, так і до різних хвороб. Тому необхідна своєчасна діагностика спадкових захворювань коней арабської чистокровної верхової породи. Це дасть можливість ефективному селекційному процесу, а саме, уникати накопичення генетичного вантажу щодо дефектних генів у популяціях породи, та пришвидшить механізм її оздоровлення. Отже, актуальним селекційним методом щодо викорінення проблеми є проведення генетичного тестування коней.

636.22/.29 ВРХ. Скотарство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.22/.28.033.087.7:637.513

2015.4.243. НЕСПЕЦИФІЧНА РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ТА ВМІСТ ОКРЕМИХ ГОРМОНІВ У КРОВІ БУГАЙЦІВ ЗА УМОВ КОРЕКЦІЇ ПЕРЕДЗАБІЙНОГО СТРЕСУ / Грабовська О.С., Грабовський С.С. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 2. — С. 43–49. — Бібліогр.: 15 назв.

Яловичина (якість), бугайці, стреси у тварин, забій с.-г. тварин, антистресори, імуномодулятори, поліаміни, екстракт селезінки.

Антистресорами та імуномодуляторами у передзабійний період бугайців слугували біологічно активні речовини екстракту селезінки — поліаміни. Так, бугайцям дослідної групи (БД) за 5 діб до забою у корм додавали екстракт селезінки аерозольним методом (70° спиртовий розчин об'ємом 0,7 мл/кг), водночас контрольним (БК) — 70° розчин етанолу (0,7 мл/кг). У результаті, після транспортування, перед забоєм, у БД виявлено вірогідно нижчі рівні: адренкортико-тропного гормону (майже вдвічі), кортизолу (на 31%), альдостерону (на 34%) порівняно з БК, що свідчило про зменшення стресу у тварин перед забоєм. У БД встановлено зростання фагоцитарної активності нейтрофільних гранулоцитів у крові порівняно з контролем: до транспортування і перед забоєм — на 7% та на 9% після нього. Як імуномодулятори та антистресори — поліаміни з екстракту селезінки мали найбільший вплив на вміст окремих гормонів та деякі показники неспецифічної резистентності у крові БД. Зроблено висновок, що одержані результати можна використати в дослідженнях показників клітинного імунітету, неспецифічної резистентності та концентрації стресових гормонів у с.-г. тварин і птиці для поліпшення якості продукції, отриманої від них.

УДК 636.22/.28.033/.034.082.13(477.85)

2015.4.244. ЩЕДРИЙ ПОДАРУНОК НАУКОВЦІВ БУКОВИНИ ДЛЯ МОЛОЧНИХ ТА М'ЯСНИХ ФЕРМ КРАЮ / Калинка А.К., Меленко К.М., Маковійчук С.Д. // Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 трав. 2015 р. — Кам'янець-Поділ., 2015. — С. 97–100. Шифр 545741.

ВРХ Буковини, молочне скотарство, м'ясне скотарство, селекція ВРХ, племінні господарства.

Висвітлено найновіші досягнення селекційної роботи в молочному і м'ясному скотарстві (С.) на Буковині. Науковці-селекціонери пропонують нові високопродуктивні типи тварин, адаптовані до місцевих умов, а також низку технологій виробництва тваринницької продукції. У молочному С. перспективним є буковинський заводський тип української червоно-рябої молочної худоби нової генерації. Племінні господарства: ТОВ АТЗТ "Мирне", СВК "Зоря", ТОВ "Валляське" Кіцманського р-ну та ТОВ "Аф ім. Суворова" Новоселицького р-ну Чернівецької обл. Надої молока корів у цих господарствах у 2014 р. становили 6–15 тис. кг/гол. За 15 років Буковинською державною с.-г. ДС НААН створено буковинський зональний тип м'ясного симентала (БЗтМС) нової генерації та його структурні формування, які апробовують у ДПДГ "Чернівецьке" (165 корів) Герцаївського р-ну та ДП "Рокитне" СТОВ "Авангард" (90 корів) Новосе-

лицького р-ну області. Підготовлено тварин та матеріали до апробації на селекційне досягнення щодо БЗтМС з поголів'ям 2300 гол., у т.ч. 750 корів нової генерації. Худоба БЗтМС переважає місцевий симентал комбінованого типу за добовими приростами на 15–25%, забійним виходом — на 7,5–8,0%. Жива маса бугайців у 18 міс. становить 534–550 кг, середньодобові прирости — 830–900 г, витрати кормів на 1 кг приросту — 7,8–9,7 к.од., рентабельність — 31%. Відтворювальна здатність корів — 75–85 телят/100 корів, збереженість молодняку — 94,5–96,7%, легкість отелень — 91,3–95,6%, вік телят при відлученні — 215–225 днів, а їх жива маса — 195–225 кг. Тварин БЗтМС рекомендується розводити в лісостеповій та передгірській зоні Українських Карпат, вони пристосовані до цих умов і добре використовують природні угоддя.

УДК 636.22/.28.082.13.001.12(477)

2015.4.245. ПРОГРАМА СЕЛЕКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ НА 2014–2023 РОКИ / Гладій М.В., Полупан Ю.П., Базишина І.В. [та ін.]; заг. редакція Ю.П. Полупана та І.В. Базишиної. — Чубинське, 2015. — 68 с. Шифр 546101.

ВРХ укр. черв. мол., селекція ВРХ, молочне скотарство, програма до 2023 р. (ВРХ), генофонд ВРХ.

В українській червоній молочній породі ВРХ апробовано кримський (господарства АР Крим), таврійський (Херсонська, Запорізька і Миколаївська обл.), центральний (Дніпропетровська і Кіровоградська обл.), східний (Донецька, Харківська і Луганська обл.) зональні заводські типи (ЗЗТ). Формування західного (Одеська обл.) і подільського (Тернопільська обл.) ЗЗТ триває. Наведено коротку характеристику і генезис породи, алгоритм формалізації її та внутрішньопорідних типів за умовною кровністю. Представлено схему і систему селекції на 2014–2023 рр. Метою селекції породи на найближчі 10 років є підвищення надою до 6–7 тис. кг за лактацію з одночасним поліпшенням якості молока (жирну — 3,8–3,9%, білка — 3,3–3,4%). Передбачається подальша консолідація таких ознак: створення тварин із живою масою корів 550–600 кг, молочного міцного типу та тривалістю господарського використання 4–7 лактацій. Висвітлено організаційні засади ведення племінного обліку, формування централізованої бази даних, оцінку генетичних ресурсів. Охарактеризовано принципи добору і підбору у стадах породи, організацію відтворення тварин. Визначено порядок ветеринарно-санітарних заходів. У додатках показано генеалогічні схеми заводських ліній та споріднених груп, фотографії бугаїв і корів. Наведено структуру порідного складу ВРХ різних категорій господарств України, показники племінної цінності, генеалогічну структуру і наявність сперми бугаїв на племпідприємствах України.

УДК 636.22/.28.082.13.004.4(477)

2015.4.246. ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПЕРЛИНИ — СІРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОРОДИ, ЯК СКЛАДОВОЇ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ / Гуменний В.Д., Семяшкіна А.О., Кохан А.В., Козловська М.В., Метволі М.М., Остапенко А.І. // Інтенсифікація кормовиробництва —

основа сталого розвитку галузі тваринництва: зб. наук. пр. (присвяч. 150-й річниці Полтав. губерні. земства та 85-річчю заснув. Ін-ту свинарства й агропром. вироб. НААН). — Полтава, 2015. — С. 77–96. — Бібліогр.: 42 назви. Шифр 545830.

ВРХ сіра укр., генотипи ВРХ, збереження біорізноманітності, безпека зникнення порід.

Наголошується на тому, що, за відсутності термінових і конкретних заходів щодо збереження вітчизняних порід тварин, 25% порід будуть утрачені в найближчий час. Зокрема поголів'я корів зникаючих порід нині становить від 300 гол. сірої української (СУ) до 10 тис. гол. симентальської. Це критична відмітка чисельності поголів'я. Сіра українська порода ВРХ стала генетичним підґрунтям як материнська при створенні в Україні вітчизняних порід: симентальської, лебединської, бурої карпатської і частково червоної степової. Генетичні ресурси СУ брали участь і у відтворному схрещуванні і створенні внутрішньопорідних типів: придніпровського та чернігівського і кінцевого генотипу нової першої української м'ясної породи ВРХ тощо. Можливості СУ породи до кінця не вичерпані. Проаналізовано дослідження частоти виявлення В-алеля капа-казеїну у чорно-рябих голштинів, імпортованих в Україну з Канади і Німеччини, а також чорно-рябої ВРХ вітчизняної селекції порівняно з абсорбентними породами: у сірої української, бурої карпатської та симентальської. Результати засвідчили низьку якість молока корів голштинської породи стосовно придатності для виробництва сиру. Водночас у сірої української худоби алель В-гена капа-казеїну зустрічається у 2–3 рази частіше. Наведено ще низку факторів, які визначають унікальність сірої української породи ВРХ та наголошується на невідкладності заходів щодо збереження генотипу. Представлено конкретні завдання відносно збереження біорізноманітності ВРХ.

УДК 636.22/28.082.13.232

2015.4.247. МОДЕЛЮВАННЯ РІЗНИХ ВАРІАНТІВ СЕЛЕКЦІЇ У ПОПУЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ / Ткаченко М.В., Ткаченко С.В. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(116). — С. 75–78. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 546121.

ВРХ (укр. чорно-ряба мол.), селекція ВРХ, бугаї-плідники (добір), генетичний прогрес (ВРХ), молочна продуктивність корів, племпідприємства ВРХ Київщини.

Дослідження проведено на племпідприємствах Київської обл. щодо племінної цінності бугаїв-поліпшувачів (БП), яких використовують за різних варіантів селекції у племінних стадах української чорно-рябої молочної худоби (УЧорнРМ). Показано, що на цих племпідприємствах є достатня кількість БП, одержаних від високоцінних батьків-бугаїв (ББ). Середня племінна цінність їх за надоем становить +492 кг. Водночас 24,6% ББ не мають оцінки за якість потомства. Вказано ББ-погіршувачів — Аллах 353635, Джет 19501 та нейтральних — Маридон 35. У більшості випадків їх сини були погіршувачами (Колдин Кельд 14075 лінії М. Чіфтейна та ін.). Визначено, що генеалогічна структура (ГС) популяції УЧорнРМ худоби у Київській обл. має велике число ліній. Спермопродукція належить до 16 ліній як голштинського, так і голландського походження. Найбільша кількість БП — до лінії Р. Соверінга — 136 гол. (39,1%), В.Б. Айдіала — 99 гол. (28,5%), М. Чіфтейна — 36 гол. (10,4%). Такий стан розділення ГС породи призведе до різкого зменшення можливостей добору високоцінних плідників як у групу ББ, так і в групу батьків корів, що знизить темпи генетичного прогресу та збільшить витрати на селекційно-племінну роботу. Зауважується, що якби у популяції УЧорнРМ на Київщині добирати одного кращого плідника з кожної існуючої лінії для одержання від нього ремонтних бугайців наступної генерації, то чисельність ББ зменшилась до 16 гол., а їх племінна цінність дорівнювала +457 кг молока. При цьому генетичний прогрес дорівнював 17,6 кг молока на корову/рік. У випадку добору 2 кращих плідників з кожної лінії генетичний прогрес знижується до 14,1 кг молока на корову/рік, а племінна цінність БП становить +412 кг молока. Моделювання варіантів селекції вказало, що за існуючої структури популяції необхідно не більше 20% корів активної частини осіменяти спермою молодих неперевіраних бугаїв. Через невелику кількість корів активної частини популяції оцінку молодих бугаїв щодо якості

потомства потрібно проводити за 30 ефективними дочками. Якщо частку активної частини корів, яких осіменюють перевіреними плідниками, збільшити до 50%, то достовірність оцінки БП збільшиться, проте зменшиться частина популяції, яка має осіменятися спермою бугаїв, відібраних за якістю потомства, що знизить генетичний прогрес. У висновках підкреслено, що для одержання максимального генетичного прогресу за мінімальних затрат на племінну роботу необхідно як батьків бугаїв наступної генерації використовувати не більше 5 високоцінних плідників, які належать до 5 різних ліній і будуть продовжувачами або родоначальниками нових ліній. Інтенсивне використання ББ збільшить банк сперми на одного перевіреного бугая до 40 тис. спермодоз, що підвищить генетичний прогрес за молочною продуктивністю в популяції від 0,51 до 1,42%.

УДК 636.22/28.086.3:612.015.348:612.32

2015.4.248. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗЧИННОСТІ ПРОТЕЇНУ КОРМІВ РІЗНОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА ВМІСТУ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН В УМОВАХ IN VITRO / Дармоград Л.М. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 29–32. — Бібліогр.: 6 назв.

Корми для ВРХ, протеїни кормів (розщеплення), рубець ВРХ, пшениця, соя, соняшник, глютен, галегіа східна.

При складанні раціонів для тварин враховують уміст у кормах біологічно активних речовин (БАР), забезпечення їх доступності у процесі обміну в організмі. Зокрема для жуйних тварин важливо знати ступінь розщеплення протеїну кормів (РПК) у рубці. Матеріалом для дослідження були: зерно пшениці, боби сої, шрот з насіння соняшнику, глютен, насіння, листочки та сіно з галегіа східної. Розчинність ПК визначали *in vitro* в буферному розчині $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ (pH=6,5). Встановлено, що розчинність протеїну вищевказаних кормів мала межі — 7,4–69,0%. Найвищий показник був у шроті соняшнику (69,0), а найнижчий — у глютені. Протеїн зерна пшениці розчинявся в буферному розчині на 57,0%, а бобів сої — на 66,0%. При цьому РП у насіння галегіа — 50,0%, листочках галегіа — 40,0%, сіна — 37,0%. Виявлено високий уміст флавоноїдів і сапонінів у розеткових листках, а також аскорбінової кислоти в органах і пелюстках *Galega orientalis* (La), а в коренях — кумаринів і водорозчинних поліциклів та відсутність у ній серцевих глікозидів та антраглікозидів. За вмістом БАР ця рослина є типовою бобовою культурою.

УДК 636.22/28.087.7:549.67:612.015.33

2015.4.249. ОБМІН АЗОТОВІСНИХ СПЛУК У РУБЦІ КОРІВ ЗА НАЯВНОСТІ ЦЕОЛІТУ В РАЦІОНІ ПАСОВИЩНОГО ПЕРІОДУ / Коляда С.М. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 4. — С. 66–71. — Бібліогр.: 6 назв.

Молочне скотарство, ВРХ (укр. чорно-ряба мол.), азотистий обмін у корів, цеоліт, пасовища, годівля корів, кормові добавки, рубець корів, мінерали.

Дослідження проведено у фермерському господарстві с. Тудорковичі Сокальського р-ну Львівської обл. на 3 групах повновікових корів (по 4 гол.) української чорно-рябої молочної породи у 1-й половині лактації. Корів контрольної та 1-ї 2-ї дослідних груп у травні-липіні утримували на пасовищі з молодого злаково-бобовою травою. Комбікорм дослідних груп містив мінеральні елементи: натрій, магній, кобальт, цинк, купрум, фосфор і сульфур. Окрім того, 1-й дослідній групі згодовували характерну для цеоліту суміш мінералів у мас.ч.: SiO_2 — 70,0; Al_2O_3 — 12,0; Fe_2O_3 — 1,0; FeO — 0,6; TiO_2 — 0,1; MnO — 0,1; P_2O_5 — 0,1; K_2O — 3,1; Na_2O — 1,8; SO_3 — 0,1; CaO — 7,1; MgO — 4,0. Корови 2-ї дослід. гр. у складі комбікорму одержували цеоліт. Кількість мінералів і цеоліту в комбіормах 1- та 2-ї дослідних груп становила 0,4 г/кг живої маси тварини. Результати досліджень засвідчили, що згодовування коровам з комбікормом цеоліту поряд із зеленою масою злаково-бобового пасовища зумовило вірогідно зменшення вмісту азоту аміаку в рідкому вмістиму рубця незалежно від часу початку годівлі. Одночасно в рубцевій рідині корів до годівлі та через 2,7 і 10 год після неї вірогідно знижувався рівень амінного азоту. На 4-ту, а особливо, на 7-му і 10-ту години від початку годівлі зростає уміст білкового азоту. При цьому в рубцевій рідині цих корів до годівлі та на 2-гу, 7-му й особливо 10-ту годину від її початку вірогідно збільшився вміст загального азоту. Це сприяло

підвищенню середньодобових надойв молока (у контролі — $26 \pm 0,73$ кг, 1-й дослід. гр. — $28,3 \pm 0,38$; 2-й — $29,4 \pm 0,39$ кг) та вмісту в ньому білка, жиру і лактози (табл.).

УДК 636.22/28.087.7:612.015.33

2015.4.250. ВПЛИВ ЗГОДОВУВАННЯ СИЛОСІВ, ЗАГОВЛЕНИХ З ПРОБІОТИЧНИМИ ПРЕПАРАТАМИ, НА ПРОДУКТИВНІСТЬ І ЯКІСТЬ МОЛОКА КОРІВ / Чумаченко С.П., Федак Н.М., Кравченко Н.О. // Науково-технічний бюлетень Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок і Інституту біології тварин. — Л., 2015. — Вип. 16, № 1. — С. 53–60. — Бібліогр.: 18 назв. Шифр 546200.

Молочне скотарство, годівля корів, кормові добавки до силосу, метаболізм азотистих речовин, рубець корів, пробіотики.

До раціонів дійних корів української чорно-рябої молочної породи (30 гол. ДП ДГ "Оброшине") входило: сіно злаково-бобове (4 кг/гол./добу), м'яса (0,8 кг), капуста кормова (3,0 кг), брага (5 кг), картопля кормова (4,0 кг) і комбікорм (2,7 кг). Окрім цього, корови контрольної групи (10 гол.) одержували по 18 кг силосу без добавок, 1-ї дослідної групи (10 гол.) — по 15,5 кг силосу, заготовленого із закваскою "Літосил" у дозі 4 г/т, а 2-ї дослід. гр. — по 15,0 кг силосу з добавкою препарату БПС-Л (на основі штучних пробіотичних мікроорганізмів: *Lactobacillus plantarum* L5 та *Bacillus subtilis* B3) у дозі 10 г/т зеленої маси. Раціони всіх груп балансували згідно з нормами — 15 кг/добу молока. Встановлено, що використання в раціонах лактуючих корів силосу із закваскою БПС-Л у дозі 10 г/т зеленої маси підвищеної вологості на фоні закваски "Літосил" дає кращу ефективність і сприяє збільшенню чисельності рубцевої мікрофлори (за рахунок ефективнішого використання азоту аміаку) та концентрації азотних і γ -глобулінової фракцій крові. Оптимізація метаболізму азотистих речовин у рубці та крові корів 2-ї дослідної групи зумовила і підвищення середньодобових надойв молока. Середньодобовий надій за 87 діб дослідів становив: у контролі — 12,4 кг, 1-й дослід. гр. — 12,9 кг та у 2-й дослід. гр. — 13,2 кг, за збільшення у молоці вмісту жиру і казеїну відповідно. Зниження витрат кормів та ріст продуктивності у корів 2-ї дослід. гр. зумовило зменшення собівартості 1 ц молока порівняно з контролем на 9,3%, а з 1-ю дослід. гр. — на 3,9%, а також підвищення рентабельності виробництва молока — на 12,5% проти контролю та на 5,6% проти 1-ї дослід. групи ("Літосил").

УДК 636.22/28.087.72:612.015

2015.4.251. ВПЛИВ РІЗНИХ РІВНІВ І ДЖЕРЕЛ КОБАЛЬТУ НА РУБЦЕВИЙ МЕТАБОЛІЗМ У ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ КОРІВ / Сметаніна О.В., Бомко В.С., Кузьменко О.А. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1. — С. 190–194. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 546121.

Корови високопродуктивні, кормові добавки, метаболізм у корів, рубець корів, кобальт, раціони корів, мікроелементи, хелатні комплекси, змішанолігандний комплекс кобальту.

Дослідження проведено на дійних коровах української чорно-рябої молочної породи — 5 груп по 10 гол. (ТДВ "Терезине", Білоцерківський р-н Київської обл.). Дослід тривав 100 діб. Коровам контрольної групи (КГ) згодовували премікс підготовчого періоду, що мівів сульфати цинку, купруму, кобальту та селеніт натрію. Дослідні групи замість сульфату кобальту одержували змішанолігандний комплекс кобальту (ЗКК). Наведено схему досліджень, яка свідчить, що корови дослідної 2-ї групи отримували таку ж кількість чистого кобальту як і контрольної, а корови 3-, 4- та 5-ї дослідних груп відповідно 75, 50 та 25% від кількості кобальту 2-ї дослідної групи. Встановлено, що корови дослідних груп, яким замість сульфату кобальту у премікс згодовували ЗКК, переважали контрольних аналогів за кількістю загального азоту у вмісті рубця на 11,5%, білкового азоту — на 17,8%, інфузорій — на 7,1%, що сприяло зменшенню летких жирних кислот і аміачного азоту. Надходження до рубця ЗКК поліпшувало перебіг бродильних процесів у ньому. Зроблено висновок, що застосування ЗКК у раціонах високопродуктивних корів дослідних груп створило умови для кращої специфічної активності мікроорганізмів. Забезпечення організму тварин

мінеральними речовинами та калорійними компонентами життєдіяльності мікроорганізмів, леткими жирними кислотами сприяє повнішому засвоєнню метаболітів азотистого обміну вмісту рубця.

УДК 636.22/28:619:613:546.214

2015.4.252. ВПЛИВ ОЗОНУ НА ЗООГІГІЄНІЧНІ ПАРАМЕТРИ КОРІВНИКА, І ЯК НАСЛІДОК, НА МІКРОБІОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ШКІРИ ВИМ'Я ТА ДІЮК / Скляр О.І., Скляр І.О. // Ветеринарна медицина України. — 2015. — № 10/11. — С. 28–29. — Бібліогр.: 9 назв.

Корівники, озонування тваринницьких приміщень, мікробіологія молока, забрудненість, мікроорганізми патогенні, аміак, вуглекислий газ, сірководень.

Дослідження проведено у віварії Сумського національного аграрного ун-ту. У корівнику, де утримували 18 гол. ВРХ (з них 10 корів), загальна площа становила 684 м³. Спосіб утримання — прив'язний. Генератором озону був прилад "Источник 1,5" (ТОВ "Монтаж-сервіс-2004", м. Запоріжжя), який виробляє 1,5 г/год озону за вологості повітря до 80% у режимі: працює 1 год, перерва 1 год — упродовж 5 діб. Озонатор застосовували від 8 до 19-ї год у січні, коли температура навколишнього середовища становила від –3 до +5°C. У результаті одержали якісні показники: зменшення у повітрі приміщення вуглекислого газу на 46%, сірководню — 24, аміаку — 34% та бактеріальної забрудненості корівника — на 51%. При цьому забруднення шкіри діюк корів зменшилось на 27%.

УДК 636.22/28:637.116:621.865.8

2015.4.253. РОБОФЕРМА "УКРАЇНА" / Більченко Г. // Agroexpert. — 2015. — № 8. — С. 97–99.

Молочне скотарство, роботи доїльні, автоматизація молочного комплексу, ферма ПСП "Україна", комбікормові цехи.

На Житомирщині у липні 2015 р. відбулось відкриття однієї з найтехнологічніших на найавтоматизованіших молочних ферм в Україні у ПСП "Україна". Її проектна потужність — 1000 дійних корів. Висвітлено високу автоматизацію молочного комплексу, яка мінімізувала людський фактор у виробничому процесі і забезпечила високоякісний конкурентоспроможний продукт. Окремо розмежовані приміщення корів з раннім і пізнім сухостоєм, родильним відділенням та вирощуванням молодняку, де підтримується відповідний мікроклімат та порядок. Біля стійл корів — великі поїлки з нержавіючої сталі з електропідігрівом і автоматичним регулюванням води. Оптимально облаштовано автоматизоване роздавання корму, прибирання та зберігання гною. Проходи в корівнику оснащені дельта-скрепером, який їх регулярно очищає. Доять корів станції добровільного доїння або ж просто роботи. У ПСП "Україна" на 500 корів є 8 доїльних роботів (ДР) компанії "Де Лаваль". Усього в Україні 20 таких ДР. Описано механізми їх дії. На території комплексу збудували комбікормовий завод продуктивністю 2 т готового комбікорму/год. Комбікормовий цех має 2 ємності по 1000 т — для зернових і 4 — для шротів. Цього запасу має вистачати на рік функціонування молочного комплексу. Вся робота його повністю автоматизована, установкою керує комп'ютерна програма, що може готувати із 70 компонентів 300 різних типів корму. Особливості комбікормового заводу — надзвичайна точність змішування борошноподібного високоомогеного корму: 1 до 100000, тобто похибка 1 г/т. Молоко найвищої якості залежить від низки факторів: вим'я корови має бути правильної форми, з рівно розставленими дійками, інакше лазер може їх не знайти, а робот не під'єднає доїльні стакани. Отже, має бути відповідна селекція. Необхідно ретельно слідкувати за станом корів і регулярно підстригати хвости, бо потрапляючи на волосся лазерний струмінь розсіюється і також не може знайти дійку. Автоматизована система доїння дає можливість підвищити молочну продуктивність корів та запобігти потраплянню в загальний танк молока з антибіотиками чи від корів з маститом, що забезпечує його якість.

УДК 636.22/28:637.116:621.865.8

2015.4.254. АНАЛІЗ І УДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МОЛОЧНИМ СТАДОМ В УМОВАХ ДОБРОВІЛЬНОГО ДОЇННЯ КОРІВ / Лисенко Є.В.

// Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та аспірантів, присвяченої пам'яті академіка НААН М.В. Зубця. — Чубинське, 2015. — С. 31. Шифр 546058.

ВРХ, доїння корів роботизоване, автоматизоване управління стадом.

В Україні впровадження автоматизованих систем управління стадом в умовах добровільного доїння корів знаходиться на початковій стадії. При переході з доїльної зали типу "Паралель" на VMS (система добровільного доїння) продуктивність тварин у ТОВ "Терезине" зросла із 7554 до 8374 кг молока (11%). При цьому загальне бактеріальне обсіменіння молока знизилось від 100 тис. КУО/см³ до 58 тис. КУО/см³ (42%), кількість соматичних клітин зменшилась від 327 тис. КУО/см³ до 178 тис. КУО/см³ (54%). Відсоток вибракувань тварин за рік становив 8%, з них за темпераментом — 12%.

УДК 636.237.23.087.7(477.8)

2015.4.255. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ НОВОЇ ВІТАМІННО-МІНЕРАЛЬНОЇ ДОБАВКИ В ГОДІВЛІ ДІЙНИХ КОРІВ В УМОВАХ ЗОНИ ПЕРЕДКАРПАТТЯ / Півторак Я.І., Воробель М.І. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 2. — С. 124–132. — Бібліогр.: 31 назва.

Корови симентальської породи, годівля корів Передкарпаття, дефіцит вітамінів і мінералів, кормові добавки, корекція раціонів корів.

Експеримент тривав 90 днів у літньо-пасовищний період в умовах біогеохімічної зони Передкарпаття на дійних коровах симентальської породи. Тварини контрольної групи (КГ) одержували з основним раціоном стандартний комбікорм К60-32-89, до складу якого вводили премікс П60-5М. У раціоні корів КГ виявлено дефіцит біологічно активних речовин: фосфору, сульфору, купруму, цинку, йоду, кобальту, селену та вітамінів А і D. Тому у дослідній групі корів (ДГ) цей дефіцит поповнили новою вітамінно-мінеральною добавкою (ВМД). Застосування її у годівлі дійних корів позитивно позначилось на інтенсивності рубцевого бродіння. У корів ДГ встановлено високу концентрацію у передшлунку мікроорганізмів (аміло-, целюлозо- та протеолітичних) за накопичення сирової біомаси мікрофлори, що вказує на активний синтез легкоперетравного мікробіального протеїну. На тлі значної переваги за перерахованими параметрами показників рубцевого середовища у ДГ значно зростала ензимна активність целюлозо- й амілолітичних бактерій, що зумовлює інтенсивний гідроліз структурних і неструктурних вуглеводів та утворення великої

кількості ЛЖК. Окрім цього, ВМД сприяла зниженню рівня аміаку, поліпшенню метаболізму в крові. Інтенсифікувався окисно-відновний процес і покращився обмін нітрогену, зменшився рівень сечовини. Молочна продуктивність у ДГ корів підвищилась на 9,8% порівняно з КГ.

УДК 636.293.2:612.3

2015.4.256. ОСОБЕННОСТИ ПИЩЕВАРЕНИЯ У БУЙВОЛОВ (BUBALUS BUBALIS) / Гузеев Ю.В., Винничук Д.Т. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1. — С. 149–155. — Бібліогр.: 27 назв. Шифр 546121.

Буйволи, молочна продуктивність буйволиць, травна система буйволів, раціони буйволів, годівля буйволів.

Констатується, що в Україні досі не розроблено кормових норм для буйволів. Представлено узагальнений аналіз результатів зарубіжних дослідників щодо особливостей травлення та засвоєння кормів у буйволів (Б.). Визначено, що Б. краще засвоюють поживні речовини (ПР) кормів, ніж інші види тварин. Це пояснюється більшою кількістю найпростіших мікроорганізмів у рубці Б. порівняно з ВРХ. Найбільш інтенсивно засвоюються ПР у них у тонкому відділі кишківника — 55,8–62,5%. Якщо у *Bubalus bubalis* перетравність клітковини соломи становить 79,8%, то у *Bostaurus* — 64,7%. Засвоєння сирого жиру, кальцію, фосфору, небілкового нітрогену у Б. навіть більше, ніж у зебуподібної худоби. Також Б. мають високий потенціал для перетравлення сирого протеїну та сирової клітковини. Об'єм рубця, товщина його стінок, сітки і книжки у Б. значно більші, ніж у ВРХ. Описано інші особливості травної системи у Б. порівняно з ВРХ, американським бізоном, шортгорнами. Основні переваги Б. над ВРХ пов'язані з більшим об'ємом рубця, з повільнішою швидкістю проходження травлення в ретикулі рубця, більш повільною його моторикою. Буйволи володіють більш високою целюлозолітичною активністю мікрофлори рубця та більшою швидкістю слиновиділення. У зв'язку із цим вони можуть споживати меншу кількість сухих речовин корму на одиницю маси тіла. Зазначено, що необмежене напування лактуючих Б. у 1-й день після отелу підвищує молочну продуктивність на 10–11%. Це свідчить про необхідність автоматичного поїння з таким обладнанням, яке б не обмежувало споживання буйволицями води. Описано інші важливі фактори та біологічні особливості буйволиць, які необхідно враховувати у кормових раціонах у напрямі молочної продуктивності.

636.32/.39 Вівчарство. Козівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.32/.38(477)

2015.4.257. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА / Жарук П.Г., Жарук Л.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2015. — Вип. 8. — С. 133–140. — Бібліогр.: 2 назви.

Вівчарство перспективне, відродження вівчарства, економіка вівчарства.

Констатується, що за останні 20 років в Україні велико-товарна галузь вівчарства перетворилася в дрібнотоварну. При цьому відбулися суттєві структурні зміни в розміщенні овець в господарствах за формами власності. Поголів'я овець у с.-г. підприємствах становить лише 286 тис., або 26% від загальної чисельності. Негативний сучасний стан галузі унеможливує її вихід на ринок продукції як повноцінного учасника. Існуючий розподіл витрат у вівчарстві втратив свою регуляторну економічну сутність. Для ефективного ведення галузі нагальною потребою є оптимізація собівартості виробництва продукції вівчарства (ПВ). Визначено нові підходи до розподілу витрат на ПВ. Розраховано нормативну собівартість виробництва ПВ у різних регіонах України: Степ, Лісостеп, Полісся, Карпати. Зауважується, що для зони Карпат позитивними факторами для розвитку вівчарства є наявність

великих масивів гірських пасовищ, які протягом 5 місяців року забезпечують овець різноманітними зеленими кормами. У зоні Полісся природні кормові угіддя становлять 1,25 млн га, а Лісостеп, завдяки відповідному клімату, може стати провідною зоною м'ясного та м'ясо-вовнового вівчарства. Водночас, степова зона України могла б загалом називатися зоною вівчарства тому, що на ній зосереджено 915 тис. овець — 76,4% від загальної їх кількості. Проте 77% з них комплектуються лише у 2 із 7 регіонів — АР Крим та Одеській обл. Наголошується на необхідності державної підтримки для відродження галузі. Запропоновано методику перерозподілу витрат на продукцію вівчарства.

УДК 636.32/.38.03.082.12/13

2015.4.258. ВІКОВА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ МОЛОДНЯКУ ОВЕЦЬ АСКАНІЙСЬКОЇ ТОНКОРУННОЇ ПОРОДИ / Дрозд С.Л. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2015. — Вип. 8. — С. 115–124. — Бібліогр.: 5 назв.

Вівці (аскан. тонкорунна, тавр. тип), баранина, вовна, вікова динаміка овець, спадковість овець.

Дослідження проведено на вівцематках таврійського типу асканійської тонкорунної породи, яких розділили на 3 групи

за вовною продуктивністю: 1-ша гр. — настриг чистої вовни 2,4 кг; 2-га гр. — 3,0 кг; 3-тя гр. — 3,6 кг. Від них одержано 124 ягняти: 1-ша гр. — 40 гол.; 2-га і 3-тя групи по 42 гол. Наведено живу масу ягнят у 4- та 9-місячному віці залежно від рівня вовнової продуктивності матерів. Визначено, що молодняк у 9-місячному віці, одержаний від матерів з низьким настригом митої вовни, мав найвищий показник живої маси — 34,2 кг. Охарактеризовано особливості його тілобудови. Встановлено, що в 9-місячному віці молодняк 1-ї групи матерів переважав своїх ровесників (2 і 3 гр.) за всіма показниками тілобудови, крім індексу розтягнутості. Тобто ці тварини відрізнялися більш компактною будовою тіла, масивністю і збитістю, що свідчить про підвищену їх м'ясну продуктивність у цей період. Отже, використання їх доцільніше для одержання висококласної баранини. Водночас молодняк від матерів 2-ї та 3-ї груп необхідно залишати на плем'я для розвитку вовнової продуктивності породи.

УДК 636.32/38.035.087.7:612.015

2015.4.259. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ВОВНИ ТА ЖИРОПОТУ ВІВЦЕМАТОК ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ У РАЦІОНАХ ЛІЗИНУ, МЕТІОНІНУ ТА СУЛЬФАТУ НАТРІЮ / Параняк Н.М., Сидір Н.П., Скорохід А.В. // Науково-технічний бюлетень Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок і Інституту біології тварин. — Л., 2015. — Вип. 16, № 1. — С. 37–41. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 546200.

Вівці помісні (прекос × суффолк), вовна овець, годівля овець, жиропіт, ліпіди, амінокислоти, сульфур, лізин, метіонін, руно овець, кормові добавки.

Дослідження проведено на помісних вівцематках прекос × суффолк (4 групи по 5 гол.) у зимово-стійловий період на базі ННВЦ "Комарнівське". Тварини одержували: контрольна група (КГ) — основний раціон (ОР), збалансований за всіма поживними речовинами, 1-ша дослідна група (ДГ) — ОР + 5 г лізину + 6 г сульфату натрію ($\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$) на гол./добу; 2-га ДГ — ОР + 4 г метіоніну + 6 г Na_2SO_4 на гол./добу; 3-тя ДГ — ОР + 5 г лізину + 4 г метіоніну + 6 г Na_2SO_4 на гол./добу. Годівля — двічі на добу, поїння — вволю, утримання групове. Аналіз результатів досліджень засвідчив найвищі середньодобові темпи росту вовни у вівцематок 2-ї ДГ — 0,4305 мг/см²/добу. У тварин 1-ї і 3-ї ДГ вони становили 0,4038 та 0,4103 відповідно. У контрольних цей показник був найнижчим — 0,3397 мг/см²/добу. Визначено, що використання у раціонах добавок амінокислот і Сульфору позитивно відображається і на фізичних показниках вовни. При цьому зросла міцність волокон на 4–5% порівняно з контролем на фоні практично однакових характеристик їх тонини. Щодо хімічного складу вовни, зокрема кількості Сульфору та цистину, то Сульфору була майже на одному рівні у всіх піддослідних груп, а цистину — найвища у дослідних груп порівняно з контролем на 10,4%, 16,33 та 18,4% відповідно 1-, 2- та 3-ї ДГ. Наведено показники жиропоту руна і ліпідний склад воску жиропоту. Захисні властивості жиропоту найкращі були у тварин 1-ї ДГ, кількість воску у ньому становила 14,6%, у 2-ї ДГ — 11,93%, 3-ї ДГ — 9,16%, у контролі — 9,45%. Спостерігались аналогічні захисні властивості воску.

УДК 636.32/38.082.453.5

2015.4.260. ЗАСТОСУВАННЯ ТКАНИННОГО ПРЕПАРАТУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ АНЕСТРАЛЬНИХ ВІВЦЕМАТОК ДО ОСІМЕНІННЯ / Лобачова І.В., Жулінська О.С. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2014. — Вип. 7. — С. 47–54. — Бібліогр.: 12 назв.

Вівцематки, репродуктивність овець, анеструс, осіменіння овець, статеві охота овець, стимулювання репродуктивності овець, плацента овець, ягніння овець.

Досліди проведено на статевозрілих вівцематках (ВМ) асканійської тонкорунної породи у 2 етапи (2011–2012 рр. із 8 липня; 2012–2013 рр. із 12 липня) на 48 та 44 тваринах відповідно. Тканинний препарат (ТП), що застосовували, виготовляли в умовах лабораторії під час березневого ягніння ВС цієї ж отари і зберігали за температури 4–5°C до використання. Доведено, що ТП з овечої плаценти, яким обробляли різновікових ВМ 2-разово з інтервалом 6 діб у 1-му досліді та 5 діб у 2-му (підшкірні ін'єкції по 5 мл/гол.) у

глибокий анестральний період, мав добру ефективність щодо профілактики порушень у репродуктивних органах ВМ та стимуляції статевих функцій. При цьому під час наступної парувальної кампанії ознаки статевої охоти у ВМ підвищились на 2,45–14,7%, а показники ягніння — на 7,61–15,7%.

УДК 636.32/38.082:637.062.053/054

2015.4.261. ВОВНОВА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ВОВНИ ГІРСЬКОКАРПАТСЬКИХ ОВЕЦЬ / Чокан Т.В., Федорович Є.І. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2014. — Вип. 2/2. — С. 125–128. — Бібліогр.: 7 назв.

Вівці, порода овець українська гірськокарпатська, вовна, настриг вовни, міцність вовни, показники вовни.

Мета досліджень — вивчити вовнову продуктивність та деякі фізико-хімічні показники вовни вівцематок української гірськокарпатської породи (УГКП). Проведено досліди на 2-річних вівцематках УГКП у Закарпатській обл. Наведено дані щодо настригу і фізичних показників (товщина вовни; міцність: ость, пух; справжня довжина) для овець 2 груп: низинної і гірської зон, а також хімічного складу вовни вівцематок цих груп. Установлено, що вівцематки УГКП, яких розводять у різних зонах, децю відрізняються між собою за настригом, товщиною, міцністю та довжиною вовни, однак вірогідну різницю виявлено лише за товщиною вовни — у тварин низинної зони розведення вона на 6,6 мкм менша, ніж у вівцематок з гірської зони. За хімічними показниками суттєвої різниці не виявлено, за винятком гексозамінів (у тварин гірської зони вищий на 13,9 мг).

УДК 636.32/38.084.412/522:636.085.13

2015.4.262. ЗАБІЙНІ ЯКОСТІ МОЛОДНЯКУ ОВЕЦЬ НА ВІДГОДІВЛІ АСКАНІЙСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ ЗА КОРЕКЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ТА ПРОТЕЇНОВОГО ЖИВЛЕННЯ / Єфремов Д.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2015. — Вип. 8. — С. 125–132. — Бібліогр.: 6 назв.

Баранина, вівці асканійської селекції, годівля баранців на відгодівлі, корекція норм годівлі, живлення овець енергетичне і протеїнове, продуктивність баранців.

Показано доцільність корекції норм енергії та протеїну в раціонах молодняку овець на відгодівлі асканійської тонкорунної та м'ясо-вовнової порід. Так, підвищення рівня енергетичного та протеїнового живлення на 20% порівняно з чинними нормами ВІТ, або ж до 11,0–11,5 МДж/кг обмінної енергії та 155–170 г/кг сирого протеїну у сухій речовині раціону, для м'ясо-вовнових та відповідно до 10,5–11,0 МДж/кг і 150–170 г/кг для меринових баранців на відгодівлі дає позитивні результати. А саме: високу інтенсивність приросту — 180–240 г/добу, при витратах корму на одиницю приросту 6,0–7,0 к. од. Це сприяє зростанню забійного виходу до 49,8% — у м'ясо-вовнових та до 45,1% — у тонкорунних баранців. Водночас поліпшуються м'ясні якості тварин — площа м'язового вічка збільшується на 1,1 та 3,1 см² відповідно. Визначено, що в цих баранців підвищується і кількість відкладеного внутрішнього жиру — на 0,2–0,4 кг, що свідчить про вищу біологічну цінність м'яса. Наведено показники хімічного аналізу баранини (білок, жир у м'язових волокнах).

УДК 636.32/38"313":339.9(477)

2015.4.263. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА У СВІТІ / Яценко І.В., Бінкевич В.Я. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2015. — Вип. 1 (36). — С. 49–54. — Бібліогр.: 22 назви.

Вівчарство перспективне, розвиток унікальної галузі, поголів'я овець у світі, баранина, ягнятина, вовна, молоко овець, овчина, смушки.

Відзначається, що вівчарство — єдина галузь тваринництва, яка постачає різноманітну продукцію із цільовими властивостями: дієтичну ягнятину, молоко для делікатесних сирів та бринзи, а також незамінну цінну сировину — вовну, овчини, смушки та шкури, вироби з яких за гігієнічними властивостями не мають аналогів щодо сприяння збереженню здоров'я і продовження життя людини. Водночас, це найменш енерговитратна галузь. Вівці — єдина у світі тварина, у якої ніколи не виявляли туберкульозу та раку. Учені Німеччини знайшли в клітинах м'яса ягнят речовини,

які запобігають старінню організму та онкологічним захворюванням. Розглянуто світове поголів'я та виробництво продукції вівчарства у 1991–2012 рр., а також проаналізовано сучасний стан і проблеми галузі, зокрема в Україні. Наведено показники виробництва у світі баранини, козлини, молочної та вовняної продукції. У висновках підкреслено, що в Україні є всі природно-кліматичні умови для відродження галузі. Подальший розвиток її потрібно спрямовувати на виробництво ягнятини та молодой баранини. Для цього необхідне будівництво сучасних промислових вівцеферм та відгодівельних майданчиків, удосконалення організації виробничих процесів, покращання годівлі та умов утримання тварин. Також доцільно поліпшувати вовнову і молочну продуктивність овець. Забезпечуючи вітчизняного споживача, Україна може знайти "свого покупця" у країнах Близького Сходу та Європейського Союзу. У цих країнах потенціал зростання виробництва ягнятини та баранини вичерпаний з причини обмеження пасовищ. На ринках арабських країн користується попитом охолоджене м'ясо овець. Отже, українське вівчарство, як експортно орієнтована м'ясна галузь, має перспективи.

УДК 636.39:619:615:637.12.07

2015.4.264. ВПЛИВ ЗАСОБІВ ДЛЯ ДОІННЯ НА САНІТАРНУ ЯКІСТЬ КОЗИНОГО МОЛОКА / Фотіна Т.І., Зажарська Н.М., Костюченко В.Ю. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2015. — Вип. 7(37). — С. 59–62. — Бібліогр.: 5 назв.

Кози, молоко кіз, бактеріологічний аналіз молока, санітарно-гігієнічна оцінка молока, препарати для дійок кіз, соматичні клітини.

Дослідження проведено на козах приватного підприємства "Гросов" (Дніпропетровська обл., Солонянський р-н, с. Березнуватівка) — 36 гол. дійних та 45 гол. молодняку. Господарство — занедбане, годівля й умови утримання незадовільні, у фекаліях виявлено яйця нематод (*Nematodirus*). Після дегельмінтизації стада, подовження терміну випасання до 10 год/добу надій підвищився у 2,5 раза. З метою поліпшення санітарно-гігієнічних показників і якості молока застосовували препарати для обробки вимені кіз: мазь Фітосепт, гель Ніжнодій та мазь Молсан. Наведено результати біохімічного та бактеріологічного досліджень молока кіз. Установлено, що застосування вищевказаних препаратів перед кожним доїнням (після підмивання і просушування вим'я) упродовж тижня дало позитивні результати. А саме: у всіх кіз підвищилася у молоці лактоза від 0,09 до 0,6%, значно зменшилась кількість соматичних клітин (СК) та бактеріальне обсіменіння (БО). За використання Фітосепту, Молсану і Ніжнодою кількість СК знизилась на 8,6%, 37,6 та 43,8% відповідно, а БО дійок — 53,2%, 43,8 та 4,6% відповідно. При цьому за Молсану якість молока щодо СК краща на 29%, ніж за Фітосепту. Загалом обидва препарати майже однаково поліпшили санітарний стан дійок вим'я (на 53–56%). Щодо гелю Ніжнодій, то він менш зручний у застосуванні і БО дійок зменшує незначно, проте знижує рівень СК.

УДК 636.933.2.082.2

2015.4.265. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СЕЛЕКЦІЇ У КАРАКУЛЬСЬКОМУ ВІВЧАРСТВІ / Могильницька С.В. // Вівчарство: міжвід. темат. наук. зб. — Нова Каховка, 2014. — Вип. 37. — С. 52–55. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 544983.

Вівці (каракульсько-буковинський тип), бринза, каракуль, селекція овець.

Відзначається, що селекційно-племінна робота з каракульськими вівцями, спрямована на розвиток молочної та смушкової продуктивності, сприятиме інтенсифікації галузі на виробництво високоякісних продуктів харчування і товарів легкої промисловості. Прибуток від реалізації продукції вівчарства в розрахунку на 100 гол. становить 145,9 тис. грн, у т.ч. від реалізації бринзи — 120,0, баранини та ягнятини — 15,6, смушків — 6,7 та вовни — 3,6 тис. грн. Отже, селекцію овець слід здійснювати, в першу чергу, за добром високопродуктивних генотипів з високою молочністю. Так, від овець асканійської каракульської породи буковинського типу одержують 90–100 кг молока, з якого виготовляють 20–25 кг бринзи. Дослідженнями в ДПДГ "Маркеєво" встановлено, що вівцематки асканійської каракульської породи чорного та сірого забарвлення продукують за лактацію $\approx 111,5$ кг молока (з чорною вовною — 118,2 та сірою — 104,7 кг). Моніторинг ринку каракулю засвідчив тенденцію росту попиту та вартості на смушки ребристо-плоскої групи, каракульчі оригінальних забарвлень. У зв'язку із цим необхідно вести селекційно-племінну роботу з метою одержання саме такої продукції вівчарства.

УДК 636.3

2015.4.266. НЕКОТОРЫЕ ДАННЫЕ О НОВОЙ ПОРОДЕ ОВЕЦ СЕРБИИ — МИС ОВЦА / Петрович М.П., Петрович В.Ц., Муслич Д.Р., Максимович Н., Петрович М.М., Ильич З.Ж., Ристанович Б. // Овцы, козы, шерстяное дело. — 2015. — № 2. — С. 17–19. — Библиогр.: 10 назв.

Вівці Сербії, баранина, вовна біла, схрещування овець.

Вівчарство Сербії спрямовується переважно на виробництво м'яса. Висвітлено напрацювання селекціонерів Інституту тваринництва (Белград-Земун) за останні 15 років щодо створення нової генетичної і породної структури овець. Матеріалом представленої селекційної роботи було три породи: піротська праменка (вівцематки), вюртемберг (барани) та Іль-де Франс (барани). Перша з них цінується у Сербії за найвищу якість м'яса, друга — легко адаптується до нових умов вирощування і дає добрий результат при схрещуванні з "місцевими" породами. Третя — Іль-де Франс — скороспіла м'ясо-вовнова порода, відзначається міцною конституцією, відмінними виходом і якістю м'яса, високою плодючістю і доброю акліматизацією. Представлено принципову схему новоствореної породи "Міс порода". Їй притаманні такі особливості: висока м'ясна продуктивність, міцна тілобудова, біла вовна, придатність для інтенсивного вирощування з відповідними оптимальними умовами годівлі. Наведено динаміку маси тіла, проміри його статей, репродуктивні показники овець "Міс породи", а також її молочні, м'ясні і вовнові дані.

636.4 Свинарство

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — академік НААН РИБАЛКО В.П.

УДК 636.09:4/612.017

2015.4.267. СТАН КЛІТИННОЇ ЛАНКИ ІМУННОЇ СИСТЕМИ ПОРОСЯТ, ХВОРИХ НА КОЛІЕНТЕРОТОКСЕМІЮ ТА ЗА ДІЇ СПЕЦИФІЧНИХ ГАММА-ГЛОБУЛІНІВ / Рацький М.І., Віщур О.І., Брода Н.А., Мудрак Д.І. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 3: Актуальні проблеми сучасної біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали міжн. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю Ін-ту біології тварин НААН. — С. 200.

Поросята великої білої породи, гамма-глобуліни, дослідження імунологічне, Т-лімфоцити.

Проведено два досліді у фермерському підприємстві "Едем" Жовківського р-ну Львівської області. Перший дослід проведено на клінічно здорових і хворих на ентеротоксемію

поросятах великої білої породи. Другий дослід проведено на 25-добових поросятах великої білої породи, розділених за принципом аналогів на 2 групи (контрольна і дослідна), по 10 тварин у кожній. Дослідній групі поросят за 3 доби до відлучення, яке проводили у 28-добовому віці, внутрішньом'язово вводили гамма-глобуліни дозою 1 мл/кг маси тіла, повторне введення препарату проводили на 12-ту добу після відлучення. Поросятм контрольної групи відповідно у вказані періоди вводили фізіологічний розчин. Для проведення імунологічних досліджень у 1- і 2-му досліді від поросят брали кров з краніальної порожнистої вени. У 1-му досліді — одноразово, від клінічно здорових (контрольна група) і хворих на колієнтеротоксемію поросят (дослідна група). У 2-му — за 3 дні до відлучення та на 12-ту, 22- і 32-

гу доби після відлучення. Встановлено, що у крові поросят хворих на колієнтеротоксемію кількість Т-лімфоцитів (загаліні і теофілін-резистентні) і В-лімфоцитів була в 1,2 раза менша ($p < 0,05-0,01$), ніж у крові клінічно здорових тварин. При цьому в крові хворих поросят кількість Т-лімфоцитів-хелперів із середньою щільністю рецепторів була у 2 рази ($p < 0,05$), а В-лімфоцитів із низькою щільністю рецепторів — у 1,5 раза ($p < 0,01$) менша порівняно з їх кількістю у крові клінічно здорових тварин. Подібні зміни нами встановлено при підрахунку кількості Т-активних лімфоцитів, а також при дослідженні функціонального стану Т-лімфоцитів у реакції бластної трансформації лімфоцитів з ФГА, проте різниці невірогідні. При дослідженні впливу специфічних γ -глобулінів на функціональну активність Т-лімфоцитів у реакції бластної трансформації з ФГА встановлено більшу ($p < 0,05-0,01$) кількість бластних клітин у крові поросят дослідної групи порівняно з контрольною. Кількість антигензв'язувальних В-лімфоцитів у крові поросят дослідної групи на 22- і 32-гу доби після відлучення була відповідно на 9,2 ($p < 0,05$) і 8% ($p < 0,05$) більша, ніж у тварин контрольної групи. При цьому у вказаний період досліджень у крові поросят дослідної групи спостерігалася більша кількість В-лімфоцитів із високою щільністю рецепторів ($p < 0,001$) і зменшення недиференційованих клітин ($p < 0,05$).

УДК 636.4.033.082.31.4

2015.4.268. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДТВОРЮВАЛЬНОЇ ЗДАТНОСТІ КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ / Мельник В.О., Кравченко О.О., Когут О.С. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2, т. 1, ч. 2. — С. 143–148. — Бібліогр.: 3 назви.

Кнури-плідники, спермопродуктивність, об'єм еякуляту, виживаність спермій, відтворювальна здатність.

Наведено результати дослідження відтворювальної здатності, кількісних та якісних показників спермопродукції кнурів-плідників різних генотипів. Для вивчення показників росту молодняку було сформовано 6 піддослідних груп (по 25 гол.), з яких: 1-ша — контрольна (чистопорідний молодняк великої білої породи угорської селекції), а 2-га, 3-тя, 4-, 5-, 6-та — поєднання свиноматок великої білої породи угорської селекції з кнурами великої білої породи англійської селекції, червоної білопоясої породи, а також порід дюрор, ландрас і п'єтрєн. Установлено, що кнури великої білої породи, порівняно з кнурами інших порід, переважали за більшістю показників спермопродукції — об'ємом еякуляту (380 мл), рухливістю (9,9 бала), виживаністю сперми (7,5 год) та запліднювальною здатністю (88,1%). Визначено, що для одержання товарних помісей краще використовувати найбільш скоростиглий молодняк поєднань ♀ ВБ (УС) × ♂ дюрор і ♀ ВБ (УС) × ♂ п'єтрєн.

УДК 636.4.033.082.31.4

2015.4.269. ЗАСОБИ І МЕТОДИ СПЕЦИФІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ МІКОПЛАЗМОЗУ СВИНЕЙ / Бердник В.П., Бублик О.О., Бердник І.Ю., Щербак В.І. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2015. — № 3. — С. 84–88. — Бібліогр.: 13 назв.

Специфічна профілактика, мікоплазмоз, вакцина, поросята-сисуні, свиноматки, мікробіологічні методи дослідження.

Вивчали методи специфічної 5-валентної профілактики мікоплазмозу свиней в Україні. Результати численних досліджень показують, що в господарствах України збудниками мікоплазмозу свиней (МС) частіше всього є *M. hyorhinis*, *M. arginini*, *M. hyosynoviae* і рідше — *M. hyopneumoniae* та *Acholeplasma laidlawii*. Визначено, що вакцини треба готувати із застосуванням штамів названих видів мікоплазм і ахольеплазми. Застосування вакцин з інактивованих збудників мають значно нижчу ефективність порівняно з неінактивованими вакцинами, які вводять у дихальні шляхи. Порівняно з контролем, щеплені 5-валентною МВ поросята із 20–30-добового віку мали вірогідно більші показники середньої живої маси тіла, збереженості і технологічності в межах 2,78–3,3 кг, 5,6–9,4% і 28,4–31,3% відповідно за умови введення її в носову порожнину 2 рази із 7–8-добовим інтервалом за 2–3 тижні до відлучення від свиноматок та втретє — у м'язи через 40–50 діб (групи дорожчування). Загальна доза коливалася в межах 1,2–2,2·10⁹ КУО мікоплазм.

УДК 636.4.082

2015.4.270. НЕСПЕЦИФИЧЕСКАЯ ИММУНОКОРРЕКЦИЯ СВИНОМАТОК ДЛЯ ПРОФИЛАКТИКИ ПОСЛЕРОДОВЫХ ПАТОЛОГИЙ / Абдулаева Л.Р. // Свилярство. — 2015. — № 6. — С. 51–52. — Бібліогр.: 3 назв.

Ендометрит, левамизол формол-бурштиновий препарат, свиноматки, лікування, профілактика.

Проведені дослідження з вивчення особливостей післяпологового клінічного та імунного статусу організму свиноматок при застосуванні імуномодулятора левамизол формол-янтарного препарату. Проведено 2 науково-господарські досліді на свиноматках агрофірми. У 1-му вивчали можливість профілактики імунодефіцитів бактеріальної етіології, що супроводжуються післяпологовими ускладненнями, у 2-му — ефективність лікування гострих ендометритів. Тваринам 1-ї дослідної групи після опоросу вводили одноразово тканинний препарат з плаценти в дозі 10 мл/гол., 2-ї групи — левамизол формол-бурштиновий препарат, 3-ї групи (контроль) — ізотонічний розчин натрію хлориду. Для виконання 1-го досліді було сформовано 3 групи свиноматок по 15 гол. у кожній. Встановлено прояв клініки ендометритів у двох дослідних групах підсисних свиноматок — 33,3% і 13,3% відповідно та підвищення концентрації γ -глобулінової фракції в межах 1,0% і 2,4%. Отже, після відлучення поросят протягом трьох діб прийшли в охоту й запліднилися 70,0% і 63,0% свиноматок відповідно. Неспецифічна імунокорекція свиноматок із застосуванням левамизол формол-янтарного препарату в післяпологовий період з комплексною імуномодулювальною і терапевтичною дією є актуальним профілактичним засобом в умовах промислової технології свилярства.

УДК 636.4.082

2015.4.271. КРИТИЧЕСКИЕ ПЕРИОДЫ В РАЗВИТИИ ПЛОДА, ПРИВОДЯЩИЕ К ЭМБРИОНАЛЬНОЙ СМЕРТНОСТИ СВИНОМАТОК / Хлопчик В.П., Нежданов А.Г. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2015. — Вип. 2, т. 1, ч. 2. — С. 83–88. — Бібліогр.: 7 назв.

Свині, ембріональна смертність, Аквітін®, Комплекс вітамінів групи В.

Розглянуто основні критичні періоди в розвитку плоду, що призводять до ембріональної смертності та визначено головні етіологічні фактори цього процесу. Представлено профілактичні заходи, у т.ч. з використанням лікарських препаратів.

УДК 636.4.082

2015.4.272. ВПЛИВ ПОКАЗНИКІВ ІНТЕНСИВНОСТІ РОСТУ НА ВІДГОДІВЕЛЬНІ І ЗАБІЙНІ ЯКОСТІ СВИНЕЙ / Ішхан А. // Тваринництво України. — 2015. — № 8. — С. 19–22. — Бібліогр.: 7 назв.

Свині (велика біла, дюрор), ріст, відгодівля, жива маса.

Проведено дослідження щодо впливу інтенсивності росту і генотипу свиней на їх відгодівельні та забійні якості. Вивчено відгодівельні та забійні якості свиней великої білої породи при чистопорідному розведенні і порідно-лінійній гібридизації з плідниками породи дюрор залежно від інтенсивності росту в суміжні вікові періоди (0–2, 2–4 і 4–6 міс.), та встановлено особливості компенсаторного росту. Доведено, що вищими показниками компенсаторного росту характеризуються помісні тварини — це забезпечує одержання від них скорочення віку досягнення живої маси 100 кг, підвищення середньодобових приростів і зменшення витрат корму на одиницю продукції.

УДК 636.4.082

2015.4.273. КНУРИ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ПОХОДЖЕННЯ, ЇХ ВПЛИВ НА ВІДТВОРНУ ЗДАТНІСТЬ СВИНОМАТОК ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ / Карунна Т. // Тваринництво України. — 2015. — № 8. — С. 18–22. — Бібліогр.: 9 назв.

Поєднання свиней великої білої породи, вплив кнурів зарубіжного походження, показники продуктивності, зв'язок генотипів за геном ESR з відтворюючою здатністю маток.

Наведено результати внутрішньопорідного добору свиноматок великої білої породи вітчизняної селекції із кнурами великої білої породи вітчизняної селекції, англійського та французького походження на підвищення відтворюючої здат-

ності маток та власної продуктивності ремонтних свинок. Дослідження проводили в умовах племрепродуктора ПАТ "Каплицівське" Пирятинського р-ну Полтавської області. Для проведення експериментів було сформовано 3 піддослідні групи свиней. У 1-й групі (контроль) застосовували внутрішньопорідний добір свиноматок і кнурів великої білої породи українського походження, у 2-й (дослідна) — внутрішньопорідний добір свиноматок великої білої породи українського походження і кнурів великої білої породи англійського походження, у 3-й — використаний внутрішньопорідний добір свиноматок великої білої породи українського походження і кнурів великої білої породи французького походження. Виявлено можливість моделювання швидкості росту молодняку. Доведено ефективність добору за генотипом BV-гена естрогенового рецептора на підвищення багатоплідності свиноматок.

УДК 636.4.082.43

2015.4.274. ПЛЕМІННА ЦІННІСТЬ (BLUP) СВИНОМАТОК УНІВЕРСАЛЬНОГО НАПРЯМКУ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ЇХ ОЦІНКА ЗА ОЗНАКАМИ ВІДТВОРЮВАЛЬНОЇ ЗДАТНОСТІ / Халак В.І., Луник Ю.М., Приймич В.І. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 3: Актуальні проблеми сучасної біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю Ін-ту біології тварин НААН. — С. 215.

Свині великої білої породи, продуктивність, жива маса, приріст живої маси, товщина шпигу, племінна цінність.

Досліджували показники власної продуктивності ремонтних свинок та ознаки відтворювальної здатності свиноматок великої білої породи, визначали їх племінну цінність (BLUP) та рівень зв'язку абсолютних величин продуктивності та оціночних індексів. Експериментальну частину досліджень проводили в умовах ПП "АФ "Борисфен" Дніпропетровської обл. (2014–2015 рр.). Встановлено, що ремонтні свинки великої білої породи ($n=104$) в ранньому онтогенезі характеризувалися наступними показниками: жива маса на дату народження становила $1,32 \pm 0,014$ (Cv=14,59%), на дату відлучення — $7,48 \pm 0,052$ кг (Cv=9,64%), вік досягнення живої маси 100 кг — $192,7 \pm 0,80$ днів (Cv=5,75%), середньодобовий приріст живої маси за період вирощування від дати народження до дати вимірювання товщини шпигу — $0,513 \pm 0,0021$ кг (Cv=5,67%). На дату індивідуального зважування, вимірювання довжини тулуба та товщини шпигу жива маса дорівнювала — $103,9 \pm 0,37$ кг (Cv=4,90%), довжина тулуба — $116,3 \pm 0,37$ см (Cv=4,90%), товщина шпигу на рівні 6–7 грудного хребця — $22,7 \pm 0,27$ мм (Cv=16,35%), в середній точці спини — $18,8 \pm 0,25$ мм (Cv=18,44%), на крижах — $17,9 \pm 0,22$ мм (Cv=17,23%), індекс О. Вангена — $23,71 \pm 0,092$ бала (Cv=5,30%). Індекс BLUP ремонтних свинок великої білої породи батьківської та материнської ліній дорівнював $97,21 \pm 1,845$ (Cv=25,74%) та $97,02 \pm 1,700$ балів відповідно. За результатами аналізу показників відтворювальної здатності свиноматок встановлено, що їх багатоплідність дорівнює $10,6 \pm 0,15$ поросят (Cv=19,9%), великоплідність — $1,24 \pm 0,008$ кг (Cv=8,67%), маса гнізда на дату відлучення — $76,7 \pm 0,74$ кг (Cv=12,85%), середньодобовий приріст живої маси поросят за період від дати народження до відлучення — $0,200 \pm 0,0016$ кг (Cv=10,36%), індекс Л. Лаша в модифікації М.Д. Березовського — $36,8 \pm 0,37$ бала (Cv=13,73%), індекс вирівняності гнізда свиноматки за живою масою поросят на дату їх народження — $5,32 \pm 0,094$ бала (Cv=23,49%). Встановлено, що свині великої білої породи, за умов оптимального рівня годівлі та утримання, характеризуються високими показниками власної продуктивності та відтворювальної здатності. Ефективними методами оцінки племінної цінності є визначення індексу BLUP та О. Вангена. В умовах племінних заводів та репродукторів з розведення свиней великої білої породи потрібно вести відбір свиноматок до провідної групи, у яких індекс О. Вангена дорівнює $24,6 \pm 0,17$ (lim=24,1–25,8), індекс BLUP (материнська лінія) — $122,4 \pm 3,59$ бала (lim=111,8–146,9).

УДК 636.4:591.11

2015.4.275. СТАН СИСТЕМИ ОКСИДУ НІТРОГЕНУ У ЛІМФОЦИТАХ КРОВІ ПОРОСЯТ ЗА ДІЇ ПРЕПАРАТУ "КОВІСЦИН" В УМОВАХ ВІДЛУЧЕННЯ ВІД СВИНОМАТОК / Огородник Н.З. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 3: Актуальні

проблеми сучасної біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю Ін-ту біології тварин НААН. — С. 191.

Поросята, кров, лімфоцити, свиноматки, велика біла порода свиней, препарат "Ковісцин".

Досліджували активність системи NOS/L-аргінін у лімфоцитах крові поросят в умовах відлучення від свиноматок та за дії ліпосомального препарату "Ковісцин". Дослідження проводили на двох групах поросят — аналогів великої білої породи. За 2 доби до відлучення поросятam контрольної групи внутрішньом'язово вводили ізотонічний розчин натрій хлориду, поросятam дослідної групи — препарат "Ковісцин" у дозі 0,1 мл/кг маси тіла одноразово. Ліпосомальний препарат розроблений нами на основі жиророзчинних вітамінів А, D₃, Е, L-аргініну, Zn, Se і Co. Матеріалом для досліджень слугувала кров з краніальної порожнистої вени поросят, відібрана за 2 доби до відлучення і на 1-шу, 5- та 10-ту доби після відлучення. У лімфоцитах крові визначали сумарну активність ізоензимів NO-синтаз, активності аргінази та вміст сечовини. Виявлено тенденцію до зростання активності аргінази у лімфоцитах крові поросят контрольної групи на 5-ту і 10-ту доби, а вмісту сечовини — на 1-шу і 5-ту доби після відлучення порівняно із періодом до відлучення. Натомість введення поросятam дослідної групи "Ковісцину" сприяло зниженню активності аргінази у лімфоцитах їх крові в усі періоди після відлучення й зменшенню ($p<0,01$) вмісту сечовини на 1-шу добу після відлучення. Оскільки L-аргінін є спільним субстратом для NOS і аргінази, між цими ензимами існує конкуренція за його використання та подальше включення у метаболічні процеси. Таким чином, введення поросятam препарату "Ковісцин" сприяє нормалізації у лімфоцитах крові неокисного шляху метаболізму L-аргініну, в результаті чого інгібується окисний шлях, при цьому зменшується рівень циркулюючих метаболітів NO та знижується активність NO-синтаз. Отже, відлучення поросят від свиноматок викликало підвищення активності сумарної NOS, а введення поросятam дослідної групи препарату "Ковісцин" знижувало активність сумарної NOS й активність аргінази у лімфоцитах крові у період після відлучення, що свідчить про нормалізувальний вплив наявного у складі ліпосомального препарату L-аргініну на окисний та неокисний шляхи його метаболізму.

УДК 636.4:591.133.2:612.616:591.113.13

2015.4.276. ФІЗІОЛОГО-БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ СПЕРМИ КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ ЗА ВВЕДЕННЯ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН В СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ЗАМОРОЖУВАННЯ / Андрушко О.Б. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 3: Актуальні проблеми сучасної біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю Ін-ту біології тварин НААН. — С. 146.

Кнури-плідники, запліднювальна здатність спермій, унітіол, заморожування сперми.

Вивчали необхідність перебування спермій у середовищі, яке сприятиме відновленню можливих кріопшкоджень після впливу на них фізико-хімічних чинників, що виникають внаслідок глибокого заморожування. Причини втрати запліднювальної здатності спермій кнурів у біотехнологічних процесах кріоконсервування з'ясували при введенні у склад середовища синтетичного препарату, що належить до групи органічних тіолів — унітіолу, який містить майже 29% вільних SH груп, що є найбільш реакційно спроможними серед інших груп, підтримують нативну структуру білків та взаємодіють з ендogenous гонадотропінами, білками та коферментами різних класів (особливо пептидні, такі як глутатіон). У попередніх дослідженнях з'ясовано, що глюкоза та сахароза у складі середовищ для заморожування сперми кнурів володіють кращою мембранопротекторною дією порівняно з іншими вуглеводами. На цій підставі вивчали комбінацію даних цукрів з добавками унітіолу у дозах: 2,8; 3,5 та 4,5 мкл/100 мл (відповідно — 1-ша, 2-га, 3-тя піддослідні групи) порівняно до контрольного середовища BIT. Сперму для досліджень відбирали мануальним методом від трьох кнурів породи ландрас віком 3–4 роки у ЛНВЦ "Західплемресурси". Свіжоотримані еякуляти другої фракції оцінювали за об'ємом, активністю та концентрацією. Заморожували еякуляти концентрацією не менше 200 млн/мл і активністю 70% з кількістю патологічних форм не більше 15% спермій. Встановлено, що додаткове

введення унітіолу до складу дослідних середовищ у вищезазначених дозах на етапах розбавлення сперми кнурів не спричинило суттєвих відмінностей за показниками рухливості спермій порівняно з контрольним середовищем. Аналогічна закономірність спостерігалась у подальших технологічних маніпуляціях із спермою кнурів при підготовці її до глибокого заморожування. Після еквілібрації рухливість спермій у досліджуваних зразках дещо відрізнялась і коливалася від 87,0 до 82,1%. Проте після розморожування сперми кнурів у дослідних групах встановлено значну різницю цього показника, який знижувався і становив 40,3% у контрольній групі та 63,4% — у 1-й дослідній. Таким чином, кращі результати отримані при додаванні до середовища унітіолу в дозі 2,8 мкл/100 мл. Вживаність спермій після деконсервації за використання середовищ з добавками унітіолу у дозах 2,8; 3,5 і 4,5 мкл/100 мл становила відповідно 6,3; 6,0; 5,5 годин проти 5 у контрольному зразку. Встановлено, що після роз-

бавлення сперми у всіх досліджуваних зразках середовищ змінюється активність аспартатамінотрансферази (АсАТ) та кислотофосфатази. Це свідчить про негативний вплив розбавлення сперми кнурів. Етап еквілібрації сперми не спричиняв змін у мітохондріях гамет, а величина даного показника не відрізнялась від таких, які були після розбавлення сперми. Значні зміни спостерігались після деконсервації сперми кнурів — активність АсАТ зростала у всіх групах, а суттєвий вихід цього ензиму зі спермій у середовище відбувався у контрольному, 2- та 3-му дослідних зразках. Установлено, що в дослідних зразках середовищ для заморожування сперми кнурів, у склад яких додатково вводили унітіол у дозі 2,8 мкл/100 мл, підвищується активність спермій після відтавання та продовжується їх вживання. Менший відсоток спермій з різними ушкодженнями вказує на кращу мембранопротекторну дію у 1-му дослідному середовищі порівняно з іншими.

636.52/.59 Птахівництво

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — академік НААН САХАЦЬКИЙ М.І.

УДК 636.5.082.35/087:589.261.7

2015.4.277. ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА ВИКОРИСТАННЯ МОЛОЧНОЇ КИСЛОТИ В КОМБІКОРМІ / Нечай Н.М., Отченашко В.В. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 10. — С. 31–35. — Бібліогр.: 16 назв.

Перепели, комбікорм, продуктивність, молочна кислота, підкислювачі.

Досліджували продуктивність та витрати кормів перепелами м'ясного напрямку продуктивності за різних рівнів молочної кислоти (МК) у комбікормі (К.). Експериментальні дослідження проведено на базі проблемної науково-дослідної лабораторії кормових добавок кафедри годівлі тварин і технології кормів ім. П.Д. Пшеничного Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Матеріалом для науково-господарського досліді були добові перепеленята породи фараон. Дослід проводили за методом груп-аналогів. Відповідно до схеми досліді у добовому віці було відібрано 400 гол. перепелів, з яких за принципом аналогів сформували 4 групи: контрольну (основний раціон (ОР)) і 3 дослідні (2-га — ОР+ МК 0,1 мл/100 г К.; 3-тя — ОР+ МК 0,3 мл/100 г К.; 4-та — ОР+ МК 0,5 мл/100 г К.), по 100 гол. у кожній (50 самок і 50 самців). Під час відбору враховували вік, стать і живу масу птиці. Дослід тривав 49 діб і був поділений на 7 підперіодів тривалістю 7 діб кожний. Встановлено, що на 49-ту добу птиця, якій згодовували комбікорм з рівнем молочної кислоти 0,5 мл/100 г, за живою масою переважала контроль на 9% ($P<0,05$), а перепели, що споживали комбікорм з умістом 0,1 і 0,3 мл/100 г молочної кислоти, — відповідно на 3,1 та 5,3%. Відповідно до живої маси перепелів змінювались середньодобові прирости — так молодняк 4-ї гр. перевищував аналогів контролю за цими показниками на 12,6% ($P<0,05$), а молодняк, 3-ї гр. — на 9,1%. Середньодобові прирости птиці 2-ї гр. були подібними до показників птиці у контролі (істотно не відрізнялися). Загалом найбільший середньодобовий приріст живої маси за весь період вирощування (1–49 діб) виявлено у перепелів 4-ї гр. — 5,79 г, це на 8,8% більше, ніж у перепелів контрольної групи. Встановлено, що різний уміст молочної кислоти у комбікормі по-різному вплинув на витрати кормів на 1 кг приросту живої маси. Загалом за періоди вирощування 1–35, 1–42 та 1–49 діб птиця 3-ї гр. споживала найменше корму на 1 кг приросту живої маси — 3,32; 4,05 та 4,89 кг відповідно. Визначено, що використання у годівлі молодняку перепелів молочної кислоти істотно не впливає на їх збереженість, яка була досить високою і становила 97–98%.

УДК 636.5.087:619:611.8:616–091

2015.4.278. ВПЛИВ КОРМОВОЇ СУМІШІ ПОЛІБІОНІКА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВАКЦИНАЦІЇ БРОЙЛЕРІВ ПРОТИ ВІРУСНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ / Авдосєва І.К., Лісова Н.Є., Регенчук В.В., Басараб О.В., Мельничук І.Л. // Вісник аграрної науки. —

2015. — № 10. — С. 68–72. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 546154.

Курчата-бройлери, кормова суміш Полібіоніка, вакцинація, вірусні хвороби, імунітет.

Наведено результати впливу кормової суміші Полібіоніка, що містить у своєму складі молочнокислі, біфідо- та пропіоновокислі бактерії, на ефективність вакцинації бройлерів проти вірусних захворювань. При застосуванні кормової суміші Полібіоніка з водою в дозі 0,2 см³/гол трьома курсами, а саме: на 1–10, 21–25 та 30–35 доби підвищується імунна відповідь на введення вакцин проти вірусних захворювань птиці. За результатами імунологічних досліджень встановлено вищу активність імунітету, оскільки показник вмісту циркулюючих імунних комплексів відображає активність імунної відповіді, ефективність проведеної вакцинопрофілактики та цілком узгоджується в динаміці з показником титру антитіл в організмі курчат. Відзначено, що стан імунітету птиці після застосування Полібіоніки відзначався вищим рівнем захисту.

УДК 636.5/6:619:616–091:619:616.995.132.8:

631.115.1(477.53)

2015.4.279. ПОСМЕРТНА ДІАГНОСТИКА АСКАРИДИОЗУ КУРЕЙ ПРИВАТНИХ ГОСПОДАРСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Клименко О.С. // Біологія тварин. — Л., 2015. — Т. 17, № 4: Молоді вчені у вирішенні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 100-річчю від дня народження доктора біол. наук, проф. медицини Скородинського З.П. — С. 177.

Курс, аскаридоз, патолого-анатомічні зміни організму, розтин гельмінтологічний.

Вивчали патолого-анатомічні зміни за аскаридозу курей в умовах приватних господарств. Дослідження проводили в літньо-осінній період в умовах приватних господарств різних районів Полтавської обл. з підлоговою технологією утримання. Діагностику аскаридозу курей після забою проводили методом неповного гельмінтологічного розтину за К.І. Скрябіним. Установлено, що при зовнішньому огляді трупи птиці були виснаженими, пір'я скуювдене, шкіра суха, шорстка. Задня частина тулуба забруднена рідкими фекаліями, інколи реєстрували пінисті виділення навколо анального отвору. Видимі слизові оболонки анемічні. Підшкірна клітковина здебільшого була у вигляді тонкого про шарку сірого кольору. Скелетні м'язи світло-рожевого кольору, в'ялі, слабо розвинуті, на розрізі малюнок м'язів збережений. При дослідженнях печінки у більшості випадків встановлено незначне збільшення органу, в'ялість і втрату пружності, нерівномірне забарвлення з ділянками від темно-коричневого до світло-глинистого кольору. З перерізаних судин виділялася рідка венозна кров. Паренхіма давала незначний зіскрібок.

Жовчний міхур збільшений у 3–5 разів, містить слизоподібну жовч темно-коричневого кольору. Поверхня слизової оболонки жовчного міхура вкрита значною кількістю сіро-жовтого слизу. У м'язовій частині шлунку та в тонкому кишечнику виявляли гельмінтів білого кольору довжиною від 2 до 10,5 см, іноді реєстрували закупорку кишечника. Морфологічні особливості збудника свідчать про його належність до виду *Ascaridia galli*. У результаті досліджень виявлено значне поширення аскаридозу курей у господарствах Полтавської обл. Токсичний вплив паразитів, продуктів їх життєдіяльності та продуктів запалення проявлявся в організмі хворої птиці загальними застійними явищами, порушенням гемодинаміки, виникненням серцево-судинної недостатності, некротичними та дистрофічними змінами в печінці, нирках, що призводило до загибелі птиці.

УДК 636.5:619.5:661.6—085.636

2015.4.280. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ БАКТЕРІАЛЬНИХ ІНФЕКЦІЙ ПТИЦІ / Кас'яненко О.І., Гладченко С.М., Прошина Г.І., Безрук Р.В., Гніденко Т.Ю. // Біологія тварин. — Л., 2015. — Т. 17, № 4: Молоді вчені у вирішенні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 100-річчю від дня народження доктора біол. наук, проф. медицини Скородинського З.П. — С. 175.

Бактеріальні інфекції птиці, патогени, кури, продукція птахівництва.

Розроблено систему контролю бактеріальних інфекцій птиці, що передбачає такі етапи: організацію та проведення комплексу профілактичних заходів у процесі вирощування птиці із застосуванням екологічно нешкідливих засобів; систематичний контроль продуктів птахівництва в умовах забійних цехів господарств щодо контамінації їх збудниками бактеріальних патогенів; проведення лабораторних досліджень на основі використання ефективних засобів та аналітичних методів; дотримання санітарно-гігієнічних вимог під час технологічних процесів переробки продукції птахівництва (забій, патрнання) та застосування екологічно безпечних засобів для зниження мікробної контамінації тушок птиці. Роботу було виконано на базі кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва Сумського НАУ, окремі фрагменти — у ДНКІБШМ (м. Київ), Науково-контрольній лабораторії ТОВ НВФ "Бровафарма" та на підприємствах у Київській, Чернігівській, Сумській і Харківській областях. Експериментально обґрунтовано контроль збудників бактеріальних зоонозів птиці на основі комплексу профілактичних заходів: перші три доби життя для профілактики бактеріальних інфекцій пропонується застосовувати антимікробний комбінований препарат широкого спектра дії "Бі-септим"; наступні 10 діб для нормалізації мікрофлори комбіноване застосування пробіотику "Біфідофлорин рідкий" та пребіотику "Актиген" при кожній годівлі; за дві доби до та після вакцинації рекомендовано застосовувати імуномодельований препарат "Мультибактерин". Використання профілактичних заходів забезпечило підвищення показників продуктивності поголів'я бройлерів та несучок: збереженості — на 1,67 і 3,28%; передзабійної маси тіла — на 5,65 та 7,39% відповідно, а несучість курей — на 9,24%.

УДК 636.5:619:611—018

2015.4.281. ФОРМУВАННЯ ІМУННИХ СТРУКТУР ТОНКОЇ КИШКИ МУСКУСНИХ КАЧОК У РАННЬОМУ ПОСТНАТАЛЬНОМУ ОНТОГЕНЕЗІ / Барсукова В.В. // Біологія тварин. — Л., 2015. — Т. 17, № 4: Молоді вчені у вирішенні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 100-річчю від дня народження доктора біол. наук, проф. медицини Скородинського Зиновія Павловича. — С. 160.

Качки мускусні, структура тонкого кишечника, маса тіла.

Вивчали видові і породні відмінності, виявлені в будові органів і систем організму мускусних качок. Досліджували порожню, дванадцятипалу та клубову кишку клінічно здорових, неважконованих мускусних качок віком 1, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 60, 90, 120, 150, 180, 210 та 240 діб (по 5 гол. у кожній групі), вирощених в умовах віварію. Дослідження макро- та мікроанатомії і топографії лімфоїдних структур слизової оболонки

порожньої кишки проводили за методикою Hellman. Визначено, що збільшення вагових морфологічних показників відділів тонкої кишки та маси тіла в цілому у мускусних качок від народження до 240-добового віку відбувається асинхронно: для 1–90-добових каченят характерними є переважні темпи росту тонкого кишечника з тенденцією до їх прогресуючого зменшення з віком, а 90–240-добових — маси тіла, яка повільно зростає на тлі відсутності суттєвих змін відповідного показника кишечника. Встановлено, що морфофункціональна спеціалізація лімфоїдних структур слизової оболонки тонкої кишки мускусних качок пов'язана зі змінами її лінійних характеристик. Диференціація і спеціалізація лімфоїдних утворів тонкої кишки має вікові та регіональні особливості і відбувається у певній послідовності; дванадцятипалої кишки: 1-й етап (1–30 діб) — переважний розвиток дифузної лімфоїдної тканини; 2-й етап (30–90 діб) — формування лімфатичних вузликів без центрів розмноження у власній пластинці слизової оболонки; 3-й етап (90–240 діб) — формування лімфатичних вузликів з центрами розмноження майже по всій товщині власної пластинки слизової оболонки. У подальшому лімфатичні вузлики проривають м'язову пластинку слизової оболонки та розміщуються у м'язовій оболонці групами, відмежованими м'язовими прошарками; порожньої та клубової кишок: 1-й етап (1–25 діб) — переважний розвиток дифузної лімфоїдної тканини та поодиноких лімфатичних вузликів без центрів розмноження; 2-й етап (25–60 діб) — формування агрегованих лімфатичних вузликів; 3-й етап (60–90 діб) — переважний розвиток лімфатичних вузликів зі світлим центрами у складі агрегованих лімфатичних вузликів; 4-й етап (90–240 діб) — формування багаторядних структур лімфоїдних вузликів у складі слизової та м'язової оболонок органів.

УДК 636.5:619:616.995.132:619:091

2015.4.282. ПАТОЛОГО-МОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ЗА ГЕТЕРАКОЗУ КУРЕЙ / Голубцова М.В. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 10. — С. 31–35. — Бібліогр.: 16 назв.

Кури, інвазії гетеракозні, патоморфологічні та патогістологічні зміни.

Наведено результати досліджень патоморфологічних та патогістологічних змін у тканинах кишкового тракту та печінки курей за гетеракозної інвазії. Розтин проводили за загальноприйнятою методикою. Як патолого-анатомічний матеріал було використано шматочки товстого кишечника та печінки курей, що загинули внаслідок гетеракозу. Матеріал фіксували в 10%-му розчині нейтрального формаліну з подальшим його зневодненням у етанолі, ущільненням у хлороформі, хлороформ-парафіні і заливкою в парафін, де його витримували впродовж 2 год. Зрізи готували на санному мікромомі, з подальшим їх зафарбовуванням гематоксиліном та еозинном. Прояв патолого-анатомічних ознак суттєво залежав від інтенсивності інвазії. За макроскопічного дослідження характерні зміни знаходили у сліпих кишках та печінці. При розтині слизова оболонка сліпих кишок була набрякла, почервоніла, вкрита вузликами, які спричинені личинками гетеракісів. За гістологічного дослідження сліпих кишок встановлено гіперемію та набряк слизової оболонки, порушення цілісності епітелію і тканин, що знаходяться нижче, а також атрофію і деформацію крипт. При огляді печінки встановлено неоднорідну темно-вишнєву забарвленість, на тлі якої виявляли сірі, різні за розмірами округлі осередки. За гістологічного дослідження печінки курей встановлено дистрофічно-некробіотичні процеси в гепатоцитах. Гепатоцити були у стані дистрофії. Навколо крипт виявляли скупчення клітин мікромакрофагальної системи. Результати досліджень показали, що основні патолого-морфологічні зміни локалізувались у сліпій кишці і печінці і характеризувались катарально-дистрофічними і деструктивними процесами.

УДК 636.5:619:616—07:576.85

2015.4.283. ДІАГНОСТИКА МЕТАПНЕВМОВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ ПТИЦІ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІТЧИЗНЯНИХ ТЕСТ-СИСТЕМ / Цинювий О.В., Шомін О.А. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 10. — С. 27–30. — Бібліогр.: 10 назв.

Кури, метапневмовірус, тест-система ІФА, антитіла, сироватка крові курей.

Розроблено вітчизняну тест-систему ІФА (імуноферментний аналіз) для визначення специфічних антитіл до мета-

пневмовірусної інфекції (МПВІ) в сироватках крові. Встановлено, що в завезених імпортованих кросів птиці почали виявляти МПВІ в багатьох регіонах країни, це захворювання характеризується запаленням верхніх дихальних шляхів (носові пазухи, синуси, трахеї). Виникає захворювання у курей, індиків і курчат-бройлерів, способи передачі вірусу — контактний та повітряно-крапельний. Створено технологію постановки діагностики в одному розведенні сироватки крові, що поліпшує точність аналізу. Для створення тест-системи ІФА з метою визначення антитіл до МПВІ птиці було застосовано методи накопичення вірусу на перещеплюваній культурі клітин Vero та очищення вірусу з використанням поетапного центрифугування. Гіперімунну сироватку крові одержували способом гіперімуназації 30-денних курчат за розробленою схемою, а нормальну сироватку — з крові інтактних курчат віком 90 діб методом тотального знекровлення. Розробка тест-системи складається з підбору оптимального робочого розведення сироватки та виведення формули з метою визначення титрів антитіл в одному розведенні. Для цього було досліджено 100 проб польових сироваток крові курей з різним рівнем антитіл до МПВІ. Рівень антитіл визначали методом непрямого твердофазного ІФА — послідовними розведеннями сироватки від 1:100 до 1:12800. За результатами досліджень встановлено, що розроблена вітчизняна тест-система для визначення антитіл до МПВІ курей має високу чутливість і специфічність, дешевша від закордонних аналогів у 4 рази, тому є доступною для використання в лабораторіях ветеринарної медицини України. Завдяки розробленій тест-системі ІФА для визначення специфічних антитіл до МПВІ птиці можна проводити епізоотологічний моніторинг цього захворювання та контроль поствакцинального імунітету у щепленої птиці в птахогосподарствах України. Реакція є кількісною, простою у використанні, проводиться в одному розведенні сироватки.

УДК 636.52/.58:577.118

2015.4.284. СКЛАД ТА МОРФОМЕТРИЧНІ ПАРАМЕТРИ ШКАРАЛУПИ ЯЄЦЬ ЗА ЗГОДОВУВАННЯ КУРАМ-НЕСУЧКАМ РІЗНИХ ФРАКЦІЙ ВАПНЯКУ / Гудима В.Ю. // Біологія тварин. — Л., 2015. — Т. 17, № 4: Молоді вчені у вирішенні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 100-річчю від дня народження доктора біол. наук, проф. медицини Скородинського З.П. — С. 166.

Кури, яєчна продуктивність, дефіцит Са, вапняк, шкаралупа яєць, годівля.

Досліджували вплив дефіциту Са у раціоні на зниження яєчної продуктивності, маси яйця, міцності яєчної шкаралупи. Дослід провели на 150 курах-несучках кросу "Хайсекс коричневий" від 20- до 68-тижневого віку. Кури були розділені на 3 групи по 50 гол. у кожній. Усі групи одержували однаковий за хімічним складом раціон, який різнився лише за розміром частинки вапняку. Курей I групи утримували на раціоні, що містив вапняк розміром <1 мм, II — 1–2 мм, III групи — 2–3 мм. Щомісяця з кожної групи курей від 20- до 68-тижневого віку брали по 10 яєць для досліджень. Встановлено, що маса шкаралупи у групах, що отримували вапняк розміром 1–2 та 2–3 мм протягом досліді зростає на 8,22 і 9,12%, тобто вірогідної різниці між 2- та 3-ю групами не спостерігали. У середньому маса шкаралупи яєць за період досліді від курей 2- та 3-ї груп перевищувала відповідний показник курей 1-ї групи на 5,19 і 3,47%. Отже, маса шкаралупи за згодовування курям вапняку розміром 2–3 мм була навіть меншою, ніж за згодовування вапняку розміром 1–2 мм, хоча обидва показники більші, ніж у курей яким згодовували вапняк розміром <1 мм. Установлено, що вміст Р в шкаралупі яєць більшою мірою залежав від розміру частинок вапняку. Наприкінці досліді порівняно з його початком шкаралупа яєць курей 1-ї групи містила на 7,41% ($p < 0,05$) більше Р, 2-ї групи — на 12,15% ($p < 0,05$), а 3-ї групи — на 16,67% ($p < 0,01$). Отже, хоча збільшення вмісту Р у шкаралупі з віком характерне для курей-несучок, при згодовуванні крупнішої фракції вапняку ця властивість виражена більше. У середньому за період досліді вміст Р в шкаралупі яєць курей 2- та 3-ї груп був на 2,08 та 5,04% більшим, ніж у шкаралупі яєць курей 1-ї групи. Визначено, що вміст Мг у шкаралупі яєць курей-несучок 1-ї групи зростає із віком. Від 20- до 68-тижневого

віку він збільшився на 6,65% ($p < 0,05$). Натомість вміст Мг у шкаралупі яєць курей 2-ї групи змінився значно менше, його збільшення протягом досліді становило лише 1,20%. У яйцях курей 3-ї групи вміст Мг у шкаралупі протягом досліді залишався незмінним. Внаслідок цього, у середньому за період досліді вміст Мг у шкаралупі яєць курей 2- та 3-ї груп був відповідно на 2,58 та 3,86% меншим, ніж у курей 1-ї групи. Встановлено, що найістотніше міцність шкаралупи знижувалась у курей 1-ї групи, які отримували вапняк з розміром частинок <1 мм, де вона протягом від 20 до 68 тижнів життя стала меншою на 20,0%. Шкаралупа яєць курей 2- та 3-ї груп (вапняк розміром 1–2 та 2–3 мм відповідно) за цей період стала менш міцною відповідно на 14,52 та 12,01%, тобто збільшення розміру частинок вапняку в раціоні курей сприяло підвищенню міцності шкаралупи яєць.

УДК 636.52/.58:636.09

2015.4.285. ВПЛИВ ФЕРМЕНТНОГО ПРЕПАРАТУ "ЦЕЛОБАКТЕРИН" НА ПРОДУКТИВНІ ЯКОСТІ ТА МОРФОЛОГІЧНІ І БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ / Якубенко В.Ю. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 3: Актуальні проблеми сучасної біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю Ін-ту біології тварин НААН. — С. 223.

Бройлери, кров (біохімічні показники), продуктивність курчат, препарат ферментний.

Вивчали вплив різних доз целобактерину на продуктивні показники курчат-бройлерів та біохімічні показники крові. Науково-господарський дослід проведено в умовах ТОВ "Подільський бройлер" Хмельницької обл. Збереженість курчат за 42 доби вирощування у дослідних групах була на 2,6–2,9% вищою (97–97,3 проти 94,5% у контролі). Встановлено, що жива маса — на 165,9–225,9 г (3289,2–3349,2 проти 3123,3 г у контролі) і середньодобовий приріст — на 5,4–7,4% (77,1–78,5 г проти 73,1 г у контролі) були вірогідно ($P < 0,01$) кращими у дослідних групах. Найкращі результати отримані при згодовуванні препарату у кількості 0,5% за масою корму на добу (2-га дослід. гр.). Зокрема, жива маса на закінчення терміну відгодівлі становила 3349,2 г, і переважає за даним показником контрольну на 7,2% і 1-шу та 3-тю дослідні групи на 1,8; 0,6% відповідно. За показниками концентрації загального кальцію (4,16–4,19 проти 4,13 — у контролі) і вмісту неорганічного фосфору (1,33–1,36 проти 1,31 — у контролі) дослідні курчата-бройлери дещо переважали контрольних, однак за вмістом загального білка (46,8–47,0 проти 47,4 — у контролі) і лужному резерву крові незначно поступались контрольній групі. В обох випадках різниця між показниками дослідних і контрольних курчат-бройлерів була невірогідною, а біохімічні показники свідчать про те, що всі дози ферментного препарату діють на молодняк однаково і не викликають відхилення від норми біохімічних показників крові. Встановлена суттєва економія корму у 2-й дослідній групі, найвища жива маса на закінченні відгодівлі і кращі показники біохімічного складу крові свідчать про ефективність використання у годівлі курчат бройлерів препарату целобактерину у кількості 0,5% за масою корму на добу.

УДК 636.59:577.115:575.854

2015.4.286. ОНТОГЕНЕТИЧНІ ЗМІНИ ВМІСТУ ЗАГАЛЬНИХ ЛІПІДІВ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ЇХ КЛАСІВ У РІЗНИХ ОРГАНАХ ЯПОНСЬКИХ ПЕРЕПЕЛІВ / Кисців В.О., Гунчак А.В., Сірко Я.М., Лісна Б.Б. // Біологія тварин. — Л., 2015. — Т. 17, № 4: Молоді вчені у вирішенні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 100-річчю від дня народження доктора біол. наук, проф. медицини Скородинського З.П. — С. 176.

Перепели японські, годівля, ліпідний обмін, комбікорм, загальні ліпіди.

Вивчення закономірностей ліпідного обміну та його регуляції у японських перепелів під час індивідуального розвитку є актуальним у зв'язку з пошуком способів впливу на їх ріст, розвиток, функціональний стан організму, засвоєння поживних речовин корму, продуктивність та якість одержаної продукції. Дослід провели в умовах ТОВ "Жайвір-Агро" на промисловому стаді перепелів кількістю 4 тис. голів. Утримання птиці кліткове (з вільним доступом до корму і води)

відповідно до наявних технологічних вимог. Вся птиця одержувала повнораціонний комбікорм, збалансований за поживними і біологічно активними речовинами. Упродовж досліджу вивчали показники ліпідного обміну в організмі перепелів 1- та 7-добового віку (адаптація і повне використання жовтка), у 21-добового (ювенальна линька), 42-добового (початок несення) та 72-добового віку (статева зрілість). Для цього наприкінці вказаних вікових періодів проведено забій птиці в кількості 10–30 голів. Для біохімічних досліджень відбирали проби печінки, грудних м'язів, підшлункової залози, нирок. У відібраних зразках визначали вміст загальних ліпідів гравіметричним методом, екстракцію за Фолчем, співвідношення окремих класів ліпідів методом тонкошарової хроматографії. Встановлено, що у 21-добовому віці порівняно з 7-добовим уміст загальних ліпідів зменшувався в тканинах печінки на 41,8 г/кг або 47,07% ($p < 0,001$), у підшлунковій залозі — на 3,40 г/кг або 8,02% ($p < 0,05$), в грудному м'язі — на 6,48 г/кг

або 19,95% ($p < 0,001$), у нирках — на 3,20 г/кг або на 6,63%. До 42-добового віку у печінці та грудному м'язі перепелів концентрація тотальних ліпідів була на попередньому рівні, а в підшлунковій залозі і нирках зростала відповідно на 6,80 і 9,40 г/кг або на 17,44% і 12,57% ($p < 0,001$). У 72-добовому віці птиці відбувалося зростання кількості загальних ліпідів у всіх досліджуваних тканинах порівняно з показниками у перепелів 42-добового віку. Вміст ліпідів у тканинах печінки зріс на 9,0 г/кг, у тканинах підшлункової залози — на 12,6, грудних м'язів — на 6,0, нирок — на 5,8 г/кг, або на 17,93%, 12,75, 24,0 і 12,61% відповідно ($p < 0,001$). Визначено, що в цьому віці (72 доби) концентрація загальних ліпідів була помітно нижчою в тканинах печінки (на 33,34%), вищою — у тканинах підшлункової залози (на 37,74%), нирок (на 32,14%) та однаковою — в грудному м'язі порівняно з показниками 7-добових перепелів.

636.92/.93 Домашні кролі. Хутрові звірі

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

УДК 636.92

2015.4.287. КРОЛИК — СОВЕРШЕННАЯ БИОСИСТЕМА / Харламов К.В., Куликов Н.Е. // Кролиководство и звероводство. — 2015. — № 2. — С. 24–28. — Библиогр.: 16 назв.

Кролик, бройлер, м'ясна продуктивність, фізіологія травлення, цекофагія.

М'ясо кролів поки що не потрапило до списку тваринницької продукції органічного виробництва, хоча дієтологи і рекомендують використовувати його в харчуванні дітей і літніх людей як низькоалергенний, добре засвоюваний людиною продукт. За співвідношенням амінокислот, що найбільш відповідає потребам людини, крольчатина перевершує яловичину. В роботі наведено значний обсяг інформації з посиланнями на літературу стосовно фізіології травлення, приросту маси в процсі годівлі, витрат енергії при відтворенні і годуванні потомства порівняно з іншими с.-г. тваринами. Наведено рівняння регресії для розрахунку чистої енергії з перетравлюваних поживних речовин (ккал/кг концентрованих кормів). Відзначено високу ефективність використання зернових кормів у організмі кролів. Розглянуто питання копрофагії як засобу пристосування до умов зовнішнього середовища, які широко використовують тварини багатьох видів (гризуни, вовкоподібні та ін.). Явище копрофагії стосовно кролів правильніше було б називати кофагією, тому що ними поїдається не кал, а продукт сліпої кишки. Підбиваючи загальний підсумок, автори роблять висновок, що бройлерне кролівництво має серйозні перспективи розвитку для забезпечення потреби людей в м'ясі високої якості.

УДК 636.92

2015.4.288. ВЛИЯНИЕ ПАРАТИПИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА БИОСТРУКТУРУ ТКАНЕЙ И ОРГАНОВ КРОЛИКОВ / Коцюбенко А.А. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2014. — Вип. 2/2. — С. 135–140. — Библиогр.: 3 назв.

Кролі, м'язи, печінка, еко-технологія, ретро-технологія, технокролівництво, гістологічна будова, паренхіма, строма, м'ясна продуктивність.

Мета дослідження — вивчення гістологічної будови м'язової тканини найдовшого м'яза спини і печінки у помісних кролів, що вирощувались за різними технологіями (ретро-, техно- і еко-кролівництво). Умови науково-виробничого дослідження — Південь України. Схемою дослідження було передбачено проведення порівняльної оцінки гістологічної будови найдовшого м'яза спини і печінки молодяку кролів, яких було вирощено за вказаними технологіями. Аналіз показав технологічну специфічність формування м'язових волокон піддослідних груп. У кролів, вирощених за технологією техно-кролівництва, спостерігається завершеність ростової активності м'язових волокон, а за еко-технологією — спостерігаються істотні відмінності в розмірі сектора м'язових волокон кролів: він на 30–35% більший, ніж сектор м'язових волокон інших

груп. Еко-технологія найбільш доцільна для вирощування кролів з підвищеною енергією росту і сприяє виробництву безпечної та екологічно чистої продукції.

УДК 636.92:591.3:57.085.2

2015.4.289. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАРВНИКА “BRILLIANT CRESYL BLUE” НА ФОРМУВАННЯ ЕМБРІОНІВ КРОЛІВ *IN VITRO* / Осипчук О.С. // Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві: матеріали XIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених та аспірантів, присвяченої пам'яті академіка НААН Михайла Васильовича Зубця / за ред. М.В. Гладія. — Чубинське, 2015. — С. 41–42. Шифр 546058.

Ембріони кролів, ооциткумульосні комплекси, барвник “Brilliant cresyl blue”, гамета.

Мета досліджень — діагностика дозрівання ооциткумульосних комплексів (ОКК) кролів за допомогою барвника “Brilliant cresyl blue” (BCB) та визначення впливу токсичності цього барвника на рівень формування *in vitro* ембріонів кролів. Встановлено, що із 42 ОКК після дозрівання і наступного перебування з BCB в концентрації 0,26 мМ протягом 45 хв (Т.И. Кузьміна, 2010), 76,8% були блакитними, що вказує на їх повноцінне дозрівання. У контрольній групі із 42 ОКК, які не були оброблені барвником, за результатами морфологічного аналізу рівень дозрівання дорівнював 64,3% (наявність першого полярного тіла). Після запліднення яйцеклітин кролів обох груп епідидимальними сперматозоїдами кроля рівень формування ембріонів становив відповідно 40,6% та 51,8% (різниця не вірогідна), що вказує на нетоксичність BCB та забезпечує ефективний відбір дозрілих *in vitro* гамет. Доведено ефективність застосування барвника BCB для оцінки рівня дозрівання ОКК *in vitro*, що дає змогу відсортовувати якісний біологічний матеріал ефективніше та значно швидше.

УДК 636.92:591.4

2015.4.290. МОРФОЛОГІЯ ДЕЯКИХ ОРГАНІВ СТАТЕВО-ЗРІЛИХ КРОЛІВ / Горальський Л.П., Левківський Л.О., Марков З.Ф., Волківський І.А. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2015. — № 1, т. 1. — С. 229–235. — Библиогр.: 7 назв. Шифр 546065.

Кролі, гіпофіз, легені, печінка, морфометричні показники.

Мета досліджень — з'ясувати будову гіпофіза, легень та печінки статевозрілих клінічно здорових кролів. Проведені на кафедрі анатомії і гістології Житомирського національного агроєкологічного університету. Встановлено, що макро- і мікроскопічна будова органів у статевозрілих кролів має подібну гістоархітектоніку, властиву іншим видам с.-г. тварин та характерні особливості морфологічних структур для даного виду. Результати морфологічних досліджень гісто- та цито-структур органів у клінічно здорових статевозрілих кролів можна використовувати як показники норми при діагностиці

захворювань різноманітного походження. Подальший напрямок досліджень повинен бути направлений на проведення гістохімічних досліджень паренхіматозних органів у статевозрілих кролів.

УДК 636.932.4

2015.4.291. ШИНШИЛЛА — НОВЫЙ ВИД ПУШНЫХ ЗВЕРЕЙ В ГОСУДАРСТВЕННОМ РЕЕСТРЕ СЕЛЕКЦИОННЫХ ДОСТИЖЕНИЙ / Колдаева Е.М. // Кролиководство и звероводство. — 2015. — № 2. — С. 14–15. — Библиогр.: 2 назв.

Шиншилла (довгохвоста, стандартна), порода шиншилла нова.

Міністерством сільського господарства РФ прийнято рішення про включення до Державного реєстру селекційних досягнень, допущених до використання, породи шиншилла стандартна — нового селекційного досягнення в російському пушному звірівництві. Одомашнення малої або довгохвостої шиншилли почалося ще в 20-х роках минулого століття. Основна мета — збереження цього виду хутрових звірів у природі. Розведення цих звірів у домашніх умовах мало широке поширення в багатьох країнах світу. Створена порода шиншил, яку назвали шиншилла стандартна за аналогією з назвами порід хутрових звірів інших видів, що мають забарвлення дикого типу. Тварини породи шиншилла стандартна відрізняються великим розміром, дуже густим, рівним і шовковистим волоссям покривом. До СРСР довгохвосту (малу) шиншилу вперше завезли в грудні 1960 р. із США. Мета завезення — вивчення можливості акліматизації цих звірів у гірських біотопах нашої країни і їх розведення в умовах ферми. На жаль, у 80-х рр. XX ст. шиншилівництво в країні припинилося. Проте до останнього часу в Росії існували і існують кілька невеликих приватних ферм з розведення шиншил. У 2013 р. з Польщі завезли велике поголів'я шиншил (понад 1300 гол.) у ТОВ "Ільїнське звірогосподарство" Тверської обл. Наразі це найбільша в Росії ферма і практично єдина, де застосовується сучасна технологія розведення, утримання, селекції та годування тварин цього виду. Розведення шиншил — це дуже технологічний процес. Він не потребує великих трудовитрат і може бути легко освоєний не лише фахівцями великих звірівницьких господарств, а й фермерами.

УДК 636.934.5

2015.4.292. РЕПРОДУКТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СОБОЛЕЙ И ЕГО РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ КЛЕТОЧНОГО РАЗВЕДЕНИЯ / Чекалова Т.М. // Кроликовод-

ство и звероводство. — 2015. — № 2. — С. 16–20. — Библиогр.: 17 назв.

Соболь, самки і самці соболев (одно-, дво- і трирічні), репродуктивність самок соболя, потентність самців соболя.

Розглянуто важливу для клітинного соболевництва проблему — наявність у стадах серед молодих самок великої частки особин, що залишаються прохолостими. Автор статті не дотримується поширеної точки зору, що 1–3-річні самки є ще не зовсім статевозрілими. Основну причину пропускування самок цієї вікової групи він аргументовано пояснює їх недопокриттям через передчасне закінчення гону і недостатню потентність молодих самців. Всі висновки базуються на відповідних, представлених у статті матеріалах, отриманих як самим автором, так і іншими дослідниками. Надано практичні рекомендації щодо парування.

УДК 636.934.6:579.852

2015.4.293. ВЛИЯНИЕ ПРЕПАРАТА "БИОПЛЮС 2Б" НА ПРОДУКТИВНОСТЬ МОЛОДНЯКА НОРОК / Лоечко Н.Н., Чернова И.Е. // Кролиководство и звероводство. — 2015. — № 2. — С. 12–14. — Библиогр.: 6 назв.

Молодняк норок, Біоплюс 2Б, пробіотик, продуктивність норок, якість опушення.

Мета досліджень — вивчити ефективність застосування комплексного препарату "БіоПлюс 2Б" у раціонах молодняку норок. Цей пробіотик, вироблений компанією БіоХем, використовують при вирощуванні телят і поросят. Його застосування дає змогу відмовитись від використання антибіотиків, підвищити продуктивність, збереження молодняку і рентабельність виробництва м'яса. Препарат не містить генномодифікованих організмів. Досліджували 80 самців молодняку норок породи стандартна, розділених на 2 групи — контрольну і дослідну. Самці I групи (контрольна) одержували щоденно суміш, яку готували для норок у кормоцеху, II групи — до господарської кормосуміші додавали "БіоПлюс 2Б" із розрахунку 0,1...0,14 г на 1 год за добу. Препарат ретельно змішували з кормом безпосередньо перед годівлею звірів. На кінець експерименту в дослідній групі звірі мали більші розміри тіла. Ці дані узгоджуються з результатами зважування самців у кінці експерименту. Звірі дослідної групи мали і кращу якість волоссяного покриву тварин (на 10,3% більше порівняно з контролем). Збереженість молодняку в II групі за період досліду була 100% проти 97,5% у контролі.

638.1/2 Бджільництво. Шовківництво

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

УДК 638.1

2015.4.294. ШКІДНИКИ ВОСКУ / Схорбінські П. // Бджоляр. — 2015. — № 10. — С. 23–25.

Віск бджолиний, шкідники воску, міль воскова.

Наведено біологічну характеристику шкідників воску до яких відносять два види нічних метеликів, які присутні на пасіках: велика воскова міль (*Galleria mellonella*) і мала воскова міль (*Achroia grisella*). Визначено, що на будь-якій стадії розвитку воскова міль щороку спричиняє чималі втрати воскосировини. Розмах крил дорослого метелика великої воскової молі становить від 18 до 38 мм, колір від золотавого до червонуватого, часто з численними чорними цятками, а дорослий метелик малої воскової молі має розмах крил 10–25 мм і сріблястий колір. Самка великої воскової молі відкладає яйця пакетами (по 200 штук у кожному), а самка малої воскової молі — поштучно або по кілька штук, але їх кількість не перевищує 100 штук. Одразу після вилуплення молода гусінь розпочинає жирувати на щільниках. Період жирування гусені за сприятливих умов триває близько 3 тижнів. Зі спаданням температури їхній розвиток гальмується. Після закінчення періоду жирування гусінь шукає місце для заляльковування. Найкраще гусінь поїдає відходи і залишки, які залишаються у комірках після виходу покоління

бджіл (так звана мерва), а також накопичені на щільниках запаси перги. Найчастіше міль заводиться на темних щільниках, з яких вийшло декілька поколінь бджіл. У випадку нічного розмноження міль може уражати світлі щільники і навіть вошину. Також воскова міль залюбки розмножується у бджолиному обніжжі (пилку), уражене міллю обніжжя не можна споживати. Якщо під час жирування гусениця пошкодить або підгризе личинку чи лялечку, то бджолиний розплід може завмерти або бджоли, що вийшли, матимуть zdeформоване черевце. Гусінь великої воскової молі, жируючи, прогризає коридори в різні боки. Під час жирування гусінь виділяє неприємний запах та білу павутинку, що захищає її від бджіл. Описано заходи запобігання інвазії воскової молі.

УДК 638.12:572.2

2015.4.295. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З МОРФОГЕНЕТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БДЖІЛ / Метлицька О.І., Поліщук В.П., Головецький І.І., Палькіна М.Д. — Полтава, 2014. — 30 с. — Бібліогр.: 31 назва. Шифр 546415.

Бджоли українські, молекулярно-генетична ідентифікація українських бджіл, ДНК-маркери.

Висвітлено методичні засади молекулярно-генетичної ідентифікації українських бджіл, техніку застосування ДНК-маркерів за системами RAPD та ISSR аналізу, наведено вперше складені генетичні формули відселекціонованого внутрішньопорідного типу "Хмельницький", порівняльні дані генетичних паспортів української, карпатської та сірої гірської кавказької порід. Показано відмінності їх генетико-популяційних показників, що дає змогу в сукупності з екстер'єрною оцінкою контролювати чистопорідне розведення та селекцію бджіл.

УДК 638.12:577.115:57.086.8:582.736.3:
664.143.1:661.873:546.74

2015.4.296. УМІСТ ЗАГАЛЬНИХ ЛІПІДІВ І СПІВВІДНОШЕННЯ ЇХНІХ КЛАСІВ У ТКАНИНАХ БДЖІЛ У ПЕРІОД ЗГОДОВУВАННЯ БОРОШНА СОІ, ЦУКРОВОГО СИРОПУ І ЦИТРАТІВ Со ТА Ні / Федорук Р.С., Романів Л.І., Пашенко А.Г. // Біологія тварин. — 2015. — Т. 17, № 3: Актуальні проблеми сучасної біології, тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю Ін-ту біології тварин НААН. — С. 213.

Бджоли, ліпідний склад тканин бджіл, підгодовля бджіл, витрати Со і Ні, цукровий сироп, борошно сої.

Вивчали ліпідний склад тканин бджіл з метою розробити спосіб їх підгодовлі за використання у живленні цукрового сиропу, борошна сої, а також цитратів Со і Ні, отриманих методом нанотехнології. Для реалізації мети в умовах лабораторії було проведено експериментальні дослідження щодо впливу підгодовлі робочих медоносних бджіл цукровим сиропом (ЦС), борошном сої (БС) і наночитратами (НЦ) Со і Ні на обмін ліпідів у їх тканинах. Було сформовано 10 груп по 140–150 бджіл у кожній, з них 5 груп у I досліді: 1-ша — контрольна (КГ), підгодовля 50% цукровим сиропом; 2-га — дослідна (ДГ), введено до ЦС 25 г борошна сої; 3-тя — 25 г БС + 2 мг Со у вигляді цитрату Со (СоНЦ); 4-та — 25 г БС + 1 мг Ні (НіНЦ) у цій же сполучі; 5-та — 25 г БС + 2 мг Со і 1 мг Ні з цієї ж сполучі. У II досліді на чотирьох ДГ бджіл вивчали вплив згодовування їм БС, ЦС і цитратів Со і Ні на обмін ліпідів у тканинах їх організму порівняно до КГ за такою схемою: 4-та — 50% ЦС (КГ); 7-ма — 1ч. 50% ЦС + 2ч. БС (ДГ); 8-ма — 50% ЦС + СоНЦ (ДГ); 9-та — 50% ЦС + НіНЦ (ДГ); 10-та — 50% ЦС + СоНЦ + НіНЦ (ДГ). Згодовування добавок тривало з 10.10. по 25.10.2014 р. у термостатних умовах утримання бджіл за температури +27°C. Після завершення підгодовлі відбирали по 30–35 бджіл з кожної групи для дослідження вмісту загальних ліпідів масометричним методом і визначення методом тонкошарової хроматографії. Отже, згодовування медоносним бджолами вище вказаних компонентів зумовлювало міжгрупові відмінності відносного вмісту окремих класів ліпідів, що більше виражені за поєднаної дії БС, ЦС і цитратів Со та Ні, а також наноаквацитратів Со і Ні з цукровим сиропом і характеризуються такими особливостями: 1) вищим відносним вмістом фосфоліпідів у ліпідах тканин бджіл 2–5-ї і 8–10-ї груп; 2) нижчим рівнем триацилгліцеролів у ліпідах тканин 2–5-ї і 7–9-ї груп; 3) протилежними порівняно з контролем відмінностями (зростання рівня у 2- і 3-й і його зменшення у 7–9-й групах) для етерифікованого холестеролу.

УДК 638.124.22

2015.4.297. ПРИГОТУВАННЯ БДЖОЛОСІМЕЙ ДО ЗИМИ / Яник М. // Бджоляр. — 2015. — № 9. — С. 11–14.

Бджоли, бджолосім'я, зимівля, підгодовля бджіл сиропом.

Приготування бджіл до зими суттєво впливає на продуктивність сімей наступного сезону. Тому потрібно щоб у зиму увійшли молоді повноцінні бджоли, які забезпечать сім'ї нормальну кондицію та весняний розвиток. Приготування до зими можемо поділити на два етапи: I пов'язаний з накопиченням молодих бджіл, що припадає на серпень; II — з даванням сиропу і остаточним формуванням гнізд, що припадає на вересень. Визначено, що оптимальний вік бджіл, що входять у зимовий клуб, мають бджоли, які вийшли з яєць, покладених маткою в проміжку між 20 липня і 30 серпня. Під час приготування до зимівлі важливо забезпечити всі умови для розвитку сім'ї, а саме: 1) наявність доброї плідної матки; 2) відповідну кількість кормових запасів; 3) надходження у вулик нектару чи стимульованої підгодовлі; 4) запас перги

та достатню кількість вільних комірок для відкладання яєць маткою. Визначено, що залежно від пори згодовування, концентрація цукру у воді може бути різною: рідкі сиропи — 1:1, середньої густоти — 3:2, густі — 2:1. Для зимової підгодовлі переважно використовують сиропи з більшим вмістом цукру, за надто пізньої підгодовлі бджолам дають дуже густий сироп. Оптимальний термін закінчення підгодовлі — 10–15 вересня, розтягування підгодовлі може призвести до ризику для нормальної зимівлі бджолосімей. Встановлено, що на кожній рамці для успішної зимівлі та весняного розвитку повинно бути не менше ніж 1,5–2 кг корму; можна згодовувати бджолам доти, доки вони вибиратимуть сироп.

УДК 638.124.5

2015.4.298. ГІГІЄНІЧНІ БДЖОЛИ / Янішевська К. // Бджоляр. — 2015. — № 9. — С. 25–27.

Бджоли гігієнічні, методи контролю гігієнічності у бджолиному гнізді, розплід.

Розглянуто найпростіші методи контролю гігієнічності — це тести, які полягають у перевірці швидкості та ефективності видалення вбитого голкою або замороженого розплоду. Тестом перевірки ефективності боротьби з вароатозом може бути контроль швидкості очищення комірок, які штучно заражені кліщами. Найбільш відомою расою бджіл є Гігієнік Мінесота, яка відселекціонована на гігієнічну поведінку у лабораторії Марлі Співак у Каліфорнії. Ці бджоли вирізняються набагато вищою гігієною в гнізді, ефективно видаляючи з нього американський гнилец та хвороботворні гриби. Гігієнічні ознаки найбільше проявляються у бджіл 15–18-денного віку, які чистять гніздо. Після розпечатування інфікованої личинки запахи, який поширюється з комірки, стимулює інших бджіл до її швидкого очищення. Уражений кліщами розплід бджоли з'їдають або видаляють з комірки. У проведених дослідженнях виявлено, що бджоли більш інтенсивно очищали сильно уражений розплід (15–25 кліщів на 100 комірок), ніж слабо уражений (1–5 кліщів на 100 комірок). Ознакою гігієнічних бджіл є зниження плодючості кліщів порівняно з негігієнічними бджолами. У таких сім'ях лише 30% кліщів здатні до розмноження, а 55% є безплідними або нездатними відкладати яйця. Гігієнічні бджоли частіше (38%), ніж негігієнічні (17%), розпечатують та знову запечатують комірки з розплідом. Гігієнічні бджоли використовуються для схрещування, в результаті якого отримані гібриди частково будуть мати гігієнічні ознаки. Популяція кліщів вароа у сім'ях бджіл з гігієнічними ознаками є на 70% менша, ніж у негігієнічних. Отже, альтернативою хімічних засобів боротьби з вароатозом повинна стати селекція бджіл генетично стійких до захворювання.

УДК 638.139.52

2015.4.299. ОРГАНИЧЕСКИЙ КАЛЬЦИЙ ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ ОРГАНИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ ПЧЁЛ / Брандорф А.Е., Ивойлова М.М., Пральников А.В. // Пчеловодство. — 2015. — № 10. — С. 26–29. — Библиогр.: 8 назв.

Бджола медоносна, зимостійкість, медова продуктивність, несучість, органічний кальцій.

Представлено результати досліджень впливу органічного кальцію на основні біологічні ознаки медоносних бджіл. Експериментальні дані отримані з використанням стандартних методів. Розроблена спеціальна підкормка, яка складається з кальцію органічного походження, одержаного з мушелі устричних, адсорбованого на цукор-рафінад. Дослідження здійснювали в 2009–2014 рр. на стаціонарних пасіках, загалом провели 5 дослідів (тривалість 1 дослід становила 12 міс.). Для дослідів сформували 2 групи бджолиних сімей методом пар-аналогів (по 10 сімей у групі) — контрольну і дослідну (КГ і ДГ). В останній декаді травня групам одноразово роздавали цукровий сироп (1:1) в надрамкових годівницях з розрахунку 150 мл на одну бджолину сім'ю. В дану кількість цукрового сиропу ДГ додавали органічний кальцій — кубик 5 г/сім'ю. Формування груп проводили з урахуванням віку бджолиної матки (однолітки), сили сім'ї (4–9 вуликів), кількості корму в гнізді (10 кг меду, 1 кг перги). Ефективність підгодовлі оцінювали за основними біологічними ознаками: 1) репродуктивної функції бджолиних маток; 2) медової продуктивності бджолиних сімей (вихід товарного меду); 3) ступеня зимостійкості бджолиних сімей. Визначено, що за весь

період досліджень показники продуктивності бджолиних маток у КГ підвищилися в 1,3 раза, в ДГ — в 1,7 раза ($P < 0,01$). Встановлено високу ефективність використання органічного кальцію в слабких за силою сім'ях, де зміни у продуктивності бджолиних маток перевищують сильні сім'ї в ДГ в 2,9 раза, а порівняно зі слабкими сім'ями КГ — в 4,2 раза. Використання органічного кальцію в підгодівлі бджолиних сімей підвищило несучість бджолиних маток на 70%, збільшило вихід товарного меду на 26,5%, а також органічний кальцій мав позитивний вплив на параметри зимостійкості. Підгодівля пролонгованої дії є високоефективною за використання в слабких за силою бджолиних сім'ях (4–6 вуличок).

УДК 638.14.01

2015.4.300. ОСІНЬ НА ПАСІЦІ / Плева Я. // Бджоляр. — 2015. — № 9. — С. 15–18.

Пасіка, зимівля, вулик, підгодівля бджіл, противароатозні заходи.

Описано підготовку пасіки до зими. Визначено, що у кожній вуличці між щільниками повинно бути 1,5–2 кг кормових запасів. Так, 1,5 кг корму міститься в даданівській рамці у смужці завширшки 10 см, в українській — у смужці завширшки 20 см, а в рутівській — у смужці завширшки приблизно 15 см; при цьому у даданівській рамці завжди повинно бути дещо більше корму. Якщо підгодівля з якихось причин затягується на жовтень, що не бажано, бо фізіологично зношує організм молодих бджіл і утруднює нормальну переробку сиропу, потрібно запізнити давання сиропу підкислити, додаючи 1 г лимонної кислоти на 1 л сиропу. Розглянуто важливість підготовки до зими пилкового взятку, створення запасів перги. Споживання в достатній кількості пилку створює додатковий вплив на розвиток і стан сім'ї не тільки навесні і восени, а й впродовж цілого сезону — цей фактор відіграє особливу роль у сім'ях, уражених вароатозом. Важливо провести противароатозні заходи перед зимівлею. Необхідно проводити утеплення вуликів та контроль вологості. Вулики мають бути дещо нахилені в бік льотка. Це запобігає утворенню крапель води біля задньої стінки вулика та пліснявінню крайніх кормових рамок. Висоту льотків треба зменшити до 7–10 мм, щоб до вулика не дісталися миші.

УДК 638.14.01

2015.4.301. ДЕ БДЖОЛАМ ЛІПШЕ ЗИМУВАТИ, У ЗИМВНИКУ ЧИ НАДВОРІ? / Приймак Г.Н. // Пасіка. — 2015. — № 11. — С. 8–11.

Бджоли, зимівля бджіл, зимівник, бджолосім'я.

Розглянуто різні типи зимівлі бджіл — у зимівнику і надворі. Наведено порівняльну характеристику і основні переваги зимівлі бджіл у зимівнику із зимівлею на волі (стабільність температури, плавні її зміни, можливість регулювання рівня температури та відносної вологості повітря, запобігання негативним впливам атмосферних опадів, вітру, шкоди від птахів, зменшення шуму та інших негативних чинників. Визначено, що зимуючи у належним чином обладнаному зимівнику бджоли менше споживають корму (на 3–4 кг з розрахунку на бджолосім'ю), у них незначне калове навантаження на задній відділ кишечника, а кількість підмору знижується на 60%; є можливість зручно вести спостереження за ходом зимівлі та у разі потреби легко надавати необхідну допомогу; подовжується термін використання вуликів. Надано схеми будівлі напівпідземних зимівників на 250 та 500 бджолосім'ей. Описано основні вимоги, яким має відповідати зимівник, а також який матеріал слід використовувати для вентиляційних труб та як регулювати вологість повітря у зимівнику. Визначено правильну організацію операцій з підготовки зимівлі бджіл у зимівнику.

УДК 638.158

2015.4.302. НЕОНИКОТИНОИДЫ. ОПАСНОСТЬ ДЛЯ ПЧЕЛ! / Яник М. // Пчеловодство. — 2015. — № 10. — С. 46–48.

Бджоли, неонікотиніоїди, гостра токсичність, сублетальний вплив неонікотиніоїдів на бджіл, пестициди, ацетаміприд, імідаклоприд, клотіанідін, тіаметоксам.

Наведено описання речовин неонікотиніоїдів, що належать до класу системних інсектицидів, які викликають значну загинув бджіл. Порівняно з іншими пестицидами неонікотиніоїди мають дуже тривалий період дії та є гостротоксичними щодо бджіл; негативно впливають на їх здатність до фуражування і орієнтації. Так, період напіврозпаду деяких неонікотиніоїдів в ґрунті, залежно від його особливостей, становить: ацетаміприд — 1–8 днів; клотіанідін — 148–1555 (майже 4,3 року); імідаклоприд — 40–997 (майже 2,9 року); тіаклоприд — 1–27; тіаметоксам — 25–100 днів. Визначено сублетальний вплив неонікотиніоїдів, який включає широкий спектр поведінкових розладів у бджіл: 1) порушення орієнтації і труднощі при поверненні особин у вулики (порушення здатності до Хомінг); 2) знижена ефективність фуражування; 3) недосконала пам'ять і розлад процесу навчання; 4) нездатність до правильної передачі інформації між особинами в сім'ї; 5) зменшення нарощування сили сім'ями; 6) зниження метаболічної активності; 7) зменшення резистентності до хвороб. Наведено необхідні міри захисту при обробці рослин і насіння для зниження ураження бджіл неонікотиніоїдами.

УДК 638.232

2015.4.303. ВЛИЯНИЕ ЛИСТЬЕВ ШЕЛКОВИЦЫ (MORUS ALBA L.) РАЗЛИЧНЫХ СОРТОВ НА ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ КОКОНА / Абдулаева Л.Р. // Аграрная наука. — 2015. — № 9. — С. 26–27. — Библиогр.: 5 назв.

Шовкопряд тutowий, шовківництво, порода, кокон, сорт, продуктивність.

Наведено результати трирічних досліджень, які показують, що кокони різних порід шовковичного шовкопряда, виходувані листям шовковиці різних сортів, істотно розрізняються за своїми основними технологічними показниками. Це, у свою чергу, залежить від напряму вирощування і має велике науково-теоретичне і практичне значення, особливо за промислової годівлі гусені. Незважаючи на створення однакових умов для всіх варіантів, середня маса сухого кокона була найвищою у варіанті, на якому гусінь вирощували листям шовковиці сорту Ханлар-тут. Найменший результат виявився у варіанті виходування листям AzNIS-7. З'ясовано, що серед варіантів, що відрізняються масою сухого кокона, найвищий показник — 835 мг — був у тutowого шовкопряда породи Україна-1 при виходуванні гусені листям шовковиці сорту Ханлар-тут. Найнижчий — 735 мг — у шовковичного шовкопряда породи Qin-29 при виходуванні листям шовковиці AzNIS-7. Встановлено середню масу сухого кокона, було також визначено середній показник його шовковистості. У результаті досліджень 2012–2014 рр. був встановлений найвищий (48,1%) і найнижчий (44,1%) показники шовковистості сухого кокона у порід Україна-1 і Чин-29 відповідно. Під час досліджень був визначений середній показник, як для порід шовковичного шовкопряда, так і для сортів шовковиці. Найвищий показник визначено у Ханлар-тут (47,1%), найнижчий — у AzNIS-7 45,9%. З'ясовано, що кожна порода шовкопряда по-різному реагує на один і той же сорт шовковиці. Так, під час виходування гусениць Україна-1 листям Ханлар-тут найвищий показник становив 87,5%, а у гусениць породи Чин-29 за виходування листям того ж сорту — 85,9%. Аналіз результатів 3-річного дослідження виявив середній показник для сортів і порід. За виходу сирової шовку з сухого кокона найвищий показник серед досліджених порід був у варіанті Україна-1 (41,9%), найнижчий — у Чин-29 (38,1%). Серед сортів шовковиці найвищий показник — у сорту Ханлар-тут (40,9%), найнижчий — у сорту Бахча-тут (39,7%). Встановлено, що за метричним номером найвищий показник виявився у Чин-29 (37,82 м/г), найнижчий — у Україна-1 (3652 м/г). З сортів найвищий показник був у AzNIS у липні (3823 м/г), а найнижчий визначився у варіанті з відгодівлею листям сорту Ханлар-тут (3611 м/г).

639.2/.6 Рибне господарство. Аквакультура

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ТРЕТЯК О.М.

УДК 591.69

2015.4.304. ВІКОВА ТА СЕЗОННА ДИНАМІКА СИМБІОЦЕНОЗІВ БІЛОГО АМУРА ТА БІЛОГО ТОВСТОЛОБИКА В УМОВАХ СТАВОВОГО ГОСПОДАРСТВА / Заїченко Н.В. // Рибогосподарська наука України. — 2015. — № 2. — С. 69–80. — Бібліогр.: 13 назв.

Симбіоценоз, симбіоти, амур білий, товстолобик білий, ставове господарство.

Досліджено симбіоценози різних вікових груп білого амура та білого товстолобика протягом різних сезонів року. Зміна симбіотичних угруповань досліджуваних видів риб у різні періоди зумовлена низкою чинників. Різні види симбіотів характеризуються різними показниками оптимумів температур (перитрихи мають найвищі показники зараження в літній період). Розповсюдження симбіотів залежить від умов потрапляння їх до риб. Частина видів — найпростіші, моногенні та паразитичні ракоподібні — заражають господаря за високої густоти посадки риб (під час зимівлі або відтворення). Інші види симбіотів потрапляють в організм риби аліментарним шляхом, тому зараження їх зростає з інтенсивністю живлення риб (цестоди). Показано відмінності в складі та структурі симбіоценозів різновікових груп риб, що зумовлені відмінностями біології досліджуваних видів риб. У складі симбіоценозів риб різних вікових груп присутні види симбіотів, що не залежать від віку хазяїна (метацеркарії диспlostоматид, деякі найпростіші); види, що більш інтенсивно заражають молодь риб (деякі види інфузорій, цестоди ботріцефаліди) та види, що переважно вражають старші вікові групи (моногенні, паразитичні ракоподібні).

УДК 639.21

2015.4.305. АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРОДУКТИВНИХ СИСТЕМ РИБ В ЕКОЛОГІЧНО ТРАНСФОРМОВАНИХ ВОДОЙМАХ: монографія / Шихшабеков М.М., Федоненко О.В., Маренков О.М., Абдуллаєва Н.М., Рабазанов Н.І. — Д.: Журфонд, 2014. — 224 с. — Бібліогр.: 261 назва. Шифр 545928.

Адаптивний потенціал, репродуктивні системи риб, водойми екологічно трансформовані.

Наведено результати еколого-морфологічних досліджень гаметогенезу, статевих циклів та екології нересту промислових риб південних регіонів на прикладі Запорізького водосховища та Аграханської затоки. Описано стан адаптивних реакцій і функціональної діяльності репродуктивних систем риб в умовах погіршення екологічного режиму водойм. Досліджено закономірності й особливості росту та розвитку статевих залоз, а також продуктів їх діяльності. Виявлено видову, статеву і сезонну специфіку перебігу гаметогенезу. Систематизовано всі досліджувані види риб за особливостями нересту, характером гаметогенезу і складністю його проходження. Визначено параметри екологічних, морфологічних і фізіологічних показників риб у конкретних умовах водойм; за матеріалами цих досліджень складено схеми нересту, динаміки морфологічних ознак, фізіологічних станів. Розроблено рекомендації з відновлення нерестовищ на екологічно трансформованих водоймах.

УДК 639.21:612.014.482

2015.4.306. ВМІСТ ПРИРОДНИХ І ШТУЧНИХ РАДІОНУКЛІДІВ У ТКАНИНАХ ПРОМИСЛОВИХ РИБ ЗАПОРІЗЬКОГО ВОДОСХОВИЩА / Ананьєва Т.В. // Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: матеріали VIII Міжнарод. іхтіолог. наук.-практ. конф. — Херсон, 2015. — С. 11–14. Шифр 546174.

Радіонукліди, промислові риби, Запорізьке водосховище, рибна сировина, гігієнічні концентрації.

Встановлено, що за рівнем вмісту штучних радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у м'язовій тканині промислових риб нижньої ділянки Запорізького водосховища виявлено послідовність

їх розподілу за убунанням: лящ > окунь > карась > судак. У Самарській затоці було виявлено обернену послідовність розподілу ^{90}Sr у м'язах промислових риб: окунь > судак > карась > лящ. Вміст природних радіонуклідів у тканинах риб не відзначався закономірністю, а залежав значною мірою від індивідуальних особливостей метаболізму та умов їх потрапляння із зовнішнього середовища. Середні показники вмісту ^{137}Cs та ^{90}Sr у м'язовій тканині промислових риб Запорізького водосховища були значно нижчі за встановлені ОСП-2006 в Україні гігієнічні концентрації (^{137}Cs — 150 Бк/кг, ^{90}Sr — 35 Бк/кг сирової маси), отже рибна сировина є придатною для споживання людиною, а радіоекологічна ситуація в Запорізькому водосховищі — задовільна.

УДК 639.21:616.15

2015.4.307. ОСОБЛИВОСТІ МОРФОСТРУКТУРИ ЕРИТРОЦИТІВ МОЛОДІ РІЗНИХ ВИДІВ РИБ В УМОВАХ ГІПОКСІЇ / Єсіпова Н.Б., Сурова Ю.О. // Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: матеріали VIII Міжнарод. іхтіолог. наук.-практ. конф. — Херсон, 2015. — С. 71–74. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 546174.

Морфоструктура еритроцитів риб, гіпоксія, еритропоез, ядерно-цитоплазматичне співвідношення.

Досліджено морфологічні особливості клітин еритроцитів у молоді різних видів риб, що перебувала на ділянках Запорізького водосховища з напруженим кисневим режимом. Установлено, що показник загальної кількості еритроцитів коливався від $14,0 \pm 0,78$ шт./п.з. у карася сріблястого до $142,7 \pm 15,73$ шт./п.з. у плітки (табл.). Найбільша активність еритропоезу виявилась у плітки та верховодки. Показники позовжнього діаметра еритроцитів коливалися від 5,8 мкм у краснопірки до 7,6 мкм у головня. Відповідно показники поперечного діаметра еритроцитів у цих риб становили 2,9 та 3,8 мкм. Показники ядерно-цитоплазматичного співвідношення (s/S) у дослідних риб були у межах 0,16–0,27. Найменший показник s/S мав головень — 0,16, а найбільший — 0,27 був у бичка-кругляка. Найбільший відсоток зрілих форм еритроцитів відмічався у краснопірки та верховодки — 94–96% від загальної кількості еритроцитів, у головня та плітки — 89–90, у бичка — 72, у карася — 57%. Відповідно у бичка та карася був найвищий відсоток молодих форм еритроцитів — 28 і 43%. Найменший відсоток еритроцитів з патологічними ознаками відмічався у бичка і карася 8 і 14% відповідно. Отже показано, що найбільший потенціал фізіологічних можливостей пристосування до дефіциту кисню виявився у молоді бичка та карася, найменш пристосованими до гіпоксичних умов є головень, краснопірка і верховодка, плітка займає проміжне положення.

УДК 639.215.2:636.087.73

2015.4.308. ВПЛИВ ВІТАМІНІВ А ТА В₆ НА РИБНИЦЬКО-БІОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЦЬОГОЛІТОК КОРОПА КОІ / Белошанка Т.В., Матвієнко Н.М. // Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: матеріали VIII Міжнарод. іхтіолог. наук.-практ. конф. — Херсон, 2015. — С. 19–22. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 546174.

Вітаміни, рибницько-біологічні показники, цьоголітки коропа коі.

Дослідження проводили влітку 2015 р. в лабораторних умовах, використовуючи мальків коропа коі із середньою початковою масою $1,4 \pm 0,07$ г віком 30 днів та однаковою кількістю особин (25) у кожній групі. Одна з груп була контрольною, а 3 інші годували сухим кормом ПК-110-1 для мальків коропа з додаванням вітамінів. Аналіз одержаних результатів показав, що додавання до корму піридоксину та ретинолу суттєво підвищує виживаність цьоголіток коропа на 12,0 та 16,0% відповідно. Встановлено загальний позитивний вплив вітамінних добавок, особливо двох форм вітаміну В₆, на виживаність і масу, абсолютну довжину тіла, довжину тіла без хвостового

плавця і найбільшу висоту тіла цьоголіток коропа коі. Разом з тим, за більшістю досліджених параметрів маси і розміру мальків найкращі показники отримані за використання вітаміну В₆, інкапсульованого в міцели триблок-сополімера.

УДК 639.216:591.147

2015.4.309. ВПЛИВ ДИХРОМАТУ КАЛІЮ ТА ФЕНОЛУ НА ВМІСТ ДЕЯКИХ ГОРМОНІВ У ПЛАЗМІ КРОВІ СУДАКА ЗВИЧАЙНОГО *SANDER LUCIOPERCA* (L., 1753) / Причепя М.В., Потрохов О.С. // Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: матеріали VIII Міжн. іхтіол. наук.-практ. конф. — Херсон, 2015. — С. 158–161. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 546174.

Дихромат калію, фенол, гормони, плазма крові, судак звичайний.

Досліджено вплив фенолу у концентрації 0,2; 0,5 і 2,0 мг/дм³, дихромату калію — 2,5; 5,0; 10,0 і 12,5 мг/дм³ протягом 96 год на гормональну систему судака та ступінь його екологічної пластичності. Встановлено, що за дії зазначених концентрацій фенолу та дихромату калію судак демонструє підвищену чутливість, яка проявляється у низькому рівні адекватності змін вмісту гормонів щитоподібної залози, які задіяні в адаптивних процесах за наявності стресових умов. Крім того, за дії цих токсинів було помічено значне зниження вмісту кортизолу у плазмі крові, що обмежило проходження адаптивних реакцій і, як наслідок, призвело до фізіологічного виснаження організму судака. Можливо з цим пов'язані різкі коливання чисельності судака у природних популяціях, оскільки він не завжди здатен активно залучати гормональне регулювання адаптивних процесів під час забруднення водного середовища токсинами різної хімічної природи.

УДК 639.3.032:639.371.52

2015.4.310. СЕЛЕКЦІЙНО-ПЛЕМІННА РОБОТА І ПРОЦЕС ВИВЕДЕННЯ МАЛОЛУСКАТОГО ВНУТРІШНОПОРОДНОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ РАМЧАСТОЇ ПОРОДИ КОРОПА / Бех В.В., Олексієнко О.О., Осіпенко М.І. // Вісник аграрної науки. — 2015. — № 8. — С. 29–34. — Бібліогр.: 25 назв.

Селекційно-племінна робота, короп малолускатий, внутрішньопородний тип (короп), комбінаційна здатність, генетичний фонд, ставове рибицтво.

Створено новий малолускатий внутрішньопородний тип української рамчастої породи коропа у складі трьох заводських ліній: нивківська, лебединська, закарпатська. Наведено його рибицьку характеристику. Новому малолускату коропу притаманний високий темп росту, підвищена плодючість, зимостійкість, резистентність до хвороб та привабливий товарний вигляд, що сприяє отриманню високих рибицьких і економічних показників. Створення нової генетичної структури малолускато коропа дало змогу збільшити генетичний фонд ставового рибицтва держави, сприяти недопущенню інбредної депресії у популяції українського рамчастого коропа. Він має високу комбінаційну здатність як вихідна форма в умовах проведення промислової гібридизації.

УДК 639.3:597–115

2015.4.311. ГЕНЕТИЧНА СТРУКТУРА ОКРЕМИХ ПЛЕМІННИХ СТАД СТРОКАТОГО ТОВСТОЛОБИКА (*HYPORHthalmis mitchnys nobilis*) / Грициняк І.І., Маріуца А.Е., Тарасюк С.І. // Рибогосподарська наука України. — 2015. — № 2. — С. 41–50. — Бібліогр.: 14 назв.

Генетична структура племінних стад, товстолобик строкатий, ДНК-маркери.

Установлено особливості генетичної структури, рівень генетичної мінливості племінних стад строкатого товстолобика різних зон ведення рибицтва за використання ДНК-маркерів. За результатами досліджень було проаналізовано генетичну структуру племінних стад строкатого товстолобика за використанням трьох мікросателітних локусів ДНК: (СТС)₆C,

(GAG)₆C, (AGC)₆G. Досліджені популяції накопичують резерв генотипової мінливості у різних ділянках мікросателітних локусів. Виявлено специфічні особливості між дослідженими популяціями строкатого товстолобика, які можуть характеризувати ступінь гетерозиготності стад, що розводяться в даних господарствах. Варіації виявлених ампліконів достатні, щоб відокремлювати особин племінних стад, або, якщо робота проводиться з групою плідників, підбирати батьківські пари для підвищення генетичного розмаїття.

УДК 639.31

2015.4.312. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РИБОПРОДУКТИВНОСТІ НА ПЕЧЕНІЗЬКОМУ ВОДОСХОВИЩІ / Гоголь О.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: зб. наук. пр. — Х., 2014. — № 1104, вип. 10. — С. 106–110. — (Сер. Екологія). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 545848.

Рибопродуктивність, види риб рослиноїдні, фітомаса, макрофіти водойм.

На основі аналізу результатів ведення рибного господарства у Печенізькому водосховищі та використання сучасних методик розраховано норми вселення рослиноїдних видів риб — білого і строкатого товстолобика і білого амура. Встановлено, що систематичне зарибнення водосховища рибами амурського комплексу окрім збільшення загальної рибопродуктивності водойми, сприятиме поліпшенню якості води за рахунок зниження фітомаси і продукції фітопланктону та вищої водної рослинності. Крім того, до об'єктів вселення слід включати також і аборигенні види риб. Вселення білого амура і товстолобиків у водойму слід проводити одночасно. Вселення рослиноїдних риб має суворо контролюватися і супроводжуватися спостереженнями за станом угруповань фітопланктону і макрофітів водойми.

УДК 639.311:639.212

2015.4.313. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ПОСАДКОВОГО МАТЕРІАЛУ СТЕРЛЯДІ (*ACIPENSER RUTHENUS* L.) В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Плугатарьов В.А. // Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: матеріали VIII Міжн. іхтіол. наук.-практ. конф. — Херсон, 2015. — С. 154–157. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 546174.

Посадковий матеріал стерляді, мальки-покатники, щільність посадки, рибопродуктивність.

Дослідження проводилися на базі Дніпровського осетрового рибо-відтворювального заводу. Матеріалом досліджень слугували підрощені личинки і мальки-покатники стерляді. Вивчали 3 варіанти із щільністю посадки личинок 60, 80 та 100 екз./га, середня маса посадкового матеріалу (підрощені личинки) — від 154,0 до 179,0 мг. Термін вирощування становив 30 діб. Вирощування мальків-покатників проводилось у вирощувальних ставах із загальною площею 16 га. Найкращі показники середньої маси мальків-покатників та їх виходу з вирощування були природно характерними для експериментальних груп 1-го варіанта з мінімальною щільністю посадки. Середня маса одержаних мальків-покатників даного варіанта коливалась у межах 2,59–2,68 г і в середньому становила 2,63 г, за середнього виходу вирощування у 67,59%. Мінімальні показники середньої маси та виживаності були характерними для експериментальних груп 3-го варіанта, де вирощування здійснювалось за максимальною щільністю посадки в 100 тис. екз./га. Найвищі показники рибопродуктивності були за вирощування із максимальною щільністю посадки, рибопродуктивність ставів 3-го варіанта коливалась у межах 129,18–140,79 кг/га і в середньому становила 134,29 кг/га. Отримані результати свідчать про доцільність зменшення щільності посадки за вирощування мальків-покатників стерляді, яких у подальшому будуть використовувати для формування ремонтно-маточного поголів'я.

619 ВЕТЕРИНАРІЯ

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН БУСОЛ В.О.

УДК 619:579.842–076:543.426.1:636.5:637

2015.4.330. МЕТОД ФЛУОРЕСЦЕНТНОЇ ГІБРИДИЗАЦІЇ *IN SITU* В СИСТЕМІ ІНДИКАЦІЇ САЛЬМОНЕЛ У ПРОДУКТАХ ПТАХІВНИЦТВА / Шутченко П.О., Стегній Б.Т., Герілович А.П., Казанцев Р.Г. // Ветеринарна медицина України. — 2015. — № 8. — С. 24–26. — Бібліогр.: 4 назви.

Ветсанекспертиза, продукти птахівництва, сальмонельоз, флуоресцентна гібридизація in situ, молекулярна діагностика сальмонельозу, кури.

Проаналізовано динаміку відсоткової кількості генетичного матеріалу *S. typhimurium* методом флуоресцентної (мікроскоп "Nicon", Японія, довжина хвилі світлофільтра — 494 нм/520 нм) гібридизації *in situ* в субпродуктах (м'язовий шлунок, печінка, серце) та м'язах (біла та червона м'язова тканина) курчат, експериментально інфікованих сальмонельозом. Дослідження проведено на 5-, 10- і 15-ту добу після зараження — перорально (1-ша дослід. гр.) та внутрішньом'язово (2-га дослід. гр.) добовою культурою *S. typhimurium*. Упродовж термінів спостережень виявлено вірогідну тенденцію до зменшення її кількості у тканинах курчат незалежно від шляху інфікування. Це пов'язано з поступовою елімінацією бактеріальних клітин до повної реконвалесценції. Досліджувані показники у серці та м'язовому шлунку курчат обох груп були майже в 1,5 раза вищими, ніж в інших органах, що пояснюється органотропністю у патогенезі гострого сальмонельозу. Наведено результати досліджень, які засвідчили ефективність застосування методу флуоресцентної гібридизації *in situ* для індикації генетичного матеріалу *S. typhimurium* у м'ясі та субпродуктах з метою оцінки безпеки та якості продукції птахівництва.

УДК 619:614.31:637.12

2015.4.315. ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕКА МОЛОКА СИРОГО, ЗАГОТОВЛЕНОГО В МОЛОЧНИХ КООПЕРАТИВАХ І ЗБІРНИХ ПУНКТАХ, ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОСНАЩЕННЯ / Горюк Ю.В., Кухтин М.Д., Перкій Ю.Б., Горюк В.В. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(118). — С. 112–117. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 546082.

Ветсанекспертиза, молоко, кооперативи молочні, якість молока, ветеринарно-санітарні вимоги, мікробіологічний контроль.

Акцентується увага на тому, що молоко, заготовлене у молочних кооперативах (МК), має вищу якість порівняно з молоком зі збірних пунктів, завдяки кращому технологічному оснащенню МК. Проте, як показали результати досліджень, зниження гатунку молока сирого, одержаного в МК, спостерігається переважно за рахунок надмірної кількості мікроорганізмів через недотримання санітарних вимог щодо доїння корів і первинної обробки молока. Наведені показники якості та безпеки молока сирого свідчать, що в молоці з МК кількість мікроорганізмів менша, ніж у заготовленому через збірні пункти. Відповідно кількість гатункового молока в 1,7 раза більша. При цьому молоко з МК майже за всіма показниками поступається вимогам, які запроваджені в ЄС. Загальна кількість бактерій вища ніж у 40 разів, незважаючи на те, що молоко відразу охолоджують до температури $4\pm 1^\circ\text{C}$. Деякі проби молока (19,7%) містили воду — $2,3\pm 0,4\%$. Масова частка жиру і білка також була нижчою. Зокрема у Тернопільській обл., де проводились дослідження, молочні кооперативи здають на переробку 5,7% партій молока 1-го гатунку, 46,6% — 2-го і 47,7% — негативного.

УДК 619:615.322

2015.4.316. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ФІТОПРЕПАРАТІВ У ВЕТЕРИНАРНІЙ ПРАКТИЦІ / Устименко О.В., Гришук А.В. // Лікарське рослинництво: від досвіду минулого до новітніх технологій: матеріали

IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (До 100-ліття дослідження ехінацеї в Україні), Полтава, 14–15 трав. 2015 р. — Полтава, 2015. — С. 256–260. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 545745.

Фітопрепарати у ветмедицині, лікарські рослини.

Описано застосування у ветеринарній практиці і кормовиробництві лікарських рослин: ехінацеї пурпурової, деревію звичайного, ромашки лікарської, великоголовника сафлороподібного, злинок канадської, полину гіркого, мати-й-мачухи, цмину піскового, оману високого, сухоцвіту багнового та інших. Так, з маруни цінерарієлистої готують інсектицидний порошок із сухих квітів, який викликає загибель бліх, вошей, блошиць, тарганів і мух (для ссавців — малотоксичний, у птахівництві застосовують дим від спалювання сухих квіток). Лопух справжній у фітопрепаратах проявляє протизапальну, протипухлинну дію, лікує алергію, лишаї тощо. Висвітлено застосування у фітопрепаратах нагідок лікарських, череди, волошки синьої. Дослідною станцією лікарських рослин разом з Лубенським державним підприємством ветеринарної медицини та ННЦ "Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини" НААН розроблено ветеринарний антидиарейний засіб "Фітовет" для ослаблених тварин, захищений патентом України. Збір містить переважно рослини родини Айстрових. Проводиться робота з розробки препаратів-збагачувачів кормів ("Фітомін") та біологічних добавок.

УДК 619:616.153.284:616.3–084:636.2

2015.4.317. ПРОФІЛАКТИКА МНОЖИННОЇ ВНУТРІШНЬОЇ ПАТОЛОГІЇ У ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ КОРІВ / Сахнюк В.В., Левченко В.І., Чуб О.В. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1. — С. 30–37. — Бібліогр.: 19 назв. Шифр 546082.

Метаболічні хвороби, кетоз, патологія печінки і нирок, дистанія передшлунків, корови дійні, годівля корів, профілактика хвороб обміну речовин.

Дослідження проведено у зимово-весняний період на високопродуктивних коровах голштинської чорно-рябої породи (1–3-міс. — після отелення, 8–9 тис. кг молока за лактацією). У більшості хворих тварин спостерігали незначне пригнічення загального стану, зменшення маси тіла і молочної продуктивності, зниження апетиту, збільшення ділянки печінкового притуплення, тахікардію, гіпотонію передшлунків, кетонурію тощо. Основними причинами розвитку множинної патології (МП) були порушення режиму годівлі та структури раціону глибокотільних і дійних корів, низький уміст у раціоні сіна, згодовування великої кількості концентратів та низьке цукро-протеїнове співвідношення, а також цукор + крохмаль: протеїнове співвідношення, дисбаланс раціонів за макро- і мікроелементами та вітамінами. Наведено і проаналізовано стан рубцевого травлення, функціональний стан печінки та нирок, білковий обмін, А-вітамінний і мінеральний спектр крові, гемоцитопоез. Показано заходи профілактики МП і порівняльні результати після неї. Зроблено висновок, що ефективним засобом профілактики хвороб обміну речовин, зокрема кетозу, патології печінки, нирок, дистонії передшлунків у дійних корів у зимово-весняний період є впровадження фазної годівлі залежно від фізіологічного стану і періоду лактації, а також оптимізація режиму живлення (годівля за змішаним раціоном). Рекомендується згодовувати: сіно люцерни — до 6–7 кг/добу (1–1,5 кг/100 кг маси тіла); концентрованих кормів — до 52% загального енергетичного живлення (у мегаджоулях). Необхідно оптимізувати співвідношення — цукор : перетравний протеїн та цукор + крохмаль : перетравний протеїн, а також щоденно згодовувати премікс, який має оптимальний уміст антиоксидантів селену і токоферолу, а також цинку, кобальту і вітаміну В₁₂ — упродовж 45–60 днів у лікувальній дозі.

УДК 619:616.33:636.4

2015.4.318. І СВИНІ ХВОРІЮТЬ НА ВИРАЗКУ ШЛУНКА / Шептуха О. // *Agroexpert*. — 2015. — № 8. — С. 88–89.

Виразка шлунка, свині, бактерія Helicobacter, ксероформ, годівля свиней, імунітет свиней, вітаміни (Е і V), селен, тілозин, гідроокис алюмінію.

На виразку шлунка (ВШ) хворіють близько 5% свиноматок і понад 60% свиней на дорощуванні та відгодівлі. Описано перебіг і форми захворювання. У стадії з підвищеною смертністю внаслідок ВШ спостерігаються тварини з блідим шкірним покривом, які скрегочуть зубами, відмовляються від корму; кал — темного кольору, дьогтеподібний, але не рідкий. Через втрату крові значно знижується імунітет і виникає запалення легень. Часто ВШ супроводжується цирковірусною інфекцією, сальмонельозом, бешихою, КЧС. Фактори, які спричиняють ВШ: незбалансований раціон (нестача клітковини, вітаміну Е та селену, білка, корми з підвищеним умістом міді, цинку, заліза, вплив мікотоксинів тощо), стреси, інфекційні захворювання. Є низка доказів дослідників щодо прямої або непрямой участі бактерії *Helicobacter* (призводить до локального збільшення виділення травного соку) в інфікуванні 10–80% обстеженого поголів'я. З метою встановлення етіологічних чинників хвороби рекомендуються методи контролю стану патолого-анатомічних змін у загинувших тварин і аналіз причини смертності; визначення якості та механічного стану корму, використовуючи градуйоване сито (частка дрібної фракції оптимальна — 25–40%). За нестачі клітковини у раціоні треба збільшити введення свіжих висівок до 20% на 14–21 день + тілозин, 150 г/т корму + вітамін V (5–7 мг/кг ж.м.) + вітамін Е (100 г/т). Поширений спосіб лікування — згодовувати препарат, що містить вітамін V, ксероформ, анестезин, гідроокис алюмінію, вуглекислий кальцій і крохмаль (30 мг/кг — 2 рази/добу до одужання). Тварин необхідно перевести в окремі приміщення, годувати кормом для відлучених поросят, що містить легкоперетравні компоненти, робити один раз на тиждень внутрішньом'язові ін'єкції мультивітамінів (віт. Е + 0,5–1 г заліза), вівцематкам у фазі лактації до опорошу в корм вводять вітамін V (2–5 мг/кг корму) + тілозин (150 г/т корму) + вітамін Е + селен на 100-й день порослості внутрішньом'язово.

УДК 619:616.34–002:615.33:636.2

2015.4.319. ОЦІНКА НОВОГО КОМБІНОВАНОГО АНТИМІКРОБНОГО ПРЕПАРАТУ ПРИ ЛІКУВАННІ ГАСТРОЕНТЕРИТІВ ТЕЛЯТ / Стецько Т.І., Пашковська М.В., Святоцька Л.О., Угрин Г.П., Остапів Н.В. // Науково-технічний бюлетень Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок і Інституту біології тварин. — Л., 2015. — Вип. 16, № 1. — С. 176–181. — Бібліогр.: 10 назв.

Діарея, гастроентерити, телята, антибіотики "Рамікол" і "Колі-4800ВП", кишкова паличка, колістин, спіраміцин.

Новий препарат "Рамікол" (вир-во ТОВ "Ветсинтез") — це комбінований антибактеріальний засіб, який містить 2 антибіотики: спіраміцин і колістин. Представлено результати випробування ефективності "Раміколу" на телятах, хворих на гостру шлунково-кишкову захворювання в агропідприємстві Львівської обл. Досліджували 2 групи телят віком 2–2,5 міс. (по 8 гол. у кожній). Контрольній групі застосовували препарат "Колі-4800ВП" (порошок для перорального використання з водою у дозі 1 г на 5 л питної води впродовж 5 діб) вир-ва Інтерхеми веркен "де Аделаар" Есті А.С. (Естонія), діючою речовиною якого є колістин сульфат. Дослідній групі вводили "Рамікол" перорально з водою у дозі 1,0 г на 10 кг маси тіла також упродовж 5 діб. До лікування спостерігались характерні клінічні симптоми: погіршений апетит, посилена перистальтика кишечника, що викликала діарею, підвищена температура тіла. Тварини переважно лежали, важко піднімалися, мали прискорені пульс та поверхневе дихання. Наведено показники мікрофлори хворих тварин та МК (бактеріостатична активність) колістину до бактерій-ізолятів *Escherichia coli*. У результаті лікування визначено високу антимікробну активність препарату "Рамікол" до патогенних штамів кишкової палички. За терапевтичною ефективністю при наведеній схемі лікування він не поступається зарубіжному аналогу. На 7–9 добу після антибіотикотерапії у всіх

телят діарея припинилася повністю, а фізіологічні показники були в межах норми.

УДК 619:616.98:578.824.11(477.41)

2015.4.320. ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ТА ЕПІЗООТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗІ СКАЗУ ТВАРИН НА ТЕРИТОРІЇ БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО РАЙОНУ / Ярчук Б.М., Довгаль О.В., Тирсін Р.В., Тирсіна Ю.М. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(118). — С. 63–67. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 546082.

Сказ, гідрофобія, епізоотії, хвороби вірусні, Київська обл., профілактика сказу, тварини домашні і дикі м'ясоїдні, щеплення тварин.

Повідомляється, що за даними ВООЗ, у світі гине від сказу не менше 70000 чоловік, з яких 40% діти віком до 15 років, а близько 10 млн чоловік отримують антирабінне щеплення з причини укусів дикими і домашніми тваринами, підозрюваними у захворюванні. В Україні за останніх 2 десятиліття сказ значно поширився серед диких тварин, особливо серед лисиць. Із 2001 по 2007 рік від сказу померло 22 людини. У 2011 р. серед населення зафіксовано захворювання у Донецькій, Чернігівській, Тернопільській, Сумській, Київській областях та у м. Києві — 6 випадків. У 2013 р. — 1 летальний. Наведено дані епізоотичної ситуації на території Білоцерківського р-ну за останні роки. За 2012–2014 рр. виявлено 16 неблагополучних пунктів. Зони стійкого неблагополуччя знаходяться в місцевостях з підвищеною щільністю поселення лисиць, вовків та інших диких хижаків, зокрема у м. Узин, селах Розаліївка і Глибичка. Показники щодо неблагополуччя зі сказу в районі корелюють з даними по Київській обл. Так, на Київщині у 2009 р. зареєстровано 5 неблагополучних пунктів, у 2010 р. — 27, у 2011 р. — 55, у 2012 р. — 69, у 2013 р. — 82. Щодо захворюваності окремих видів тварин у районі, то 1-ше місце займають кішки, 2-ге — собаки, 3-тє — лисиці, 4-тє — куниці. Конкретизуються населені пункти. Загалом за 2009–2014 рр. у Білоцерківському р-ні виявлено 23 вогнища сказу. Наголошується на необхідності профілактичних щеплень поголів'я домашніх та диких тварин, вирішення питань безпритульних тварин, а також на посиленні всеохоплюючої інформаційно-просвітницької роботи серед населення щодо проблем пов'язаних зі сказом.

УДК 619:616.98:578.828.11Л

2015.4.321. ХВОРОБА, ЩО НЕ ДАЄ ШАНСІВ / Хват В. // *The ukrainian farmer*. — 2015. — № 10. — С. 150–151.

Лейкоз ВРХ, діагностика лейкозу, клінічні ознаки лейкозу, перебіг лейкозу, аборт у худоби, яловість корів.

Детально описано шляхи передачі лейкозу (Л.) ВРХ, перебіг захворювання і клінічні ознаки. Зазначено, що перебіг Л. ВРХ має кілька стадій: передлейкозну, початкову, розгорнуту і термінальну. На початковій стадії вірус починає руйнувати організм тварини, і знищити його в клітині крові вже неможливо. Для Л. характерний тривалий інкубаційний період (за спонтанного зараження — від 2 до 6 років). Клінічна картина на ранній стадії спостерігається лише в 1–2% стада. Діагностують Л. на підставі результатів епізоотологічного, клініко-гематологічного, гістологічного, серологічного, вірусологічного та патолого-анатомічного досліджень. На ранніх стадіях установити діагноз можна лише в лабораторних умовах. Проводять низку аналізів: полімеразно-ланцюгову реакцію (ПЛР), реакцію імунодифузії (РІД), імуноферментний аналіз (ІФА). Найпростіша реакція дифузної преципітації (РДП) уможлиблює виявлення в сироватці крові специфічних антитіл до глікопротеїдного і поліпептидних антигенів вірусу Л. через 2–4 міс. після інфікування тварин. У телят материнські антитіла виявляються до 6-місячного віку, тому діагностичне значення у них мають лише антитіла, які виявляються із 6-міс. віку. Допоміжними методами діагностики Л. можуть бути дослідження пунктату грудної кістки та лімфовузлів, біопсія. На молочно-фермах необхідно проводити лабораторну діагностику дорослого поголів'я і ремонтного молодняку 2 рази на рік — у стадії від 6-місячного віку. Вказано правила забору матеріалу для досліджень та поетапного їх проведення, а також особливості диференціального діагнозу, лікування та профілактики.

УДК 619:616.98:578.833.314(477)

2015.4.322. АЧС: ГАЛУЗЬ СВИНАРСТВА ПІД ЗАГРОЗОЮ / Куємчян С., Лимар В., Дубовіков Д., Чернецький Г., Вержиковський О. // *Agroexpert*. — 2015. — № 8. — С. 80–84.

Чума свиней африканська (АЧС), ветеринарно-санітарний контроль, епізоотії, свинарство, біобезпека, біозахист, кабани дикі.

Повідомляється, що з 2012 р. в Україні зареєстровано 35 випадків африканської чуми свиней (АЧС), з них 18 — серед домашніх свиней (1 — у спец. свиногосподарстві ПАТ АК “Калита” Київської обл., решта — в особистих господарствах громадян та в підсобному господарстві Любецького психоневрологічного інтернату Чернігівської обл.). У межах заходів з ліквідації спалахів АЧС знищено понад 65 тис. голів свиней. Наразі існує і біологічна, і продовольча безпека України (знищення значного поголів'я свиней, заборона експорту зерна, свиней і сировини та продукції з них тощо). Наведено низку заходів, які проводяться в Україні щодо стримання небезпеки. Головний спосіб ліквідації АЧС — безкровний забій та знищення всіх свиней в епізоотичному осередку. Потрібен посиленний контроль за переміщенням тварин та інших підконтрольних вантажів, проте він нині ускладнений через ліквідацію Відділу ветеринарної міліції МВС України. Щороку проводять лабораторний моніторинг АЧС у дикій фауні та приватних господарствах. Зокрема, в Луганській і Донецькій обл. відстріляно і спалено понад 1100 диких кабанів (ДК). Аналогічні заходи — у Чернігівській, Сумській та Київській областях. Рішенням засідання ДНПК при Кабінеті Міністрів України від 31.07.2015 р. передбачено депопуляцію ДК у неблагополучних щодо АЧС областях та загрозованих зонах, у т.ч. на територіях природно-заповідного фонду та в зоні відчуження. Висвітлено причини виникнення АЧС у ПАТ АК “Калита”. Серед них: грубе порушення ветеринарно-санітарних заходів, постачання хворих тварин на м'ясопереробні підприємства, приховування наявності захворювання, ігнорування правилами біозахисту. Ускладнення епізоотичної ситуації зумовлені тенденціями до зменшення фінансування протиепізоотичних заходів. Звертається увага на обов'язковість контролю якості і походження кормів, чітке виконання правил біозахисту та заходів профілактики, зокрема щеплення, діагностики, дезінфекції, дезінсекції, дератизації.

УДК 619:616.98:578.833.314(477)

2015.4.323. ПРОБЛЕМА АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ // *Ветеринарна медицина України*. — 2015. — № 9. — С. 10–11.

Чума свиней (африканська і класична), контроль АЧС, діагностика чуми свиней, епізоотії, заходи боротьби з АЧС, свині, депопуляція диких свиней.

На засіданні науковців і фахівців з ветеринарної медицини 29 липня 2015 р. (Відділення ветмедицини НААН) проаналізовано причини поширення африканської чуми свиней (АЧС) в Україні та визначено шляхи боротьби з епізоотією. Акцентується увага на необхідності депопуляції диких свиней (ДДС) на територіях не менше 5–10 км від епізоотичного вогнища. Важливе чітке виконання наступних вимог: кампанія ДДС має проводитись комплексно й одночасно із сусідніми країнами (процес безшумовий); своєчасне виявлення трупів ДС та їх належна утилізація; посилення просвітницької роботи серед населення щодо безпеки АЧС; будь-який забій свиней, у т.ч. “подвірний”, має здійснюватися за дозволом лікаря ветмедицини; для моніторингового відстрілу ДС розмір вибірки має становити 10% тварин від кожної сімейної групи (5–15 тварин у сім'ї). Інспекторам ветмедицини необхідно надати законні повноваження щодо планових і позапланових обстежень свиногосподарств різних форм власності. Повідомляється, що Ін-том ветмедицини НААН спільно з Українською лабораторією якості і безпеки продукції АПК запропоновано вітчизняний діагностичний (ФІТЦ) — імуноглобуліни для люмінесцентної діагностики АЧС, а також дуплексну тест-систему ПЛР-РТ для одночасної діагностики й диференціації АЧС і КЧС (класичної). Розглянуто окремі територіальні випадки спалаху АЧС та їх особливості щодо короткострокового і довгострокового прогнозів.

УДК 619:616.98:578.833.314-07

2015.4.324. КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ДИАГНОСТИКЕ АФРИКАНСКОЙ ЧУМЫ СВИНЕЙ / Джаилиди Г.А., Чер-

ных О.Ю., Шевкопляс В.Н., Алипер Т.И., Верховский О.А. // *Ветеринария*. — 2015. — № 9. — С. 9–15. — Библиогр.: 16 назв.

Чума свиней африканська, діагностика АЧС, свині, контроль АЧС, епізоотії, Краснодарський край, секвенування генів, ізоляти вірусу.

Охарактеризовано сучасний стан епізоотичної ситуації з африканської чуми свиней (АЧС) у Краснодарському краї Росії. Наголошується на обов'язковій диференційній діагностиці АЧС щодо класичної чуми, бешихи та пастерельозу свиней. У зв'язку зі складною епізоотичною ситуацією з АЧС сформульовано комплексний підхід до діагностики та епізоотологічного моніторингу. Він передбачає паралельне використання методів прямого виявлення вірусу та серологічного дослідження поголів'я з обов'язковим секвенуванням генів виділених ізолятів. Це дає можливість контролювати поширення вірусу АЧС та своєчасно виявляти спалахи хвороби, визначати розміри вогнища інфекції й оперативно провести протиепізоотичні заходи в карантинній та загрозованих зонах. Експрес-методи виявлення вірусу АЧС або віруссPECIFIC-них антитіл на основі імунохроматографічного методу не належать до референтних методів діагностики АЧС, але їх застосування відіграє позитивну роль при встановленні первинного лабораторного діагнозу.

УДК 619:616.98:578.833.314-07

2015.4.325. ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ПРИ АФРИКАНСЬКІЙ ЧУМІ СВИНЕЙ / Неволько О.М. // *Ветеринарна медицина України*. — 2015. — № 7. — С. 14–19. — Библиогр.: 11 назв.

Чума свиней африканська, епізоотії, діагностика африканської чуми свиней, клінічні і патолого-анатомічні ознаки АЧС, ДНК-геномний вірус.

Африканську чуму свиней (АЧС) викликає ДНК-геномний вірус, який класифіковано до родини Asfarviridae, роду Asfivirus. Нині зареєстровано 22 генотипи вірусу АЧС. При секвенуванні трьох незалежних ділянок геному вірусу АЧС, виявлених в Україні, показало, що ізолят на 100% гомологічний з ізолятами, які викликали спалахи АЧС у Східній Європі, починаючи з виявлення вірусу АЧС у Грузії у 2007 р., штам віднесли до II генотипу. Охарактеризовано гострий перебіг АЧС II генотипу, за якого поросні свиноматки абортують, а також патолого-анатомічні та специфічні зміни. Зазначено, що клінічні ознаки і патолого-анатомічні зміни, характерні для АЧС, подібні і при багатьох інших хворобах свиней, тому діагноз встановлюється лише шляхом лабораторного виділення збудника (його антигену). Для прийняття правильних рішень щодо проведення оздоровчих заходів необхідно враховувати особливості епізоотичної ситуації даної місцевості. АЧС диференціюють від класичної чуми свиней, бешихи, пастерельозу, сальмонельозу, синдрому дерматиту та нефропатії порослят, гемофіліозного полісерозиту свиней (хвороба Глясера), хвороби Ауескі, репродуктивно-респіраторного синдрому свиней, отруєння розентицидами й солями важких металів. У порівняльному аспекті деталізуються особливості цих захворювань. Наведено рисунки та критерії діагностики.

УДК 619:616.98:615.37:57.063.8

2015.4.326. БИОЛОГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА И ИММУНОРЕГУЛЯТОРНАЯ АКТИВНОСТЬ ПРОБИОТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ВАС. SUBTILIS ШТАММ В1-12 / Бибен И.А. // *Научный вестник ветеринарной медицины*: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1(118). — С. 46–50. — Библиогр.: 17 назв. Шифр 546082.

Пробіотики, культура Вас. subtilis, штам В1-12.

На основі експериментальних досліджень, проведених у НДЦ безпеки та екологічного контролю ресурсів АПК Дніпропетровського ДАЕУ і ДЛВМ, встановлено, що пробіотична культура (ПК) *Вас. subtilis* штам В1-12 володіє типовими для виду морфотипічними і культуральними властивостями; вона проявляє високу антагоністичну активність до широкого спектра патогенних і умовно-патогенних мікроорганізмів з незначною стійкістю до антибіотиків і вираженою біохімічною активністю. Мікробна маса ПК *Вас. subtilis* штам В1-12 позитивно впливає на імунологічну реактивність макроорганізму, стимулює неспецифічну резистентність, підвищує поглинальну здатність фагоцитів і рівень лізоцимної та

бактерицидної активності сироватки крові, який не знижувався у досліді 21 добу. Відзначено перспективність досліджень імуностимулювальної дії пробіотичних препаратів (ПП) з використанням живих культур сінних бацил. Визначено можливість їх використання для конструювання комплексних ПП із застосуванням сумісних синергічних композицій мікробіотів нормоценозу з пробіотичною активністю для імуностимуляції імунобіологічної реактивності мікроорганізму, неспецифічної профілактики і терапії інфекційної патології різної локалізації і складності генезису.

УДК 619:616.98:615.37:658:339.138

2015.4.327. МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У ВЕТЕРИНАРНИЙ МЕДИЦИНІ: УПРАВЛІННЯ БІОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ІМУНОБІОЛОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ: монографія / Голуб Ю.С., Недосєков В.В., Албулов О.І. — Херсон, 2014. — 608 с. — Бібліогр.: 282 назви. Шифр 545942.

Імунобіологічні засоби, ветеринарна імунологія, менеджмент і маркетинг у ветмедичині, імюнокорекція, інфекційні хвороби, пробіотики, біопрепарати, епізоотична ситуація, ДНК-вакцини, хітозан.

Викладено теоретико-методологічні основи щодо інноваційних підходів в управлінні важливими біологічними процесами у ветеринарній медицині. Охарактеризовано принципи класифікації ветеринарних імунобіологічних засобів (ІЗ) за механізмами їх дії, а також схем застосування, ключовим завданням яких є екологізація базових способів боротьби із зараженою патологією. Детально і об'ємно розглянуто імунобіологічні препарати для активної специфічної профілактики та терапії, а також ІЗ на основі антитіл. Приділяється увага і пробіотикам, пребіотикам і синбіотикам, бактеріофагам, імунomodуляторам. Розкрито епізоотологічні та маркетингові дослідження в системі управління ІЗ. Охарактеризовано біопрепарати, які впливають на три ланки епізоотичного ланцюга. Висвітлено принципи дослідження ринку ІЗ. Названо основних виробників в Україні. Показано порядок роботи з ветеринарними імунобіологічними засобами, який повинен гарантувати їх безпеку і попереджувати неконтрольоване розповсюдження або передачу в інші установи без спеціального дозволу.

УДК 619:616.98–078:575.852:60

2015.4.328. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ У ВЕТЕРИНАРНИЙ МЕДИЦИНІ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ / Герілович А.П., Стегній Б.Т., Завгородній А.І. [та ін.]; за заг. ред. Б.Т. Стегнія та А.П. Геріловича. — К., 2014. — 286 с. — Бібліогр.: 144 назви. Шифр 546154.

Діагностика у ветмедичині, хвороби с.-г. тварин і птиці, методи діагностики (ПЛР та ін.), молекулярно-генетичні дослідження, лабораторна практика, геноми, гени, біотехнології рекомбінантних ДНК.

Охарактеризовано сучасні тенденції розвитку молекулярно-генетичних (МГ) досліджень у ветеринарній медицині та біології. Описано МГ методи діагностики інфекційних та інвазійних хвороб у лабораторній практиці. Висвітлено методологію їх розробки на основі полімеразної ланцюгової реакції (ПЛР) — основного методу генодіагностики інфекційних, інвазійних і спадкових захворювань. Показано сучасні напрацювання щодо поглиблених досліджень з гено-, патотипування та диференціації мікро- та макроорганізмів. Наведено особливості нуклеїнових кислот, генів і геномів та їх будову. Висвітлено біофізичні механізми ПЛР, теоретичні та практичні аспекти щодо розробки і використання методик індикації та ідентифікації патогенних бактерій і вірусів, створення та контролю рекомбінантних конструкцій та аналізу мінливих фрагментів геномів про- та еукаріот. Описано методології гено- та патотипування патогенів тварин за секвенуванням і філогенетичним аналізом послідовностей їх генетичного матеріалу. Розглянуто суть методу гібридизації *in situ* та засоби і допоміжні пристрої для його проведення. Окреслено рестрикційно-ензимний аналіз ампліфікованого ДНК, який використовують для геномного фінгерпринтингу, що необхідно для ідентифікації мікроорганізмів. Показано біотехнології рекомбінантних ДНК: виготовлення, контроль якості та аспекти біобезпеки при застосуванні імунобіологічних препаратів для ветеринарної та гуманної медицини. Наведено методичні вказівки щодо виявлення ДНК (РНК) збудників інфекційних захворювань с.-г. тварин і птиці за допомогою ПЛР.

УДК 619:616.993.1:636.52/.58(477.63)

2015.4.329. ЕПІЗООТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕЙМЕРІОЗУ КУРЕЙ У ГОСПОДАРСТВАХ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Маршалкіна Т.В. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2014. — № 2. — С. 199–201. — Бібліогр.: 13 назв.

Еймеріоз курей, птахогосподарства Дніпропетровської обл., кури, інвазії.

Еймеріоз курей (ЕК) — гостра, підгостра або хронічна форма протозойної хвороби птиці, в основному до 2–3-місячного віку, проявляється пригніченням, проносами (часто з домішками крові), схудненням та високою летальністю. Характерна значно нижча запізнена несучість (на 1–2 міс.). Аналіз епізоотичної ситуації щодо ЕК у Дніпропетровській обл. засвідчив, що при утриманні птиці за клітковою технологією ЕК майже не виявляли, окрім господарства ТОВ “Авіас-200”. Не зареєстровано інвазії і в тих господарствах, де своєчасно проводили профілактичні заходи при підлогового утриманні. У більшості фермерських та присадибних господарств, де птицю утримували на долівці (ФГ “Андрос”, ПП “Хіманіч”, ПП “Данія”, ТОВ “ДВК”, “Дібрівське”, “Південне” та ін.), еймеріозну інвазію спостерігали впродовж усього року. Узагальнення результатів досліджень показало, що в зимово-весняний період екстенсивність ЕК становила від 6,6 до 20% за переважно слабкої інтенсивності. У теплий період року зараженість ЕК зростала до 28% у дорослої птиці та від 50 до 100% у молодняку. В основному виявлялася еймеріозна інвазія змішаного типу (найчастіше — *E. tenella*, *E. acervulina*, *E. maxima*, рідше — *E. necatrix* і *E. brunetti*).

УДК 619:616.995.132:636.4:615

2015.4.330. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕГЕЛЬМІНТИЗАЦІЙ ЗА ЗМІШАНОЇ НЕМАТОДОЗНОЇ ІНВАЗІЇ СВИНЕЙ / Пономар С.І., Шендрік Х.М., Кручиненко О.В., Кичилік Ю.В. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2014. — № 2. — С. 186–190. — Бібліогр.: 17 назв.

Нематодозні інвазії свиней, дегельмінтизація, свині, антигельмінтики, аскариди, трихуриди, езофагостомі, стронгілоїди.

Представлено схеми лікування свиней за змішаної нематодозної інвазії свиней (аскариди, трихуриди, езофагостомі, стронгілоїди) препаратами альбендазолу, левамізолу, фенбендазолу, нілверму, івермектину та цидектину різних терапевтичних форм вітчизняного і закордонного виробництва. Визначено, що вирішальну роль в ефективності терапії за змішаної інвазії свиней має лікарська форма препарату, доза та кратність його введення. Так, свині повністю звільнилися від стронгілоїд, аскаридів та езофагостом за 1-разового групового згодовування альбендазолу у формі суспензії та гелю, а саме: альбендазол 10% — суспензії (ПФ “Базальт”), альбендазол-20-гелю, альбендазол-100-гелю та альбендазол-200-гелю (ТОВ “Продукт”) у дозі 0,0075 г ДР/кг. Щодо форми порошку і таблеток, то повної елімінації з організму свиней аскаридів, езофагостом та стронгілоїд досягли при згодовуванні альбендазолу 10%, альбенвету 10 — порошку (ПФ “Базальт”), альбендазолу 0,25 та 0,5 г — таблеток (“Натурпрепарат”), бровальзону та альбену — 0,01 г ДР/кг — таблеток. За дворазової давання з інтервалом 12 год — фенбендазолу 10 та 20%-го (0,017 г ДР/кг, ПФ “Базальт”), бровадозолу 20%-го мікрогрануляту та панакуру грануляту (0,015 г ДР/кг) — мали той же 100% ефект. Аналогічний результат одержано: за підшкірного 1-разового введення поросятм івермектину 1% (0,6 см³/10 кг), івомеку, цидектину, івермеквету 1% та івермектину 10% (1 см³/33 кг) та внутрішньом'язового — левамізолу 10%, левамізолу-плюсу 10% (0,85 см³/10 кг), розчину левамізолу 10% та бровалемізолу ін'єкційного (0,008 г ДР/кг). Проте така дегельмінтизація не забезпечила повної елімінації трихурисів. Отже, ці нематоди мають вищий рівень резистентності до вищеназваних антигельмінтиків.

УДК 619:616–007.43:615.37:636.4

2015.4.331. КОРЕКЦІЯ “АВЕССТИМОМ” ЗАПАЛЬНО-РЕГЕНЕРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ПІСЛЯ ГРИЖОРОЗТИНУ У СВИНЕЙ / Андрієць В.Г., Ярмчук А.В., Черняк С.В., Семєняк С.А., Березовський А.В. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1 (118). — С. 94–98. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 546082.

Імуномодулятори, грижі у свиней, хірургічна патологія, герніотомія, препарат “Авесстим”, свині, ранові інфекції, гнійно-запальні процеси.

Лікування гриж у свиней зазвичай пов'язане з оперативним втручанням, проте часто спостерігаються гнійні ускладнення (від 0,5 до 37%), що потребує корекції імунної реакції та запально-регенеративного процесу після герніотомії. Показано, що доповнення схеми традиційного лікування гриж імуностимулятором “Авесстим” дає змогу запобігти розвитку коагулопатій у хворих тварин, збільшує активність фібіринази, рівні оксиду азоту та еозинофілів у крові, що прискорює одужання хворих на 2,4 доби. Наведено результати досліджень, які проведено на свинях з пупковими та паховино-мошонковими грижами 3–4-місячного віку (9 гол.) з господарства БЦДСС Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, які надходили на лікування у хірургічну клініку Білоцерківського НАУ. Новий препарат “Авесстим” вводили внутрішньом'язово в післяопераційний період у дозі 0,03 мл/кг упродовж трьох діб. “Авесстим” містить активуючу речовину морфоліній “2-[5-(піридин-4-іл)-1,2,4-триазол-3-ілтіо] ацетат, яка належить до класу похідних триазолу. Препарату властива комбінована дія на організм тварин через активізацію біохімічних процесів у клітинах, антиоксидантний вплив, імуномодуляцію, нормалізацію обміну речовин, протизапальну, гепатопротекторну і детоксикантну активність. Наведено лейкограму свиней, гемостазологічні показники та рівень NO_x за герніотомії до лікування та на 3-тю і 7-му доби після нього.

УДК 619:616–099:615.3:636.4.087.7

2015.4.332. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРЕПАРАТУ ХАРУФІКС+ ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО АСОЦІЙОВАНОГО МІКОТОКСИКОЗУ ПОРОСЯТ / Андрійчук А.В., Мельник А.Ю. // Ветеринарна медицина України. — 2015. — № 10/11. — С. 25–27. — Бібліогр.: 6 назв.

Мікотоксикози, поросята, корми для поросят, кормові добавки, препарат “Харуфікс+”.

Дослідження проведено на 4 групах підсисних поросят (по 10 гол. у групі). Поросяткам 1-ї гр. згодовували комбікорм із препаратом “Харуфікс+” (1 кг/т); 2-ї гр. — комбікорм, який містив Т-2 токсин (0,1 мг/кг), фумонізін В1 (0,5 мг/кг), вомітоксин (0,1 мг/кг) та пеніцилову кислоту (1 мг/кг); 3-ї гр. — аналогічний комплекс мікотоксинів та антитоксичний препарат “Харуфікс+” (1 кг/т); 4-ї гр. (контроль) — згодовували лише корм без мікотоксинів. Дослід тривав 14 діб. Показано патолого-гістологічні зміни у печінці поросят, які одержували корм із мікотоксинами. У тварин контрольної та дослідних груп, яким згодовували “Харуфікс+”, структура і стан печінки

відповідали нормі. Кормова добавка препарату у вказаній дозі не зумовлювала порушення засвоєння корисних компонентів корму, була біологічно безпечною і позитивно впливала на приріст маси тіла поросят. Результати морфологічних і біохімічних досліджень крові, а також гістологічні дані печінки вказували на гепатопротективні, імуномодулювальні та ефективні сорбційні властивості препарату щодо Т-2 токсину, фумонізіну В1, вомітоксину та пеніцилової кислоти. Бета-глюкан у складі препарату активізував як місцевий імунітет, забезпечивши захист організму від бактерій та вірусів, так і системну резистентність, відновлюючи імунний гомеостаз.

УДК 619:618.19–002:636.2:612.664

2015.4.333. РЕАКЦІЯ ГОСТРОЇ ФАЗИ ТА РІВЕНЬ ОКСИДУ АЗОТУ В КРОВІ КОРІВ ЗА СУБКЛІНІЧНОГО МАСТИТУ / Єрошенко О.В., Пінчук Н.Г., Головка А.М., Рубленко М.В. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — № 1. — С. 5–9. — Бібліогр.: 26 назв. Шифр 546082.

Мастит субклінічний, корови лактуючі, антибіотики, мікроорганізмів чутливість, оксид азоту, білковий обмін у корів, імунологічні реакції у корів.

Дослідження проведено на клінічно здорових (15 гол.) та хворих на субклінічний мастит (15 гол.) лактуючих коровах 2–3-ї лактації української чорно-рябої голштинізованої породи (СВК “ім. Щорса”, Білоцерківський р-н, Київська обл.), продуктивністю 6–7 тис. кг молока. Бактеріологічні дослідження проб секрету з уражених чвертей вим'я хворих корів засвідчили наявність *Staphylococcus spp.*, *Streptococcus spp.* та грамнегативних бактерій, що належать до *Fusobacterium spp.* Встановлено, що із 55 досліджених антибактеріальних препаратів стосовно чутливості до них кокової мікрофлори 22% не виявляли очікуваної ефективності. Виділені грамнегативні мікроорганізми були слабчутливими до 60% антибактеріальних препаратів. У цілому всі види мікроорганізмів виявляли чутливість до цефазоліну, цефоперазону, цефуроксиму, тетрацикліну, канаміцину, еритроміцину, левофлоксацину, пефлоксацину, меропенему. Патохімічна фаза субклінічного маститу, зумовленого асоціаціями *Staphylococcus spp.*, *Streptococcus spp.* та *Fusobacterium spp.*, характеризується розвитком реакції гострої фази та формуванням імунологічних реакцій за зниженого рівня загального білка в сироватці крові, що свідчить про превалювання в перебігу хвороби деструктивних явищ. У висновках підкреслено, що рівні гострофазних білків, оксиду азоту та циркулюючих імунних комплексів можуть слугувати як біохімічні маркери для контролю перебігу субклінічного запалення молочної залози у корів.

663/665 ХАРЧОВА І ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ 637 ПРОДУКТИ ТВАРИННИЦТВА

Науковий референт — ІВАНЧЕНКО Л.А.

Науковий консультант — академік НААН ЛУКАНІН О.С.

УДК 338.4:677.03

2015.4.334. СТРАТЕГІЯ І МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ АГРАРНИХ ТА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ВОВНИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ / Потишняк О.М. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 444 с. — Бібліогр.: 377 назв. Шифр 546165.

Переробка вовни, текстильна промисловість, бавовник, вирощування, текстильна сировина, текстильна галузь.

Досліджено актуальні проблеми вдосконалення системи вирощування, виробництва та переробки вовни. Науково обґрунтовано реалізацію підходу до управління витратами за інтеграції аграрних і текстильних підприємств. Показано економіко-математичні моделі процесів, що відбуваються у виробничій системі. Надано теоретичні, методологічні і практичні положення та рекомендації, спрямовані на формування

і реалізацію економічної стратегії та механізмів інтеграційної взаємодії у виробничій системі вовнової промисловості та її матеріально-сировинної бази. Проаналізовано технологічний ланцюг “с.-г. виробництво сировини — первинна обробка — текстильна промисловість”. Запропоновано використання об'ємної функції оцінки розвитку виробничої системи текстильної промисловості та її сировинної бази, рівня прибутку, витрат, ступеня забезпечення робочими місцями, задоволення потреб населення, здійснити оптимізацію структури аграрно-текстильного альянсу, з урахуванням обмежень по використанню природно-виробничих ресурсів (посівні площі, пасовища, кормові угіддя, трудові ресурси, добрива та ін.); конкретних потужностей переробки сировини, її закупівлі і зберігання; забезпечити пропорційне співвідношення між виробництвами; специфічних умов у рослинництві, тварин-

ництві; зберігання, первинна обробка і переробка. Необхідний єдиний рівень обробки і аналізу фінансово-економічних показників. У формулах та рівняннях показано економічний ефект системи управління витратами, який виступає базисом синергетичного ефекту, та повинен бути отриманий за наступними напрямками: виробництво, забезпечення, управління, споживання. Показано числове співвідношення складових сумарного економічного ефекту, постановку і вирішення задачі управління витратами відносно технологічних переходів, єдиних для всіх підрозділів. Ефективність цих складових дає змогу визначити місце і ціль вкладення альянсом коштів. Запропоновано модель перспективного розвитку текстильної галузі, яка базується на принципі протекціонізму і має глибоке підґрунтя, закладене як у специфіці виробництва, що об'єднується, так і у нагальних інтересах суспільства.

УДК 637.03:637.521

2015.4.335. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ М'ЯСО-РИБНИХ НАПІВФАБРИКАТІВ / Пасічний В.М., Степаненко І.О., Міщук М.Ю., Макарчук М.Р., Вишнівенко С.В., Ястреба Ю.А. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — Вип. 1. — С. 116–120. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 546121.

М'ясо птиці, альгінат, рибний гель, напівфабрикати.

Розроблено нові комбіновані м'ясо-рибні напівфабрикати з високими структурно-механічними властивостями (СМВ) і технологічними показниками. Досліджено використання харчових добавок та біокумісних наповнювачів, які модифікують і стабілізують СМВ харчових продуктів, а саме: м'ясо-рибних напівфабрикатів (бургери) на основі м'яса курчат-бройлерів, скумбрії, камбали і текстоформувальних наповнювачів (варена картопля, гарбузова маса). Для покращення якості напівфабрикатів використано глюконат кальцію, альгінат натрію, стабілізаційні комплекси білкової природи (желатин, казеїнати, альбумін), регулятори рН; крохмаль і його модифіковані види, екстракти водоростей (агар). Дослідження проведено з використанням гомогенізувального обладнання для процесу змішування. Запропоновано використання альгінату натрію для розроблення нових рецептур м'ясо-рибних бургерів. Визначено, що для досягнення високих структурно-механічних і функціонально-технологічних показників, раціональна частка рибного гелю в рецептурі м'ясо-рибних напівфабрикатів має становити 10–20%, а загальна частка в складі рецептури рибної сировини — 10–17%. Результати дослідження показано в діаграмі. Розроблені нові рецептури зведено у таблиці та запропоновано для впровадження у виробництво.

УДК 637.148.637.057.637.236

2015.4.336. ВПЛИВ РІЗНИХ ТЕМПЕРАТУРНИХ РЕЖИМІВ НА ВМІСТ SH-ГРУП ТА АРОМАТИЧНИХ СПОЛУК У ВЕРШКАХ / Жукова Я. // Продовольча індустрія АПК. — 2015. — № 3. — С. 27–30. — Бібліогр.: 9 назв.

Вершки, молоко, пастеризація, ароматичні сполуки, білки, діацетил.

Досліджено динаміку біохімічних перетворень у вершках при різних температурних режимах теплової обробки та здійснено ідентифікацію і визначення кількісного вмісту ароматичних компонентів вершків за відповідних умов оброблення. В лабораторних умовах досліджували вершки жирністю 32–36%; пастеризацію проводили за температури 85°C, 97°C, 103°C, з терміном обробки 1, 5, 10 хв відповідно. Встановлено, що при нагріванні співвідношення загальних SH-/S-S зв'язків зазнало змін від 0,4 до 1,7; на зміну показників більше впливала тривалість процесу, ніж температура. Проаналізовано SH-групи на вміст вільних та важкодоступних сульфідних груп. Досліджено динаміку процесу, показники наведено в графіках. Показано тенденцію збільшення загального вмісту вільних жирних кислот вершків з ростом тривалості термообробки 85°C–103°C. Вміст діацетилю коливався залежно тривалості дослідження в бік збільшення (15,2–38,6%) і аж до 10 хв (потім відзначено незначне зниження цього показника). З'ясовано, що термічне оброблення вершків призводить до істотного збільшення рівня 1-октен-3-олу та бензальдегіду (у 5,5 разів). Досліджена обробка вершків позитивно впливає на накопичення окремих ароматичних сполук та конформаційні зміни білків. Дана технологія обробки може застосовуватись при виробництві масла.

УДК 637.344:639.64

2015.4.337. АМІНОКИСЛОТНИЙ СКЛАД КОРМОВОЇ ДОБАВКИ БІОМАСИ *SPIRULINA PLATENSIS* ЗА ВИКОРИСТАННЯ СИРОВАТКИ МОЛОКА ПІД ЧАС ЇЇ ВИРОБНИЦТВА / Хоменко А.Д., Мерзлов С.В. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2015. — Вип. 1. — С. 135–138. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 546121.

*Сироватка молока корів, *Spirulina platensis*, поживне середовище, біомаса мікробіодорості, Нітроген, амінокислота, аргінін, тирозин, фенілаланін, гістидин, валін.*

Досліджено використання кисломолочної сироватки у складі поживного середовища Заррука за культивування *Spirulina platensis* та амінокислотний склад біомаси за її додавання. За мету взято збагачення амінокислотами кормових добавок для відгодівлі птиці. Амінокислоти валін, тирозин, фенілаланін, гістидин та аргінін у організмі с.-г. птиці сприяють кращому засвоєнню фосфору, кальцію та феруму, підвищенню рівня гемоглобіну у крові. Для дослідження відмічено, що збільшення концентрації сироватки до 4,0% від об'єму поживного середовища Заррука знижує активність синтезу амінокислот у клітинах мікробіодорості. За додавання 2,0% було одержано біомасу з нижчою концентрацією тирозину, валіну та аргініну. За додавання 3,0% сироватки концентрація амінокислот у біомасі зменшувалась. Експериментально доведено, що додавання кисломолочної сироватки до складу поживного середовища Заррука впливає на синтез амінокислот у клітинах мікробіодорості *Spirulina platensis*. Виявлено стимулювальний вплив на синтез деяких амінокислот у клітинах мікробіодорості *Spirulina platensis* за додавання 1,0% кисломолочної сироватки від об'єму поживного середовища. Запропоновано використання збагаченої біомаси *Spirulina platensis* як високоцінної кормової добавки для відгодівлі перепелів. Результати дослідження показано у таблицях.

УДК 637.5.03

2015.4.338. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА СИРОКОПЧЕНИХ КОВБАС / Кишенько І., Крижова Ю. // Мясной бизнес. — 2015. — № 9. — С. 26–28. — Бібліогр.: 10 назв.

Ковбасний фарш, ферментативні реакції, препарати бактеріальні БП-МП, закваски бактеріальні, стартові культури, властивості органіолептичні та фізико-хімічні.

Було вивчено вплив Vactoferm F-SC-111, Vactoferm F-1 та ПБ-МП на ріст спонтанної мікрофлори фаршу сирокоченої ковбаси під час технологічного процесу на ТОВ "Українські харчові технології" відповідно до ДСТУ 4427:2005. Препарати Vactoferm F-SC-111, Vactoferm F-1 характеризуються високою біологічною активністю протягом тривалого часу та використовуються для всіх ферментованих ковбас з коротким терміном ферментації. Культури Vactoferm F-SC-111, Vactoferm F-1 містять селекціоновані штами бактерій *Lactobacillus sakei* і *Staphylococcus carnosus* для інтенсивності кольороутворення ковбасних виробів. Проведено порівняння вищезазначених препаратів з дією існуючої бактеріально-го препарату ПБ-МП російського виробництва. Препарати вводили до фаршу на стадії кутерування нежирної м'ясної сировини. Проаналізовано вплив культур на процес ферментації на різних стадіях технологічного процесу. Доведено, що препарати Vactoferm F-SC-111, Vactoferm F-1 стимулюють ріст молочнокислих бактерій. Підтверджено, що застосування цих препаратів покращує їх безпечність і сприяє домінуванню корисної мікрофлори при виробництві сирокочених ковбас за сучасними технологіями.

УДК 637.5.03:637.5.06

2015.4.339. ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ НЮАНСЫ ВЫРАБОТКИ С/К И С/В КОЛБАС С ПРИМЕНЕНИЕМ МЯСА С ДЕФЕКТАМИ PSE И DFD / Дорошенко Е. // Мясной бизнес. — 2015. — № 8. — С. 30–31.

М'ясо, фарш, сирокочені ковбаси, дефект (PSE, DFD), суміш фосфатів, емульсія гірчиці.

Представлено технологію приготування ковбас та фаршу з пороками PSE (pH<5,7) і DFD (pH>6,2). Пропонується комбінація такого м'ясного фаршу зі здоровим та обов'язкове

додавання препаратів: у випадку PSE — підкрашування натуральними барвниками, а також інгредієнтами, які не позначені індексом Е; у випадку DFD — додавання препаратів, які знижують рН середовища (наприклад, ГДЛ, кислоти фосфати, молочна кислота тощо). Наголошено, що основна задача при використанні такої сировини — це регуляція технологічного процесу, використання різного роду функціональних сумішей: “насичення” білком, додавання клітковини, використання лінійки “Алма Файбер”, “АлмаТекс 109/11” (арт. 380059), суміші фосфатів “АлмаТекс Ф 17” (арт.380059), “АлмаМит С 11” з емульсією гірчиці (арт. 340011). Застосування вищезгаданих прийомів у технології приготування дають змогу одержувати продукцію належного рівня.

УДК 637.523.2

2015.4.340. ОСОБЕННОСТИ ПРОИЗВОДСТВА СУХИХ КОЛБАС ИЗ МЯСА ПТИЦЫ / Усатенко Н.Ф. // Мясной бизнес. — 2015. — № 8. — С. 52–53.

М'ясо птиці, фарш, оболонка для ковбас, сирокочені ковбаси.

Обґрунтовано доцільність використання м'ясної сировини з птиці для приготування сухих ковбасних виробів. Запропоновано технологію для різних етапів приготування сировини: вхідного контролю, розробки, обвалки, жилкування, подрібнення та соління; наповнення ковбасних оболонок фаршем; осадки та сушіння ковбас. Рекомендовано використовувати тушки птиці, охолоджені після забою повітряно-крапельним та комбінованим способом з ціллю зменшення їх засіяння небажаною мікрофлорою та зменшення технологічно добавленої води. Для другого етапу рекомендовано температуру повітря 12°C за вологості 70%. Подрібнювати сировину потрібно попередньо охолоджену або підморожену. На етапі приготування фаршу в кутері, рекомендовано додавати засолювальні інгредієнти: сіль, спеції, бакпрепарати, які перешкоджають розвитку небажаної мікрофлори (наприклад, нітри натрію приглушує розвиток *S*; кориця, гірчиця, гвоздика — сповільнюють ріст плісняви, дріжджів і бактерій; часник і гвоздика ефективні проти деяких штамів *E*; розмарин і шавлія мають антиоксидантні властивості, утримують жир від згіркнення. Мікрофлора даних бакпрепаратів сприяє не лише специфічній трансформації м'ясної сировини і формуванню оригінальної смако-ароматичної гами, а й стримує розвиток небажаної мікрофлори в продукті. Осадку ковбаси бажано проводити за температури 2°C протягом 1–3 діб, сушіння — за t 18° і вологості 90% протягом однієї доби. На другому етапі сушіння рекомендовано t 17°C і відносну вологість повітря 75% протягом 2–3 діб. Потім повітря охолодити до 12°C, а вологість подати 68%. Вологість батонів ковбаси всередині повинна бути 35–40%. Швидкість повітря в конвекторі — 0,5–0,8 м/сек. Для виключення проблеми росту дріжджів на ковбасних оболочках, суху ковбасу рекомендовано обробити холодним димом (температура нижче 22°C; сиров'ялені — короткочасно легким димом; сирокочені — від декількох годин до кількох днів густим димом. Результати дослідження надано в таблиці. Запропонована технологія впроваджена у виробництво і дає змогу поповнювати ринок вдалим альянсом ціни і якості.

УДК 637.664.3

2015.4.341. ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОМБІНУВАННЯ РЕЦЕПТУРНОГО СКЛАДУ НИЗЬКОКАЛОРИЙНОГО ЕМУЛЬСІЙНОГО КРЕМУ / Радзівська І.Г., Комаренко Я.А. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2015. — № 7. — С. 30–31. — Бібліогр.: 4 назви.

Крем кондитерський, загущувач, смакові наповнювачі, крохмаль, какао, жир.

Досліджено технологію приготування низькокалорійного емульсійного кондитерського крему на основі оптимального згущувача водної фази та смакових наповнювачів. Використано моно- і диігліцериди жирних кислот (Е471), полігліцеринові ефіри жирних кислот (Е475), поліоксидиленсорбітат (Е435). В якості емульгатора використано моно- та диігліцериди жирних кислот. Дослід проведено на основі результатів експерименту щодо добору вмісту жирової фази. Модельна емульсія містила 25% олії та 75% води, емульгатор вносили у кількості 3,5, 4,0 і 5%. Встановлено, що при вмісті 5,0% емульгатора Е471 (моно- і диігліцериди жирних кислот) стабільність емульсії,

яка містить 25% жирової фази, є максимальною і становить 100%. У рецептурі низькокалорійного емульсійного крему для збільшення стабільності емульсії та захисту від високої температури (або низького рН) використано крохмаль як згущувач-структуризатор. Оптимальні результати отримано при концентрації крохмалю 8% та густині 843,704 г/см². Для збагачення смаку та аромату в рецептуру крему як наповнювач введено какао. Розроблено оптимальний рецептурний склад низькокалорійного (низькожирний) крему з мінімальним вмістом рослинної олії, рецептури емульсії прямого типу з використанням згущувача та наповнювача для впровадження у технологію кондитерського виробництва. Результати досліджень наведено в таблицях та діаграмах.

УДК 663.2

2015.4.342. К ВОПРОСУ О ПРИМЕНЕНИИ ИЗОТОПНОЙ МАСС-СПЕКТРОМЕТРИИ ДЛЯ ОБНАРУЖЕНИЯ СПИРТОВ И САХАРОВ НЕВИНОГРАДНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В ВИНОДЕЛЬЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ / Оганесянц Л.А., Панасюк А.Л., Кузьмина Е.И., Зякун А.М. // Садоводство и виноградарство. Напитки. Технологии. Инновации. — 2015. — № 9. — С. 38–40. — Библиогр.: 17 назв.

Ізотопні характеристики, алкогольна сировина, екзогенні спирти, ігристі вина, діоксид вуглецю, етиловий спирт, виноградні сусли, винні дріжджі.

Досліджено ізотопні характеристики винограду як рослини, що належить до C_3 -типу. Для дослідження взято виноград, вирощений в умовах Краснодарського краю та Ростовської області та використано “Методику виконання вимірів відношення ізотопів $^{13}C/^{12}C$ спиртів і цукрів у виноградних суслих і винах методом ізотопної мас-спектрометрії” та міждержавний стандарт ГОСТ 32710-2014 “Продукція алкогольна і сировина для її виробництва. Ідентифікація. Метод визначення відношення ізотопів $^{13}C/^{12}C$ спиртів і цукрів у винах і суслих”. Проведено порівняння результатів вимірювань вин і дистилатів, вироблених на виноробних підприємствах Західної Європи та Росії. Для дослідження було надано аналізовані зразки з італійської лабораторії. Під час дослідження порівнювали ізотопні характеристики етанолу з лабораторії Росії і їхні кореляції з даними провідних лабораторій Західної Європи. Виноград переробляли на мікровиноробні, сусли зброджували на чистих культурах винних дріжджів. На основі аналізу літературних і отриманих експериментальних даних та результатів порівняльних вимірювань зроблено висновки, що ізотопні характеристики вуглецю винного етанолу варіюють у вузькому числовому інтервалі всередині загального діапазону значень, характерних для рослин C_3 -групи, а отримані нові експериментальні дані підтверджують попередній висновок про діапазон варіації значень $\delta^{13}C$, характерних для вин з російського винограду, який дорівнює –26,0...–29,0%. Результати досліджень надано в таблицях.

УДК 664.127

2015.4.343. СТВОРЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗБИВНИХ ЦУКЕРОК З КОМБІНОВАНИМ КОРПУСОМ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КОМПЛЕКСНИХ СУМІШЕЙ ГІДРОКОЛОЇДІВ / Оболонкіна В., Кияница С. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2015. — № 7. — С. 26–27. — Бібліогр.: 5 назв.

Стабілізатор, цукрово-патоковий сироп, збіта маса, комплексні суміші гідроколоїдів, наповнювачі.

Було запропоновано приготування збитої маси шляхом збивання цукрово-патокового сиропу з масовою часткою сухих речовин 90–92% з комплексними сумішами гідроколоїдів та змішуванням збитої маси з наповнювачами. У ході аналізу виявлено, що збивні маси з додаванням комплексних сумішей мали тиксотропні властивості, а саме: під час взаємодії молекул поліелектролітів (карраганан та LM пектин) та амфолітного желатину під дією адсорбційно-сольватного фактора відбувалося зменшення міжфазового натягу та поверхневої енергії на межі розділу фаз. Розроблено нові технології виробництва цукерок із збивним комбінованим корпусом і шляхом застосування комбінацій низькоетерифікованого (LM) пектину, желатину, карраганану. Досліджено вплив рН на поверхневу активність гідроколоїдів. Установлено, що максимальне зниження поверхневого натягу розчинів для комплексної суміші желатин — LM пектин спостерігалось при рН 4,2–4,5; для суміші желатин — карраганан — при

pH 6,5–6,8, максимальна піноутворювальна здатність 10% цукрового розчину з додаванням 1% суміші желатин — каррагінан спостерігалась при pH 6,5 у співвідношенні 3:1 і становила 152%; з додаванням суміші желатин — пектин при pH 4,5 у співвідношенні 3:1 — 173%. Визначено, що після формування на валковому екструдері ступінь руйнування структури цукеркових мас (співвідношення густини маси до її формування і густини маси після її формування) становить від 0,92 до 0,96. Доведено, що під час вистоювання цукеркових мас зростають показники пружної та еластичної деформації, зменшувалися показники пластичної деформації та адгезійна міцність, що можна пояснити взаємодією сульфатедірних груп каррагінану з К- та S2-казеїновою фракцією молочного білка з утворенням додаткових каррагінально-казеїнових зв'язків. Результати досліджень показано в таблицях та графіках.

УДК 664.644.

2015.4.344. АКТИВОВАНА ПЛАЗМОЮ ВОДА В ХЛІБО-ПЕКАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ / Півоваров О.А., Миколенко С.Ю. — Д.: Акцент ПП, 2015. — 203 с. — Бібліогр.: 193 назви. Шифр 545970.

Плазмохімічно активована вода, дріжджі хлібопекарські, борошно, структурно-механічні властивості (води, борошна).

Представлено особливості впливу плазмохімічно активованої води на якість сировини, напівфабрикатів і готової хлібопекарської продукції за використання неякісного борошна щодо хлібопекарських властивостей та з підвищенням рівнем мікробіологічного забруднення. Запропоновано апаратурно-технологічну схему технології і надано рекомендації щодо її застосування. Розглянуто сучасні підходи до підготовки води з використанням фізичних, хімічних і фізико-хімічних чинників. Доведено, що обробка води контактною невідновленою плазмою є ефективним засобом підвищення якості хліба, виготовленого зі слабого борошна та борошна з середніми хлібопекарськими властивостями. Виявлено, що позитивний вплив на формування якості хлібобулочних виробів здійснює попередня обробка води для зниження вмісту в ній солей. Присутність у воді іонів кальцію, магнію, натрію позитивно впливає на ферментативний комплекс дріжджових клітин, а збагачення води катіонами калію — на мальтазну активність хлібопекарських дріжджів та фізико-хімічні показники якості готової продукції. Зроблено висновок, що плазмохімічна обробка води в технології хлібобулочних виробів впливає на процеси, зумовлені хлібопекарськими властивостями пшеничного борошна, що дає змогу регулювати структурно-механічні властивості клейковини у напрямі її зміцнення в середньому на 20%; сприяє зростанню активності амілолітичного розщеплення крохмалю до 20%, слугує засобом впливу на вуглеводно-амілазний комплекс борошна, посилює активність амілолітичного розщеплення крохмалю до 20% і на 5–17% — газоутворювальну здатність борошна; виступає стимулятором фізіологічних властивостей дріжджів, а кількість життєздатних клітин збільшує в 6,5–15 разів; бродильна активність дріжджів зростає на 15%, а осмологічна їх властивість знижується в межах 40–45%. Запропоновано включення в апаратурно-технологічну схему виробництва хлібопекарської продукції блоку плазмохімічної обробки води, що надасть виробникам можливість вирішити низку актуальних проблем за мінімізованих витрат на впровадження запропонованого технічного рішення. Рекомендовано для різних способів тістоуведення і широкого асортименту хлібобулочних виробів. Результати досліджень ілюстровано та представлено в таблицях, діаграмах, графіках тощо.

УДК 664.664

2015.4.345. РОЗРОБЛЕННЯ БОРОШНЯНИХ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ ДЛЯ ХВОРИХ НА ЦЕЛІАКІЮ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ / Дорохович В.В., Гріцевич М., Ісакова Н. / Хлебный и кондитерский бизнес. — 2015. — № 8. — С. 24–25. — Бібліогр.: 7 назв.

Безглютенові продукти, целіакія (глютенова ентеропатія), амінокислотний скор (АКС), лізин, треонін.

В НУХТ розроблено низку борошняних кондитерських виробів для харчування хворих на целіакію. Це, зокрема, здобне печиво, кекси, бісквіти, маффіни, вафлі, виготовлені з різних видів аглутенового борошна та його комбінацій, що дають змогу підвищувати харчову та біологічну цінність

виробів. Визначено оптимальне співвідношення рецептурних компонентів. Запропоновано використання додаткових структуроутворювачів для виявлення необхідних якісних показників. Установлено, що гречане, кукурудзяне, рисове борошно призводять до деякого ущільнення тістових мас порівняно з тістовими масами з пшеничного борошна. Доведено, що зменшення кількості рисового борошна на 10% є достатнім для покращання структури кексу. Запропоновано застосування кукурудзяного крохмалю для покращання структурних характеристик бісквіта на гречаному борошні; при використанні кукурудзяного борошна додавати продукт BENEOTM ST, який є інуліном. Для покращання структурних та органолептичних властивостей вафельних виробів запропоновано додавання низки додаткових сировинних інгредієнтів — борошно сої та гороху, солоду сої та гороху, АКС лізину та треоніну у яких перевищує 100% на противагу кукурудзяному та рисовому, де 46% АКС та 59% лізину, 60% АКС і 76% треоніну відповідно. Для вирівнювання органолептичних показників при додаванні борошна або солоду сої чи гороху, рекомендовано оптимальне співвідношення зазначених видів борошна. Наведено перелік низки закордонних компаній з виготовлення безглютенової продукції, серед яких Bezgluten, UDI'S, Dr schaer тощо.

УДК 664.683

2015.4.346. СЛОЁНОЕ ПЕЧЕНЬЕ С ПИКАНТНЫМ ВКУСОМ / Оболюкин В.И., Букшина Л.С., Яворська Л.Н. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2015. — № 8. — С. 26–28. — Библиогр.: 2 назв.

Листкове тісто, тригліцериди, жир, маргарин, сирний порошок, кунжут, прянощі.

Досліджено вплив маргарину на якість листового тіста при виготовленні печива листового. Для досягнення якісної продукції з оригінальними органолептичними властивостями та розширення асортименту рекомендовано використовувати борошно пшеничне вищого сорту зі вмістом клейковини не менше 25% та ІДК (індекс деформації клейковини) не більше 85, а також включати в рецептуру сир або сирний порошок, ароматичні трави, кунжут, кмин, перець, зернові складники. Описано технологію підготовки маргарину для замісу з урахуванням хіміко-біологічних властивостей продукту. Удосконалено процес розділки/розкатки. Розглянуто проблеми, які виникають у технологічному процесі під час виробництва та негативно впливають на якість продукції. Розроблено нові підходи вирішення цих проблем, а саме: для усунення бульбашок на поверхні виробів рекомендовано застосовувати температуру випічки 210–230°C; для уникнення деформації “вигнуте/ввігнуте” встановлено час випічки 4,5–5 хв з подачею тепла зверху і знизу; щоб не сталося розтріскування виробів після випічки слід забезпечити мінімальний градієнт вологості у випеченому продукті, а за охолодження — використання м'якого режиму. Дану технологічну схему випікання листового печива рекомендовано для виробництва як на великих підприємствах, так і в малих цехах з використанням періодичного процесу приготування.

УДК 664.785

2015.4.347. БОРОШНО З ПРОРОЩЕНОГО ЗЕРНА ВІВСА ЯК ОСНОВА ДЛЯ БОРОШНЯНИХ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ / Антоненко А.В. // Хранение и переработка зерна. — № 10. — 2015. — С. 60–62. — Бібліогр.: 9 назв.

Борошно, зерно вієсьяне, борошно вієсьяне, морська сіль Salute di Mare, пророщене зерно, жирні кислоти, амінокислоти, мінерали, кондитерські вироби.

Розроблено нову технологію виробництва вієсьяного борошна підвищеної харчової цінності. Для проведення експерименту використано зерна вівса та морську сіль. Досліджено можливість пророщування зерна вівса на розчині солі морської харчової як штучного середовища для збагачення мінералами. Визначено залежність проростання зерна від концентрації сольового розчину. Для борошна за новою технологією використано зовнішню оболонку зерна (висівки). Розглянуто хімічний склад борошна з пророщеного зерна після пророщення, подрібнення. Встановлено, що новий продукт збагачений вітамінами, мінеральними речовинами, харчовими волокнами, амінокислотами і жирними кислотами. Результати досліджень зведено у порівняльні таблиці.

630 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — професор ГОЙЧУК А.Ф.

УДК 630*15:630*17:582.632.2

2015.4.348. ПІДЛІСОК ДІБРОВ ЯК СЕРЕДОВИЩЕФОРМУЮЧИЙ ФАКТОР ДЛЯ ФАУНИ ДІБРОВ / Бондаренко В.Д., Бондаренко Т.В. // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: зб. статей міжнар. наук.-практ. конф. — Л., 2014. — С. 14–17. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 545949.

Діброва, фауна дібров, підлісок дібров, екосистема лісова, стабільність лісів.

Висвітлено фауністичну роль підліску (П.) у формуванні середовища існування тварин з високими захисними властивостями, різноманітними кормовими ресурсами, сприятливими умовами для розмноження і виживання потомства. Між густотою П. і кількістю видів, що тримаються ділянок з таким П. (обліки безпосередні та за слідами життєдіяльності) існує високий кореляційний зв'язок (0,7 і вище). У першу чергу він характеризує приземно-чагарникову групу птахів, чисельність яких змінюється за сезонами року. У дібровних типах лісу максимальна їхня кількість у гніздовий період може перевищувати 500 пар на 1 км². Серед ссавців П. середньої густоти надає перевагу козуля європейська, заєць-русак, що пов'язано з їх вимогами до прохідності та можливості кругового огляду території під час відпочинку. Загалом, виявлення трофічних та інших особливостей існування фауни у зв'язку зі специфічністю П. — актуальний напрям досліджень. Основними засадами сучасної стратегії лісівництва є формування біологічно стійких високопродуктивних, наближених до природного лісу деревостанів, збереження біорізноманіття і стабільності лісів. Основною метою наближеної до природи лісогосподарської діяльності в дібровах є забезпечення поновлення лісотвірних порід, зокрема дуба, формування мішаних за складом і складних за структурою лісостанів. Важливим у цьому випадку стає сприятливий вплив підліску на формування фауністичного компонента лісостанів.

УДК 630*165.6:630*18.23:[630*17:

582.475.4+630*17:582.632.2](477.63)

2015.4.349. РОЗШИРЕНЕ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ ЛАНДШАФТІВ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ СЕЛЕКЦІЙНИХ ПІДХОДІВ / Терещенко Л.І., Лось С.А. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2014. — № 1. — С. 120–123. — Бібліогр.: 12 назв.

Ландшафти лісові, відтворення лісових ландшафтів, біорізноманіття, сосна звичайна, дуб звичайний.

Здійснено обстеження лісових деревостанів у шести державних підприємствах лісового господарства Дніпропетровщини з метою мобілізації для створення майбутньої лісонасінневої бази області генофонду створених місцевих деревостанів і дерев, що сприятиме підвищенню життєздатності та продуктивності новостворених лісів, кращому виконанню ними ландшафтотвірних функцій. Показано рівень біорізноманіття лісової деревної рослинності в чотирьох насадженнях сосни звичайної та трьох — дуба звичайного. За результатами обстеження лісових насаджень Дніпропетровщини виділено кращі деревостани та відібрано на їх території плюсові дерева (69 — сосни звичайної і 54 — дуба звичайного). У подальшому відібрані плюсові дерева планується використати для заготівлі живців і насіння та створення архівно-маточних, лісонасінних плантацій і випробних культур. За "Програмою розвитку лісонасінневої справи на 2010–2015 рр." планується створення 10 га клонових насінних плантацій сосни звичайної та 20 га родинних плантацій дуба звичайного.

УДК 630*18.2:502*75(075.8)

2015.4.350. ФІТОЕКОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ ЛІСІВНИЦТВА / Краснов В.П., Шелест З.М., Давидова І.В. — Херсон, 2014. — 478 с. Шифр 545873.

Лісівництво, фітоекологія, угруповання рослинні, геоботанічне районування, біорізноманіття, екологічні чинники.

Висвітлено теоретичні основи фітоекології, охарактеризовано основні екологічні чинники, що впливають на розвиток рослин (абіотичні, біотичні, антропогенні). Зазначено, що вирішення глобальних екологічних проблем неможливе без урахування досягнень фітоекології, а збалансоване природокористування має базуватися на практичному втіленні результатів наукових досліджень у цій галузі. Визначено сутність поняття про рослини та рослинні угруповання, з яких найрозвинутішими і функціонально складними є лісові, тому їм у роботі приділяється найбільша увага. Ліси, з одного боку, споконвіку інтенсивно експлуатуються людством, з іншого — потребують вивчення, охорони та відтворення. Наведено максимальну кількість прикладів з використанням лісових угруповань та деякі положення лісознавства й лісівництва в тих розділах, де висвічувалися питання щодо певних екологічних чинників тощо. Розглянуто питання стосовно структури й динаміки фітоценозів та висвітлено загальні аспекти геоботанічного районування України й світу.

УДК 630*18:504.064.3(477.44)

2015.4.351. АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛІСІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ / Ткачук О.П., Костенюк О.В. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 2. — С. 24–26. — Бібліогр.: 5 назв.

Екологія лісу, пожежі лісові, шкідники і хвороби лісу, лісовідтворення, рубки лісу незаконні.

Висвітлено питання щодо екологічного стану лісів на Вінниччині. Зазначено, що лісами вкрито 14,3% загальної площі регіону за оптимальної лісистості 18–25%, тобто ліси займають площу на 5,7% меншу від рекомендованої. У зв'язку з цим необхідно створити в області додатково 145455 га лісових насаджень. Визначено низку екологічних чинників, які зменшують фактичну площу лісів: незаконні рубки, пожежі, розвиток шкідників і хвороб та несприятливі погодні умови, останній з яких справляє найбільший негативний вплив, знищуючи близько 10% лісових насаджень області. Для вирішення проблеми необхідно інтенсифікувати лісовідтворення. Слід зазначити, що за сучасних темпів і змісту захисних заходів з лісовідтворення і скорочення площ лісів внаслідок негативних екологічних чинників, необхідно 68 років для досягнення оптимально рекомендованої площі лісів для Вінниччини.

УДК 630*18"737"

2015.4.352. ВПЛИВ НАБЛИЖЕНОГО ДО ПРИРОДНОГО ЛІСІВНИЦТВА НА ЛІСОВІ ЕКОСИСТЕМИ / Чернявський М.В. // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: зб. ст. міжнар. наук.-практ. конф. — Л., 2014. — С. 163–172. — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 545949.

Екосистеми лісові, лісівництво природне, біорізноманіття, природно-заповідні території, стратегія розвитку лісового господарства.

Досліджувався вплив систем господарювання на лісові екосистеми (ЛЕС), їх стан і функціонування. Зазначено, що серед традиційних і розповсюджених систем лісогосподарських заходів (лісосічна, поступова, вибіркова і комбінована) в Україні розпочалося впровадження лісівництва, наближеного до природного. Це — система організації і ведення лісового господарства, за якої досягається безперервне відновлення і формування лісостанів, максимально подібних за структурою і генезисом до природних. Воно максимально враховує екологічні умови місцезростання і генезу природних лісових біогеоценозів та передбачає проведення такої системи заходів, що посилює стійкість деревостанів і їх багатофункціональну роль за мінімально доцільного і необхідного втручання люди-

ни. Слід зазначити, що система наближеного до природного лісництва найповніше підтримує стійкість і стабільність ЛЕС протягом тривалого періоду. У всіх лісах необхідна підтримка функціональної різноманітності з відмовою від перетворення різнотипних природних лісів на однотипні прості за формою і структурою насадження з обмеженою кількістю порід.

УДК 630*181.2:581.54:630*17:582.772.2(477.63)

2015.4.353. АНАЛІЗ ФЕНОРИТМІКИ ТА АДАПТИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ КЛЕНІВ В УМОВАХ ІНТРОДУКЦІЇ У СТЕПОВОМУ ПРИДНІПРОВ'І / Зайцева І.О. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 2. — С. 6–12. — Бібліогр.: 12 назв.

Клен, інтродукція, феноритміка, адаптація, види клена аборигенні.

Досліджувалися особливості феноритміки аборигенних та інтродукованих кленів роду *Acer* L., визначалися їх адаптивний потенціал та можливість використання в культурфітоценозах степової зони. Зазначено, що досліджувані види роду *Acer* L. характеризуються певними біологічними ритмами вегетації, росту, генеративних процесів, зумовлених річними змінами екологічних умов зростання в межах природного ареалу. Виявлено взаємозв'язок феноритміки кленів та їх стійкості до природно-кліматичних чинників району інтродукції. З'ясовано, що найбільша стабільність і менша температурна залежність притаманні сезонному розвитку аборигенних видів *A. platanoides* та *A. campestre*. У ході тривалої акліматизації інтродуцентів відбувається узгодження феноритміки із сезонними явищами регіону інтродукції, про що свідчить найвищий ступінь відповідності сезонної ритміки *A. negundo*. Слід зазначити, що зсуви фенофаз сезонного розвитку кленів, інтродукованих з Далекого Сходу, Середньої Азії та Середземномор'я, свідчать про екологічну пластичність *A. ginnala*, *A. semenovii* і *A. monspessulanum* та можливість їх використання як активних планувальних і середовищевірних елементів культурфітоценозів в умовах степової зони України.

УДК 630*182.2:630*221.5:630*17:582.632.2(477.5)

2015.4.354. ПОХІДНІ І МАЛОЦІННІ ДЕРЕВОСТАНІ ТА ЇХ РЕКОНСТРУКЦІЯ У ДІБРОВАХ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ: монографія / Ведмідь М.М., Жежжун А.М. — Х., 2014. — 258 с. — Бібліогр.: 219 назв. Шифр 545728.

Деревостани похідні, діброва, реконструкція деревостанів дібров.

Наведено результати вивчення особливостей формування похідних і малоцінних деревостанів дібров та судібров Лівобережної України. Загальна площа похідних деревостанів дібров державних лісгосподарських підприємств становить 362,2 тис. га (70,3% від площі дібровних типів лісу). Зазначено, що в лісовому фонді даного регіону внаслідок лісокористування й не завжди успішного лісовідновлення утворилися похідні деревостани. Вони істотно відрізняються від корінних деревостанів за складом деревних порід, інших ярусів рослинності, ґрунтовими, гідрологічними умовами та напрямками лісовідновних процесів, тому дуже важливим є визначення товарної структури, проведення порівняльної оцінки фактичної та потенційної продуктивності цих деревостанів, а також реконструктивних рубок, які характеризують інтенсивність та культуру ведення лісового господарства. Узагальнено наукові результати двадцятирічного досвіду реконструкції похідних і малоцінних деревостанів дібров.

УДК 630*232.315.3:630*161.432.8:630*17:582.475.2'4

2015.4.355. ВЛИЯНИЕ НИЗКОЧАСТОТНОГО ЭЛЕКТРОМАГНИТНОГО ПОЛЯ НА ПРОРАСТАНИЕ СЕМЯ И РОСТ СЕМЯНЦЕВ СОСНЫ ОБЫКНОВЕННОЙ И ЕЛИ ЕВРОПЕЙСКОЙ / Смирнов А.И., Орлов Ф.С., Дроздов И.И. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2015. — № 3. — С. 53–58. — Бібліогр.: 7 назв.

Сосна звичайна, ялина європейська, сіянці хвойних порід, насінництво хвойних, електромагнітне поле низькочастотне.

Наведено результати вивчення впливу низькочастотного електромагнітного поля (НЧЕМП) на підвищення посівної якості насіння сосни звичайної і ялини європейської та прискорення ростових процесів сіянців 1-го року вирощування.

Результати досліджень засвідчили, що обробка насіння НЧЕМП сприяла підвищенню їх схожості порівняно з контролем на 38% (сосна) і 30% (ялина). Здійснено облік однорічних сіянців на дослідній і контрольній ділянках посівів. На першій з них одержано на 37% більше сіянців сосни порівняно з контролем. У досліді з ялиною різниця з контролем становила 32%. Зазначено, що обробка насіння НЧЕМП у цілому позитивно позначилася на біометричних показниках сіянців. Довжина коренів дослідних рослин сосни була на 27% більша порівняно з контрольними, висота збільшилась на 23%. Це відобразилось на біомасі рослин, яка була більша за контроль на 12%. Довжина коренів дослідних рослин ялини була на 16% більшою порівняно з контролем, а висота збільшилась на 26%. При цьому маса дослідних рослин була більшою в два з лишком рази за рахунок кращого охоплення. Зроблено висновок, що обробка насіння сосни і ялини низькочастотним електромагнітним полем позитивно впливає не лише на їхню лабораторну і ґрунтову схожість, а й на ріст сіянців.

УДК 630*232.325.24:630*17:582.475.2

2015.4.356. ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ МОДИФИЦИРОВАННЫХ ЛИГНОСУЛЬФОНАТОВ НА ВЕГЕТАЦИЮ СОСНЯКОВ И СЕМЯНЦЕВ ЕЛИ В ЛЕСНЫХ ПИТОМНИКАХ / Марич С.Н., Бабич Н.А., Бабкин И.М., Хабарев Ю.Г. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2015. — № 3. — С. 59–68. — Бібліогр.: 8 назв.

Ялина, бур'яни лісові, сіянці ялини, лігносульфонати модифіковані, розсадник.

Оцінювалася можливість використання технічних лігносульфонатів (ТЛС) як аналога промислових гербіцидів. Зазначено, що ТЛС є солями лігносульфонових кислот, отриманими в процесі делігнофікації деревини сульфітним способом, які на відміну від інших технічних лігнінів добре розчиняються у воді, що визначає їх широке використання, зокрема як можливих аналогів гербіцидів для пригнічення бур'янів. Проведені польові досліді щодо впливу лігносульфонатів на ріст 2- і 3-річних сіянців ялини засвідчили, що в контрольному варіанті співвідношення їх надземної і підземної частин становить 2,4:1,0 і 3,7:1,0 відповідно. За обробки ТЛС це співвідношення близьке до контролю. Ефект підсилюється за обробки сіянців виробничими препаратами. Наприклад, у випадку застосування зелеку (промисловий гербіцид) співвідношення становить 2,6:1,0 і 4,3:1,0. Таким чином як аналоги виробничих гербіцидів із досліджуваних модифікованих ТЛС відібрано препарати з оптимальною концентрацією, які справляють незначний вплив на вегетацію ялини і сильний гербіцидний ефект на ріст і розвиток бур'янів — лігносульфонати хлоровані з концентрацією робочої речовини 10% (ефективність 61,4–92,3%).

УДК 630*238.658.155:630*17:582.623.2(477.41/42.81)

2015.4.357. ЭФЕКТИВНОСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР НА ПОЛІССІ / Микитин Т.М. // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 1. — С. 102–105. — Бібліогр.: 8 назв.

Біоенергетика, верба енергетична, ефективність вирощування енергетичної верби.

Наведено результати аналізу використання с.-г. земель в Україні, зокрема на Поліссі, з метою вивчення світового досвіду та можливостей використання енергетичної верби (ЕВ) для вирощування біомаси. Зазначено, що значна частина низькородючих земель не використовується у с.-г. виробництві. Детальний аналіз стану с.-г. земель Рівненщини підтверджує, що понад 90 тис. га угідь Полісся не використовуються. У світі постійно зростають тенденції до ефективнішого природокористування. Ця сфера енергозабезпечення у високорозвинутих країнах витісняє інші, менш ефективні галузі. В Україні ж відновлювальні джерела енергії розвиваються меншими темпами. Однією з найкращих енергетичних культур є ЕВ, оскільки її досить легко вирощувати, вона не потребує жодних особливих умов, є дешевою для насаджування, легко приживається на різних ґрунтах, має короткий строк вирощування (3 роки), характеризується високою тепловою згоряння, стійка до хвороб і шкідників. З одного гектара плантації можна одержати 7–15 т/рік сухої ЕВ. Приріст з однієї плантації можна збирати 8–10 разів і

розраховувати принаймні на 16–30-річний її життєвий цикл. Зроблено висновок, що біомаса енергетичної верби є економічно вигідним замінником викопних видів палива.

УДК 630*36:674.093

2015.4.358. ВЫБОР РЕЖИМОВ ЛАЗЕРНОЙ ТЕРМИЧЕСКОЙ ОБРАБОТКИ НОЖЕЙ РУБИТЕЛЬНЫХ МАШИН ДЛЯ ПЕРЕРАБОТКИ СУХОСТОЙНОЙ ДРЕВЕСИНЫ / Алексеев А.Е., Думанский А.И., Думанский И.О. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2015. — № 3. — С. 84–92. — Библиогр.: 9 назв.

Обработка древесины, ножи рубальные, обработка ножей лазером, древесина сухостойная, сталь легированная.

Наведено результати розробки режимів лазерної термообробки (ЛТО) ножів рубальних машин для переробки сухоостою. Зауважується, що сухостійна деревина має високі міцність і твердість, що призводить до значного абразивного зносу леза ножа рубальної машини при виробленні тріски з такої деревини. Вимоги до матеріалу ножів у такому випадку — вища твердість різальної кромки (HRC 62–65 порівняно з традиційною HRC 56–58) за необхідної динамічної міцності. Їх не можна одержати добром особливого легування сталей чи коригуванням режимів традиційної термообробки. Потрібних характеристик можна досягти ЛТО леза ножа, сформувавши в ньому особливий структурний стан сталі. У ході експериментів вивчено вплив потужності випромінювання за постійного його діаметра на твердість поверхневого шару і кількість залишкового аустеніту в зоні лазерної дії. Підтверджено високу ефективність ЛТО. Одержаний зміцнений шар на глибини 150–170 мкм має однорідну структуру і властивості. Структура зміцненого шару представляє собою свіжозагартований мартенсит мікротвердістю $HV=947$ кг/мм² з чіткими межами щодо глибини і перехідними зонами незначної протяжності (менше 15 мкм) твердістю $HV=947...454$ кг/мм². Середня твердість леза — 800 кг/мм² (HRC 63–64). Найкращі характеристики зон лазерного впливу досягнуто за таких режимів ЛТО: діаметр зони лазерної дії 3,0 мм, коефіцієнт перекриття $K_p=0,5$, напруга зарядки конденсаторів $U=800$ В, що відповідає лазерній дії з незначним оплавленням поверхні. Одержана глибина загартованого шару (150–170 мкм) достатня для 3–5 переточувань зношеного леза. Результати досліджень дають змогу рекомендувати використання розробленого режиму лазерної термічної обробки для зміцнення різальних кромок ножів рубальних машин при переробці сухостійної деревини.

УДК 630*443.3.411

2015.4.359. БОРЬБА З КОРЕНЕВОЮ ГУБКОЮ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ПОХІДНИХ ЛІСІВ / Глеб Р.Ю., Кабаль М.В., Сухарюк Д.Д., Полянчук І.Й. // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: зб. ст. міжнар. наук.-практ. конф. — Л., 2014. — С. 25–32. — Библиогр.: 27 назв. Шифр 545949.

Хвороби лісів, коренева губка, ліси похідні, захист лісів, біопрепарати.

Наведено результати вивчення ефективності застосування біологічного пестициду Rotstop, який містить спори сапрофітного гриба *Phlebiopsis gigantea*. Він легко утворює колонії на хвойній деревині та конкурує з *Heterobasidion annosum*, не даючи змоги йому розвиватись. З'ясовано, що його вплив на довкілля майже відсутній або слабкий. Цей метод широко використовують у Європі як один з основних засобів для біологічної боротьби з кореневою губкою. Його застосування на пнях свіжозрізаних дерев хвойних порід сповільнює та призупиняє поширення хвороби. Наведено порівняльні показники ефективності застосування біопестициду Rotstop у Великобританії, Фінляндії, Данії, Естонії, Швеції, а також у США і Канаді. Наголошено на якнайшвидшому налагодженні експериментальних досліджень із застосуванням Rotstop для профілактики і боротьби з кореневою губкою в ялинових лісах Карпат і деревостанах культурного походження.

УДК 630*453:630*907.32:630*17:582.632.2

2015.4.360. ЖУКИ-КСИЛОФАГИ БУКОВИХ ПРАЛІСІВ / Гребеняк Г.В. // Наукові основи збереження біотичної різноманітності: матеріали І (XII) Міжнар. наук. конф. молодих учених. — Л., 2015. — С. 28–30. Шифр 545750.

Бук, праліси букові, жуки-ксилофаги, екосистема лісова, жуки-вусачі.

Висвітлено роль жуків-ксилофагів (ЖК) букових пралісів, які є первинними екосистемами за своєю структурою та динамікою і мають надзвичайну цінність як взрєць недостатньо природних комплексів помірних лісів. Слід зазначити, що ЖК становлять велику екологічну групу видів, які живляться тканинами деревини або кори та впродовж більшої частини життєвого циклу ведуть прихований спосіб життя. Жуки-ксилофаги в букових пралісах, передовсім, пов'язані з деревиною на різних стадіях її розкладу. Функціональна роль жуків-вусачів, як комах-ксилофагів, у структурі лісових екосистем зумовлена їх участю в розкладі опаду, підстилки й відмерлої деревини і є специфічною. На підставі досліджень (2012–2014 рр.) у пралісових букових екосистемах Угольського, Вигорлат-Гутинського і Горганського лісових масивів наведено характеристику окремих видів жуків-вусачів. Констатується факт, що ЖК у букових пралісах беруть участь у подрібненні й розкладанні мертвої деревини. Обсяги розкладеної мертвої деревини у пралісах значні — від 28 до 167 м³/га. Відмерла деревина у загальній продуктивності деревостанів сягає частки 6,7–30,6%. Таким чином, запаси відмерлої органічної маси в букових пралісах Карпат досить значні, що створює хороші умови для існування багатьох видів рослин і тварин. Спеціалізація спільноти видів і популяцій ЖК, виражена в екологічній ніші та життєвій формі, відбулася в процесі еволюції і забезпечує їм зниження конкурентних відносин, підтримуючи стійкість пралісів.

УДК 630*903:504.062.2*737"

2015.4.361. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ / Шершун М. // Екологія і природокористування в системі оптимізації відносин природи і суспільства: матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. — Тернопіль, 2015. — С. 339–341. — Библиогр.: 2 назви. Шифр 546006.

Лісове господарство, природокористування збалансоване, управління лісовим господарством.

Розглянуто концептуальні основи збалансованого природокористування (ЗПК) у галузі лісового господарства. Досвід України й інших країн свідчить, що концепція природокористування в лісовій галузі, в основі якої закладено лише одержання максимального лісового доходу, не враховує підтримки середовищотворювальних і неринкових складових лісового господарства (ЛГ), може спричинити незворотні зміни ландшафтів і видового складу, загальне збіднення довкілля, зменшення біологічного різноманіття і різке зниження біологічної сталості лісів. Виділено 2 завдання формування системи ЗПК: вдосконалення інституціонального забезпечення й організаційно-економічного механізму управління шляхом доповнення і трансформації чинних підсистем і елементів; створення нових підсистем і елементів, що забезпечують збалансування соціальних, економічних та екологічних компонентів сталого розвитку. Встановлено, що перелік більшості критеріїв ЗПК в ЛГ на національному рівні відповідає європейським засадам, однак спостерігається різне трактування критеріїв та впровадження різних індикаторів. У більшості національних концепцій індикатори мають узагальнюючий характер, що ускладнює можливість оцінювати сучасний стан лісових екосистем згідно з критеріями збалансованого розвитку. Виявлено, що більшість індикаторів розроблено не на рівні лісових екосистем. Для забезпечення стабільності водозбірних басейнів доцільним є визначення двох основних індикаторів, а саме: забезпечення оптимального розміщення і питомих показників площі об'єктів водоохоронного та ґрунтозахисного призначення. Використання пан'європейських критеріїв та індикаторів дає можливість констатувати факт щодо існування в Україні подібних економічних, екологічних та соціальних засад природокористування в лісовому господарстві.

УДК 630*907.2/3:502.48(292.452)

2015.4.362. ЛІСОРЕКРЕАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ЖИТЕЛІВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ НПП "СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ" / Кепеняк Н.М. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. — 2014. — № 1/2. — С. 24–34. — Библиогр.: 15 назв.

Рекреація лісова, дигресія рекреаційна, активність лісо-рекреаційна.

Визначено показники лісорекреаційної активності (ЛРА) жителів прилеглих населених пунктів території НПП “Сколівські Бескиди” та здійснено аналіз рекреаційного навантаження і дигресії на цих територіях. Під ЛРА розуміють кількість годин, які проводить одна людина протягом року чи за період перебування в рекреаційному закладі, а ЛРА одного місцевого жителя залежить від величини населеного пункту — чим він більший, тим більша ЛРА жителів. Слід зазначити, що ЛРА одного жителя міста дорівнює загальній кількості годин, проведених ним у середньому в лісі з метою відпочинку за комфортний період. Наведено методику визначення ЛРА та розраховано значення цього показника для населених пунктів на території парку. Наприклад, у м. Сколе проживає 6742 особи і ЛРА в цьому населеному пункті за розрахунками буде становити 15,5 год, у смт Східниця — 11,2, с. Тухля — 11,9, с. Підгородці — 11,0, с. Головське — 10,6 годин. Тому ліси навколо цих населених пунктів зазнають найбільшого рекреаційного навантаження — від 0,009 до 0,046 ос./дн./га. У зв'язку з цим для розвантаження рекреаційного використання цих територій необхідно запропонувати нові, не менш цікаві для відвідування місця в межах НПП, та звернути увагу на ліси поблизу населених пунктів з незначним середнім рекреаційним навантаженням, наприклад, Тисовець, Орявчик, Кринтята. Тут можна без шкоди для довкілля і з вигодою для місцевого населення розвивати зелений туризм.

УДК 630*907.32:502.4

2015.4.363. ПРАЛІСИ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА “ГОРГАНИ” / Шпілчак М.Б., Слободян О.М., Клімук Ю.В., Юсип С.В. // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: зб. ст. міжнар. наук.-практ. конф. — Л., 2014. — С. 196–199. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 545949.

Праліси, заповідник природний, біорізноманіття.

Висвітлено роль недоторканих природних комплексів, якими є праліси природного заповідника “Горгани”, що найповніше представляє горганський ландшафт. Природні ліси займають 3073,2 га території заповідника (загальна площа — 5344,2 га). Біорізноманіття в поясі змішаних буково-ялицево-смерекових лісів зонайвище. Зокрема найвищою продуктивністю відзначаються буково-ялицево-смерекові ліси: у 140–160-річному віці, завдяки їх високій повноті, запас стовбурової деревини в них досягає 760–880 м³/га. Дещо менша продуктивність смереково-букових і смереково-ялицево-букових лісів з участю явора. Найменш продуктивними є кедрово-смерекові й гірсько-соснові високогірні деревостани. Із зменшенням різновіковості морфологічна структура деревостанів спрощується. З віком у групах старовікового підросту переважає достатня кількість екземплярів головної лісоутворювальної породи, тому зміна порід у природних лісах не відбувається. Отже, праліси природного заповідника “Горгани” є унікальним об'єктом, що становить надзвичайну цінність як зразок недоторканих природних комплексів й представляє довершені екологічні моделі, у яких відображено історію розвитку рослинного покриву в післяльодовиковий період, динамічні тенденції гірських і високогірних екосистем у зв'язку із зміною кліматичних умов.

УДК 630*907.32:630*17:582.475.2:630*5(292.452)

2015.4.364. ФОРМА ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ СТАРОВІКОВИХ ЯЛИНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ ГОРГАН / Миклуш С.І., Король М.М., Миклуш Ю.С., Гаврилюк С.А., Троцюк В.І., Павлей Ю.Ю. // Наукові праці Лісівничої академії наук України: зб. наук. пр. — Л., 2014. — Вип. 12. — С. 154–158. — Бібліогр.: 19 назв. Шифр 545751.

Ялинові деревостани старовікові, продуктивність пралісів, таксація лісу, рубання лісу вибіркове, багатоярусні деревостани.

Проаналізовано особливості формування лісівничо-таксаційних показників старовікових ялинових насаджень за матеріалами 124 кругових пробних площ, закладених упродовж 2013–2014 рр. у старовікових насадженнях заповідника “Горгани” та ДП “Осмолодське лісове господарство”. Зазначено, що сучасні лісові угруповання України представлено різними стадіями сукцесії — від піонерних до відносно стабільних фітоценозів, сформованих протягом тривалого часу. На значних площах ростуть складні старовікові деревостани віком понад 120 років та праліси. Старовікові лісові угруповання виконують важливі захисні, охоронні та середовищотвірні функції, відіграють істотну роль у підтриманні біологічного різноманіття лісів. Старовікові насадження характеризуються складною формою, високою сумою площ поперечних перерізів — 65,5 м²/га та запасом стовбурової деревини — 797 м³/га. Значні запаси деревини у 1-му ярусі насаджень вказують на необхідність застосування лісгосподарських заходів, зокрема вибіркового рубання, для ефективного використання деревного ресурсу і створення належних умов для росту й розвитку дерев 2-го і 3-го ярусів з метою формування складних багатоярусних насаджень.

УДК 630*97:630*61(292.452)

2015.4.365. СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРУ КАРПАТ / Коржов В.Л., Полякова Л.В. // Наукові праці Лісівничої академії наук України: зб. наук. пр. — Л., 2014. — Вип. 12. — С. 266–270. Шифр 545751.

Міжнародне співробітництво в лісовому господарстві, управління лісами стале, стратегія ведення лісового господарства.

Наведено загальні відомості про “Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат” (надалі Карпатська конвенція) та розроблений для виконання її завдань “Протокол про стале управління лісами”, затверджений на Третій конференції сторін Карпатської конвенції (Братислава, 2011). Надано інформацію про особливості “Стратегічного плану дій для впровадження Протоколу про стале управління лісами”, що є продуманим і обґрунтованим міжнародним документом, обов'язковим для виконання країнами — членами Карпатської конвенції. Його завдання відображають суть необхідних планомірних дій, які потрібно здійснювати для досягнення реальності сталого управління лісами та збалансованого розвитку регіону Карпат. Наведено передбачені стратегічним планом дій мету й заходи для кожної з них. “Стратегічний план дій для впровадження Протоколу про стале управління лісами” було затверджено Четвертою конференцією сторін (Мікулов, Чехія, 2014).

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абдулаева Л.Р. 270, 303
Абдуллаєва Н.М. 305
Авдосєва І.К. 278
Аверчев О.В. 159
Авраменко С. 79, 160
Адамчук В.В. 41
Албулов О.І. 327
Алдалаін Е. 225
Алексєев А.Е. 358
Алескерова Ю.В. 26
Алексєва Т.М. 122
Алипер Т.І. 324
Ананьєва Т.В. 306
Андрейченко О.Г. 68
Андрієць В.Г. 331
Андрійчук А.В. 332
Андрушко О.Б. 276
Андрушко О.М. 10
Антоненко А.В. 347
Артем'єва К.С. 106
Артеменко С.Ф. 48
Афанасьєв Ю.А. 83

Б

Бабиц А.О. 179
Бабиц В.О. 217
Бабиц Н.А. 356
Бабкин И.М. 356
Базалій В.В. 162
Базишина І.В. 245
Балашова Г.С. 219
Балихіна Г.А. 91
Барвінченко С.В. 179
Барсукова В.В. 281
Басараб О.В. 278
Батюк Ю. 36
Бахмат М.І. 172, 174
Безроднова О.В. 65
Безрук Р.В. 280
Бердник В.П. 269
Бердник І.Ю. 269
Березовецький С.А. 194
Березовський А.В. 331
Бех В.В. 310
Белошайка Т.В. 308
Бибен І.А. 326
Бігун О.М. 61
Біднина І.О. 104
Білай Д.В. 232
Біловод О.І. 38
Білусяк Р.М. 203
Більченко Г. 210, 253
Білявський Ю.А. 63
Бінкевич В.Я. 263
Бобирь С.В. 185
Бобров О. 160
Боднар О.В. 24, 28
Бомко В.С. 251
Бондаренко В.А. 223
Бондаренко В.Д. 348
Бондаренко Т.В. 348
Борисов Б.А. 124
Бородай І.С. 1
Босюк П.В. 31
Брандорф А.Є. 299
Брода Н.А. 267
Бруханський Р.Ф. 18
Бублик О.О. 269
Бугаєва І.П. 219

Букшина Л.С. 346
Булгаков В.М. 41
Булеца Н.М. 64
Бундук Ю.М. 129
Бурдейная О.Н. 213
Бурковський О.П. 123
Бурч С.І. 239
Буряк Ю.І. 77
Буслаєв Д.О. 39
Бухало В.Л. 168

В

Василенко М.О. 39
Василенко О.В. 120
Василькевич В.О. 187
Вега Н. 108
Ведмідь М.М. 354
Векленко Ю.А. 173
Велещук Б. 216
Вергунов В.А. 3, 4, 6, 7
Вержиковський О. 322
Верменко Ю.Я. 10
Верховський О.А. 324
Винничук Д.Т. 256
Винокуров Д.С. 118
Виродов О.С. 224
Вишневська О. 183
Вишнівенко С.В. 335
Вільгота М.В. 179
Вільний Р.П. 58
Вищур О.І. 267
Власенко Н.Г. 127
Власенко О.О. 67
Власов В.В. 213
Влащук А.М. 177
Войтук Д. 46
Волківський І.А. 290
Волкогон В.В. 102, 109
Володін С.А. 19
Воробель М.І. 255
Воронин А.Н. 51
Воропай Г.В. 82
Воротинцева Л.І. 50, 59
Воскобійник Ю.П. 28

Г

Гаваза Є.В. 24, 28
Гаврилук С.А. 364
Галаган Т.І. 115
Гангур В.В. 155
Гангур Ю.М. 155
Гарда С.А. 236
Гарнага О.М. 15
Гащенко М.К. 24, 28
Гевко Б.М. 31
Гера О.М. 84
Герасимик Т.П. 189
Герасимчук О.П. 188
Гераськина Н.В. 227
Герасько Т.В. 208
Герілович А.П. 314, 328
Гирка А.Д. 68
Гладій М.В. 245
Гладкіх Е.Ю. 103
Гладченко С.М. 280
Глеб Р.Ю. 359
Гнатюк Т.Т. 64
Гніденко Т.Ю. 280
Говоров О.Ф. 43, 44
Гоголь О.М. 312

Головач І.В. 41
Головецький І.І. 295
Головкін О.В. 113
Головко А.М. 333
Головченко А.В. 101
Голодна А.В. 184
Голуб Ю.С. 327
Голубцова М.В. 282
Гоменюк О.І. 69
Гончаровська І.В. 231
Гопцій Т.І. 171
Горальський Л.П. 290
Гораш О.С. 169
Горбатко К.А. 125
Горобей В.П. 41
Горюк В.В. 315
Горюк Ю.В. 315
Горякіна В.М. 62
Господаренко Г.М. 100, 165
Грабовська О.С. 243
Грабовський С.С. 243
Гребеняк Г.В. 360
Григанюк В.П. 205
Григорів Я. 153
Гринчак О.В. 202
Грициняк І.І. 311
Грицишин М.І. 32
Грищук А.В. 316
Гріцевич М. 345
Грязева Т.В. 182
Гудима В.Ю. 284
Гузєв Ю.В. 238, 256
Гуменний В.Д. 246
Гунчак А.В. 286
Гунчак В.М. 129

Д

Давиденко М.М. 8
Давидова І.В. 350
Давлетханова О.Х. 202
Дармограй Л.М. 248
Дацько Л.В. 55, 86, 156
Дацько М.О. 55
Дегадюк С.Е. 52
Дементьєва О. 89
Демидас Г.І. 158
Демидов С. 37
Демкин В.И. 125
Деркач С.М. 109
Джаилиди Г.А. 324
Дидів І. 110
Дидур О.А. 65
Дишлюк В.Є. 67
Діденко Н.І. 24
Діденко Н.І. 28
Дідківський С. 183
Добровольская Т.Г. 101
Довгаль О.В. 320
Дольникова Г.А. 144
Домарацький Є.О. 162
Домарацький О.О. 162
Дорохович В.В. 345
Дорошенко Е. 339
Доценко О. 105
Дрозд О.М. 83
Дрозд С.Л. 258
Дроздов И.И. 355
Друз'як В.Г. 81
Дубін О.М. 120
Дубовіков Д. 322

Дударєв І.М. 189, 190
Дудніков А.А. 38
Дудченко В.І. 173, 181
Думанський А.И. 358
Думанський И.О. 358
Думич В. 36, 47
Думіх І.В. 60
Дунаєва Л. 206
Дыдив А. 221
Дыдив И. 221
Дыдив О. 221

Е

Егорычева М.Т. 127

Є

Єдинович М.Б. 185
Єрмаков А.С. 70
Єрошенко О.В. 333
Єсіпова Н.Б. 307
Єфремов Д.В. 262

Ж

Жарук Л.В. 257
Жарук П.Г. 257
Жежжун А.М. 354
Железняк Н.В. 18
Желязков О.І. 66, 161, 163
Жемчужина Н.С. 137
Жиркова Е.В. 167
Жовтоног О.І. 88
Жукова Я. 336
Жулінська О.С. 260
Жураковська Л.А. 21
Жученко С.І. 48

З

Забурання Л.В. 13
Завадська Ю.С. 23
Завгородній А.І. 328
Завьялова Н.Е. 96
Зажарська Н.М. 264
Зайцева І.О. 353
Заїченко Н.В. 304
Занько М. 45
Заполюський С.А. 134
Звягинцев Д.Г. 101
Зенова Г.М. 101
Зидлик П. 204
Зосимчук М.Л. 156
Зубенко Д.В. 40
Зуза В.О. 62
Зуза С.Г. 62
Зякун А.М. 342

И

Иванова О.В. 138
Ивойлова М.М. 299
Игнат'єв С.А. 182
Ильич З.Ж. 266

І

Іваненко І. 35, 42
Іванюк С.В. 179
Іващенко О.Д. 121
Іващенко О.О. 133, 133
Ільницька Т.Є. 237

Ісаєнков В. 165
Ісакова Н. 345
Ішхаян А. 272
Іщенко В.А. 68

К

Кабаль М.В. 359
Кавалір Л.В. 176
Казанцев Р.Г. 314
Каленська С.М. 78
Каленіков А.Т. 92
Калинка А.К. 244
Калінін О.Є. 39
Каменева І.А. 99
Камінська А.І. 24, 28
Капелюха Т.А. 92
Карастан О.М. 214
Карпенко А. 35, 42
Карпенко Л.Д. 78
Карунна Т. 273
Кас'яненко О.І. 280
Квасницька Л.С. 130
Квітко Г.П. 158
Квітко М.Г. 158
Келемеш А.О. 38
Кепеняк Н.М. 362
Кирик М.М. 129
Кириленко Л.В. 64
Кириченко Л.В. 52
Кирсанова Г. 161
Киселєва М.І. 137
Кисців В.О. 286
Кичилук Ю.В. 330
Кишенько І. 338
Кияниця С. 343
Клевцов К.М. 196
Клечковський Ю.Є. 135
Клименко А.В. 230
Клименко І.І. 77
Клименко М.О. 119
Клименко Н.І. 99
Клименко О.Д. 186
Клименко О.Є. 99, 207
Клименко О.С. 279
Климишева Р.І. 169
Клімук Ю.В. 363
Ключевич М.М. 141
Книш В.В. 88
Коваленко Р.Ю. 91
Ковальов М.М. 56
Ковальова О.В. 21
Ковальчук З.В. 217
Ковальчук П.І. 91
Когут О.С. 268
Козельський О.М. 66
Козлов Н. 33
Козловська М.В. 246
Колдаєва Е.М. 291
Колпакова О.С. 177
Коляда С.М. 249
Комаренко Я.А. 341
Конарева Е.А. 167
Конащук О.П. 177
Константинова М.С. 213
Копилов Є.П. 143
Копитень Н.Г. 24, 28
Коржов В.Л. 365
Корнійчук О.В. 76
Король М.М. 364
Косолапов В.М. 175
Костенко С.І. 175
Костенюк О.В. 351
Костюченко В.Ю. 264
Костючко С.С. 142

Котельников Д.І. 73
Котикова О.І. 12
Кохан А.В. 246
Коцюбенко А.А. 288
Кочик Г.М. 67
Кравченко Н.О. 250
Кравченко О.О. 268
Кравчук В. 45
Крамарьов О.С. 48, 165
Крамарьов С.М. 48, 165
Краснов В.П. 350
Крат Ю.В. 217
Крижова Ю. 338
Крученко В.Д. 88
Кручиненко О.В. 330
Кудринський Р.Б. 32
Кудыбина І. 220
Кузьменко О.А. 251
Кузьміна Е.І. 342
Кузьміна Т.О. 185
Кузьмінський Р.Д. 187
Куликов Н.Е. 287
Куліш О. 47
Куліш О.Ю. 217
Кульбачко Ю.Л. 65
Купедінова Р.А. 92
Купріянов В.П. 10
Курилов О. 160
Кухтин М.Д. 315
Куцан О.Т. 2
Куць Т.В. 24, 28
Кучеренко Т.М. 24, 28
Кучеров Г.Ю. 112
Куюмчян С. 322

Л

Лавриненко Ю.О. 219
Лазарчук Л.А. 139
Лазуренко В.М. 5
Лебедь О.О. 119
Левківський Л.О. 290
Левченко В.І. 317
Лепешкин Н. 33
Лещенко А.А. 213
Лимар В. 322
Линник М.К. 43
Лисенко Є.В. 254
Лихочвар В.В. 142
Личук Г.І. 87
Лімонт А.С. 193
Лінник М. 44
Лісна Б.Б. 286
Лісова Н.Є. 278
Лобакова Е.С. 144
Лобачова І.В. 260
Лоенко Н.Н. 293
Лоза І.М. 65
Лось С.А. 349
Луник Ю.М. 274
Лупенко Ю.О. 22
Луценко Н.В. 109
Лысак Л.В. 101
Любич В.В. 137
Люта І.М. 150
Ляліна Н.П. 195
Ляшенко А.В. 222

М

Мазур Г.Ф. 29
Майданевич Ю.П. 17
Майданович В.С. 92
Макарчук М.П. 73
Макарчук М.Р. 335
Маковійчук С.Д. 244

Максимів Т. 153
Максимович Н. 266
Малина В.В. 235
Малік М.І. 13
Малярчук А.С. 71, 72
Малярчук В.М. 71, 72
Манучарова Н.А. 101
Манько К. 79
Маренков О.М. 305
Марич С.Н. 356
Марініч Л.Г. 176
Маріуца А.Е. 311
Маркелова Т.С. 128
Марко М.Ю. 203
Марков З.Ф. 290
Мартенюк Г.М. 63
Мартинюк В.Л. 186
Мартиросян В.В. 167
Мартович О.М. 215
Марфенина О.Е. 101
Маршалкіна Т.В. 329
Матвеев П.М. 16
Матвієнко Н.М. 308
Матвієць О. 95
Матвієць О.М. 94
Мащенко Ю. 154
Медведєв В.В. 61
Мекуш О.Г. 189
Меленко К.М. 244
Мельник А.Ю. 332
Мельник В.О. 268
Мельник О.В. 218, 242
Мельниченко А. 183
Мельничук І.Л. 278
Мерзлов С.В. 337
Метволі М.М. 246
Метлина Г.В. 182
Метлицька О.І. 295
Микитенко С. 212
Микитин Т.М. 357
Миклуш С.І. 364
Миклуш Ю.С. 364
Миколенко С.Ю. 344
Мислива Т.М. 63
Михайлишина Л.В. 202
Михальська Л.М. 140
Міленко О.Г. 192
Міщенко Л.Т. 225
Міщук М.Ю. 335
Могилянська С.В. 265
Молдован В.Г. 130
Молеца Н.Б. 85
Москалець В.В. 141
Москалець Т.З. 141
Мосякин С. 152, 157
Мринін С. 34
Мриніна Л. 34
Мудрак Д.І. 267
Музика О.П. 71, 72
Мукосій М.П. 53
Мулюкіна Н.А. 214
Мурав'їов В.О. 218
Муравинець Ю.В. 197
Мурадян О.Л. 213
Муслич Д.Р. 266

Н

Навольнева Е.В. 51
Назаренко Б.А. 121
Найдонова О.Є. 59
Наконечна Л.Т. 109
Налобіна О.О. 198
Нарышкина Е.А. 128
Неволько О.М. 325

Недосєков В.В. 327
Нежданов А.Г. 271
Ненайденко Г.Н. 107
Несміян О.В. 171
Нечай Н.М. 277
Нечипоренко О.М. 90
Никитин В.В. 51
Нікітенко О.В. 69
Нікозять Ю.Б. 121
Ніколюк В.І. 83

О

Оболкіна В.І. 346
Оболонкіна В. 343
Оганесянц Л.А. 342
Огнев В.В. 227
Огородник Н.З. 275
Огурцов Ю.Є. 77
Одуд О.А. 215
Олексієнко О.О. 310
Орлов Ф.С. 355
Осипчук О.С. 289
Осіпенко М.І. 310
Остапенко А.І. 246
Остапів Н.В. 319
Отченашко В.В. 277

П

Павлей Ю.Ю. 364
Павленко В.Ю. 184
Падюка Т. 36
Палагіна О.В. 135
Палькіна М.Д. 295
Пальчук Н. 161
Панасенко О.С. 57
Панасюк А.Л. 342
Папіна О.С. 214
Параняк Н.М. 259
Парій М.Ф. 217
Пархоменко Л.М. 24, 28
Пасічний В.М. 335
Пасюта А.Г. 38
Патика В.П. 64
Пашко С.О. 24, 28
Пашковська М.В. 319
Пашенко А.Г. 296
Перкій Ю.Б. 315
Петренко Ю.М. 97
Петренкова В.П. 191
Петрович В.Ц. 266
Петрович М.М. 266
Петрович М.П. 266
Пилипко С.В. 175
Письменний О.В. 49
Пішоваров О.А. 344
Півторак Я.І. 255
Пінчук Н.Г. 333
Пічура В.І. 162
Плацинда Г.В. 214
Плева Я. 300
Пліско І.В. 61
Плотницька Н.М. 134
Плугатарьов В.А. 313
Погірчук Г.Б. 117
Позняк А. 229
Покатаєв О.В. 112
Поліщук В.П. 225, 295
Поліщук К. 98
Поліщук Л.М. 198
Поліщук О.С. 193
Поліщук С.С. 147
Полторецький М.М. 170
Полторецький С.П. 75, 170

Полупан Ю.П. 245
Поляков О.І. 69, 70
Полякова Л.В. 365
Полянская Л.М. 101
Полянчук І.Й. 359
Пономар С.І. 330
Попов А.С. 166
Попов С. 79
Попрозман Н.В. 14
Потанін Д. 201
Потишняк О.М. 334
Потрохов О.С. 309
Пральников А.В. 299
Прасол В.І. 97
Приймак Г.Н. 301
Приймич В.І. 274
Приходько М.М. 116
Причепа М.В. 309
Прищеп А.М. 119
Прищеп М.М. 177
Прокопенко Е.В. 100
Протопіш І.Г. 158
Прошина Г.І. 280
Прядко Ю.М. 66
Пузік Л.М. 223
Пуць В.С. 186
Пую В.Л. 174

Р

Рабазанов Н.І. 305
Радзієвська І.Г. 341
Рацький М.І. 267
Ревтьо О. 37
Регенчук В.В. 278
Ремез Г.Г. 184
Ристанович Б. 266
Родіонов О.В. 20
Рожков А.О. 80, 164
Ройтович Р. 47
Романів Л.І. 296
Романов О.В. 228
Романова Т.А. 228
Ромашенко М.І. 88, 126, 146
Рубленко М.В. 333
Руденко В.Г. 193
Руденко В.П. 114
Руденко С.В. 114
Рудик Р.І. 67
Русан В.М. 21
Рябцев М.П. 83
Рязанова М.Е. 140

С

Сайдак Р.В. 88
Салапура Ю.Л. 40
Сало І.А. 24
Самородов В.Н. 209
Самофалова Н.Е. 166
Самохвалова В.Л. 62
Сахнюк В.В. 317
Святоцька Л.О. 319
Селезнєв Д.Е. 199
Селицкая О.В. 124
Селінний М.М. 53
Селях І.О. 144
Семёнова Л.Р. 144
Семеняк С.А. 331
Семеняка І. 154
Семибратська Т.В. 218

Семьяшкіна А.О. 246
Сеперович Н.В. 28
Сербенюк В.О. 84
Сербій Є. 35
Сербій С. 42
Сербіна С.А. 81
Сибирякова Т.В. 107
Сидір Н.П. 259
Сидоренко О.В. 11
Сидоров А.В. 217
Симоненко Ю.В. 217
Сироватко В.А. 48
Сироватко К.В. 48
Сірко Я.М. 286
Скляр І.О. 252
Скляр О.І. 252
Скорохід А.В. 259
Скрильник Є.В. 111
Скрипник Н. 226
Сливка І.М. 148
Слободчиков А.А. 127
Слободян О.М. 363
Слюсар І.Т. 84, 87
Сметаніна О.В. 251
Смирнов А.И. 355
Сміх В.М. 132
Смолінський С. 46
Сніговий В.С. 94
Собкевич О.О. 21
Сокол Т.В. 191
Соловиченко В.Д. 51
Соловченко А.Е. 144
Соляник О.П. 84
Сотенко В. 35, 42
Сотченко Е.Ф. 167
Стародубцева М. 37
Стасінєвич О.Ю. 100
Стегній Б.Т. 2, 314, 328
Стельмах О. 153
Степаненко І.О. 335
Степанов А.Л. 101
Степанченко В.М. 172
Стецько Т.І. 319
Стецюк М.Г. 156
Сторожева А.Н. 96
Сторчак М.В. 180
Сторчоус І. 131
Сурженко І.О. 147
Сурова Ю.О. 307
Суханов С.В. 205, 211
Сухарюк Д.Д. 359
Сухова Г.І. 168
Схорбінські П. 294

Т

Тараріко М.Ю. 151
Тараріко Ю.О. 126, 146, 156
Тарасюк С.І. 311
Терещенко Л.І. 349
Теслюк П.С. 10
Тирсін Р.В. 320
Тирсіна Ю.М. 320
Тітова Л.Г. 135
Ткач А.Ф. 68
Ткаченко І. 165
Ткаченко М.В. 247
Ткаченко С.В. 247
Ткачов О.В. 149
Ткачова О.Л. 241

Ткачук О.Л. 188
Ткачук О.П. 351
Топораш І.Г. 147
Трибас Л.И. 124
Троцюк В.І. 364
Тураєва О.В. 85
Турун Т.Г. 203
Тютюнов С.И. 51

У

Угрин Г.П. 319
Узбек І.Х. 54
Ульянченко О.В. 16, 27
Умаров М.М. 101
Усатенко Н.Ф. 340
Усов О. 160
Устименко О.В. 316

Ф

Фастовець П.М. 30
Фасулати С.Р. 138
Фатєєв А.І. 62
Федак Н.М. 250
Федоненко О.В. 305
Федорович Є.І. 261
Федорук Р.С. 296
Федоряк М.М. 203
Фещенко В.В. 22
Фотіна Т.І. 264

Х

Хабарев Ю.Г. 356
Халак В.І. 274
Харламов К.В. 287
Харченко О.В. 97
Харчук А.С. 173
Хват В. 321
Хлопицкий В.П. 271
Хоменко А.Д. 337
Хомин І.П. 18
Хомич А.В. 189
Христенко А.О. 48
Хряпін В. 240

Ц

Цандур М.О. 81
Цап В.Д. 24, 28
Цветова О.В. 85
Цехмістер Г.В. 143
Циганко В. 79
Цилюрик А.И. 74
Циновий О.В. 283
Цицюра Т.В. 179
Цісарик О.Н. 148

Ч

Чеботарьов В.П. 40
Чекалова Т.М. 292
Чеканов К.А. 144
Чеканська Л.А. 25
Чепернатий Є.В. 211
Чепурда Г.М. 5
Червоніс М.В. 147
Черенков А.В. 66
Чернецький Г. 322
Чернобаб О.В. 77
Чернобай С.В. 80
Чернов И.Ю. 101

Чернова И.Е. 293
Чернова Т.В. 227
Черных О.Ю. 324
Чернявський М.В. 352
Черняк С.В. 331
Черствий С.М. 53
Чесноков И.М. 182
Чивкунова О.Б. 144
Чокан Т.В. 261
Чуб О.В. 317
Чумаченко С.П. 250

Ш

Шатковський А.П. 93
Швартау В.В. 140, 152, 157
Шевага Г.М. 129
Шевкопляс В.Н. 324
Шевніков М.Я. 192
Шевченко Т.П. 225
Шевчук І.В. 136
Шевчук Н. 200
Шейченко В.О. 193
Шелест З.М. 350
Шендрик Х.М. 330
Шептуха О. 318
Шеремета Р.Б. 187
Шерер В.О. 9
Шершун М. 361
Шихшабеков М.М. 305
Шкоропад Л. 47
Шматковская Е.А. 213
Шмелева Н.В. 178
Шомін О.А. 283
Шостак Г.Ю. 28
Шпичак О.М. 24, 28
Шпільчак М.Б. 363
Штанько Н.П. 109
Шугай М.О. 145
Шустік Л. 34, 35
Шутченко П.О. 314

Щ

Щебетюк Н.Б. 3, 6
Щеголь Г.С. 8
Щербак В.І. 269
Щербаков П.Н. 144

Э

Эседуплаев С.Т. 178

Ю

Юрченко А.Д. 21
Юсип С.В. 363

Я

Яворська Л.Н. 346
Якубенко В.Ю. 285
Яник М. 297, 302
Янішевська К. 298
Яновський Ю.П. 205, 211
Яремчук А.В. 331
Ярчук Б.М. 320
Ястребаб Ю.А. 335
Яценко І.В. 263
Яцик М.В. 82, 86

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

аборти у худоби 321
абрикос 99
абрикос Південного Степу 206
автоматизація молочного комплексу 253
автоматизоване управління стадом 254
аграрне виробництво 146
аграрний бізнес 22
аграрний сектор економіки 21
агрегат м'яльно-тіпальний 197
агроекологія 117, 120
агроекосистема 146
агроекосистема біоенергетична 126
агрометеорологія 218
агрономічно цінні мікроорганізми 109
агрономія 7
агропрійоми 70
агропродовольча сфера 20
агропромислове виробництво 14
агропромисловий комплекс України 25
агроресурсний потенціал 146
агротехніка 5, 7, 180
агротехніка вирощування квасолі лімської 229
агротехнічні чинники 86
агрохімічна паспортизація 55
адаптація 353
адаптивний потенціал 305
азот 151
азот біологічний 64
азот у зерні 108
азотистий обмін у корів 249
азотфіксатори 98
Аквітін® 271
акліматизація 135
активність (загальна целюлазна, екзоглюканазна, ендоглюканазна, бета-глюкозидазна), 143
активність лісорекреаційна 362
аккумуляція азоту 178
алгоритм 195
алича 99
алкогольна сировина 342
альгінат 335
амарант 171
амброзія полинолиста 134
аміак 252
аміачна селітра 105
амінокислоти 259, 337, 347
амінокислотний скор (АКС) 345
амплітуда 41
амур білий 304
аналіз вирощування льону 198
аналіз різних типів стеблорізів 46
анеструс 260
антагоністична активність 145
антибіотики "Рамікол" і "Колі-4800ВГ" 319
антибіотики 333
антигельмінтики 330
антиген вірусів 225
антистресори 243
антитіла 283
апарат плющильно-обчисувальний 199
апикальні меристеми 129

аргінін 337
ароматичні сполуки 336
архівні документи і матеріали (КТСГСГП) 6
аскаридоз 279
аскариди 330
астильбоїдес 234
ацетаміпрід 302

Б

бавовник 334
багатовузловість 166
багаторусні деревостани 364
база даних "Vitis" 214
бактеризація передпосівна 98
бактеріальний препарат 148
бактеріальні інфекції птиці 280
бактерії 101
бактеріологічний аналіз молока 264
бактерія *Helicobacter* 318
банк мікроорганізмів 101
баранина 258, 262, 263, 266
барвник "Brilliant cresyl blue" 289
бджола медоносна 299
бджоли 296, 297, 301, 302
бджоли гігієнічні 298
бджоли українські 295
бджолосім'я 297, 301
безглютенові продукти 345
безпека радіаційна 119
безпечність 145
безпідпирне скошування 43
берізка польова 131
білки 336
білковий обмін у корів 333
біобезпека 322
біовилучення 144
біогенність 58
біогумус 62, 120
біоенергетика 357
біоенергетичні агроекосистеми 86
біоенергетичні культури 42
біоенергія 146
біоетанол 147
біозахист 322
біокондиціонування 111
біологізовані технології 102
біологічна фіксація азоту 64
біологічний захист рослин 125
біологічний та агроекологічний прояв хвороби 141
біомаса 146
біомаса мікрроводорості 337
біопаливо 146
Біоплюс 2Б 293
біопрепарати 47, 80, 136, 162, 327, 359
біорізноманіття 349, 350, 352, 363
біорізноманіття (збереження) 118
біотехнології рекомбінантних ДНК 328
біотехнологічні методи 148
біотехнологія 145
біохімічний аналіз 136
біржовий ринок с.-г. продукції 11
боби кормові 179
богара 224
борошнеста роса 140
борошно 344, 347
борошно вівсяне 347
борошно сої 296

ботанічні сади 209
бринза 265
бройлери 285, 287
бугайці 243
бугаї-плідники (добір) 247
буйволи 256
бук 360
бур'яни 132, 134, 142
бур'яни коренепаросткові 131
бур'яни лісові 356
бур'яни (чисельність і маса) 192
бура іржа 128, 137
буркун білий однорічний 177
буряки цукрові 142, 152

В

важкі метали 50, 62, 103, 124
вакцина 269
вакцинація 278
вал 44
валін 337
вапняк 284
велика біла порода свиней 275
венчурне фінансування 22
венчурний капітал 22
верба енергетична 357
верба міскантус 42
вермикомпостування 120
вертикальна і горизонтальна осі обертання 43
вершки 336
ветеринарна імунологія 327
ветеринарна медицина 1
ветеринарна токсикологія 2
ветеринарно-санітарний контроль 322
ветеринарно-санітарні вимоги 315
ветсанекспертиза 314, 315
види клена абorigенні 353
види риб рослиноїдні 312
видовий склад 173
виживаність спермійів 268
виїздка 237
вилягання 193
винні дріжджі 342
виноград (щільність садіння) 212
виноград 214
виноградарство 9
виноградники промислові 213
виноградні сусли 342
виноробство 9
випробування 37
виразка шлунка 318
вирощування 334
вирощування астильбоїдеса 234
вирощування капусти і її розсади 221
вирощування картоплі 218
вирощування клематиса 232
вирощування помідора й огірка 224
вихідні вимоги до агрегату 35
вібраційна обробка 38
вівцематки 260
вівці 261
вівці асканійської селекції 262
вівці (аскан. тонкорунна, тавр. тип) 258
вівці (каракульсько-буковинський тип) 265
вівці помісні (прекос × суффолк) 259
вівці Сербії 266

вівчарство перспективне 257, 263
 відгодівля 272
 відновлювальні антифрикційні
 протизносні добавки 30
 відродження вівчарства 257
 відтворення коней
 (біотехнологія) 149
 відтворення лісових
 ландшафтів 349
 відтворення потенціалу 18
 відтворювальна здатність 268
 вікова динаміка овець 258
 вірус мозаїки пепіно 225
 віруси картоплі 129
 вірусні хвороби 278
 вірусні хвороби помідора 225
 віск бджолиний 294
 вітаміни 308
 вітаміни (E і V) 318
 власне гумусові речовини 57
 властивості органолептичні та
 фізико-хімічні 338
 вміст білка 164, 165
 вміст волокна 193
 вміст гумусу 51
 вміст протеїну 183
 вміст рухомого фосфору 48
 внутрішньопородний тип
 (короп) 310
 вовна 258, 261, 263
 вовна біла 266
 вовна овець 259
 води мінералізовані 59
 водний режим 86
 водно-повітряний режим 87
 водойми екологічно
 трансформовані 305
 водокористування 90
 водоспоживання 93
 водостійкі агрегати 57
 водостійкість структури орних
 ґрунтів 61
 волога 35
 вологість ґрунту 94
 вологість ґрунту в садах 95
 вологість льоносировини
 (зберігання) 185
 вологозабезпечення 82
 волокно (недоробка, вихід) 197
 волокно конопляне 195
 вплив кнурів зарубіжного
 походження 273
 врожайність 47, 107, 140
 врожайність біологічна 80
 врожайність товарних плодів 94
 врожайність ячменю 106
 ВРХ 254
 ВРХ Буковини 244
 ВРХ сіра укр. 246
 ВРХ укр. черв. мол. 245
 ВРХ (укр. чорно-ряба мол.) 247,
 249
 втрата врожаю 193, 194
 втрати зерна 46
 вугільна гниль 191
 вуглекислий газ 252
 вузол кушіння 166
 вулик 300

Г

галега східна 248
 гальмівні елементи 31
 гамета 289
 гамма-глобуліни 267
 гастроентерити 319
 генеративні органи троянд 233

генетична структура племінних
 стад 311
 генетичне тестування 242
 генетичний прогрес (ВРХ) 247
 генетичний фонд 310
 гени 328
 гени Lr 128
 гени (Wx, Ha) 147
 геноми 328
 генотип 138, 141
 генотипи моркви 217
 генотипування 217
 генофонд ВРХ 245, 246
 геоботанічне районування 350
 геотекстиль органічний 185
 гербіциди 132, 142
 герніотомія 331
 герпетобій садів 203
 гібрид яблуні 231
 гібриди (*Triticum aestivum*,
Triticum spelta) 137
 гібриди жита 79
 гібриди капусти брокколі 223
 гібриди коней 238
 гібриди перцю солодкого 227
 гібриди соняшнику 69
 гігієнічні концентрації 306
 гідролітична кислотність 52
 гідроокис алюмінію 318
 гідрофобія 320
 гіньго дволопатево
 (Полтавщина) 209
 гіпоксія 307
 гіпофіз 290
 гірчак степовий звичайний 131
 гістидин 337
 гістологічна будова 288
 Гладенко І.М. — учений
 ветеринарної науки 2
 глибина загорання 78
 глибина посіву 166
 глибоке розпушення 33
 глютен 248
 гниль цибулі 220
 гнійно-запальні процеси 331
 годівля 1, 284, 286
 годівля баранців на відгодівлі 262
 годівля буйволів 256
 годівля корів 249, 250, 317
 годівля корів Передкарпаття 255
 годівля молодняку тварин
 і птиці 236
 годівля овець 259
 годівля свиней 318
 гомеостатичність 171
 гомозиготність 242
 гормони 309
 горох 152
 горох польовий (пелюшка) 181
 гостра токсичність 302
 град 201
 гречка 159
 гриби 101
 грижі у свиней 331
 групи стиглості 173
 груша 205
 грушеві сади (Польща) 204
 гумідна зона 84
 гумус 49, 56
 гумус загальний 52

Ґ

ґрунт лучний глейовий
 легкосуглинковий 53
 ґрунт осушуваний дерново-
 підзолистий 67

ґрунт сірий лісовий 52
 ґрунти алювіальні 60
 ґрунти важкі 96
 ґрунти кислі 55
 ґрунти осушувані торфові 156
 ґрунти природних ландшафтів
 (агро- і урбо-) 63
 ґрунти рекультивовані 65
 ґрунти різних типів 39
 ґрунти техногенно забруднені 62
 ґрунтовий гербіцид 70
 ґрунтові сапрофаги 65
 ґрунтообробний посівний
 комплекс 34

Д

двоярусний апарат 43
 дегельмінтизація 330
 декоративне садівництво 231
 декоративність пухироплідника 230
 декоративність яблуні
 плакучої 231
 дендрофлора 209
 депопуляція диких свиней 323
 деревина сухостійна 358
 деревостани похідні 354
 державне регулювання біржової
 торгівлі 11
 детрит 57
 дефект (PSE, DFD) 339
 дефіцит вітамінів і мінералів 255
 дефіцит Ca 284
 дигресія рекреаційна 362
 дизелі 30
 дикі види пшениці 128
 динаміка чисельності попелиці
 капустяної 222
 дисковий апарат 43
 дискові борони 36
 дистанія передшлунків 317
 диференціальні рівняння 41
 диференційований 74
 дихромат калію 309
 діагностика африканської чуми
 свиней 324, 325
 діагностика вірусних хвороб
 помідора 225
 діагностика внутрішніх хвороб
 коней 240
 діагностика лейкозу 321
 діагностика у ветмедицині 328
 діагностика хвороб коней 242
 діагностика чуми свиней 323
 діарея 319
 діацетил 336
 діброва 348, 354
 діоксид вуглецю 342
 ДНК-вакцини 327
 ДНК-геномний вірус 325
 ДНК-маркери 295, 311
 добрива 47, 51, 66, 74, 98, 107,
 151, 157, 160, 165, 184
 добрива комплексні хелатні 80
 добрива мінеральні 96, 97, 103,
 104, 169, 228
 добрива органо-мінеральні 111
 добрива фосфорні 48
 добриво органічне 110
 дози добрив 100
 доїння корів роботизоване 254
 дорадництво с.-г. 21
 досвід зарубіжний 201
 дослідження 47
 дослідження імунологічне 267
 дощові черв'яки 65
 дрібнотоварне виробництво 21

дріжджі хлібопекарські 344
дуб звичайний 349

Е

езофагостоми 330
еймеріоз курей 329
еквівалентна ціна с.-г. продукції 28
екзогенні спирти 342
екзогляуканазна 143
екологічна безпека 116, 121
екологічна пластичність 179
екологічна політика 15
екологічна стабільність 179
екологічна стабільність гібридів
капусти 223
екологічне законодавство 113
екологічний контроль
та нагляд 113
екологічні обмеження 97
екологічні проблеми 103
екологічні функції 101
екологічні чинники 350
екологічно безпечна
с.-г. продукція 216
екологія 133
екологія лісу 351
екологія овочівництва 216
екологія с.-г. 120, 122
екологобезпечне використання
земель 27
еколого-економічна оцінка 115
еколого-економічні фактори 16
екомережа повноцінна 123
економіка аграрна 117
економіка вівчарства 257
економіко-фінансові стимули 29
економічна доцільність 196
економічна ефективність 75,
77, 104
економічний стан с.-г.
землекористування 12
економічні трансформації 29
екосистема лісова 348, 360
екосистеми 57
екосистеми лісові 352
екосистеми природні 123
екосистеми степові 118
екосистемна модель 91
еко-технологія 288
експеримент
багатофакторний 189
експлуатаційні витрати 32
екстракт селезінки 243
електроконтактне оброблення 39
електромагнітне поле
низькочастотне 355
електронний потенціал у
садівництві 202
елементарна операція 188
елементи живлення 97
еліта картоплі 219
ембріональна смертність 271
ембріони кролів 289
емістим С 172
емульсія гірчиці 339
ендогляуканазна 143
ендометрит 270
ентомофаги 125, 136
епізоотична ситуація 327
епізоотії 320, 322–325
епіфітотії 226
епоха енеоліту 238
еритропоез 307
ерозія ґрунту 5
еспарцет піщаний 182
етиловий спирт 342

ефективність 36, 47, 133
ефективність біоенергетична 182
ефективність виробництва с.-г.
підприємств 28
ефективність вирощування
енергетичної верби 357
ефективність дії 132
ефективність економічна 67,
159, 224
ефективність льонарства 188

Ж

жива маса 272, 274
живлення мінеральне 68, 161
живлення овець енергетичне
і протеїнове 262
живлення рослин мінеральне 99
живці 42
жир 341, 346
жирні кислоти 347
жиропіт 259
жито 8
жито озиме 79
жниварка зернозбирального
комбайна 46
жовта кучерявість помідора 225
жуки-вусачі 360
жуки-ксилофаги 360

З

забій с.-г. тварин 243
забрудненість 252
забруднення ґрунту 50, 121
забруднення овочів нітратами 216
забруднення поливної мережі 92
забруднення радіоактивне 119
забруднення с.-г. продукції 122
забур'яненість посівів 130
загальна шпаруватість 56
загальні ліпіди 286
загущувач 341
зайнятість 81
зайнятість сільського населення 13
закваски бактеріальні 338
залізний купорос 207
заморожування сперми 276
запліднювальна здатність
спермій 276
запліднюваність кобил 241
запобіжна муфта
двосторонньої дії 31
заповідник природний 363
Запорізьке водосховище 306
засолені поди 83
заселення 59
затискний транспортер 197
захист виноградників 213
захист від гнилі цибулі 220
захист лісів 359
захист насаджень груші 204
захист персика 208
захист рослин 133
захист садів 202, 203
захист саду 201
заходи боротьби з АЧС 323
збагачення ґрунту 44
збереженість тварин 235
збереження біорізноманіття 246
зберігання овочів 215
зберігання цибулі 220
збирання 47
збирання зернових культур 46
збіта маса 343
збір білка 164
збір кормових одиниць 104

збудник фітофторозу 226
збудники гнилей цибулі 220
зв'язок генотипів за геном ESR з
відтворною здатністю маток 273
звичайна коренева гниль 127
зелена маса 181, 182
зелений конвеєр 177
земельні відносини 27
земельні ресурси 27, 116
землевласники
і землекористувачі 116
землеволодіння 16
землекористування 16, 27, 116
землеробство 102
землеробство органічне 180
землеустрій 116
землі гумідної зони 55
зерно вівсяне 347
зерно кукурудзи 167
зерно проса 170
зернова сівалка 40
зернові культури 147
зернозбиральний комбайн 45, 47
зимівля 297, 300
зимівля бджіл 301
зимівник 301
зимостійкість 299
зміцнення 39
змішанолігандний комплекс
кобальту 251
зносостійкість 38
зрошення 49, 50, 59, 71, 72, 88
зрошення краплинне 210
зрошувальні системи 88
зрошуване землеробство 90

І

ігристі вина 342
ізоляти вірусу 324
ізотопні характеристики 342
імідаклоприд 302
іmunітет 278
іmunітет свиней 318
імунобіологічні засоби 327
імунокорекція 327
імунологічні реакції у корів 333
імуномодулятори 235, 243, 331
інвазії 329
інвазії гетеракозні 282
інвестиційна діяльність в АПК 25
інвестиції 88
індикаційна модель стійкого
розвитку 12
індикація 12
інноваційна інфраструктура АПК 19
інноваційний процес 90
інноваційний розвиток АПК 19
інноваційні технології 196
інсектициди 205, 222
інсектициди (Форс 1G, r) 211
Інститут картоплярства НААН 10
інституційне забезпечення 21
інтегровані об'єднання 17
інтенсифікація промислового
тваринництва 235
інтрогресія 128
інтродукція 353
інфекційні хвороби 327
інфільтраційні властивості 33
інформаційні технології у
садівництві 202
інфраструктура
с.-г. страхування 26
іригація 90
історіографія 180
історія ветеринарної науки 2

історія полезахисного
лісорозведення 5
історія с.-г. дослідної справи 3, 4, 7
історія селекції 10
історія селекції та насінництва 8
історія фізіології с.-г. тварин 1

К

кабани дикі 322
кадровий потенціал 20
какао 341
калій 151
кальцієво-залізовмісний шлам 50
Кам'яна Могила 238
капуста білоголова 221, 222
капуста брокколі 223
каракуль 265
карантин рослин 135
карбамід 105
карпатська бринза 148
картопля 138, 139, 218, 219
картоплярство 10
качки мускусні 281
квасоля лімська 229
квасоля овочева 228
кетоз 317
Київська обл. 320
Київське товариство
сільського господарства
та с.-г. промисловості 6
кислотність ґрунту 55, 207
кислотно-основна буферність 65
кишкова паличка 319
кількість зерен у колосі 169
кіноа 157
клейковина 158
клематис 232
клен 353
клімакс 118
клінічні і патолого-анатомічні
ознаки АЧС 325
клінічні ознаки лейкозу 321
клітковина 165, 167
клонові маточники 205
клонові підщепи 200
клотіанідін 302
кнурі-плідники 268, 276
кобальт 251
ковбасний фарш 338
коефіцієнт енергетичний 71, 72
коефіцієнт ефективності
зрошення 93
коефіцієнт тертя ковзання 187
кожух 44
кози 264
козлятник східний 178
кокон 303
коливання (сінусоїдальний закон,
амплітуда, частота) 41
колістин 319
колорадський жук 138
комахи твердокрили 203
комбайни малого класу 45
комбікорм 277, 286
комбікормові цехи 253
комбінаційна здатність 310
комбінований агрегат 35
комбінований сошник зубчастий
диск 41
комбінований чизель 33
комплекс вітамінів групи В 271
комплексні суміші гідроколідів 343
компости 109
кон'юнктура ринку 24
кон'юнктура ринку
агропродовольчої продукції 23

конвеєр зелений 183
кондитерські вироби 347
коні 241
коні (арабська чистокровна
верхова) 242
коні ганновської породи 239
коні (історичний аспект) 238
коні спортивні 237
коні спортивні і ваговози 240
конкур 237
коноплі безнаркотичні 195
коноплярство 195
консервація земель 123
конструкційні особливості 44
конструкція 37, 42
контроль АЧС 323, 324
контроль радіологічний 119
кооператив ТОВ "Екофрутс" 210
кооперативи молочні 315
корекція норм годівлі 262
корекція раціонів корів 255
кореляційні відношення 194
коренева губка 359
корівники 252
корми для ВРХ 248
корми для поросят 332
кормова суміш Полібіоніка 278
кормовиробництво 7, 8, 102, 155
кормові добавки 236, 249, 251, 255,
259, 332
кормові добавки до силосу 250
корови високопродуктивні 251
корови дійні 317
корови лактуючі 333
корови симентальської породи 255
короп малолускатий 310
короткоротаційна сівозміна 35
кострець безостий 176
краплинне зрошення 92–95
Краснодарський край 324
краутфандинг 22
крем кондитерський 341
критерії оптимізації 32
критерії селекції 147
кров 275
кров (біохімічні показники) 285
кров коней (біохімія і клініка) 240
кролі 287, 288, 290
крохмаль 147, 341
ксероформ 318
кукурудза 8, 34, 35, 73, 167, 168
кукурудза молочно-воскової
стигlosti 104
кулачковий механізм 186
культиватор суцільного
обробітку 37
культиваторні лапи 38, 39
культура *Bac. subtilis* 326
культура *in vitro* 219
культури зернобобові 153
культури зернові 153
культури круп'яні 159
культури олійні 153
культури перехреснозапильні 176
культури просапні 131
кунжут 346
кури 279, 280, 282–284, 314, 329
курчата-бройлери 278

Л

лабораторна практика 328
ландшафт техногенний 54, 115
ландшафти лісові 349
ландшафтне та біологічне
різнноманіття 123
ланки сівозмін 81
левамізол формол-бурштиновий

препарат 270
легені 290
лейкоз ВРХ 321
Лихвар Д.Ф. — учений
у галузі селекції рослин 8
лігносульфонати
модифіковані 356
лізин 259, 345
лікарські рослини 316
лікування 270
лімфоцити 275
лінійне зношення 39
лінії самозапильні 167
ліпіди 259
ліпідний обмін 286
ліпідний склад тканин бджіл 296
ліси похідні 359
лісівництво 350
лісівництво природне 352
лісове господарство 361
лісовідтворення 351
листокове тісто 346
лляна треста 197
лляний ворох 190
ломикаменові декоративні
рослини 234
лошата 241
луб'яні волокна 196
лужність ґрунтового розчину 83
льон 188
льон олійний 47, 189, 196
льон-довгунець 193, 198, 199
льонозбиральний комбайн 47, 198
льоносировина 185
люпин вузьколистий 184
люцерна мінлива 178
люцерна насіннева 180

М

макрофіти водойм 312
макуха 187
мальки-покатники 313
маргарин 346
маркетинговий рік 24
маса 1000 зерен 164
маса зерна 163
маса зернівки 169
маса тіла 281
мастит субклінічний 333
машини 47
машини ґрунтообробні 38
медова продуктивність 299
мезофауна поверхні ґрунту
садів 203
меліорація 7
меліорація садів 207
менеджмент і маркетинг у
ветмецині 327
менеджмент природоохоронної
діяльності 114
метаболізм азотистих речовин 250
метаболізм у корів 251
метаболичні хвороби 317
метапневмовірус 283
метіонін 259
метод полікросу 176
метод штучних нейромереж 162
методи біотехнології
у конярстві 149
методи діагностики
(ПЛР та ін.) 328
методи контролю гігієнічності
у бджолоному гнізді 298
методика 198
методичні особливості 32
механізми стійкості 138

міграція коней 238
 міграція міді 63
 мієлопептиди 235
 міжнародне співробітництво
 в лісовому господарстві 365
 міхполовинні періоди 95
 мікоплазмоз 269
 мікотоксикози 332
 мікробіологічний контроль 315
 мікробіологічні методи
 дослідження 269
 мікробіологічні показники 148
 мікробіологія молока 252
 мікробна біомаса 101
 мікробні препарати 99, 102
 мікробні угруповання 58
 мікробульби 219
 мікроводорості 144
 мікродобрива 163
 мікродобрива комплексні 164
 мікродобриво 77
 мікроелементи 251
 мікроклімат у садах 201
 мікроорганізми ґрунтові 124
 мікроорганізми патогенні 252
 мікроорганізмів чутливість 333
 мікрофлора ґрунту 59, 64
 міль воскова 294
 мінерали 249, 347
 міні-бульби 219
 мінімальний обробіток
 ґрунту 33, 58
 міцність вовни 261
 міцнофіксована мідь 63
 модель 188
 модель системи управлінських
 зв'язків 17
 моделювання 30, 186
 моделювання імітаційне 194
 моделювання математичне 185
 модернізація 88
 модернізація зрошувальних
 систем 89
 модифікація наноструктури 39
 молекулярна діагностика
 сальмонельозу 314
 молекулярно-генетична
 ідентифікація українських
 бджіл 295
 молекулярно-генетичні
 дослідження 328
 молодняк норок 293
 молоко 315, 336
 молоко кіз 264
 молоко овець 263
 молотарка 45
 молочна кислота 277
 молочна продуктивність
 буйволиць 256
 молочна продуктивність корів 247
 молочне скотарство 244, 245, 249,
 250, 253
 молочнокислі бактерії 148
 моніторинг 61, 191
 моніторинг с.-г. культур
 і ґрунтів 121
 морква 217
 морська сіль Salute di Mare 347
 морфологічні ознаки 53
 морфометричні показники 290
 морфоструктура еритроцитів
 риб 307
 муха персикова фруктова 135
 м'язи 288
 м'ясна продуктивність 287, 288
 м'ясне скотарство 244
 м'ясо 339

м'ясо птиці 335, 340

Н

навоколишнє середовище 14
 накопичення забруднень 92
 налаштування жнивarki 46
 наноформи 101
 напівфабрикати 335
 наповнювачі 343
 насадження яблуні 94
 насінництво картоплі 219
 насінництво хвойних 355
 насіння 47, 182
 насіння льону 187
 насіння проса 75
 насіння пшениці 78
 настриг вовни 261
 натура зерна 164
 науковий парк 19
 Науково-консультаційна рада
 НКЗС УСРР 3
 небезпека зникнення порід 246
 нейронна мережа 91
 нейтралізація шкідливих
 впливів 115
 нематодозні інвазії свиней 330
 неонікотинноїди 302
 нерівномірність розподілу 40
 несучість 299
 ніж 43, 44
 нітрати 122, 216
 нітрифікація 122
 нітроген 337
 ножі рубальні 358
 норма висіву 79, 80, 169, 184, 192
 норма добрив 97
 норма мінеральних добрив 108
 нормативна собівартість
 с.-г. продукції 28
 норми добрив 67
 нормування 15
 нут 132

О

обґрунтування 190
 обґрунтування параметрів 31
 об'єм еякуляту 268
 облікове забезпечення 18
 обмолочування 189
 оболонка для ковбас 340
 обприскування стеблостою 194
 обрізування і формування
 груші 204
 обробіток ґрунту 37, 51, 71–73,
 152, 177
 обробіток ґрунту (полицевий,
 мульчувальний) 74
 обробка деревини 358
 обробка ножів лазерна 358
 обробка рослин 168
 обчисування 199
 овес голозерний 184
 овочі 122, 215
 овочі ранні 216
 овчина 263
 огірок 224
 однокорпусний апарат 43
 одомашнення коней 238
 оздоровлення популяції 242
 озонування тваринницьких
 приміщень 252
 оксид азоту 333
 окулірування 200
 ооциткумулясні комплекси 289
 оподаткування екологічне 112

органічна агропродовольча
 продукція 23
 органічне агровиробництво в
 умовах євроінтеграційних
 пріоритетів розвитку 23
 органічний кальцій 299
 органічний субстрат 109
 органічні забруднювачі 144
 органічні рештки 120
 органолептичні показники 148
 освіта радіологічна 119
 освітній потенціал 20
 осіменіння овець 260
 осіннє підживлення 105
 осолонцювання 50
 осот рожевий та жовтий 131
 осушення 53
 осушувальні системи 85
 осушувачі землі 82, 84
 осушувачі органогенні ґрунти 87
 охорона довкілля 113
 охорона земель 15
 оцінка активності спермійів 239
 оцінка селекційна (ВРХ) 150
 оцінка спортивних коней 237

П

пар чорний 158
 пар (чорний, зайнятий,
 сидеральний) 81
 параметри кінематичні 190
 параметри технічного стану 30
 паренхіма 288
 пас 186
 пасіка 300
 пасовища 249
 пастеризація 336
 патогени 280
 патологія печінки і нирок 317
 патолого-анатомічні зміни
 організму 279
 патоморфологічні
 та патогістологічні зміни 282
 перебіг лейкозу 321
 передпосівна обробка 77
 переорганізація систем 188
 перепели 277
 перепели японські 286
 переробка вовни 334
 переробні підприємства 17, 196
 переуцільнення ґрунтів 33
 перець солодкий 227
 персик Південного Степу 208
 персикові сади у Криму 207
 пестициди 2, 133, 302
 пестициди у садах 203
 печінка 288, 290
 підгодівля бджіл 296, 300
 підгодівля бджіл сиропом 297
 підживлення 106
 підживлення озимих культур 105
 підживлення позакореневе 163,
 164
 підкислювачі 277
 підлісок дібров 348
 підприємства с.-г. 28
 підрівнювання стебел
 у стрічці 186
 підхід системний 188
 підщепи груші 204
 післяжнивні залишки 44
 плазма крові 309
 плазмохімічно активована
 вода 344
 планування механізованих
 робіт 32

плацента овець 260
 племінна цінність 274
 племінні господарства 244
 племпідприємства ВРХ
 Київщини 247
 плодоягідні насадження 202
 плодоягідні технології 210
 площа живлення винограду 212
 пневматична система 40
 поверхневий шар 39
 поверхні металів 187
 поголів'я овець у світі 263
 подрібнювач-розподільувач 44
 поєднання свиней великої білої
 породи 273
 пожежі лісові 351
 поживна цінність 178
 поживне середовище 337
 позакореневі підживлення 80
 показники вовни 261
 показники експлуатаційно-
 технологічні та економічні 36
 показники продуктивності 273
 показники фізико-хімічні 52
 показники якості насіння 179
 полегли стебла 46
 поливна інфраструктура 90
 поливний трубопровід 92
 поливні норми 95
 поліаміни 243
 Поліська дослідна станція
 ім. О.М. Засухіна 10
 Полтавська державна аграрна
 академія 4
 Полтавське товариство сільського
 господарства 4
 полуниця 210
 польова схожість 78
 польові випробування коней 237
 помідор 224–226
 попелиця капустяна 125, 222
 попередник 66–68, 81, 130,
 161, 170
 попередники непарові 79
 пористість 60
 порівняльний аналіз 195
 порівняння з базовим
 варіантом 199
 порода 303
 порода овець українська
 гірськокарпатська 261
 порода шиншил нова 291
 поросята 236, 275, 332
 поросята великої білої породи 267
 поросята-сисуні 269
 посадковий матеріал стерляді 313
 посіви сумісні 184
 потентність самців соболя 292
 потенціал адаптивний 159
 потенціал адаптивний
 амаранту 171
 потенціал продуктивності 87
 потужність 196
 правове забезпечення
 інвестиційних надходжень 25
 праліси 363
 праліси букові 360
 препарат “Авесстим” 331
 препарат “Ковісцин” 275
 препарат “Мобес” 235
 препарат “Харуфікс+” 332
 препарат біологічно активний 185
 препарат ферментний 285
 препарати бактеріальні 98
 препарати бактеріальні БП-МП 338
 препарати для дійок кіз 264
 препарати мікробні 104

препарати органічного
 походження 108
 препарати проти яблуневого
 квіткоїда 205
 приріст живої маси 274
 приріст урожайності 156
 природний рівень родючості
 ґрунту 86
 природні ресурси 14
 природно-заповідні території 352
 природно-ресурсний потенціал 114
 природокористування
 збалансоване 126, 361
 природокористування
 раціональне 112, 117
 природоохоронна діяльність 114
 природоохоронне використання 84
 пристрій для відокремлення
 насіння 189
 пристрій для підрівнювання 186
 пробіотики 250, 293, 326, 327
 проблеми зрошуваних
 меліорацій 89
 прогнозування 191
 прогнозування
 запліднюваності 241
 програма до 2023 р. (ВРХ) 245
 продовольство України 24
 продовольча безпека 46
 продукти птахівництва 314
 продуктивна волога 76
 продуктивність 36, 45, 153, 274,
 277, 303
 продуктивність амаранту 171
 продуктивність баранців 262
 продуктивність економічна
 порушених земель 115
 продуктивність зеленої маси 172
 продуктивність зернова 163
 продуктивність картоплі 219
 продуктивність курчат 285
 продуктивність насіннева 174
 продуктивність насіннева квасолі
 овчевої 228
 продуктивність норок 293
 продуктивність пралісів 364
 продуктивність с.-г. тварин 235
 продуктивність сівозміни 74, 151
 продукція птахівництва 280
 продукція с.-г. 24
 промислові риби 306
 пропускна здатність 45
 пророщене зерно 347
 просо 75, 159, 170
 протеїн 167, 179
 протеїн сирий 184
 протеїни кормів (розщеплення) 248
 противороотозні заходи 300
 протидефляційна стійкість
 ґрунтів 49
 протруйники 139
 профілактика 270
 профілактика сказу 320
 профілактика хвороб обміну
 речовин 317
 процес відновлення 30
 пружинна сила 41
 прянощі 346
 птахогосподарства
 Дніпропетровської обл. 329
 птиця с.-г. 236
 пухироплідник 230
 пшениця 128, 248
 пшениця м'яка озима 141
 пшениця озима 66, 76, 77, 104,
 140, 152, 158, 161–163
 пшениця тверда озима 166

пшениця тверда яра 164
 пшениця яра 78
 пшениця ярова 127

Р

радіоекологія 119
 радіонукліди 306
 районування 175
 рама 44
 ранові інфекції 331
 раціони буйволів 256
 раціони корів 251
 реакція ґрунту 41
 регулювання аграрного ринку 21
 регулятор росту 77
 редуктор 44
 режим зрощення 95
 режим роботи пристрою 189
 резерви осушуваних земель 86
 резистентність с.-г. тварин 235
 реконструкція деревостанів
 дібров 354
 реконструкція зрошувальних
 систем 88
 рекреація лісова 362
 рекультивація земель 115
 рекультивація техногенних
 ґрунтів 124
 ремедіація ґрунту 62
 репродуктивні системи риб 305
 репродуктивність овець 260
 репродуктивність самок
 соболя 292
 ресурс 30
 ресурсоощадна технологія 33, 82
 ретро-технологія 288
 рибна сировина 306
 рибний гель 335
 рибницько-біологічні
 показники 308
 рибопродуктивність 312, 313
 ризики екологічної системи 112
 ризик-менеджмент у біржовій
 торгівлі 11
 ризоми 42
 ризоторфін 172
 ринок світовий 24
 ринок страховий 26
 рисова сівозімна 83
 рівень біологічної активності
 едафотопів 54
 рівні ґрунтових вод 85
 рідкий безводний аміак 103
 рідкі органо-мінеральні
 добрива 106
 різальний апарат 44
 різноманітність мікробна 101
 рілля 48
 ріпак 125
 ріпак озимий 67, 194
 ріст 272
 роботи доїльні 253
 робочий орган 37
 робочий хід контактної ланки 31
 робочі місця селянам 210
 родина Айстрових 131
 родючість ґрунту 64, 99, 100,
 151, 154
 родючість ґрунту природна 97
 розвиток підприємництва 13
 розвиток унікальної галузі 263
 розвиток хвороби 191
 розмотувач рулонів 197
 розораність ґрунтів 123
 розплід 298
 розподільник 40

розпушування 186
розсада-фріго 210
розсадники 200, 205, 356
розсадництво 9
розтин гелмінтологічний 279
розтяг 190
розтягнутість стебел у стрічці 186
рубання лісу вибіркоче 364
рубець ВРХ 248
рубець корів 249–251
рубки лісу незаконні 351
руно овець 259

С

саджанці 99
саджанці кронівані однорічні 200
сади інтенсивні 200
сади Чернівецької області 203
сальмонельоз 314
самки і самці соболев (одно-, дво- і трирічні) 292
самопромивна здатність потоку води 92
санітарно-гігієнічна оцінка молока 264
сафлор 70
свинарство 322
свині (велика біла, дюрк) 272
свині 271, 318, 323, 324, 330, 331
свині великої білої породи 274
свиноматки 269, 270, 275
світова колекція 128
с.-г. екологія 125
С.-г. науковий комітет України 3
секвенування генів 324
секція 190
селекційно-плеємінна робота 310
селекція 176
селекція абрикоса (Мелітопольська ДС) 206
селекція ВРХ 244, 245, 247
селекція коней 242
селекція овець 265
селекція перцю солодкого 227
селен 318
селера 110
сепаратор 190
серадела 183
сертифікований матеріал (садівництво) 210
симбіоти 304
симбіозенос 304
сирий протеїн 158, 173, 181
сирний порошок 346
сироватка крові курей 283
сироватка молока корів 337
сировина 195
сировина місцева 111
сирокопчені ковбаси 339, 340
система землеробства 64
система перетворень 188
система стратегічного управління 20
система удобрення 52, 100, 130, 154
сівалка 41
сівозміна 7, 51, 71, 72, 81, 130, 151, 154, 155
сівозміни короткоротаційні 111, 153
сільський туризм 13
сіно 182
сірководень 252
сітки захисні у садах 201
сіяні травостої 87
сіянці хвойних порід 355
сіянці ялини 356

сказ 320
скаріфікація насіння 177
склеювачі 194
склоподібність 164
скошування амброзії (висота) 134
слива 136
смакові наповнювачі 341
смуговий обробіток ґрунту 34, 35
смушки 263
соболев 292
сольовий режим 53
сольовий режим едафотопів 54
соматичні клітини 264
соняшник 69, 248
сорт 10, 66, 136, 303
сорт сої 192
сорт абрикоса нові 206
сорт винограду безнасінневі 214
сорт груші 204
сорт і гібриди капусти 222
сорт капусти брокколі 223
сорт картоплі 218
сорт квасолі лімської 229
сорт клематиса 232
сорт кормових культур 175
сорт перцю солодкого 227
сорт пухироплідника 230
сорт пшениці 162
сорт пшениці озимі (Triticale, Triticum durum) 137
сорт троянд інтродуковані 233
сортівипробування 8
сосна звичайна 349, 355
соя 34, 35, 191, 192, 248
спадковість овець 258
спека 201
спельта 165
спермопродуктивність 268
спермопродукція коней 239
специфічна профілактика 269
спеціалізація господарства 155
спеціалізація різногалузева 126
спіраміцин 319
спосіб догляду за посівами 192
спосіб обробітку ґрунту 69
способи сівби 174
сруктурно-механічні властивості (води, борошна) 344
стабілізатор 343
стабільність агрономічна 171
стабільність лісів 348
ставове господарство 304
ставове рибництво 310
стале землекористування 15
сталь легована 358
стандартизація 15
стародавній період 238
стартові культури 338
статева охота овець 260
статистичні дані 193
стебло 44
стеблорізмачі 46
стеблостій 193
стимулювання галузі 29
стимулювання репродуктивності овець 260
стимулятор росту 139
стимулятори росту (ГК-6М, ГК-4МК, ГК-КА) 168
стимулятори росту рослин 156
стійке землекористування 61
стійкість 128, 136, 137, 191
стійкість декоративної яблуні до забруднення 231
стійкість рослин до шкідників 138
стічні води 144
стороння мікрофлора 145

стратегія ведення лісового господарства 365
стратегія економічного розвитку 14
стратегія розвитку лісового господарства 352
страхування с.-г. 26
стреси у тварин 235, 243
стрічка 189
стрічка льону 186
строки сівби 162, 174, 181
строма 288
стронгілоїди 330
структура ґрунтів 49
структура тонкого кишечника 281
структура урожаю 156
структурні зміни 29
структурно-механічні властивості (води, борошна) 344
сублетальний вплив неонікотиніоїдів на бджіл 302
субстрат 120
судак звичайний 309
сукцесійна система 118
сукцесії мікробних угруповань 109
сукцесія 118
сульфат заліза 62
сульфур 259
сума увібраних основ 52
сумісні посіви 8
суміш фосфатів 339
суниця 211
сухе тертя 187
суходіл 49
схрещування овець 266

Т

Таїров В.В. — учений у галузі виноградарства і виноробства 9
таксація лісу 364
тварини домашні і дикі м'ясоїдні 320
тваринництво 1, 2, 102
текстильна галузь 334
текстильна промисловість 334
текстильна сировина 334
телята 236, 319
території сільські 13
термін сівби 160
терміни збирання 194
тест-система ІФА 283
технічна ефективність 136
технічна характеристика 45
технічне оснащення 89
технічні засоби 32
технокролівництво 288
технології виробництва органічних добрив 111
технологічна платформа "Агротехнополіс" 19
технологічні операції 195
технологія 34, 47
технологія no-till 127
технологія вирощування 157
технологія вирощування сої 93
технологія збирання удосконалена 199
технологія садіння 42
технологія селекції 41
технологія удосконалена 197
тирозин 337
тіаметоксам 302
тілозин 318
Т-лімфоцити 267
товариства с.-г. (Полтава) 7
товарність 110
товстолобик білий 304
товстолобик строкатий 311

товщина шпигу 274
токсичні солі 83
торадо вірус помідора 225
торф 124
торфові ґрунти 85
трави бобові 158, 175
трави злакові 175
травлення 1
травми кінцівок у коней 240
травна система буйволів 256
травосуміші 178
травосумішки бобово-злакові 172
травосумішки пасовищні 173
трансплантація ембріонів ВРХ 150
транспортер 186
трансформації меліорованих земель 85
трансформація органогенних ґрунтів 84
треонін 345
треста 193, 196
тригліцериди 346
тримач 44
трипільська культура 238
тритикале озиме 141, 160
тритикале яре 107
трихуриси 330
трофо-метаболична діяльність 65
троянда ґрунтопокривна 233
турбулізувальна вставка 40

У

угруповання рослинні 350
ударне навантаження 44
удобрення 73, 170, 172, 183
удобрення квасолі овочевої 228
удобрення основне (припосівне) 105
удобрення фосфорне 174
універсальна машина для садіння 42
унітіол 276
управління захистом садів 202
управління лісами стале 365
управління лісовим господарством 361
урбаноземи 63
урожай 110
урожайність 132, 142, 168
урожайність винограду сорту Ріслінг 212
урожайність зерна кукурудзи 73
урожайність зерна спелі 165
урожайність капусти броколі 223
урожайність картоплі 218
урожайність кіноа 157
урожайність персика 208
урожайність перцю солодкого 227
урожайність помідора 226
урожайність проса 75, 170
урожайність пшениці 66, 161, 166
урожайність пшениці озимої 76
урожайність с.-г. культур 5
урожайність сафлору 70
учасники інтеграційних структур 17

Ф

фальсифікація харчових продуктів 9
фарш 339, 340
фауна дібров 348
фенілаланін 337
фенол 309
феноритміка 353
ферма ПСП "Україна" 253
ферментабельність 147
ферментативні реакції 338
феромонні та кольорові пастки 136
фізико-хімічні показники 148
фізіологія травлення 287
філоксера 9
фільтрація сперми 239
фінансові ресурси 18
фінансово-облікова проблематика 18
фітоекологія 350
фітоекстракція 124
фітомаса 312
фітопрепарати у ветмедицині 316
фітофаги ґрунтові 211
фітофтороз помідора 226
флуоресцентна гібридизація *in situ* 314
флюороз 121
фосфатмобілізатори 98
фосфатний режим 96
фосфогіпс 207
фосфор 151
фруктові наповнювачі йогуртів 210
фтор 103
фториди 121
фунгіциди 139, 140

Х

хвороби винограду 213
хвороби вірусні 320
хвороби картоплі 139
хвороби коней спадкові 242
хвороби лісів 359
хвороби овочів за зберігання 215
хвороби с.-г. тварин і птиці 328
хелатні комплекси 251
хіміотерапія 129
хірургічна патологія 331
хітозан 327

Ц

цекофагія 287
целіакія (глютенінова ентеропатія) 345
центрифугація сперматозоїдів 239
цеоліт 249
цибуля ріпчаста 220
цитогенетичний стан коней 241
цитрати Со і Ni 296
цілина 48
цукристість 142
цукровий сироп 296
цукрово-патоковий сироп 343
цьоголітки коропа кої 308

Ч

частота обертання 44

черв'як червоний гнойовий 120
черешня 136
чорноголовник багатожубний 174
чорнозем звичайний 48, 59
чорнозем типовий 51, 57, 58, 228
чорноземи південні 49
чорноземи типові та звичайні 56
чума свиней (африканська і класична) 323
чума свиней африканська (АЧС) 322, 324, 325

Ш

шарнірне закріплення 43
шиншила (довгохвоста, стандартна) 291
шкаралупа яєць 284
шкідливі організми 133
шкідники 136, 138, 139
шкідники виноградарників 213
шкідники воску 294
шкідники і хвороби груші 204
шкідники і хвороби лісу 351
шкідники суниці 211
шлюзування 82
шовківництво 303
шовкопряд тутовий 303
шпаруватість аерації 56
штам В1-12 326
штами кормових добавок 236

Щ

щеплення тварин 320
щільність 35
щільність будови 60
щільність ґрунту 56, 76
щільність посадки 313
щільність твердої фази 60

Я

яблуневий квіткоїд 205
яблуня 203
яблуня Видубицька плакуча 231
ягніння овець 260
ягнятина 263
ядерно-цитоплазматичне співвідношення 307
яєчна продуктивність 284
якість 196, 198
якість води для зрошення 91
якість зерна 107, 140, 160
якість молока 315
якість обробітку 37
якість опушення 293
якість роботи 45
якість сіви 40
якість технологічного процесу 36, 199
ялина 356
ялина європейська 355
ялинові деревостани старовікові 364
яловичина (якість) 243
яловість корів 321
ячмінь озимий 169
ячмінь ярий 68, 77, 80, 100, 104, 106, 108

ПОКАЖЧИК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИЧНИХ І ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

1. **Аграрная наука.** — 2015. — №№ 3, 9.
2. **Агроекологічний журнал.** — 2015. — № 2.
3. **Агроеліта.** — 2015. — № 1.
4. **Агроном.** — 2015. — №№ 2, 3.
5. **Агрохимия.** — 2015. — № 9.
6. **Бджоляр.** — 2015. — №№ 9, 10.
7. **Біотехнологія.** — 2015. — № 3.
8. **Біологічна безпека та збалансоване ресурсокористування.** — 2015. — № 1.
9. **Біологія тварин.** — 2014. — Т. 16, №№ 3, 4; Т. 17, №№ 2, 3, 4.
10. **Ветеринарна медицина України.** — 2015. — № 10/11.
11. **Виноград. Вино.** — 2015. — № 3/4.
12. **Вісник аграрної науки Причорномор'я.** — 2015. — Вип. 2, т. 1, ч. 1. — (Сер. Екон. науки); Вип. 2, т. 1, ч. 2. — (Сер. С.-г. науки. Техн. науки).
13. **Вісник аграрної науки.** — 2015. — №№ 5, 7, 8, 10.
14. **Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету.** — 2014. — №№ 1, 2.
15. **Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського.** — 2015. — Вип. 2, ч. 2.
16. **Вісник Полтавської державної аграрної академії.** — 2015. — № 3.
17. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Ветеринарна медицина.** — 2015. — Вип. 1(36), 2(37).
18. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво.** — 2014. — Вип. 2/2.
19. **Вісник Уманського національного університету садівництва.** — 2015. — № 1.
20. **Достижения науки и техники АПК.** — 2015. — Т. 29, №№ 4, 5, 10.
21. **Економіка АПК.** — 2015. — № 8.
22. **Защита и карантин растений.** — 2015. — №№ 4, 5, 6, 9.
23. **Збалансоване природокористування.** — 2015. — № 1.
24. **Зерно.** — 2015. — № 8.
25. **Известия высших учебных заведений. Лесной журнал.** — 2015. — № 3.
26. **Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии.** — 2015. — Вип. 2.
27. **Карантин і захист рослин.** — 2015. — №№ 5, 6, 8, 9.
28. **Картофель и овощи.** — 2015. — № 6.
29. **Квіти України.** — 2015. — №№ 3, 4.
30. **Кормопроизводство.** — 2015. — № 8.
31. **Кролиководство и звероводство.** — 2015. — № 2.
32. **Кукуруза и сорго.** — 2015. — № 2.
33. **Людина та довкілля. Проблеми неоекології.** — 2014. — №№ 1/2, 3/4.
34. **Мікробіологія і біотехнологія.** — 2015. — № 2.
35. **Мясной бизнес.** — 2015. — №№ 8, 9.
36. **Напитки. Технологии и инновации.** — 2015. — № 9.
37. **Науковий вісник "Асканія-Нова".** — 2014. — Вип. 7, 8.
38. **Облік і фінанси АПК.** — 2015. — № 1.
39. **Овощеводство.** — 2015. — №№ 7/8, 9.
40. **Овцы, козы, шерстяное дело.** — 2015. — № 2.
41. **Пасіка.** — 2015. — № 11.
42. **Почвоведение.** — 2015. — № 9.
43. **Продовольча індустрія АПК.** — 2015. — № 3.
44. **Пропозиція.** — 2015. — №№ 9, 10.
45. **Пчеловодство.** — 2015. — № 10.
46. **Рибогосподарська наука України.** — 2015. — № 2.
47. **Садівництво по-українськи.** — 2015. — № 4.
48. **Свиноводство.** — 2015. — № 6.
49. **Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин.** — 2014. — № 4.
50. **Тваринництво України.** — 2015. — №№ 4, 8.
51. **Хлебный и кондитерский бизнес.** — 2015. — №№ 7, 8.
52. **Хранение и переработка зерна.** — 2015. — № 10.
53. **Agroexpert.** — 2015. — №№ 7, 8.
54. **The ukrainian farmer.** — 2015. — №№ 9, 10.

ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ ТА ІНШІ НАУКОВІ ЗБІРНИКИ

1. **Аграрний вісник Причорномор'я** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во агрополітики України, Одеський держ. аграр. ун-т; редкол.: Буряк С.І. (голова) [та ін.]. — О., 1999 — Вип. 76: С.-г. науки. — 2015. — 105 с. Шифр 545054
2. **Агробіологія** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 — № 1 (117). — 2015. — 130 с. Шифр 546056
3. **Агрохімія і ґрунтознавство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, ННЦ "Ін-т ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського"; редкол.: Балюк С.А. (відп. ред.) [та ін.]. — Х.: Аграр. наука, 1966 — Вип. 81. — 2014. — 138 с. Шифр 06 543702
Вип. 82. — 2015. — 131 с. Шифр 06 546056
Вип. 83. — 2015. — 113 с. Шифр 06 546057
4. **Актуальні дослідження з проблем розведення та генетики у тваринництві** [Текст]: матеріали XIII Все-укр. наук. конф. молодих учених та аспірантів, присвяч. пам'яті акад. НААН М.В. Зубця, Чубинське, 25 трав. 2015 р. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин ім. М.В. Зубця; редкол.: Гладій М.В. (ред.) [та ін.]. — Чубинське, 2015. — 68 с. Шифр 546058.
5. **Ветеринарна біотехнологія** [Текст]: бюлетень / НААН, Держ. комітет вет. медицини України, Ін-т вет. медицини, Держ. наук.-контрольний ін-т біотехнології і штамів мікроорганізмів; редкол.: Ничик С.А. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2001 — Вип. 27. — 2015. — 355 с. Шифр 546379
6. **Ветеринарна медицина** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. центр "Ін-т експериментальної і клінічної вет. медицини"; редкол.: Стегній Б.Т. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 1964 — Вип. 100. — 2015. — 234 с. Шифр 06 546126
7. **Вівчарство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т тваринництва степових районів "Асканія-Нова"; редкол.: Вдовиченко Ю.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Херсон, 1965 — Вип. 37. — 2014. — 201 с. Шифр 06 544983
8. **Вісник Житомирського національного агроекологічного університету** [Текст]: наук.-теорет. зб. / редкол.: Микитюк В.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Житомир, 1998 — № 1 (47), т. 1. — 2015. — 318 с. Шифр 546065
9. **Вісник Львівського національного аграрного університету** [Текст]: М-во аграр. політики України; ред. рада: Снітинський В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 2000 — № 19. — 2015. — 186 с. Шифр 546129
10. **Вісник Степу** [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Кіровоград.

- держ. с.-г. дослідна станція, Центр наук. забезпечення АПВ Кіровоград. обл.; редкол.: Савранчук В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Кіровоград, 2002 —
Вип. 12. — 2015. — 208 с. Шифр (з Інтернету)
11. **Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України; редкол.: Дегтярьов В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 1997 —
Вип. 1. — 2015. — 205 с. Шифр 545829
 12. **Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України; редкол.: Пузік Л.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Харків, 1997 —
№ 1. — 2015. — 205 с. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодоовочівництво і зберігання). Шифр 545829
 13. **Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики та продовольства України; редкол.: Козаченко О.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Х., 2000 —
Вип. 156: Механізація с.-г. виробництва. — 2015. — 664 с. Шифр 545409
 14. **Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; редкол.: Гриценко А.В. — Х., 2005 —
№ 1100, вип. 20. — 2014. — 397 с. — (Сер. Біологія). Шифр 545849 (спец. вип., присвяч. 100-річчю утворення Сіверсько-Донецької станції ім. проф. В.М. Арнольді)
№ 1104, вип. 10 / Перський Є.Є. (голов. ред.) [та ін.]. — 2014. — 150 с. — (Сер. Екологія). Шифр 545848
 15. **Вісник Херсонського національного технічного університету** [Текст] / М-во освіти і науки України; редкол.: Бардачов Ю.М. [та ін.]. — Херсон, 2015. —
№ 3 (54). — 658 с.
 16. **Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області** [Текст]: наук.-виробн. зб. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва — Центр наук. забезпечення АПВ Харків. обл.; редкол.: Попов С.І. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 2011 —
Вип. 19. — 2015.
 17. **Генофонд рослин та його використання в сучасній селекції** [Текст]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. М.М. Чекаліна, 22–23 квіт. 2015 р. / Полтав. держ. аграр. академія; редкол.: Тищенко В.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Полтава, 2015. — 140 с. Шифр 545465
 18. **Гілея** [Текст]: наук. вісн.: зб. наук. пр. / Нац. педагог. ун-т ім. М.П. Драгоманова; редкол.: Вашкевич В.М. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2015. —
Вип. 99 (№ 8). — 399 с.
Вип. 100 (№ 9). — 319 с.
 19. **Друга (II) Міжнародна науково-практична конференція, присвячена Всесвітньому дню води (вода і енергія), Київ, 21 берез. 2014 р.** / М-во екології та природних ресурсів України, НААН, Ін-т водних проблем і меліорації; редкол.: Сташук В.А. [та ін.]. — К., 2014. — 145 с. Шифр 543930
 20. **Екологія і природокористування в системі оптимізації відносин природи і суспільства** [Текст]: матеріали II міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 19–20 берез. 2015 р. / редкол.: Сава А.П. (відп. за вип.) [та ін.]. — Тернопіль, 2015. — 342 с. Шифр 546006
 21. **Захист і карантин рослин** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т захисту рослин; редкол.: Борзих О.І. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 1964 —
Вип. 60. — 2014. — 584 с. Шифр 06 545531
 22. **Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій** [Текст]: зб. статей між-
 - нар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю створення Нац. природного парку “Сколівські Бескиди”, 2–3 жовт. 2014 р. / Держ. агентство лісових ресурсів України, Львів. обл. управління ліс. і мисл. госп-ва, НПП “Сколівські Бескиди”. — Л., 2014. — 211 с. Шифр 545949
 23. **Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — “Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення”** [Текст] / НААН; редкол.: Соколов В.М. (відп. ред.) [та ін.]. — О., 2002 —
Вип. 24 (64). — 2014. — 159 с. Шифр 545738
 24. **Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Непочатенко О.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Умань, 1926 —
Вип. 86, ч. 1: Агрономія. — 2014. — 256 с. Шифр 545739
 25. **Землеробство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т землеробства; редкол.: Камінський В.Ф. (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Аграр. наука, 1964 —
Вип. 2. — 2015. — 103 с. Шифр 06 546069
 26. **Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи** [Текст]: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 трав. 2015 р. / М-во освіти і науки України, Поділ. держ. аграр.-техн. ун-т, ф-т технол. виробництва; редкол.: Іванишин В.В. (ред.) [та ін.]. — Кам'янець-Поділ., 2015. — 228 с. Шифр 545741
 27. **Інтенсифікація кормовиробництва — основа сталого розвитку галузі тваринництва** [Текст]: зб. наук. пр., присвяч. 150-й річниці з дня організації Полтав. губернського земства та 85-річчю заснування Ін-ту свинарства і АПВ НААН, Полтава, 13–14 трав. 2015 р. / Ін-т свинарства і АПВ, НААН, Полтав. держ. с.-г. дослідна станція ім. М.І. Вавилова; редкол.: Волощук В.М. (голова) [та ін.]. — Полтава, 2015. — 136 с. Шифр 545830
 28. **Історія науки і техніки** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Держ. екон.-технол. ун-т транспорту, Центр досліджень з історії науки і техніки ім. О.П. Бородіна; редкол.: Пилипчук О.Я. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2015. —
Вип. 6. — 260 с.
 29. **Корми і кормовиробництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т кормів; редкол.: Петриченко В.Ф. (відп. ред.) [та ін.]. — Вінниця: Діло, 1976 —
Вип. 80. — 2015. — 246 с. Шифр 06 (з Інтернету)
 30. **Лікарське рослинництво: від досвіду минулого до новітніх технологій** [Текст]: матеріали IV міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (До 100-ліття дослідження ехінацеї в Україні), Полтава, 14–15 трав. 2015 р. — Полтава, 2015. — Шифр 545745
 31. **Меліорація і водне господарство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т гідротехніки і меліорації; редкол.: Ромащенко М.І. (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Аграр. наука, 1965 —
Вип. 101. — 2014. — 360 с. Шифр 06 546022
 32. **Механізація та електрифікація сільського господарства** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, ННЦ “Ін-т механізації та електрифікації сіл. госп-ва”; редкол.: Братішко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Глеваха, 1965 —
Вип. 1 (100). — 2015.
 33. **Наукові засади ефективного ведення степового землеробства в умовах змін клімату** [Текст]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 трав. 2015 р. / НААН, Ін-т зрошуваного земл-ва; редкол.: Вожегова Р.А. (голов. ред.) [та ін.]. — Херсон, 2015. — 230 с. Шифр 546155
 34. **Наукові основи збереження біотичної різноманітності** [Текст]: матеріали I (XII) Міжнар. наук. конф. молодих учених, Львів, 21–22 трав. 2015 р. / Програмний комітет: Козловський М.П. (голова) [та ін.]. — Л., 2015. — 235 с. Шифр 545750

35. **Наукові праці Лісівничої академії наук України** [Текст]: зб. наук. пр. / Нац. лісотехнічна АН України; редкол.: Туниця Ю.Ю. (наук. ред.) [та ін.]. — Л.: РВВ НЛТУ України, 2008 —
Вип. 12. — 2014. — 322 с. Шифр 545751
36. **Науково-технічний бюлетень Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок і Інституту біології тварин** [Текст] / НААН, М-во аграр. політики та продовольства України; редкол.: Влізло В.В. і Коцюмбас І.Я. (голов. ред-ри) [та ін.]. — Львів; Оброшине, 1967 —
Вип. 16, № 1. — 2015. — 270 с. Шифр 546200
37. **Продовольчі ресурси** [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Ін-т продовольчих ресурсів НААН; редкол.: Сичевський М.П. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2014 —
№ 4. — 2015 — 124 с. — (Сер. Техн. науки). Шифр 545757
38. **Селекція і насінництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва; редкол.: Кириченко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Х., 1964 —
Вип. 107. — 2015. — 225 с. Шифр 06 546117
39. **Сільськогосподарська мікробіологія** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т с.-г. мікробіології; редкол.: Волкогон В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Чернігів, 2005 —
Вип. 21. — 2015. — 84 с. Шифр 06 546170
40. **Сільськогосподарські машини** [Текст]: зб. наук. ст. / М-во освіти і науки України, Луцький держ. техн. ун-т; редкол.: Швабюк В.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Луцьк: ЛДТУ, 1997 —
Вип. 32, № 2. — 2015.
41. **Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології** [Текст]: матеріали VIII Міжнар. іхтіолог. наук.-практ. конф., 17–19 верес. 2015 р. / Мелітопол. держ. пед. ун-т, ДДІ Азовського моря, Ін-т морської біології [та ін.]; редкол.: Пилипенко Ю.В., Демченко В.О., Корнієнко В.О., Демченко Н.А. — Херсон, 2015. — 232 с. Шифр 546174.
42. **Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України** [Текст]: зб. наук. пр. / Держ. наук. установа “УкрНДІ прогнозування і випробування техніки та технологій для сіл. госп-ва ім. Л. Погорілого”; редкол.: Кравчук В. (голов. ред.) [та ін.]. — Дослідницьке, 1999 —
Вип. 19 (33). — 2015.
43. **Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во агрополітики України, Харків. держ. зоовет. академія; редкол.: Барановський Д.І., Кандиба В.М., Коваленко Б.П. [та ін.]. — Харків, 2007 —
№ 1 (116). — 2015. — 254 с. Шифр 546121

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І АБРЕВІАТУР

автореф.	автореферат	зем-во	землеробство	обл.	область
аграр.	аграрний	зерн.	зерновий	перероб.	переробка (ний)
акад.	академія	ін.	інший	підгот.	підготував
АПК	агропромисловий комплекс	ін-т	інститут	посіб.	посібник
бібліогр.	бібліографія	інформ.	інформаційний	пр.	праці
бух.	бухгалтерський	К.	Київ	пром-сть	промисловість
бюл.	бюлетень	канд.	кандидат	р. (рр.)	рік (и) (при цифрах)
вет.	ветеринарний	конф.	конференція	ред.	редактор
вид-во	видавництво	КСП	колективне с.-г. підприємство	редкол.	редакційна колегія (редколегія)
вип.	випуск	Л.	Львів	РЖ	реферативний журнал
вир-во	виробництво	м	метр	РНК	рибонуклеїнова кислота
відп.	відповідальний	машино-буд.	машино-будування	с	секунда (при цифрах)
вісн.	вісник	метод.	методичний	с.	сторінка
вод.	водний	міжвід.	міжвідомчий	с.-г.	сільськогосподарський
ВРХ	велика рогата худоба	міжнар.	міжнародний	сер.	серія
г	грам (при цифрах)	міс.	місяць	сіл.	сільський
генет.	генетичний	млн	мільйон (при цифрах)	ст.	стаття
год	година (при цифрах)	млрд	мільярд	т. (тт.)	том (и) (при цифрах)
госп-во	господарство	н.-д.	науково-дослідний	тез.	тези (си)
грн	гривня	НАН	Національна академія наук	темат.	тематичний
Д.	Дніпропетровськ	НУБіП	Національний університет	техн.	технічний
ДАУ	Державний аграрний університет		біорізноманіття і природо-користування	тис.	тисяча (при цифрах)
держ.	державний	наук.	науковий	у (в) т. ч.	у (в) тому числі
дис.	дисертація	нац.	національний	НААН	Національна академія аграрних наук
ДНК	дезоксирибонуклеїнова кислота	НДІ	Науково-дослідний інститут	УДК	універсальна десятикова класифікація
довід.	довідник	НТБ	науково-технічний	уклад.	укладач (и)
доп.	доповідь		бюлетень	укр.	український
дослід.	дослідний	О.	Одеса	ун-т	університет
д-р	доктор			упоряд.	упорядник
ДСДС	Державна с.-г. дослідна станція			Х.	Харків
екон.	економічний			хв	хвилина (при цифрах)
журн.	журнал			ч.	частина (при цифрах)
зб.	збірник				

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ, БІБЛІОГРАФІЧНІ ТА ІСТОРИКО-
БІБЛІОГРАФІЧНІ СЕРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ (1998–2015 рр.)**

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АКАДЕМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р. (63 кн.)**

1. АВДІЗБА А.М. (2009)
2. БАБИЧ А.О. (2003)
3. БАРАБАШ О.Ю. (2002, 2007)
4. БАЩЕНКО М.І. (2008)
5. БОГДАНОВ Г.О. (2010, 2015)
6. БУРКАТ В.П. (1999, 2009)
7. ВАСИЛЕНКО П.М. (2000)
8. ВЛАСЕНКО В.М. (2004)
9. ВЛІЗЛО В.В. (2010)
10. ГОЛІК В.С. (2007)
11. ГОЛОВКО А. М. (2011)
12. ГУДКОВ І.М. (2005)
13. ДЕМ'ЯНЕНКО М.Я. (2005, 2015)
14. ЄЖОВ В.М. (2009)
15. ЗУБЕЦЬ М.В. (1999, 2008, 2014)
16. ІБАТУЛЛІН І.І. (2006)
17. КИРИК М.М. (2008)
18. КИРИЧЕНКО В.В. (2010)
19. КОВАЛЕНКО П.І. (1999)
20. КОЗИРЬ В.С. (2007)
21. КРАВЧЕНКО В.А. (2009)
22. КУЧКО А.А. (2006)
23. ЛЕБІДЬ Є.М. (2007)
24. ЛІСОВИЙ М.П. (1999)
25. ЛУКІНОВ І.І. (2007)
26. МАЗУР Г.А. (2006)
27. МАЛІК М.Й. (2014)
28. МАРТИНЕНКО І.І. (1999)
29. МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я. (2003, 2008, 2013)
30. МУСІЄНКО М.М. (2008)
31. НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2015)
32. ОСТАШКО Ф.І. (2004)
33. ПАНАСЮК Б.Я. (2007)
34. ПЕРЕСИПКІН В.Ф. (1999)
35. ПОГОРІЛИЙ Л.В. (2004)
36. РИБАЛКО В.П. (2006)
37. САБЛУК П.Т. (2001, 2006, 2011)
38. САВЧЕНКО Ю.І. (2009)
39. САЙКО В.Ф. (2001)
40. СИТНИК В.П. (1999, 2009)
41. СНІТИНСЬКИЙ В.В. (2009)
42. СОЗІНОВ О.О. (2001, 2010)
43. СТЕГНІЙ Б.Т. (2011)
44. ТАРАРІКО О.Г. (2005)
45. ТРЕГОВЧУК В.М. (2002)
46. ТРІШИН О.К. (2012)
47. УШКАРЕНКО В.О. (2008)
48. ФЕДОРЕНКО В.П. (2010)
49. ФУРДИЧКО О.І. (2012)
50. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Г.О. (2006)
51. ЦИКОВ В.С. (2006)
52. ШЕВЧЕНКО А.М. (2008)
53. ЮРЧИШИН В.В. (2000, 2005, 2015)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р. (12 кн.)**

1. БЕРЕЗОВСЬКИЙ М.Д. (2011)
2. ВОЙТЮК Д.Г. (2009)

3. GERMAN B.B. (2011)
4. ГОЛОВКО А.М. (2006)
5. ЄФІМЕНКО М.Я. (2007)
6. МАЗОРЕНКО Д.І. (2011)
7. МАЛІК М.Й. (2005)
8. СІГАРЬОВА Д.Д. (2010)
9. СЛАВОВ В.П. (2007)
10. СОБКО О.О. (2009)
11. УШКАЛОВ В.О. (2013)
12. ЧЕРНОВОЛ М.І. (2010)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНІ ЧЛЕНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2009 р. (1 кн.)**

ГРАБОВЕЦЬ А.І. (2009)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЗЕМЛЕВПОРЯДНА НАУКА”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р. (1 кн.)**

НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2005)

**СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ
ВЧЕНИХ-АГРАРІВ УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р. (57 кн.)**

1. КУЛЕШОВ М.М. (1998)
2. КРАВЧЕНКО М.А. (1999)
3. ЯНАТА О.А. (2001)
4. ФЕДОРОВА Н.А. (2002)
5. КОТКО І.К. (2002)
6. ФОМІЧОВ А.М. (2003)
7. НАУМЕНКО В.В. (2004)
8. ГЛАЗКО В.І. (2004)
9. ТЮЛЕНЄВ М.О. (2004)
10. МАХОВ Г.Г. (2005)
11. ШЕВЧЕНКО М.Н. (2005)
12. ВЛАСЮК П.А. (2005)
13. АЛПАТЬЄВ С.М. (2005)
14. СЛЮСАР І.Т. (2005)
15. БОГДАНОВ С.М. (2006)
16. ДЕГОДЮК Е.Г. (2007)
17. ЗЕЛЕНСЬКИЙ М.О. (2007)
18. ЯНГОЛЬ А.М. (2007)
19. СВЄЧИН К.Б. (2007)
20. МУДРУК О.С. (2007)
21. ОСИПЧУК А.А. (2007)
22. ТИХОНЕНКО Д.Г. (2007)
23. ТЕРНИЧЕНКО А.Г. (2008)
24. ГОРОДНІЙ М.Г. (2008, 2008)
25. ЗАДОНЦЕВ А.І. (2008)
26. ТАРАНЕНКО Л.К. (2009)
27. ВІЛЕНСЬКИЙ Д.Г. (2009)
28. ТАРАБРІН О.Є. (2009)
29. ЛОПАТІН М.І. (2009)
30. РЕВО М.В. (2009)
31. ПОЧЕРНЯЄВ Ф.К. (2010)
32. КОЛЕСНИКОВ О.І. (2010)
33. САЗАНОВ В.І. (2010)
34. СТУПЕНЬ М.Г. (2010)
35. ГУБЕНІ Ю.Е. (2010)
36. ШЕЛЕПОВ В.В. (2011)
37. СІРАЦЬКИЙ Й.З. (2011)

38. ЗАВІРЮХА П.Д. (2011)
39. БЕРЕЗІВСЬКИЙ П.С. (2011)
40. КРИЛОВА Г.І. (2011)
41. ДЖОВАНІ Д.О. (2011)
42. ВОЛЬФ М.М. (2011)
43. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2011)
44. КУЛЖИНСЬКИЙ С.П. (2011)
45. КОБЕЦЬ А.С. (2012)
46. СТЕПЧЕНКО Л.М. (2012)
47. РОЖЕСТВЕНСЬКИЙ Б.М. (2012)
48. ШАРАПА Г.С. (2013)
49. ВОЗНЯК Р.П. (2013)
50. ПРОКОПОВИЧ П.П. (2013)
51. НАБОКИХ О.Г. (2013)
52. ОНИСЬКО С.М. (2013)
53. ЗОСИМОВИЧ В.П. (2013)
54. ВЛАСОВ В.І. (2013)
55. ОСЬМАК К.І. (2014)
56. ПОГГЕНПОЛЬ В.О. (2014)
57. ГУЗЄВ І.В. (2015)
58. НИЖНІЙ М.І. (2015)

**ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АГРАРНА НАУКА УКРАЇНИ В ОСОБАХ,
ДОКУМЕНТАХ, БІБЛІОГРАФІЇ”**

засн. проф. В.А. Вергуновим у 2001 р. (75 кн.)

Персоналії:

1. БУДРІН П.В. (2001)
2. ЛИХВАР Д.Ф. (2002)
3. ЯНАТА О.А. (2003)
4. ІВАНИЦЬКИЙ Б.Г. (2004)
5. КВАСНИЦЬКИЙ О.В. (2005)
6. РЕМЕСЛО В.М. (2006, 2011)
7. ЮР'ЄВ В.Я. (2007)
8. АЛЕШО О.Г. (2011)
9. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2012)

Монографії:

1. Вергунов В.А. Коноплярство в Україні: історичні аспекти розвитку. Погляд у минуле. Проблеми сьогодення. Перспективи: моногр. (2002).
2. Харківський с.-г. науково-освітній центр з селекції і насінництва: становлення та діяльність (II половина XIX — початок XX ст.): моногр. (2004).
3. Наукова школа акад. ВАСИЛЕНКА Петра Мефодійовича: моногр. (2005).
4. Коломийській дослідній станції — 50 років: здобутки, перспективи (2006).
5. Вергунов В.А. Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки: моногр. (ч. 1. — 2006; ч. 2. — 2008; ч. 3. — 2010).
6. Вергунов В.А. Харківський науковий центр з селекції с.-г. культур: історія та сьогодення: до 100-річчя від дня заснування Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва: моногр. (2007).
7. Вергунов В.А. Професор СЛБЗКІН Петро Родіонович (1862–1927 рр.): моногр. (2007).
8. Вергунов В.А. Державна наукова с.-г. бібліотека УААН: історія і сьогодення: моногр. (2007).
9. Супіханов Б.К. Олійні культури: історія, сорти, виробництво, торгівля: моногр. (2008).
10. Мельник Ю.Ф. Сільське господарство України доби 1917–1920 рр.: міністри землеробства: моногр. (2008).
11. Вергунов В.А. Історія Української академії с.-г. наук (1956–1962). До 110-річчя створення Нац. аграр. ун-ту: моногр. (2008).
12. Вергунов В.А. Полтавське дослідне поле: становлення і розвиток с.-г. дослідної справи в Україні (до 125-річчя державного дослідництва в агрономії та тваринництві): моногр. (2009).
13. Супіханов Б.К. Продовольча безпека України: історія і сьогодення: моногр. (2009).
14. Супіханов Б.К. Зернові культури: історія, сорти, виробництво: моногр. (2009).
15. Мельник Ю.Ф. Сільське господарство України доби 1920-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2009).
16. Вергунов В.А. Академік К.К. Гедройц і Україна: невідомі сторінки творчої біографії (1929–1930 рр.): моногр. (2009).
17. Вергунов В.А. Агрономія і становлення науки про тваринництво на теренах України та Франції (II половина XVIII — 1917 р.): моногр. (2009).
18. Вергунов В.А. Сельскохозяйственное опытное дело в Украине: историко-научный анализ организационных основ: моногр. (2009).
19. Вергунов В. Василий Николаевич Ремесло — ученый селекционер (1907–1983): (к 100-летию Миrowsкого ин-та пшеницы имени В.М. Ремесло): моногр. (2010).
20. Вергунов В.А. Еволюція наукових засад на шляху до природоохоронного адаптивно-ландшафтного меліоративного землеробства: моногр. (2010).
21. Історія розвитку генетики та селекції: особистості і здобутки: моногр. (2010).
22. Сінченко В.М. Цукрові буряки: історія, сорти і гібриди, технологія, виробництво: моногр. (2010).
23. Коваленко С.Д. Історія Ботанічної секції С.-г. наукового комітету України (1918–1927): моногр. (2010).
24. Білоцерківська А.С. Сільське господарство України першої чверті XX століття та його наук.-освіт. забезпечення в контексті діяльності проф. А.Г. Терниченка: моногр. (2010).
25. Мельник Ю.Ф. Сільське господарство України 1930-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2010).
26. Приходько Ю.О. Становлення та діяльність Харківського науково-освітнього центру з ветеринарної паразитології: кінець XIX — початок XXI ст.: моногр. (2010).
27. Радченко Л.С. Академік І.І. Лукінов — вчений, громадський діяч, організатор аграрно-економічної науки в Україні: моногр. (2011).
28. Герук С.М. Відновлення деталей сільськогосподарських машин зварюванням і наплавленням: становлення та розвиток: моногр. (2011).
29. Черныш О.А. Академик Василий Николаевич Ремесло — ученый и организатор сельскохозяйственной науки (1907–1983) (к 100-летию Миrowsкого института пшеницы им. В.Н. Ремесло): моногр. (2011).
30. Вергунов В.А. Історія аграрної науки, освіти і техніки в Україні ретросп. наук.-доп. бібліогр. покажч. автореф. дис. (2011).
31. Корзун О.В. Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX — початок XX ст.): моногр. (2011).
32. Вергунова І.М. Історія процесу інформатизації в агрономії України (60-ті рр. XX ст. — поч. XXI ст.): моногр. (2011).

33. *Вергунов В.А.* Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2011).
34. *Присяжнюк М.В.* Наукове забезпечення розвитку українського тваринництва у 20-х рр. XX ст. (2011).
35. *Радченко Л.С.* Наукова школа академіка І.І. Лукінова (1927–2004) (2011).
36. *Зубець М.М.* Київська дослідна станція тваринництва “Терезине”: історія, здобутки, вчені (2011).
37. *Бородай І.С.* Теоретико-методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки (2012).
38. *Вергунова І.М.* Математичні методи для вирішення наукових завдань вітчизняної агрономії першої половини XX ст. (2012).
39. *Вергунов В.А.* Передумови становлення та діяльності Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2012).
40. *Діденко О.М.* Розвиток водного права в контексті науково-освітньої діяльності В.А. Григор’їва (1872–1927) (2012).
41. *Войтюк В.Д.* Мобільні засоби технічного обслуговування і ремонту сільськогосподарської техніки в Україні (XX — початок XXI ст.) (2013).
42. *Присяжнюк М.В.* Розвиток сільськогосподарської дослідної справи УСРР у 20-х рр. XX ст.: науково-організаційні засади (2012).
43. *Вергунов В.А.* Сільськогосподарська дослідна справа в Україні від зародження до академічного існування: організаційний аспект (2012).
44. *Піпан Х.М.* Селекція озимої пшениці в Україні: історія та здобутки (2013).
45. *Гриценко Н.Ф.* Історія наукової думки про класифікацію ґрунтів (до 130-річчя виходу кн. проф. В.В. Докучаєва “Російський чорнозем”) (2013).
46. *Ерозія ґрунтів України: еволюція теорії та практики: монографія* (2014).
47. *Вергунов В.А.* Професор Борис Карлович Єнкен (1873–1943): нарис життя та творчої діяльності (2014).
48. *Волощук М.Д.* Ерозія ґрунтів України : еволюція теорії та практики : монографія (2014).
49. *Вергунов В.А.* Полтавському товариству сільського господарства — 150 років : віхи видатних діянь на благо України (2015).
50. *Вергунов В.А.* Національному університету водного господарства та природокористування — 100 років : іст.-наук. аналіз передумов появи (2015).
51. *Вергунов В.А.* Професор А.К. Скороходько — учений, педагог, організатор зоогігієнічної науки (2015).
52. *Путівник по архівних установах України для дослідників історії аграрної науки* (2015).
53. *Вергунов В.А.* Полтавському товариству сільського господарства — 150 років: віхи видатних діянь на благо України (2015).
54. *Вергунов В.А.* Від Погарського навчально-зразкового господарства до Гадяцької сільськогосподарської дослідної станції, або історія подарунку купця В.В. Бойка полтавській громаді (до 150-річчя Полтавського товариства сільського господарства та 95-річчя Полтавської державної аграрної академії) (2015).
55. *Павлушко Ю.І.* Професор Бугуцький Олексій Андрійович (1929–2000) — інтелектуал аграрно-економічної науки (2015).
56. *Вергунов В.А.* Науково-організаційна діяльність професора Д. Ф. Лихваря з розвитку селекції та акліматизації сільськогосподарських рослин в Україні (20-ті–80-ті рр. XX ст.) : монографія (2015).

Збірки документів і матеріалів:

57. С.-г. науковий комітет України (1918–1927 рр.): зб. док. і матеріалів (2006).
58. Академік Микола Іванович ВАВИЛОВ і розвиток аграрної науки в Україні: зб. іст.-наук. нарисів, док., бібліогр. матеріалів (2005).
59. Р. ВАЛЬТЕР, Ю. КЛЕОПОВ і Г. МАХОВ — забуті сторінки вітчизняної науки: зб. док. і матеріалів (2006).
60. Всеукраїнська Академія С.-г. Наук (1931–1935 рр.): зб. док. і матеріалів (2006).
61. Українська академія с.-г. наук (1956–1962 рр.): зб. док. і матеріалів (2006).
62. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1940 рр.): зб. док. і матеріалів (2007).
63. Відділ с.-г. наук АН УРСР (1945–1956): зб. док. і матеріалів (2008).
64. Агрономічне ґрунтознавство в Україні (1918–1930 рр.): зб. док. і матеріалів (2008).
65. Науково-консультаційна рада Народного комісаріату земельних справ УРСР (1927–1930 рр.): зб. док. і матеріалів (2010).
66. Південне відділення ВАСГНІЛ: зб. док. і матеріалів (2011).
67. *Присяжнюк М.В.* Сорто-насіннєве управління Цукротресту (1921–1927): зб. док. та матеріалів (2011).
68. Сільське господарство УРСР та його наукове забезпечення у роки Другої світової війни (1940–1945) (2012).
69. Сівозміни в системах землеробства України (1958–1984 рр.): зб. док. і матеріалів (2012).
70. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1941 рр.): зб. док. і матеріалів (2013).
71. Науково-організаційні засади розвитку аграрної науки та її управління в УРСР (1962–1969): зб. док. і матеріалів (2014).
72. Організація наукового забезпечення сільськогосподарської галузі УРСР у 1946–1956 роках: зб. док. і матеріалів (2014).
73. Організація наукового забезпечення сільськогосподарської галузі УРСР у 1946–1956 роках: зб. док. і матеріалів (2014).
74. Полтавське товариство сільського господарства (журнали засідань) (вип. 1; вип. 2, ч. 1; вип. 2, ч. 2; вип. 3, ч. 1; вип. 3, ч. 2) (2015).
75. Київське товариство сільського господарства та сільськогосподарської промисловості (1876–1919): зб. док. і матеріалів (2015).

СЕРІЯ “ВІДОМІ ВЧЕНІ-ПРИРОДОЗНАВЦІ ТА ОСВІТЯНІ УКРАЇНИ”

засн. проф. В.А. Вергуновим у 2004 р.
(8 кн.)

1. НОВИКОВ М.М. (2003, 2008)
2. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2010)
3. КОСТЕНКО Н.В. (2011)
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012)
5. ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ О.Г. (2012)
6. ДЕРЛЕМЕНКО В.В. (2013)
7. ЗЛЕНКО В.А. (2014)

СЕРІЯ “АКАДЕМІКИ ТА ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАН УКРАЇНИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА”
засн. НБУВ НАНУ і ННСГБ НААН у 2007 р.
(2 кн.)

1. Академік НАН України ЛУКІНОВ І.І. (1927–2004): біобібліогр. покажч. (2009).
2. Академік АН УРСР і ВАСГНІЛ Оппоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1937): біобібліогр. покажч. (2014)

СЕРІЯ “НАУКОВІ ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ”
заснована ННСГБ НААН у 2001 р. (8 кн.)

1. ЯНАТА О.А. (2001)
2. ШІНДЛЕР К.Г. (2005)
3. НОВИКОВ М.М. (2008)
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2011)
5. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012)
6. КОСТЕНКО В.С. (2013)
7. АНГЕЛІНА П.М. (2014)
8. АНТОНЕЦЬ С.С. (2014)
9. СЛОБОДЯНИК М.С. (2015)

СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ ДІЯЧІВ НАУКИ, ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ”
заснована ННСГБ НААН у 2014 р. (1 кн.)

1. ДЕРЛЕМЕНКО Т.Ф. (2014)
2. СЛОБОДЯНИК М.С. (2015)

БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ “ІНОЗЕМНА С.-Г. КНИГА У ФОНДАХ ННСГБ НААН ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ І ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ”
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2009 р.
(5 кн.)

1. Польська книга у фондах ДНСГБ УААН: наук.-доп. бібліогр. покажч. (1825–2002 рр.) (2008).
2. Польська с.-г. книга у фондах Держ. наукової с.-г. бібліотеки УААН та наук.-дослідних установ і вищих навч. закладів аграр. профілю (1771–2008 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2009).
3. Колекція французьких с.-г. видань у фондах ДНСГБ УААН (1802–2008) (2009).
4. Німецькі сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (1822–2010).
5. Чеські сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (2012).

НАУКОВО-ДОПОМІЖНІ РЕТРОСПЕКТИВНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ, БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ (24 кн.)

1. Професор Довгопола Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях: біобібліогр. покажч. (2001, 2002).
2. Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, “Бюлетені”, “Вісті”, Наукові записки, “Збірники наукових праць”, “Труди”: наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).

3. Періодичні та продовжувані видання з агрономії на Полтавщині (XIX–XX ст.): наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
4. Українська с.-г. книга (з фондів ЦНСГБ УААН). 1868–1900: наук.-доп. бібліогр. покажч. (2002); 1901–1910 рр. (2002); 1911–1917 рр. (2003); 1918–1922 (2004); 1923–1932 (2005); 1933–1935 (2005); 1936–1939 (2007); 1940–1945 (2007, 2008);
5. Центральна наукова с.-г. бібліотека УААН. 1921–2001: бібліогр. покажч. літ. за 1933–2001 рр. До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН (2002).
6. Аграрна наука в Україні: автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959: наук.-доп. бібліогр. покажч. Вип. 1. (2007); Вип. 2. 1960–1965 (2007); Вип. 3. (2008).
7. Наукові праці та статті наукових співробітників Коломийської дослідної станції (1980–2005): наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, Івано-Франків. ін-т АПВ, Колом. ДС, ДНСГБ (2006).
8. Наукові публікації Державної наукової с.-г. бібліотеки УААН. 2001–2007 рр.: бібліогр. покажч. наук. видань та публ. співробітників б-ки (2008).
9. Фонд видань, випущених у XIX столітті з с.-г. тематики ДНСГБ НААН, включених до Держ. реєстру наук. об’єктів, що становлять нац. надбання (1802–1900 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2011).
10. Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 (2012).
11. Українська академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2004 рр.: біогр. довід. (2006).
12. Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени), 1990–2011 рр. (2012).
13. Календар знаменних і пам’ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік (2013).
14. Календар знаменних і пам’ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2015 рік (2014).

СЕРІЯ ТЕМАТИЧНИХ НАУКОВО-ДОПОМІЖНИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ ННСГБ НААН “ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВУ УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2013 р. (2 кн.)

1. Бджільництво: наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів ННСГБ НААН (2013).
2. Ґрунтознавство = Soil Science: темат. наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів Нац. наук. с.-г. б-ки НААН (2013).

СТРУКТУРА СТОРІНКИ РЕФЕРАТУ В РЖ “АПК УКРАЇНИ”

1. **Індекс УДК** — еталонне видання українською мовою Універсальної десятикової класифікації (2000 р.).
2. **Бібліографічний опис (БО) документа** — згідно з ГОСТом 7.1–84. Відмінною особливістю БО РЖ є розташування елементів БО: назва матеріалу; галузь свідчень про відповідальність, де подаються прізвища всіх авторів незалежно від їх кількості.

Приклад:

УДК 633.416:631.527.5:631.543.2

СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО КОРМОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ / Рибак Д.А., Фомічов А.М., Ярош Ю.М. // Вісн. аграр. науки. — 1998. — № 8. — С. 39–43. — Бібліогр.: 4 назви.

Бібліографічний опис документа подається мовою оригіналу.

3. **Ключові слова (5–10 слів)** — слова чи словосполучення, взяті з назви чи тексту документа, які характеризують його зміст і забезпечують пошук (згідно з ДСТУ 2398–93).
4. **Номер реферату** — рік, порядковий номер РЖ у поточному році, порядковий номер реферату у журналі.
5. **Текст реферату** подається українською мовою і складається за таким планом: об'єкт роботи, якщо це неясно із заголовка; основні питання, які розглядаються в первинному документі; результати, висновки, галузь застосування. Передається точка зору автора. Реферат не має абзаців, розділів, рубрик.
6. **Результати роботи** викладаються точно і гранично інформативно.
7. **Висновки** подаються так, як вони представлені в документі.
8. **Викладати текст** реферату потрібно коротко, використовуючи короткі, стислі речення. Реферат є самостійним вторинним документом.
9. У рефераті **не вживати** складні граматичні звороти, незвичні терміни, символи.
10. У тексті реферату **формули наводяться у таких випадках**: без формул неможлива побудова тексту реферату; формули виражають результати роботи; формули значно полегшують розуміння змісту роботи. Одиниці виміру приводяться в одиницях міжнародної системи (СИ) згідно з ГОСТом 8.417–81.
11. **Обсяг реферату**: для більшості статей, брошур тощо 350–1000 знаків, до 32 друкованих рядків; для документів великого обсягу (монографій та ін.) — 2500 знаків, дві друковані сторінки.

УДК 631.145 (051.6) (477)